G. Vernadsky

Π. ΛΟΡΕΝΤΖΑΤΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΣΟΛΩΝ
ΚΑΙ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

ΜΕΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «ΑΤΛΑΣ»
ΓΩΝΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ
1928

Τῷ [illegible] Γ. Βερναδάκῃ

Π. Λορεντζάτος

Π. ΛΟΡΕΝΤΖΑΤΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΣΟΛΩΝ
ΚΑΙ
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

ΜΕΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «ΑΤΛΑΣ»
ΓΩΝΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ
1928

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὴν δημοσιευομένην σήμερον ἔκδοσιν τοῦ βίου τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ βίου τοῦ Θεμιστοκλέους, τὴν ὁποίαν κατήρτισα χάριν τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἀκροατῶν μου, ἐζήτησα νὰ ἐπικουρήσω εἰς τὰς ἀνάγκας ὅσας κατὰ τὴν γνώμην μου πρέπει νὰ ἐξυπηρετῇ πᾶσα ἔκδοσις ἀρχαίου συγγραφέως, προωρισμένη νὰ εἶναι χρήσιμος καὶ ὠφέλιμος εἰς Ἕλληνας ἀναγνώστας.

Ἂν κύριος σκοπὸς τῆς ἑρμηνείας εἶναι ἡ ἐκ τῶν συγγραμμάτων καὶ διὰ τῶν συγγραμμάτων κατανόησις καὶ γνῶσις τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, συλλογίζεται κανεὶς ἀμέσως πόσον ὀλίγον ἐξυπηρετεῖται αὐτὸς ὁ σκοπός, ὅταν ὁ ἑρμηνευτὴς λέγῃ καὶ γράφῃ πολλὰ περὶ γραφῶν πεπαλαιωμένων καὶ ἀναξίων λόγου καὶ περὶ διορθώσεων τοῦ κειμένου, αἱ ὁποῖαι ἐκρίθησαν εἰς χρόνους παλαιοτέρους καὶ πρὸ πολλοῦ ἐλησμονήθησαν καὶ ἀπεδοκιμάσθησαν ἢ ὅταν κατατρίβεται εἰς μακρὰ καὶ διεξοδικὰ ὑπομνήματα ἀναφερόμενα εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν γλῶσσαν ἢ ὅταν κάμνῃ μακρὰς καὶ φορτικὰς περὶ παρεμπιπτόντων ζητημάτων παρεκβάσεις. Εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ μέθοδος αὐτὴ ἀποτελεῖ ἐν τῇ οὐσίᾳ της ἀποπλάνησιν ἀπὸ τοῦ ἔργου τῆς ἑρμηνείας καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὸν συγγραφέα

καὶ τὸ σύγγραμμά του, τὰ ὁποῖα εἶναι φυσικὸν ἐπὶ τέλους νὰ λησμονηθοῦν, ὅταν ἡ προσοχὴ συνεχῶς στρέφεται εἰς πράγματα ξένα καὶ κατ' οὐσίαν ἄσχετα μὲ τὸν συγγραφέα, τὸν ὁποῖον ἐπιχειροῦμεν νὰ ἑρμηνεύσωμεν. Κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι τῆς ἐσφαλμένης αὐτῆς μεθόδου μεγάλην κάμνομεν χρῆσιν, ὅταν ἑρμηνεύωμεν, συνέπεια δ' αὐτοῦ εἶναι ὅτι δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν τὰ ἀρχαῖα συγγράμματα νὰ τα κρινωμεν, νὰ τὰ αἰσθανώμεθα καὶ νὰ τὰ μελετῶμεν ὡς λογοτεχνήματα καὶ ὅτι ἡ ἐνασχόλησίς μας μὲ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς δὲν ἀπέδωκε ὅ,τι ἀποδίδει εἰς ἄλλα ἔθνη, τὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται μὲ αὐτούς. Τῆς σφαλερᾶς αὐτῆς μεθόδου τὰ ἀποτελέσματα τὰ βλέπει κανεὶς καθαρώτερα εἰς τὰ σχολεῖα μας, τῶν ὁποίων οἱ ἀπόφοιτοι οὔτε γνῶσιν τῆς ἀρχαίας γλώσσης οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀποκομίζουν, οὔτε καὶ γνωριμίαν οἱανδήποτε μὲ τὸν ἀρχαῖον βίον καὶ τὸν ἀρχαῖον πολιτισμὸν κατορθώνεται ν' ἀποκτήσουν. Εἶναι δὲ τοῦτο φυσικώτατον, ἐφ' ὅσον ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων εἰς τὰ σχολεῖα, ἀνώτερα καὶ κατώτερα, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μία ξηρὰ καὶ ἄγονος περὶ τὰ λεξείδια ἐνασχόλησις· ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐνασχόλησις εἶναι γνωστὸν ὅτι οὔτε πρὸς τοὺς συγγραφεῖς μᾶς προσεγγίζει οὔτε τὸν νοῦν φωτίζει οὔτε τὴν καρδίαν θερμαίνει. Καὶ εἶναι καιρὸς πλέον νὰ παραιτηθῶμεν ἀπὸ ἐργασίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιερώνονται τόσοι κόποι καὶ τόσος χρόνος διὰ νὰ ἀποκομίσωμεν εἰς τὸ τέλος μόνον ζημίαν, ὅπως μαρτυρεῖ μακρὰ παρατήρησις καὶ πεῖρα. Ἀλλ' ἵνα ἡ ἀσχολία ἡμῶν μὲ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας συγγραφεῖς ἀποβῇ καρποφόρος, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀλλάξωμεν μέθοδον καὶ ν' ἀκολουθήσωμεν μέθοδον ἄλλην, συγχρονισμένην

μὲν καὶ σύμφωνον πρὸς τὰ πορίσματα τῆς φιλολογικῆς ἐπιστήμης τῆς σήμερον, προσηρμοσμένην δὲ πρὸς τὴν ζωὴν ἐν γένει καὶ πρὸς τὰς ἰδιαιτέρας ἀνάγκας καὶ συνθήκας τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ καὶ τοῦ Ἔθνους. Κέντρον τῆς δημιουργίας τῆς νέας αὐτῆς μεθόδου θὰ εἶναι κατὰ φυσικὸν λόγον ἡ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ ἐργασία, ἀλλ' εἰς τὴν διάδοσιν καὶ τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς θὰ βοηθῇ ἡ ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἕδρας διδασκαλία καὶ πρὸ πάντων καλαὶ ἐκδόσεις. Εἰς τὴν προπαρασκευὴν ὅμως ἐκδόσεων εἶναι ἀνάγκη νὰ διατεθοῦν περισσότεραι δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι δὲν λείπουν, ἀλλὰ καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προείπῃ κανεὶς πότε θὰ ἐπιτρέψουν αἱ περιστάσεις νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς τὸν ὡρισμένον αὐτὸν σκοπὸν συγχρόνως.

Καὶ ἤδη ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἐμφανιζομένης σήμερον ἐκδόσεως καὶ τοῦ διαγράμματος αὐτῆς. Ἔπειτα ἀπὸ τὰς γενικὰς παρατηρήσεις περὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἑρμηνείας, τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ἐξέθηκα, ἔκρινα καλὸν νὰ εἴπω ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ὅ,τι ἐνόμισα ἀναγκαῖον περὶ τοῦ συγγραφέως καὶ τοῦ ἔργου του, ὥστε ὁ μελετῶν αὐτὸν νὰ γνωρίσῃ ἐπαρκῶς τὸν βίον του καὶ τὰς ἐπιδράσεις τῶν χρόνων κατὰ τοὺς ὁποίους ἔζησε, τὰς φιλοσοφικὰς καὶ τὰς πολιτικάς του δοξασίας, τὴν μέθοδον τῆς συγγραφῆς καὶ τὸν ἰδιαίτερον τοῦ συγγραφέως χαρακτῆρα ὡς λογοτέχνου. Ὡς πρὸς τὸ κείμενον ἠκολούθησα τὴν στερεότυπον ἔκδοσιν τοῦ Cl. Lindskock καὶ K. Ziegler (ἰ. εἰσαγωγὴν) καὶ μετέβαλα αὐτὸ ὅπου δὲν συμφωνῶ μὲ τοὺς ἐκδότας ἢ ἠκολούθησα ἄλλας γραφάς, περὶ τῶν ὁποίων δὲν παρέλειψα νὰ κάμω λόγον εἰς τὰς σημειώσεις Οὕτω πιστεύω ὅτι δίδω

κείμενον ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον σύμφωνον πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ τὰς τύχας τῶν χειρογράφων καὶ ἀποκλείω κάθε στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον δὲν συμβιβάζεται κατὰ τὴν γνώμην μου μὲ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ συγγραφέως. Ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τῶν χωρίων ἐφρόντισα διὰ τοῦ ὑπομνήματος νὰ μὴ μένῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην καμία ἀπορία, συνέταξα δ' αὐτὸ οὕτως ὥστε ποτὲ νὰ μὴ λησμονῆται κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τὸ πρόσωπον τοῦ συγγραφέως καὶ νὰ μὴ λείπῃ ἡ αἴσθησις καὶ κρίσις τοῦ συγγράμματος ὡς λογοτεχνήματος. Διὰ τοῦτο ἀπέφυγα τὴν συχνὴν χρῆσιν συντακτικῶν ὅρων ἢ ἄλλων περιγραφῶν καὶ ἐπροτίμησα ἀντὶ ὅλων αὐτῶν πρὸς κατανόησιν τῶν φραστικῶν σχέσεων καὶ τῶν σχέσεων τῶν ἐννοιῶν νὰ ἐκθέσω συντόμως τὸ περιεχόμενον ἢ καὶ νὰ μεταφράσω· τὴν δὲ μετάφρασιν τῶν χωρίων τὴν ἔκαμα εἰς τὴν δημοτικήν, διότι ἡ δημοτική, μολονότι δὲν ἐκαλλιεργήθη ἀκόμη ἀρκετὰ ὡς γλῶσσα γραφομένη, εἶναι τὸ μόνον ἀσφαλὲς μέσον, τὸ πρόχειρον, ἀβίαστον καὶ κοινόν, μὲ τὸ ὁποῖον ἐπικοινωνοῦμεν μεταξύ μας οἱ νεώτεροι Ἕλληνες καθαρὰ καὶ ἀβίαστα καὶ μὲ τὸ ὁποῖον ἐξ ἴσου καθαρὰ καὶ ἀληθινὰ δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν ἀρχαίων κειμένων. Ὅτι ἡ καθαρεύουσα ἔστω καὶ εἰς τὴν ἁπλουστέραν της μορφὴν (ἀνειμένη καθαρεύουσα, γλῶσσα τῶν αἰθουσῶν) εἶναι ἡ ἐθνική μας γλῶσσα, ἡ πανελλήνιος, τὸ κοινὸν ὄργανον συνεννοήσεως ὅλων τῶν Ἑλλήνων, οὔτε τὸ πιστεύω, διότι δὲν εἶναι ἀληθές, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ χρησιμοποίησίς της κατὰ τὴν μετάφρασιν ἐκ λόγου τινὸς ἱστορικοῦ ἢ ἐθνικοῦ ἐπιβάλλεται, ἐφ' ὅσον μάλιστα γλῶσσα τῆς ποιήσεως καὶ

τῆς λογοτεχνίας εἶναι ἡ δημοτική. Διέγραψα ἤδη τὰ κύρια σημεῖα τῆς ἐργασίας μου· δι' αὐτῆς ἠθέλησα νὰ δείξω ποῦ κατὰ τὴν γνώμην μου πρέπει νὰ προσέχωμεν, ὅταν ἑρμηνεύωμεν, καὶ πῶς πρέπει νὰ ἑρμηνεύωμεν καὶ νὰ συντελέσω εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ τρόπου τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰανουαρίου 1928.

Π. ΛΟΡΕΝΤΖΑΤΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ

('Από τὸ 46 ἕως τοὐλάχιστον τὸ 126 μ. Χ.)

῾Ο Πλούταρχος ἦτο ἀπὸ πλουσίαν οἰκογένειαν τῆς Χαιρωνείας, τῆς ὁποίας τὴν θέσιν κατέχει τὸ σημερινὸν χωρίον τῆς Βοιωτίας Κάπραινα. Εἰς τὴν Χαιρώνειαν ἐγεννήθη καὶ ἔζησε μέγα μέρος τῆς ζωῆς του ὁ Πλούταρχος, περιστοιχισμένος ἀπὸ οἰκείους, φίλους καὶ μαθητὰς καὶ καταγινόμενος εἰς μελέτας καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ἔργων του. ῾Ο πατήρ του ὠνομάζετο Αὐτόβουλος καὶ τοῦ πάππου του δὲ καὶ τοῦ προπάππου του ἀκόμη παρεδόθη τὸ ὄνομα. Νέος ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἤκουσε μαθήματα ἀπὸ τὸν ἀκαδημαϊκὸν φιλόσοφον Ἀμμώνιον, ἠσχολήθη δὲ πλὴν τῆς φιλοσοφίας εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, εἰς δὲ τὴν ῥητορικήν, μὲ τὴν ὁποίαν κατὰ τοὺς χρόνους του ἦτο μεγάλη ἡ ἐνασχόλησις, δὲν τοῦ ἐπέτρεψε τὸ θετικόν του πνεῦμα ν' ἀπασχοληθῇ πολύ, οὔτε τὴν ἐνόμιζε μάθησιν ἀξίαν λόγου, εἰ μὴ καθ' ὅσον ἦτο βοηθητικὴ τῆς ἐπιστήμης τῆς ἠθικῆς. Τὰς Ἀθήνας ἐπεσκέφθη πολλάκις, ἐπίσης πολλάκις ἐπεσκέφθη τὴν Ρώμην, ἐκεῖθεν δὲ τὴν ἄνω Ἰταλίαν καὶ συνεδέθη μὲ ἐπιφανεῖς Ρωμαί-

ους· τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν Αἴγυπτον ὀλίγον ἐγνώρισε.

Ὁ Πλούταρχος δὲν εὐχαριστεῖτο νὰ μένῃ μακρὰν τοῦ τόπου τῆς γεννήσεώς του καὶ τῆς οἰκογενείας του καὶ ἐπροτίμα νὰ ζῇ ἥσυχα εἰς τὴν μικρὰν Χαιρώνειαν, ὅπου ἐτιμήθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του μὲ πολλὰ ἀξιώματα καὶ ὑπῆρξεν ἀγαπητὸς εἰς ὅλους. Βοιωτὸς αὐτὸς ἠγάπα καὶ ἐτίμα τοὺς δύο συμπατριώτας του, τοὺς ποιητὰς Ἡσίοδον καὶ Πίνδαρον, ἐθαύμαζε δὲ τὰς ἡμέρας του, ἡμέρας ταπεινώσεως καὶ παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος, τὸ λαμπρὸν αὐτῆς παρελθὸν καὶ ἀνεστρέφετο εἰς τὰς μελέτας του μὲ τὰ μεγάλα πνεύματα τῶν χρόνων, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλὰς ἔφθασεν εἰς τὴν ὑψίστην πολιτικήν, φιλοσοφικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀκμήν.

Εἶχεν ἀφωσιωμένην καὶ ἀγαπητὴν σύζυγον, τὴν Τιμόξεναν καὶ τέσσαρας υἱοὺς καὶ μίαν θυγατέρα, ἀποθανοῦσαν νέαν. Ἡ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων του ὑπῆρξε διὰ τὸν Πλούταρχον μία ἀπὸ τὰς μεγαλυτέρας του φροντίδας καὶ ἀφιερώθη εἰς αὐτήν. Ὁ βίος του ὑπῆρξε καθ' ὅλα σύμφωνος μὲ τὰς ὑψηλάς του ἠθικὰς θεωρίας, ἐκ τῶν ὁποίων κυριωτέρα ἦτο ἡ πίστις του εἰς σοφὴν καὶ δικαίαν πρόνοιαν καὶ εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς. Ἦτο θερμὸς θιασώτης τῆς ἀρχαίας θρησκείας, διὰ τοῦτο ἔλαβεν ἱερατικὰ ἀξιώματα καὶ συνεδέθη μὲ τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, ὅπου καὶ ἔζησε ἐπὶ μακρὸν κατὰ τὴν γεροντικήν του ἡλικίαν καὶ συνέγραψε περιβεβλημένος ἀνώτερον ἱερατικὸν ἀξίωμα.

Τὰ βιβλία του εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλης ὕλης. Πολυμάθεια, γονιμότης καὶ πολυμέρεια εἶναι τὰ χαρακτηρίζοντα αὐτὸν ὡς συγγραφέα. Τὰ συγγράμματά του, εἰς τὰ

ὁποῖα εὑρίσκομεν ἀφθόνους λεπτὰς παρομοιώσεις, ἀνέκδοτα, γνώμας, παρατηρήσεις καὶ εἰδήσεις παντὸς εἴδους, ἀποτελοῦν ἀναγνώσματα εὐχάριστα καὶ διδακτικά. Ὁ Πλούταρχος δὲν ἀγαπᾷ τὰς ἀφῃρημένας θεωρίας καὶ ὁσάκις πραγματεύεται κανένα ἐπιστημονικὸν ζήτημα, δίδει μὲν εἰς αὐτὸ μεγάλην ἔκτασιν, ἀλλὰ δὲν προσπαθεῖ νὰ τὸ λύσῃ. Εἰς τὰς ἱστορικάς του πραγματείας ἐχρησιμοποίει ἀφθόνους πηγὰς χωρὶς ὅμως πάντοτε ἐπαρκῶς νὰ τὰς ἐλέγχῃ. Τὴν ἔλλειψιν αὐτὴν ἔχουν ὅλα του ἐν γένει τὰ συγγράμματα, οὔτε ἐμβαθύνει εἰς ὅσα πραγματεύεται θέματα, ἑπομένως δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς σημερινῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ τὰ συγγράμματά του φαίνονται ὡς νὰ τὰ ἔγραψε χάριν τῶν πολλῶν. Καὶ πράγματι ἀπέκτησεν ὁ Πλούταρχος μεγάλην δημοτικότητα καὶ ὑπῆρξε προσφιλὴς συγγραφεὺς εὐχαρίστως ἀναγινωσκόμενος καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ὑστερώτερα. Οἱ Βυζαντινοὶ τὸν εἶχαν εἰς τὰ σχολεῖα των καὶ οἱ ἐκκλησιαστικοὶ δὲ συγγραφεῖς καὶ οἱ βυζαντινοὶ χρονογράφοι τὸν ἠγάπων καὶ τὸν ἐμελέτων, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τῆς Ἀναγεννήσεως κατ᾽ ἀρχὰς ἐκ τῶν μεταφράσεων γίνεται εἰς τοὺς Εὐρωπαίους ὁ Πλούταρχος γνωστὸς καὶ προσφιλὴς συγγραφεύς, ἐπέδρασε δὲ ἐπὶ μεγάλους συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς ὅπως τὸν Σαίξπηρ, τὸν M. Montaigne, τὸν Βάκωνα, τὸν Goethe, καὶ πνεύματα μεγάλα ὅπως ὁ Ρουσσώ, ὁ Montesquieu, ὁ Φριδερῖκος ὁ Μέγας, ὁ Μέγας Ναπολέων, ὁ Ἀλφιέρης, ὁ Μπετόβεν, ὁ Σίλλερ καὶ ἄλλοι ὑπῆρξαν θαυμασταί του.

Τὰ συγγράμματα τοῦ Πλουτάρχου εἶναι ἱστορικὰ καὶ

φιλοσοφικά. Εἰς τὰ ἱστορικὰ ὑπάγονται οἱ παράλληλοι Βίοι, εἰς δὲ τὰ φιλοσοφικὰ τὰ Ἠθικά.

Οἱ Βίοι εἶναι βιογραφίαι πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀνδρῶν τῆς Ρώμης καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελοῦν δὲ ζεύγη εἴκοσι τρία, ἐκ τῶν ὁποίων ἕκαστον εἶναι περιγαφὴ ἑνὸς Ρωμαίου καὶ ἑνὸς Ἕλληνος. Ἔπειτα ἀπὸ κάθε ζεῦγος βίου ἐπηκολούθει σύγκρισις τῶν δύο ἀνδρῶν, ἀλλ᾽ αἱ συγκρίσεις πολλάκις δὲν ὑπάρχουν εἰς τὰ χειρόγραφα. Ἡ σύνδεσις τῶν περιγραφομένων ἀνδρῶν, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Vilamovitz, ἄλλοτε μὲν εἶναι εὔλογος καὶ ἐπιτυχής, ἐνίοτε ὅμως εἶναι ὅλως ἐξωτερική· οὕτω π. χ. οἱ βίοι τοῦ Λυσάνδρου καὶ τοῦ Σύλλα συνδέονται ἐξωτερικῶς, διότι οἱ δύο αὐτοὶ ἄνδρες τοῦτο μόνον τὸ κοινὸν ἔχουν ὅτι καὶ οἱ δύο κατέστρεψαν τὰς Ἀθήνας, οἱ βίοι τοῦ Ἀγησιλάου καὶ τοῦ Πομπηίου (καὶ οἱ δύο ἀπέθανον ἀδόξως εἰς τὴν Αἴγυπτον). Τὴν ὕλην τῶν βίων ἤντλησεν ὁ Πλούταρχος ἐκ τῆς πλουσίας ἀναγνώσεως Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἱστορικῶν καὶ βιογράφων καὶ πολλῶν συλλογῶν, πανταχοῦ δὲ καταφαίνεται ἡ προσπάθειά του νὰ δώσῃ πρότυπα βίων πρὸς μίμησιν καὶ σκοπός του εἶναι ἡ παιδαγώγησις καὶ διδασκαλία, διότι περὶ τῆς ἱστορίας ἐφρόνει ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ σκοπὸν διδακτικὸν καὶ ἠθικόν, εἰς τοῦτο δὲ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους εὗρεν ὀπαδοὺς ὅπως τὸν Montaigne καὶ Goethe.

Ἠθικὰ εἶναι αἱ φιλοσοφικαὶ τοῦ Πλουτάρχου πραγματεῖαι, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ περισσότεραι ἀναφέρονται εἰς ἠθικὰ ζητήματα, ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς πραγματεύεται καὶ θέματα θρησκευτικά, πολιτικά, γραμματολογικὰ

καὶ θέματα ἐκ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐκ τῆς ἰατρικῆς (θέματα ὑγιεινῆς). Καὶ εἰς τὰ Ἠθικὰ καταφανὴς εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ συγγραφέως πρὸς παιδαγώγησιν καὶ διδασκαλίαν (ὁ Πλούταρχος ἔγραφε χάριν τῶν νέων τῆς γενεᾶς τῶν συγχρόνων του).

Ἡ γλῶσσα τοῦ Πλουτάρχου εἰς τοὺς συνηθισμένους μὲ τοὺς δοκίμους ἀττικοὺς συγγραφεῖς παρουσιάζεται ἀνώμαλος καὶ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀττικὴν καθαρότητα· αἱ λέξεις, διότι ἀντλοῦνται ἐκ διαφορωτάτων πηγῶν, ἔχουν μεγάλην ποικιλίαν, αἱ περίοδοι εἶναι μακραί, ἀλλὰ καλῶς κατεσκευασμέναι χωροῦσι μὲ ῥυθμὸν ἤρεμον καὶ δὲν εἶναι μονότονοι. Ὁ Πλούταρχος δὲν εἶναι βέβαια ὅλως διόλου ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ἐπίστευεν ὅτι διὰ νὰ ἐκφράζεται κανεὶς ὀρθῶς ἀρκεῖ νὰ ἐκφράζεται μὲ ἁπλότητα καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ εἶναι εὔληπτος, δὲν παρεσύρθη νὰ μιμηθῇ τοὺς μεγάλους ἀττικοὺς λογοτέχνας εἰς τὰς λέξεις, ὅπως ἔκαναν οἱ σύγχρονοί του καὶ ὅπως ἦτο τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του (ἀττικισταί, ἀττικισμός), διότι ἐνόμιζε καὶ πολὺ ὀρθῶς, ὅτι ἡ ἀξία τῆς λογοτεχνίας τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς ὠφείλετο ὄχι τόσον εἰς τὴν γλῶσσαν, ἀλλ᾽ εἰς τὰς ἐννοίας καὶ εἰς τὸ περιεχόμενον· εἰς αὐτὰ λοιπὸν ἐπρόσεχε καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι διὰ τοὺς γράφοντας νεωτέρους Ἕλληνας ἄξιος μιμήσεως, οἱ ὁποῖοι δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦν τὴν περὶ τοῦ Πλουτάρχου παρατήρησιν τοῦ μεγαλοφυοῦς Κοραῆ (σημειώσεις εἰς τὸν Πλουτάρχου Σόλωνα σ. 169 στ. 22) «ἀλλὰ πράγμασι μᾶλλον ὁ χρηστὸς Πλούταρχος ἢ ἀττικισμοῖς προσέχειν δεῖν τὸν νοῦν οἴεται».

Ἡ παράδοσις τῶν χειρογράφων τοῦ Πλουτάρχου ἤδη κατὰ τοὺς ῥωμαϊκοὺς χρόνους ἐδιχάσθη, ὥστε ἄλλα εἶναι τὰ χειρόγραφα τῶν βίων καὶ ἄλλα τῶν ἠθικῶν, σπανιώτεροι δὲ εἶναι ὑστερώτεροι κώδικες περιέχοντες πάντα τὰ συγγράμματα. Τὰ χειρόγραφα τῶν βίων διαιροῦνται εἰς δύο ὁμάδας, τὴν δίτομον (genus bipartitum) εἰς δύο τόμους καὶ τὴν τρίτομον (genus tripartitum), τὴν ἀποτελουμένην ἐκ τριῶν. Πλήρη ἀναγραφὴν καὶ λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν κωδίκων, περὶ τῆς συγγενείας μεταξύ των καὶ περὶ τῆς σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ἕκαστος διὰ τὸ κείμενον, παρέχει καὶ ὁ Christ-Schmid ἐν τῇ Γραμματολογίᾳ (ἔκδοσις 6 τοῦ 1920) σελ. 533 καὶ ὁ Cl. Lindskock καὶ K. Ziegler ἐν τῷ προλόγῳ τῆς στερεοτύπου ἐκδόσεως παρὰ Teubner (ἰ. κατωτέρω). Ἐνταῦθα ἀρκεῖ ν᾽ ἀναφέρω ὅτι οἱ σπουδαιότεροι τῶν κωδίκων τῆς α′ ὁμάδος εἶναι:

1) ὁ Matritensis 55 (4685) τοῦ ιδ′ αἰῶνος=N.

2) ὁ Seitenstettensis τοῦ ια′—ιβ′=S.

τῆς β′ ὁμάδος:

1) ὁ Vaticanus 138 τοῦ ι′—ια′ αἰῶνος=U.

2) ὁ Marcianus 385 τοῦ ιδ′—ιε′ αἰῶνος=M.

3) ὁ Vaticanus 1007 τοῦ ἔτους 1428=V.

4) ὁ Parisinus 1671 τοῦ ἔτους 1296=A.

Ἔκδοσις ὅλων τῶν συγγραφῶν πλὴν ἄλλων παλαιοτέρων ἀξία λόγου εἶναι ἡ παρισινὴ παρὰ Didot 1846-55‘ ἐπιμελείᾳ Th. Döhner καὶ F. Dübner εἰς πέντε τόμους.

Ἐκδόσεις τῶν Βίων μνημονεύομεν τὰς ἑξῆς:

1) Κοραῆ εἰς ἕξ τόμους μετὰ σημειώσεων 1809—15 ἐν Παρισίοις.

2) C. Sintenis 1839—46 μετὰ κριτικοῦ ὑπομνήματος ἐν Λιψίᾳ (Σημειωτέον ὅτι τὰ καλύτερα χειρόγραφα τοῦ Πλουτάρχου ἀνεκαλύφθησαν μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτήν).

3) Τοῦ αὐτοῦ ἔκδοσις μικρὰ στερεότυπος εἰς πέντε τόμους ἐν Λιψίᾳ παρὰ B. Teubner (πολλαὶ ἀνατυπώσεις).

4) Cl. Lindskog καὶ K. Ziegler ἐν Λιψίᾳ παρὰ Teubner τομ. I 1914, III, 1, 1915, τόμ. III, 2, 1926. ἡ ἔκδοσις θὰ συμπληρωθῇ διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὑπολειπομένου τόμου II, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν πρόλογον τῶν ἐκδοτῶν θὰ περιέχῃ καὶ αὐτὸς δύο μέρη.

Καλαὶ ἐκδόσεις νεώτεραι ἀξιόλογοι κυρίως ὡς μεταφράσεις, τῶν ὁποίων δὲν γνωρίζω ἄλλας ἰσαξίους ἐν νεωτέρᾳ γλώσσῃ, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ μνημονευθῶσι εἶναι αἱ ἑξῆς δύο.

1) Plutarchs Lives with an Englisch translation (συνεπληρώθη διὰ τοῦ XI τόμου, τοῦ δημοσιευθέντος τῷ 1926), with index to all lives by J. W. Cohoon (Loeb classical library), London, Heinemann (New York Putnam).

2) Plutarc Vides Paralleles I, 1, 2, Text revisat i Traduccio de Carles Riba, Barcelona, Fundacio Bernat Metge 1926 ἡ ἔκδοσις δὲν συνεπληρώθη).

Ἐκδόσεις τῶν Ἠθικῶν εἶναι αἱ ἑξῆς:

1) D. Wyttenbach 1796—1834 ἐν Ὀξφόρδῃ τόμοι ὀκτὼ (πέντε τὸ κείμενον, δύο αἱ παρατηρήσεις καὶ ἕνας τόμος ὁ τελευταῖος τὸ λεξικόν).

2) Γρηγορίου Ν. Βερναδάκη 1888—96 ἐν Λιψίᾳ παρὰ Teubner τόμοι ἑπτά.

Ἡ παρασκευαζομένη παρὰ τῷ αὐτῷ Teubner νεωτέρα ἔκδοσις τῶν Ἠθικῶν τῇ συνεργασίᾳ H. Wegehaupt, C. Hubert, W. Nachstädt, W. R. Paton, M. Pohlenz ἀκόμη δὲν συνεπληρώθη.

Ἐν τέλει σημειώνομεν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆ εἰς δέκα τόμους νεοελληνικὴν μετάφρασιν τῶν Βίων (ἐν Ἀθήναις 1864—66).

ΣΟΛΩΝ

1. 1 Δίδυμος ὁ γραμματικὸς ἐν τῇ περὶ τῶν ἀξόνων τῶν Σόλωνος ἀντιγραφῇ πρὸς Ἀσκληπιάδην Φιλοκλέους τινὸς τέθεικε λέξιν, ἐν ᾗ τὸν Σόλωνα πατρὸς Εὐφορίωνος ἀποφαίνει παρὰ τὴν τῶν ἄλλων δόξαν ὅσοι μέμνηνται Σόλωνος. 2 Ἐξηκεστίδου γὰρ αὐτὸν ἅπαντες ὁμαλῶς γεγονέναι λέγουσιν, ἀνδρὸς οὐσίᾳ μὲν ὥς φασι καὶ δυνάμει μέσου τῶν πολιτῶν, οἰκίας δὲ πρώτης κατὰ γένος· ἦν γὰρ Κοδρίδης ἀνέκαθεν. 3 τὴν δὲ μητέρα τοῦ Σόλωνος Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς ἱστορεῖ τῆς Πεισιστράτου μητρὸς ἀνεψιὰν γενέσθαι. 4 καὶ φιλία τὸ πρῶτον ἦν αὐτοῖς πολλὴ μὲν διὰ τὴν συγγένειαν, πολλὴ δὲ διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ ὥραν, ὥς ἔνιοί φασιν ἐρωτικῶς τὸν Πεισίστρατον ἀσπαζομένου τοῦ Σόλωνος. 5 ὅθεν ὕστερον ὡς ἔοικεν εἰς διαφορὰν αὐτῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ καταστάντων, οὐδὲν ἤνεγκεν ἡ ἔχθρα σκληρὸν οὐδ' ἄγριον πάθος, ἀλλὰ παρέμεινεν ἐκεῖνα τὰ δίκαια

ταῖς ψυχαῖς καὶ παρεφύλαξε τυφόμενα δίου πυρὸς ἔτι ζῶσαν φλόγα, τὴν ἐρωτικὴν μνήμην καὶ χάριν. 6 ὅτι δὲ πρὸς τοὺς καλοὺς οὐκ ἦν ἐχυρὸς ὁ Σόλων οὐδ' ἔρωτι θαρραλέος ἀνταναστῆναι πύκτη; ὅπως ἐς χεῖρας ἔκ τε τῶν ποιημάτων αὐτοῦ λαβεῖν ἔστι, καὶ νόμον ἔγραψε διαγορεύοντα δοῦλον μὴ ξηραλοιφεῖν μηδὲ παιδεραστεῖν, εἰς τὴν τῶν καλῶν μερίδα καὶ σεμνῶν ἐπιτηδευμάτων τιθέμενος τὸ πρᾶγμα, καὶ τρόπον τινὰ τοὺς ἀξίους προκαλούμενος ὧν τοὺς ἀναξίους ἀπήλαυνε. 7 λέγεται δὲ καὶ Πεισίστρατος ἐραστὴς Χάρμου γενέσθαι, καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἔρωτος ἐν Ἀκαδημείᾳ καθιερῶσαι, ὅπου τὸ πῦρ ἀνάπτουσι οἱ τὴν ἱερὰν λαμπάδα διαθέοντες.

2. 1 Ὁ δ' οὖν Σόλων τὴν οὐσίαν τοῦ πατρὸς ἐλαττώσαντος εἰς φιλανθρωπίας τινὰς ὥς φησιν Ἕρμιππος καὶ χάριτας, οὐκ ἂν ἀπορήσας τῶν βουλομένων ἐπαρκεῖν, αἰδούμενος δὲ λαμβάνειν παρ' ἑτέρων ἐξ οἰκίας γεγονὼς εἰθισμένης ἑτέροις βοηθεῖν, ὥρμησε νέος ὢν ἔτι πρὸς ἐμπορίαν. καίτοι φασὶν ἔνιοι πολυπειρίας ἕνεκα μᾶλλον καὶ ἱστορίας ἢ χρηματισμοῦ πλανηθῆναι τὸν Σόλωνα. 2 σοφίας μὲν γὰρ ἦν ὁμολογουμένως ἐραστής, ὅς γε καὶ πρεσβύτερος ὢν ἔλεγε γηράσκειν ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος· 3 πλοῦ-

τον δ' οὐκ ἐθαύμαζεν, ἀλλὰ καί φησιν ὁμοίως πλουτεῖν

ᾧ πολὺς ἄργυρός ἐστι
καὶ χρυσὸς καὶ γῆς πυροφόρου πεδία
ἵπποι θ' ἡμίονοί τε, καὶ ᾧ μόνα ταῦτα πάρεστι,
γαστρί τε καὶ πλευρῇ καὶ ποσὶν ἁβρὰ παθεῖν,
παιδός τ' ἠδὲ γυναικός, ἐπὴν καὶ ταῦτ' ἀφίκηται,
ἥβη, σὺν δ' ὥρῃ γίνεται ἁρμόδια.

4 ἀλλ' ἑτέρωθι λέγει·

χρήματα δ' ἱμείρω μὲν ἔχειν, ἀδίκως δὲ πεπᾶσθαι
οὐκ ἐθέλω· πάντως ὕστερον ἦλθε δίκη.

5 κωλύει δ' οὐδὲν τὸν ἀγαθὸν καὶ πολιτικὸν ἄνδρα μήτε τῶν περιττῶν τὴν κτῆσιν ἐν σπουδῇ τινι τίθεσθαι μήτε τῆς χρείας τῶν ἀναγκαίων καὶ ἱκανῶν καταφρονεῖν. 6 ἐν δὲ τοῖς τότε χρόνοις καθ' Ἡσίοδον ἔργον οὐδὲν ἦν ὄνειδος, οὐδὲ τέχνη διαφορὰν ἔφερεν, ἐμπορία δὲ καὶ δόξαν εἶχεν οἰκειουμένη τὰ βαρβαρικὰ καὶ προξενοῦσα φιλίας βασιλέων καὶ πραγμάτων ἐμπείρους ποιοῦσα πολλῶν. 7 ἔνιοι δὲ καὶ πόλεων γεγόνασιν οἰκισταὶ μεγάλων, ὡς καὶ Μασσαλίας Πρῶτις ὑπὸ Κελτῶν τῶν περὶ τὸν Ροδανὸν ἀγαπηθείς. 8 καὶ Θαλῆν δέ φασιν ἐμπορίᾳ χρήσασθαι καὶ Ἱπποκράτη τὸν μαθηματικόν, καὶ Πλάτωνι τῆς ἀποδημίας ἐφόδιον ἐλαίου τινὸς ἐν Αἰγύπτῳ διάθεσιν γενέσθαι.

3. 1 Τὸ δ᾿ οὖν εὐδάπανον τῷ Σόλωνι καὶ ὑγρὸν πρὸς τὴν δίαιταν καὶ τὸ φορτικώτερον ἢ φιλοσοφώτερον ἐν τοῖς ποιήμασι διαλέγεσθαι περὶ τῶν ἡδονῶν τὸν ἐμπορικὸν οἴονται βίον προστετρῖφθαι· πολλοὺς γὰρ ἔχοντα κινδύνους καὶ μεγάλους ἀνταπαιτεῖν πάλιν εὐπαθείας τινὰς καὶ ἀπολαύσεις. 2 ὅτι δ᾿ ἑαυτὸν ἐν τῇ τῶν πενήτων μερίδι μᾶλλον ἢ τῇ τῶν πλουσίων ἔταττε δῆλόν ἐστιν ἐκ τούτων·

3 πολλοὶ γὰρ πλουτοῦσι κακοί, ἀγαθοὶ δὲ πένονται·
ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον· ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδόν ἐστιν,
χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

4 τῇ δὲ ποιήσει κατ᾿ ἀρχὰς μὲν εἰς οὐδὲν ἄξιον σπουδῆς ἀλλὰ παίζων ἔοικε προσχρήσασθαι καὶ τέρπων ἑαυτὸν ἐν τῷ σχολάζειν· ὕστερον δὲ καὶ γνώμας ἐνέτεινε φιλοσόφους καὶ τῶν πολιτικῶν πολλὰ συγκατέπλεκε τοῖς ποιήμασιν, οὐχ ἱστορίας ἕνεκεν καὶ μνήμης ἀλλ᾿ ἀπολογισμοὺς τῶν πεπραγμένων ἔχοντα καὶ προτροπὰς ἐνιαχοῦ καὶ νουθεσίας καὶ ἐπιπλήξεις πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. 5 ἔνιοι δέ φασιν ὅτι καὶ τοὺς νόμους ἐπεχείρησεν ἐντείνας εἰς ἔπος ἐξενεγκεῖν, καὶ διαμνημονεύουσι τὴν ἀρχὴν οὕτως ἔχουσαν·

πρῶτα μὲν εὐχώμεσθα Διὶ Κρονίδῃ βασιλῆι
θεσμοῖς τοῖσδε τύχην ἀγαθὴν καὶ κῦδος ὀπάσσαι.

6 φιλοσοφίας δὲ τοῦ ἠθικοῦ μάλιστα τὸ πολιτικόν, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν τότε σοφῶν, ἠγάπησεν. ἐν δὲ τοῖς φυσικοῖς ἁπλοῦς ἐστι λίαν καὶ ἀρχεῖος, ὡς δῆλον ἐκ τούτων·

7 ἐκ νεφέλης πέλεται χιόνος μένος ἠδὲ χαλάζης·
βροντὴ δ' ἐκ λαμπρᾶς γίνεται ἀστεροπῆς.
ἐξ ἀνέμων δὲ θάλασσα ταράσσεται· ἢν δέ τις αὐτὴν
μὴ κινῇ, πάντων ἐστὶ δικαιοτάτη.

8 καὶ ὅλως ἔοικεν ἡ Θάλεω μόνου σοφία τότε περαιτέρω τῆς χρείας ἐξικέσθαι τῇ θεωρίᾳ· τοῖς δ' ἄλλοις ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς τοὔνομα τῆς σοφίας ὑπῆρξε.

4. 1 Γενέσθαι δὲ μετ' ἀλλήλων ἔν τε Δελφοῖς ὁμοῦ λέγονται καὶ πάλιν ἐν Κορίνθῳ, Περιάνδρου σύλλογόν τινα κοινὸν αὐτῶν καὶ συμπόσιον κατασκευάσαντος. 2 ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς ἀξίωμα καὶ δόξαν αὐτοὺς κατέστησεν ἡ τοῦ τρίποδος περίοδος καὶ διὰ πάντων ἀνακύκλησις καὶ ἀνθύπειξις μετ' εὐμενείας φιλοτίμου γενομένη. 3 Κῴων γὰρ ὥς φασι καταγόντων σαγήνην καὶ ξένων ἐκ Μιλήτου πριαμένων τὸν βόλον οὔπω φανερὸν ὄντα, χρυσοῦς ἐφάνη τρίπους ἑλκόμενος, ὃν λέγουσιν Ἑλένην πλέουσαν ἐκ Τροίας αὐτόθι καθεῖναι

χρησμοῦ τινος ἀναμνηθεῖσαν παλαιοῦ. 4 γενομένης δὲ τοῖς ξένοις πρῶτον ἀντιλογίας πρὸς τοὺς ἁλιέας περὶ τοῦ τρίποδος, εἶτα τῶν πόλεων ἀναδεξαμένων τὴν διαφορὰν ἄχρι πολέμου προελθοῦσαν, ἀνεῖλεν ἀμφοτέροις ἡ Πυθία τῷ σοφοτάτῳ τὸν τρίποδα ἀποδοῦναι. 5 καὶ πρῶτον μὲν ἀπεστάλη πρὸς Θαλῆν εἰς Μίλητον, ἑκουσίως τῶν Κῴων ἑνὶ δωρουμένων ἐκείνῳ περὶ οὗ πρὸς ἅπαντας ὁμοῦ Μιλησίους ἐπολέμησαν. Θάλεω δὲ Βίαντα σοφώτερον ἀποφαίνοντος αὐτοῦ πρὸς ἐκεῖνον ἧκεν· ἀπ᾿ ἐκείνου δ᾿ αὖθις ἀπεστάλη πρὸς ἄλλον ὡς σοφώτερον. 6 εἶτα περιιὼν καὶ ἀναπεμπόμενος οὕτως ἐπὶ Θαλῆν τὸ δεύτερον ἀφίκετο, καὶ τέλος εἰς Θήβας ἐκ Μιλήτου κομισθεὶς τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι καθιερώθη. 7 Θεόφραστος δέ φησι πρῶτον μὲν εἰς Πριήνην Βίαντι τὸν τρίποδα πεμφθῆναι, δεύτερον δ᾿ εἰς Μίλητον Θαλῇ Βίαντος ἀποπέμψαντος· οὕτω δὲ διὰ πάντων πάλιν εἰς Βίαντα περιελθεῖν καὶ τέλος εἰς Δελφοὺς ἀποσταλῆναι. 8 ταῦτα μὲν οὖν ὑπὸ πλειόνων τεθρύληται, πλὴν ὅτι τὸ δῶρον ἀντὶ τοῦ τρίποδος οἱ μὲν φιάλην ὑπὸ Κροίσου πεμφθεῖσαν, οἱ δὲ ποτήριον Βαθυκλέους ἀπολιπόντος εἶναι λέγουσιν.

5. 1 Ἰδίᾳ δ᾿ Ἀναχάρσεώς τε πρὸς Σόλωνα καὶ

πάλιν Θάλεω συνουσίαν τινὰ καὶ λόγους ἀναγράφουσι τοιούτους. 2 Ἀνάχαρσιν μὲν εἰς Ἀθήνας φασὶν ἐπὶ τὴν Σόλωνος οἰκίαν ἐλθόντα κόπτειν καὶ λέγειν ὡς ξένος ὢν ἀφῖκται φιλίαν ποιησόμενος καὶ ξενίαν πρὸς αὐτόν. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Σόλωνος ὡς οἴκοι βέλτιόν ἐστι ποιεῖσθαι φιλίας «οὐκοῦν» φάναι τὸν Ἀνάχαρσιν «αὐτὸς ὢν οἴκοι σὺ ποίησαι φιλίαν καὶ ξενίαν πρὸς ἡμᾶς.» 3 οὕτω δὴ θαυμάσαντα τὴν ἀγχίνοιαν τοῦ ἀνδρὸς τὸν Σόλωνα δέξασθαι φιλοφρόνως καὶ χρόνον τινὰ κατασχεῖν [παρ' αὑτῷ], ἤδη τὰ δημόσια πράττοντα καὶ συντατττόμενον τοὺς νόμους. 4 τὸν οὖν Ἀνάχαρσιν πυθόμενον καταγελᾶν τῆς πραγματείας τοῦ Σόλωνος οἰομένου γράμμασιν ἐφέξειν τὰς ἀδικίας καὶ πλεονεξίας τῶν πολιτῶν, ἃ μηδὲν τῶν ἀραχνίων διαφέρειν, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα τοὺς μὲν ἀσθενεῖς καὶ λεπτοὺς τῶν ἁλισκομένων καθέξειν, ὑπὸ δὲ τῶν δυνατῶν καὶ πλουσίων διαρραγήσεσθαι. 5 τὸν δὲ Σόλωνα φασὶ πρὸς ταῦτ' εἰπεῖν ὅτι καὶ συνθήκας ἄνθρωποι φυλάττουσιν ἃς οὐδετέρῳ λυσιτελές ἐστι παραβαίνειν τῶν θεμένων, καὶ τοὺς νόμους αὐτὸς οὕτως ἁρμόζεται τοῖς πολίταις, ὥστε πᾶσι τοῦ παρανομεῖν βέλτιον ἐπιδεῖξαι τὸ δικαιοπραγεῖν. 6 ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς Ἀνάχαρσις εἴκαζεν ἀπέβη

μᾶλλον ἢ κατ᾽ ἐλπίδα τοῦ Σόλωνος. ἔφη δὲ κἀκεῖνο θαυμάζειν ὁ Ἀνάχαρσις ἐκκλησίᾳ παραγενόμενος, ὅτι λέγουσι μὲν οἱ σοφοὶ παρ᾽ Ἕλλησι, κρίνουσι δ᾽ οἱ ἀμαθεῖς.

6. 1 Πρὸς Θαλῆν δ᾽ εἰς Μίλητον ἐλθόντα τὸν Σόλωνα θαυμάζειν, ὅτι γάμου καὶ παιδοποιίας τὸ παράπαν ἠμέληκε. καὶ τὸν Θαλῆν τότε μὲν σιωπῆσαι, διαλιπόντα δ᾽ ἡμέρας ὀλίγας ἄνδρα παρασκευάσαι ξένον ἀρτίως ἥκειν φάσκοντα δεκαταῖον ἐξ Ἀθηνῶν. 2 πυθομένου δὲ τοῦ Σόλωνος εἰ δή τι καινὸν ἐν ταῖς Ἀθήναις, δεδιδαγμένον ἃ χρὴ λέγειν τὸν ἄνθρωπον «οὐδὲν» εἰπεῖν «ἕτερον εἰ μὴ νὴ Δία νεανίσκου τινὸς ἦν ἐκφορὰ καὶ προύπεμπεν ἡ πόλις. 3 ἦν γὰρ υἱὸς ὥς ἔφασαν ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ πρωτεύοντος ἀρετῇ τῶν πολιτῶν· οὐ παρῆν δ᾽ ἀλλ᾽ ἀποδημεῖν ἔφασαν αὐτὸν ἤδη πολὺν χρόνον». 4 «ὢ δυστυχὴς ἐκεῖνος» φάναι τὸν Σόλωνα· «τίνα δ᾽ ὠνόμαζον αὐτόν;» «ἤκουσα» φάναι «τοὔνομα» τὸν ἄνθρωπον «ἀλλ᾽ οὐ μνημονεύω· πλὴν ὅτι πολὺς λόγος ἦν αὐτοῦ σοφίας καὶ δικαιοσύνης». 5 οὕτω δὴ καθ᾽ ἑκάστην ἀπόκρισιν τῷ φόβῳ προσαγόμενον τὸν Σόλωνα, καὶ τέλος ἤδη συντεταραγμένον, αὐτὸν ὑποβαλεῖν τοὔνομα τῷ ξένῳ, πυνθανόμενον μὴ Σόλωνος ὁ τεθνηκὼς ὠνομάζετο. 6 φήσαντος δὲ τοῦ

ἀνθρώπου, τὸν μὲν ὁρμῆσαι παίειν τὴν κεφαλὴν καὶ τἆλλα ποιεῖν καὶ λέγειν ἃ συμβαίνει τοῖς περιπαθοῦσι, τὸν δὲ Θαλῆν ἐπιλαβόμενον αὐτοῦ καὶ γελάσαντα «ταῦτά τοι» φάναι «ὦ Σόλων, ἐμὲ γάμου καὶ παιδοποιίας ἀφίστησιν, ἃ καὶ σὲ κατερείπει τὸν ἐρρωμενέστατον. ἀλλὰ θάρρει τῶν λόγων ἕνεκα τούτων· οὐ γάρ εἰσιν ἀληθεῖς.» ταῦτα μὲν οὖν Ἕρμιππος ἱστορεῖν φησι Πάταικον, ὅς ἔφασκε τὴν Αἰσώπου ψυχὴν ἔχειν.

7. 1 Ἄτοπος δὲ καὶ ἀγεννὴς ὁ τῷ φόβῳ τῆς ἀποβολῆς τὴν κτῆσιν ὧν χρὴ προϊέμενος· οὕτω γὰρ ἄν τις οὐ πλοῦτον, οὐ δόξαν, οὐ σοφίαν ἀγαπήσειε παραγενομένην, δεδιὼς στέρεσθαι. 2 καὶ γὰρ ἀρετήν, ἧς κτῆμα μεῖζον οὐδὲν οὐδ᾽ ἥδιον, ἐξισταμένην ὑπὸ νόσων καὶ φαρμάκων ὁρῶμεν· αὐτῷ τε Θαλῇ μὴ γήμαντι πλέον οὐδὲν εἰς ἀφοβίαν, εἰ μὴ καὶ φίλων κτῆσιν ἔφυγε καὶ οἰκείων καὶ πατρίδος. ἀλλὰ καὶ παῖδα θετὸν ἔσχε ποιησάμενος αὐτὸς τὸν τῆς ἀδελφῆς ὥς φασι Κύβισθον. 3 ἐχούσης γάρ τι τῆς ψυχῆς ἀγαπητικὸν ἐν ἑαυτῇ καὶ πεφυκυίας, ὥσπερ αἰσθάνεσθαι καὶ διανοεῖσθαι καὶ μνημονεύειν, οὕτω καὶ φιλεῖν, ἐνδύεταί τι τούτῳ καὶ προσφύεται τῶν ἐκτὸς οἷς οἰκεῖον οὐδέν ἐστι, καὶ καθάπερ οἶκον ἢ χώραν γνησίων ἔρημον διαδόχων τὸ φιλόστοργον ἀλλότριοι καὶ νόθοι καὶ θερά-

ποντες εἰσοικισάμενοι καὶ καταλαβόντες ἅμα τῷ φιλεῖν τὸ φροντίζειν καὶ δεδιέναι περὶ αὐτῶν ἐνεποίησαν. 4 ὥστ᾿ ἴδοις ἂν ἀνθρώπους στερρότέρᾳ τῇ φύσει περὶ γάμου καὶ γενέσεως παίδων διαμαχομένους, εἶτα τοὺς αὐτοὺς ἐπὶ παισὶν οἰκοτρίβων ἢ θρέμμασι παλλακῶν νοσοῦσι καὶ θνῄσκουσι παρατεινομένους πόθῳ καὶ φωνὰς ἀγεννεῖς ἀφιέντας. ἔνιοι δὲ καὶ κυνῶν θανάτῳ καὶ ἵππων αἰσχρῶς καὶ ἀβιώτως ὑπ᾿ ὀδύνης διετέθησαν. 5 ἀλλ᾿ ἕτεροί γε καὶ παῖδας ἀγαθοὺς ἀπολέσαντες οὐδὲν ἔπαθον δεινὸν οὐδ᾿ ἐποίησαν αἰσχρόν, ἀλλὰ καὶ χρώμενοι τῷ λοιπῷ βίῳ κατὰ λόγον διετέλεσαν. ἀσθένεια γάρ, οὐκ εὔνοια, λύπας ἀπεράντους ἐπάγεται καὶ φόβους ἀνθρώποις ἀνασκήτοις ὑπὸ λόγου πρὸς τύχην, οἷς οὐδ᾿ ἀπόλαυσις ἐγγίνεται τοῦ ποθουμένου παρόντος, τοῦ μέλλοντος ὠδῖνας ἀεὶ καὶ τρόμους καὶ ἀγωνίας, εἰ στερήσονται, παρέχοντος αὐτοῖς. 6 δεῖ δὲ μήτε πενίᾳ πρὸς χρημάτων πεφράχθαι στέρησιν μήτ᾿ ἀφιλίᾳ πρὸς φίλων ἀποβολὴν μήτ᾿ ἀπαιδίᾳ πρὸς τέκνων θάνατον, ἀλλὰ τῷ λογισμῷ πρὸς πάντα. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐν τῷ παρόντι πλείονα τῶν ἱκανῶν.

8. 1 Ἐπεὶ δὲ μακρόν τινα καὶ δυσχερῆ πόλεμον οἱ ἐν ἄστει περὶ τῆς Σαλαμινίων νήσου Μεγα-

ρεῦσι πολεμοῦντες ἐξέκαμον καὶ νόμον ἔθεντο μήτε γράψαι τινὰ μήτ᾽ εἰπεῖν αὖθις ὡς χρὴ τὴν πόλιν ἀντιποιεῖσθαι τῆς Σαλαμῖνος ἢ θανάτῳ ζημιοῦσθαι, βαρέως φέρων τὴν ἀδοξίαν ὁ Σόλων καὶ τῶν νέων ὁρῶν πολλοὺς δεομένους ἀρχῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον, αὐτοὺς δὲ μὴ θαρροῦντας ἄρξασθαι διὰ τὸν νόμον, ἐσκήψατο μὲν ἔκστασιν τῶν λογισμῶν, καὶ λόγος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς οἰκίας διεδόθη παρακινητικῶς ἔχειν αὐτόν, ἐλεγεῖα δὲ κρύφα συνθεὶς καὶ μελετήσας ὥστε λέγειν ἀπὸ στόματος, ἐξεπήδησεν εἰς τὴν ἀγορὰν ἄφνω πιλίδιον περιθέμενος. 2 ὄχλου δὲ πολλοῦ συνδραμόντος ἀναβὰς ἐπὶ τὸν τοῦ κήρυκος λίθον ἐν ᾠδῇ διεξῆλθε τὴν ἐλεγείαν ἧς ἐστιν ἀρχή·

αὐτὸς κῆρυξ ἦλθον ἀφ' ἱμερτῆς Σαλαμῖνος,
κόσμον ἐπέων ᾠδὴν ἀντ' ἀγορῆς θέμενος.

τοῦτο τὸ ποίημα Σαλαμὶς ἐπιγέγραπται καὶ στίχων ἑκατόν ἐστι, χαριέντως πάνυ πεποιημένον. 3 τότε δ᾽ ᾀσθέντος αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων τοῦ Σόλωνος ἀρξαμένων ἐπαινεῖν, μάλιστα δὲ τοῦ Πεισιστράτου τοῖς πολίταις ἐγκελευομένου καὶ παρορμῶντος πείθεσθαι τῷ λέγοντι, λύσαντες τὸν νόμον αὖθις ἥπτοντο τοῦ πολέμου προστησάμενοι τὸν Σόλωνα.

4 Τὰ μὲν οὖν δημώδη τῶν λεγομένων τοιαῦτ᾽

ἐστιν, ὅτι πλεύσας ἐπὶ Κωλιάδα μετὰ τοῦ Πεισιστράτου καὶ καταλαβὼν αὐτόθι πάσας τὰς γυναῖκας τῇ Δήμητρι τὴν πάτριον θυσίαν ἐπιτελούσας, ἔπεμψεν ἄνδρα πιστὸν εἰς Σαλαμῖνα προσποιούμενον αὐτόμολον εἶναι, κελεύοντα τοὺς Μεγαρεῖς, εἰ βούλονται τῶν Ἀθηναίων τὰς πρώτας λαβεῖν γυναῖκας, ἐπὶ Κωλιάδα πλεῖν μετ' αὐτοῦ τὴν ταχίστην. 5 ὡς δὲ πεισθέντες οἱ Μεγαρεῖς ἄνδρας ἐξέπεμψαν [ἐν τῷ πλοίῳ], καὶ κατεῖδεν ὁ Σόλων πλοῖον ἐλαυνόμενον ἀπὸ τῆς νήσου, τὰς μὲν γυναῖκας ἐκποδὼν ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, τῶν δὲ νεωτέρων τοὺς μηδέπω γενειῶντας ἐνδύμασι καὶ μίτραις καὶ ὑποδήμασι τοῖς ἐκείνων σκευασαμένους καὶ λαβόντας ἐγχειρίδια κρυπτὰ παίζειν καὶ χορεύειν προσέταξε πρὸς τῇ θαλάττῃ, μέχρι ἂν ἀποβῶσιν οἱ πολέμιοι καὶ γένηται τὸ πλοῖον ὑποχείριον. 6 οὕτω δὴ τούτων πραττομένων ὑπαχθέντες οἱ Μεγαρεῖς τῇ ὄψει καὶ προσμείξαντες ἐγγὺς ἐξεπήδων ὡς ἐπὶ γυναῖκας ἁμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους. . . ., ὥστε μηδένα διαφυγεῖν ἀλλὰ πάντας ἀπολέσθαι, καὶ τὴν νῆσον ἐπιπλεύσαντας εὐθὺς ἔχειν τοὺς Ἀθηναίους.

9. 1 Ἄλλοι δέ φασιν οὐ τοῦτον τὸν τρόπον γενέσθαι τὴν κατάληψιν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν αὐτῷ τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν χρῆσαι

ἀρχηγοὺς χώρας θυσίαις ἥρωας ἐνοίκους
ἵλασο, τοὺς κόλποις Ἀσωπιὰς ἀμφικαλύπτει
οἳ φθίμενοι δέρκονται εἰς ἠέλιον δύνοντα·

τὸν δὲ Σόλωνα διαπλεύσαντα νυκτὸς εἰς τὴν νῆσον ἐντεμεῖν σφάγια Περιφήμῳ καὶ Κυχρεῖ τοῖς ἥρωσιν. 2 εἶτα παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἐθελοντὰς λαβεῖν πεντακοσίους, δόγματος γενομένου τούτους, ἂν κατασχῶσι τὴν νῆσον, κυρίους εἶναι τοῦ πολιτεύματος. 3 ἀναχθέντα δὲ συχναῖς ἁλιάσιν ἅμα τριακοντόρου συμπλεούσης, ὑφορμίσασθαι τῇ Σαλαμῖνι κατὰ χηλήν τινα πρὸς τὴν Νίσαιαν ἀποβλέπουσαν. 4 πυθομένους δὲ τοὺς ἐν Σαλαμῖνι Μεγαρεῖς ἔκ τινος φήμης οὐδὲν βέβαιον αὐτοὺς μὲν εἰς τὰ ὅπλα θορυβουμένους βαδίζειν, ναῦν δ' ἀποστεῖλαι κατασκεψομένην τὰ τῶν πολεμίων· ἧς ἐγγὺς ἐλθούσης κρατῆσαι τὸν Σόλωνα καὶ καθεῖρξε τοὺς Μεγαρεῖς, 5 ἐμβιβάσαι δὲ τῶν Ἀθηναίων τοὺς κρατίστους, κελεύσαντα πλεῖν ἐπὶ τὴν πόλιν ὡς ἂν ἐνδέχηται μάλιστα κρύπτοντας ἑαυτούς· ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους Ἀθηναίους ἀναλαβόντα πεζῇ συμφέρεσθαι τοῖς Μεγαρεῦσι· καὶ τῆς μάχης ἔτι συνεστώσης φθάσαι τοὺς ἀπὸ τῆς νεὼς καταλαβόντας τὴν πόλιν. 6 ἔοικε δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ τὰ δρώμενα μαρτυρεῖν. ναῦς γάρ τις ἀττικὴ προσέπλει σιωπῇ τὸ πρῶ-

τον, εἶτα κραυγῇ καὶ ἀλαλαγμῷ προσφερομένων εἷς ἀνὴρ ἔνοπλος ἐξαλλόμενος μετὰ βοῆς ἔθει πρὸς ἄκρον τὸ Σκιράδιον.... ἐκ γῆς προσαγόμενος. 7 πλησίον δὲ τοῦ Ἐνυαλίου τὸ ἱερόν ἐστιν ἱδρυσαμένου Σόλωνος. ἐνίκησε γὰρ τοὺς Μεγαρέας, καὶ ὅσοι μὴ διεφθάρησαν ἐν τῇ μάχῃ, πάντας ὑποσπόνδους ἀφῆκεν.

10. 1 Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν Μεγαρέων ἐπιμενόντων, πολλὰ κακὰ καὶ δρῶντες ἐν τῷ πολέμῳ καὶ πάσχοντες ἐποιήσαντο Λακεδαιμονίους διαλλακτὰς καὶ δικαστάς. 2 οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῷ Σόλωνι συναγωνίσασθαι λέγουσι τὴν Ὁμήρου δόξαν· ἐμβαλόντα γὰρ αὐτὸν ἔπος εἰς νεῶν κατάλογον ἐπὶ τῆς δίκης ἀναγνῶναι·

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας
στῆσε δ' ἄγων ἵν' Ἀθηναίων ἵσταντο φάλαγγες.

3 αὐτοὶ δ' Ἀθηναῖοι ταῦτα μὲν οἴονται φλυαρίαν εἶναι, τὸν δὲ Σόλωνά φασιν ἀποδεῖξαι τοῖς δικασταῖς ὅτι Φιλαῖος καὶ Εὐρυσάκης οἱ Αἴαντος [υἱοί] Ἀθήνησι πολιτείας μεταλαβόντες παρέδοσαν τὴν νῆσον αὐτοῖς καὶ κατῴκησαν ὁ μὲν ἐν Βραυρῶνι τῆς Ἀττικῆς ὁ δ' ἐν Μελίτῃ· καὶ δῆμον ἐπώνυμον Φιλαίου τῶν Φιλαϊδῶν ἔχουσιν, ὅθεν ἦν Πεισίστρατος. 4 ἔτι δὲ μᾶλλον ἐξελέγξαι τοὺς Μεγαρέας βουλόμενον ἰσχυρίσασθαι περὶ τῶν νε-

κρῶν, ὡς οὐχ ὃν τρόπον ἐκεῖνοι θάπτουσι κεκηδευμένων ἀλλ᾽ ὃν αὐτοί· θάπτουσι δὲ Μεγαρεῖς πρὸς ἕω τοὺς νεκροὺς βλέποντας, Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς ἑσπέραν· 5(Ἡρέας δ᾽ ὁ Μεγαρεὺς ἐνιστάμενος λέγει καὶ Μεγαρεῖς πρὸς ἑσπέραν τετραμμένα τὰ σώματα τῶν νεκρῶν τιθέναι.) καὶ μεῖζον ἔτι τούτων, μίαν ἕκαστον Ἀθηναίων ἔχειν θήκην, Μεγαρέων δὲ καὶ τρεῖς καὶ τέτταρας ἐν μιᾷ κεῖσθαι. 6 τῷ μέντοι Σόλωνι καὶ πυθικούς τινας βοηθῆσαι λέγουσι χρησμούς, ἐν οἷς ὁ θεὸς Ἰαονίαν τὴν Σαλαμῖνα προσηγόρευσε. ταύτην τὴν δίκην ἐδίκασαν Σπαρτιατῶν πέντε ἄνδρες, Κριτολαΐδας, Ἀμομφάρετος, Ὑψιχίδας, Ἀναξίλας, Κλεομένης.

11 1 Ἤδη μὲν οὖν καὶ ἀπὸ τούτων ἔνδοξος ἦν ὁ Σόλων καὶ μέγας. ἐθαυμάσθη δὲ καὶ διεβοήθη μᾶλλον ἐν τοῖς Ἕλλησιν εἰπὼν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τοῦ ἐν Δελφοῖς ὡς χρὴ βοηθεῖν καὶ μὴ περιορᾶν Κιρραίους ὑβρίζοντας εἰς τὸ μαντεῖον, ἀλλὰ προσαμύνειν ὑπὲρ τοῦ θεοῦ Δελφοῖς. πεισθέντες γὰρ ὑπ᾽ ἐκείνου πρὸς τὸν πόλεμον ὥρμησαν οἱ Ἀμφικτύονες, ὡς ἄλλοι τε πολλοὶ μαρτυροῦσι καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ τῶν Πυθιονικῶν ἀναγραφῇ Σόλωνι τὴν γνώμην ἀνατιθείς. 2 οὐ μέντοι στρατηγὸς ἐπὶ τοῦτον ἀπεδείχθη τὸν

πόλεμον, ὥς λέγειν φησὶν Ἕρμιππος Εὐάνθη τὸν Σάμιον· οὔτε γὰρ Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ τοῦτ᾽ εἴρηκεν, ἔν τε τοῖς τῶν Δελφῶν ὑπομνήμασιν Ἀλκμαίων, οὐ Σόλων, Ἀθηναίων στρατηγὸς ἀναγέγραπται.

12. 1 Τὸ δὲ Κυλώνειον ἄγος ἤδη μὲν ἐκ πολλοῦ διετάραττε τὴν πόλιν, ἐξ οὗ τοὺς συνωμότας τοῦ Κύλωνος ἱκετεύοντας τὴν θεὸν Μεγακλῆς ὁ ἄρχων ἐπὶ δίκῃ κατελθεῖν ἔπεισεν· ἐξάψαντας δὲ τοῦ ἕδους κρόκην κλωστὴν καὶ ταύτης ἐχομένους, ὡς ἐγένοντö περὶ τὰς σεμνὰς θεὰς καταβαίνοντες, αὐτομάτως τῆς κρόκης ῥαγείσης, ὥρμησε συλλαμβάνειν ὁ Μεγακλῆς καὶ οἱ συνάρχοντες, ὡς τῆς θεοῦ τὴν ἱκεσίαν ἀπολεγομένης· καὶ τοὺς μὲν ἔξω κατέλευσαν, οἱ δὲ τοῖς βωμοῖς προσφυγόντες ἀπεσφάγησαν· μόνοι δ᾽ ἀφείθησαν οἱ τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἱκετεύσαντες. 2 ἐκ τούτου δὲ κληθέντες ἐναγεῖς ἐμισοῦντο· καὶ τῶν Κυλωνείων οἱ περιγενόμεονι πάλιν ἦσαν ἰσχυροὶ καὶ στασιάζοντες ἀεὶ διετέλουν πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ Μεγακλέους. 3 ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ τῆς στάσεως ἀκμὴν λαβούσης μάλιστα καὶ τοῦ δήμου διαστάντος, ἤδη δόξαν ἔχων ὁ Σόλων παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον ἅμα τοῖς πρώτοις τῶν Ἀθηναίων καὶ δεόμενος καὶ διδάσκων ἔπεισε τοὺς ἐναγεῖς

λεγομένους δίκην ὑποσχεῖν καὶ κριθῆναι τριακοσίων ἀριστίνδην δικαζόντων. 4 Μύρωνος δὲ τοῦ Φυλέως κατηγοροῦντος ἑάλωσαν οἱ ἄνδρες· καὶ μετέστησαν οἱ ζῶντες, τῶν δ' ἀποθανόντων τοὺς νεκροὺς ἀνορύξαντες ἐξέρριψαν ὑπὲρ τοὺς ὅρους. 5 ταύταις δὲ ταῖς ταραχαῖς καὶ Μεγαρέων συνεπιθεμένων ἀπέβαλόν τε Νίσαιαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Σαλαμῖνος ἐξέπεσον αὖθις. 6 καὶ φόβοι τινὲς ἐκ δεισιδαιμονίας ἅμα καὶ φάσματα κατεῖχε τὴν πόλιν, οἵ τε μάντεις ἄγη καὶ μιασμοὺς δεομένους καθαρμῶν προφαίνεσθαι διὰ τῶν ἱερῶν ἠγόρευον. 7 οὕτω δὴ μετάπεμπτος αὐτοῖς ἧκεν ἐκ Κρήτης Ἐπιμενίδης ὁ Φαίστιος, ὃν ἕβδομον ἐν τοῖς σοφοῖς καταριθμοῦσιν ἔνιοι τῶν οὐ προσιεμένων τὸν Περίανδρον. ἐδόκει δέ τις εἶναι θεοφιλὴς καὶ σοφὸς περὶ τὰ θεῖα τὴν ἐνθουσιαστικὴν καὶ τελεστικὴν σοφίαν· διὸ καὶ παῖδα νύμφης ὄνομα Βλάστης καὶ Κούρητα νέον αὐτὸν οἱ τότ' ἄνθρωποι προσηγόρευον. 8 ἐλθὼν δὲ καὶ τῷ Σόλωνι χρησάμενος φίλῳ, πολλὰ προϋπειργάσατο καὶ προωδοποίησεν αὐτῷ τῆς νομοθεσίας. καὶ γὰρ εὐσταλεῖς ἐποίησε ταῖς ἱερουργίαις καὶ περὶ τὰ πένθη πρᾳοτέρους, θυσίας τινὰς εὐθὺς ἀναμείξας πρὸς τὰ κήδη, καὶ τὸ σκληρὸν ἀφελὼν καὶ τὸ βαρβαρικόν, ᾧ συνείχοντο πρότερον αἱ

πλεῖσται γυναῖκες. 9 τὸ δὲ μέγιστον, ἱλασμοῖς τισι καὶ καθαρμοῖς καὶ ἱδρύσεσι κατοργιάσας καὶ καθοσιώσας τὴν πόλιν μᾶλλον εὐπειθῆ πρὸς ὁμόνοιαν κατέστησε. 10 λέγεται δὲ τὴν Μουνυχίαν ἰδὼν καὶ καταμαθὼν πολὺν χρόνον, εἰπεῖν πρὸς τοὺς παρόντας ὡς τυφλόν ἐστι τοῦ μέλλοντος ἄνθρωπος· ἐκφαγεῖν γὰρ ἂν Ἀθηναίους τοῖς αὑτῶν ὀδοῦσιν, εἰ προῄδεσαν ὅσα τὴν πόλιν ἀνιάσει τὸ χωρίον. 11 ὅμοιον δέ τι καὶ Θαλῆν εἰκάσαι λέγουσι· κελεῦσαι γὰρ αὑτὸν ἔν τινι τόπῳ τῆς Μιλησίας φαύλῳ καὶ παρορωμένῳ τελευτήσαντα θεῖναι, προειπὼν ὡς ἀγορά ποτε τοῦτο Μιλησίων ἔσται τὸ χωρίον. 12 Ἐπιμενίδης μὲν οὖν μάλιστα θαυμασθείς, καὶ χρήματα διδόντων πολλὰ καὶ τιμὰς μεγάλας τῶν Ἀθηναίων, οὐδὲν ἢ θαλλὸν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας αἰτησάμενος καὶ λαβὼν ἀπῆλθεν.

13. 1 Αἱ δ' Ἀθῆναι τῆς Κυλωνείου διαπεπαυμένης ταραχῆς καὶ μεθεστώντων ὥσπερ εἴρηται τῶν ἐναγῶν τὴν παλαιὰν αὖθις στάσιν ὑπὲρ τῆς πολιτείας ἐστασίασαν, ὅσας ἡ χώρα διαφορὰς εἶχεν, εἰς τοσαῦτα μέρη τῆς πόλεως διεστώσης. 2 ἦν γὰρ τὸ μὲν τῶν Διακρίων γένος δημοκρατικώτατον, ὀλιγαρχικώτατον δὲ τὸ τῶν Πεδιέων· τρίτοι δ' οἱ Πάραλοι μέσον τινὰ καὶ με-

μειγμένον αἱρούμενοι πολιτείας τρόπον ἐμποδὼν ἦσαν καὶ διεκώλυον τοὺς ἑτέρους κρατῆσαι. 3 τότε δὲ τῆς τῶν πενήτων πρὸς τοὺς πλουσίους ἀνωμαλίας ὥσπερ ἀκμὴν λαβούσης, παντάπασιν ἐπισφαλῶς ἡ πόλις διέκειτο, καὶ μόνως ἂν ἐδόκει καταστῆναι καὶ παύσασθαι ταραττομένη τυραννίδος γενομένης. 4 ἅπας μὲν γὰρ ὁ δῆμος ἦν ὑπόχρεως τῶν πλουσίων. ἢ γὰρ ἐγεώργουν ἐκείνοις ἕκτα τῶν γινομένων τελοῦντες, ἑκτημόριοι προσαγορευόμενοι καὶ θῆτες, ἢ χρέα λαμβάνοντες ἐπὶ τοῖς σώμασιν ἀγώγιμοι τοῖς δανείζουσιν ἦσαν, οἱ μὲν αὐτοῦ δουλεύοντες, οἱ δ᾽ ἐπὶ τὴν ξένην πιπρασκόμενοι. 5 πολλοὶ δὲ καὶ παῖδας ἰδίους ἠναγκάζοντο πωλεῖν—οὐδεὶς γὰρ νόμος ἐκώλυε—καὶ τὴν πόλιν φεύγειν διὰ τὴν χαλεπότητα τῶν δανειστῶν. 6 οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ ῥωμαλεώτατοι συνίσταντο καὶ παρεκάλουν ἀλλήλους μὴ περιορᾶν, ἀλλ᾽ ἑλομένους ἕνα προστάτην ἄνδρα πιστὸν ἀφελέσθαι τοὺς ὑπερημέρους καὶ τὴν γῆν ἀναδάσασθαι καὶ ὅλως μεταστῆσαι τὴν πολιτείαν.

14. 1 Ἐνταῦθα δὴ τῶν Ἀθηναίων οἱ φρονιμώτατοι συνορῶντες τὸν Σόλωνα μόνον μάλιστα τῶν ἁμαρτημάτων ἐκτὸς ὄντα καὶ μήτε τοῖς πλουσίοις κοινωνοῦντα τῆς ἀδικίας μήτε ταῖς τῶν πενήτων ἀνάγκαις ἐνεχόμενον, ἐδέοντο τοῖς κοι-

νοῖς προσελθεῖν καὶ καταπαῦσαι τὰς διαφοράς. 2 καίτοι Φανίας ὁ Λέσβιος αὐτὸν ἱστορεῖ τὸν Σόλωνα χρησάμενον ἀπάτῃ πρὸς ἀμφοτέρους ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως ὑποσχέσθαι κρύφα τοῖς μὲν ἀπόροις τὴν νέμεσιν τοῖς δὲ χρηματικοῖς βεβαίωσιν τῶν συμβολαίων. 3 ἀλλ᾽ αὐτός φησιν ὁ Σόλων ὀκνῶν τὸ πρῶτον ἅψασθαι τῆς πολιτείας, καὶ δεδοικὼς τῶν μὲν τὴν φιλοχρηματίαν τῶν δὲ τὴν ὑπερηφανίαν. ᾑρέθη δ᾽ ἄρχων μετὰ Φιλόμβροτον ὁμοῦ καὶ διαλλακτὴς καὶ νομοθέτης, δεξαμένων προθύμως αὐτὸν ὡς μὲν εὔπορον τῶν πλουσίων, ὡς δὲ χρηστὸν τῶν πενήτων. 4 λέγεται δὲ καὶ φωνή τις αὐτοῦ περιφερομένη πρότερον εἰπόντος ὡς τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ, καὶ τοῖς κτηματικοῖς ἀρέσκειν καὶ τοῖς ἀκτήμοσι, τῶν μὲν ἀξίᾳ καὶ ἀρετῇ τῶν δὲ μέτρῳ καὶ ἀριθμῷ τὸ ἴσον ἕξειν προσδοκώντων· ὅθεν ἐπ᾽ ἐλπίδος μεγάλης ἑκατέρων γενομένων οἱ προϊστάμενοι προσέκειντο τῷ Σόλωνι τυραννίδα προξενοῦντες καὶ ἀναπείθοντες εὐτολμότερον ἅψασθαι τῆς πόλεως ἐγκρατῆ γενόμενον. 5 πολλοὶ δὲ καὶ τῶν διὰ μέσου πολιτῶν τὴν ὑπὸ λόγου καὶ νόμου μεταβολὴν ὁρῶντες ἐργώδη καὶ χαλεπὴν οὖσαν οὐκ ἔφευγον ἕνα τὸν δικαιότατον καὶ φρονιμώτατον ἐπιστῆσαι τοῖς πράγμασιν. 6 ἔνιοι δέ φασι

καὶ μαντείαν γενέσθαι τῷ Σόλωνι Πυθοῖ τοιαύτην·

ἧσο μέσην κατὰ νῆα κυβερνητήριον ἔργον
εὐθύνων· πολλοί τοι Ἀθηναίων ἐπίκουροι.

7 μάλιστα δ᾽ οἱ συνήθεις ἐκάκιζον, εἰ διὰ τοὔνομα δυσωπεῖται τὴν μοναρχίαν, ὥσπερ οὐκ ἀρετῇ τοῦ λαβόντος εὐθὺς ἂν βασιλείαν γενομένην, ἢ γεγενημένην πρότερον μὲν Εὐβοεῦσι Τυννώνδαν, νῦν δὲ Μιτυληναίοις Πιττακὸν ἑλομένοις τύραννον. 8 τούτων οὐδὲν ἐξέκρουσε τὸν Σόλωνα τῆς αὑτοῦ προαιρέσεως, ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς φίλους εἶπεν ὡς λέγεται καλὸν μὲν εἶναι τὴν τυραννίδα χωρίον, οὐκ ἔχειν δ᾽ ἀπόβασιν, πρὸς δὲ Φῶκον ἐν τοῖς ποιήμασι γράφων·

εἰ δὲ γῆς, φησίν, ἐφεισάμην
πατρίδος, τυραννίδος δὲ καὶ βίης ἀμειλίχου
οὐ καθηψάμην, μιάνας καὶ καταισχύνας κλέος
οὐδὲν αἰδεῦμαι· πλέον γὰρ ὧδε νικήσειν δοκέω
πάντας ἀνθρώπους.

ὅθεν εὔδηλον ὅτι καὶ πρὸ τῆς νομοθεσίας μεγάλην δόξαν εἶχεν. 9 ἃ δὲ φυγόντος αὐτοῦ τὴν τυραννίδα πολλοὶ καταγελῶντες ἔλεγον, γέγραφεν οὕτως·

οὐκ ἔφυ Σόλων βαθύφρων οὐδὲ βουλήεις ἀνήρ·
ἐσθλὰ γὰρ θεοῦ διδόντος αὐτὸς οὐκ ἐδέξατο.

περιβαλὼν δ᾽ ἄγραν ἀγασθεὶς οὐκ ἐπέσπασεν μέγα
δίκτυον, θυμοῦ θ᾽ ἁμαρτῇ καὶ φρενῶν ἀποσφαλείς.
ἤθελον γάρ κεν κρατήσας, πλοῦτον ἄφθονον λαβὼν
καὶ τυραννεύσας Ἀθηνῶν μοῦνον ἡμέραν μίαν,
ἀσκὸς ὕστερον δεδάρθαι καὶ ἐπιτετρῖφθαι γένος.

15. 1 Ταῦτα τοὺς πολλοὺς καὶ φαύλους περὶ αὐτοῦ πεποίηκε λέγοντας. οὐ μὴν ἀπωσάμενός γε τὴν τυραννίδα τὸν πρᾳότατον ἐχρήσατο τρόπον τοῖς πράγμασιν, οὐδὲ μαλακῶς οὐδ᾽ ὑπείκων τοῖς δυναμένοις οὐδὲ πρὸς ἡδονὴν τῶν ἑλομένων ἔθετο τοὺς νόμους· ἀλλ᾽ ᾗ μὲν ἀρεστὸν ἦν, οὐκ ἐπήγαγεν ἰατρείαν οὐδὲ καινοτομίαν, φοβηθεὶς μὴ "συγχέας παντάπασι καὶ ταράξας τὴν πόλιν, ἀσθενέστερος γένηται τοῦ καταστῆσαι πάλιν" καὶ διαρμόσασθαι πρὸς τὸ ἄριστον· ἃ δὲ καὶ λέγων ἤλπιζε πειθομένοις καὶ προσάγων ἀνάγκην ὑπομένουσι χρήσασθαι, ταῦτ᾽ ἔπραττεν, ὥς φησιν αὐτός·

ὁμοῦ βίην τε καὶ δίκην συναρμόσας.

2 Ὅθεν ὕστερον ἐρωτηθεὶς εἰ τοὺς ἀρίστους Ἀθηναίοις νόμους ἔγραψεν, "ὧν ἄν" ἔφη "προσεδέξαντο τοὺς ἀρίστους." ἃ δ᾽ οὖν οἱ νεώτεροι τοὺς Ἀθηναίους λέγουσι τὰς τῶν πραγμάτων δυσχερείας ὀνόμασι χρηστοῖς καὶ φιλανθρώποις ἐπικαλύπτοντας ἀστείως ὑποκορίζεσθαι, τὰς μὲν

πόρνας ἑταίρας, τοὺς δὲ φόρους συντάξεις, φυλακὰς δὲ τὰς φρουρὰς τῶν πόλεων, οἴκημα δὲ τὸ δεσμωτήριον καλοῦντας, πρώτου Σόλωνος ἦν ὡς ἔοικε σόφισμα τὴν τῶν χρεῶν ἀποκοπὴν σεισάχθειαν ὀνομάσαντος. τοῦτο γὰρ ἐποιήσατο πρῶτον πολίτευμα γράψας τὰ μὲν ὑπάρχοντα τῶν χρεῶν ἀνεῖσθαι, πρὸς δὲ τὸ λοιπὸν ἐπὶ τοῖς σώμασι μηδένα δανείζειν. 3 καίτοι τινὲς ἔγραψαν, ὧν ἐστιν Ἀνδροτίων, οὐκ ἀποκοπῇ χρεῶν ἀλλὰ τόκων μετριότητι κουφισθέντας ἀγαπῆσαι τοὺς πένητας, καὶ σεισάχθειαν ὀνομάσαι τὸ φιλανθρώπευμα τοῦτο καὶ τὴν ἅμα τούτῳ γενομένην τῶν τε μέτρων ἐπαύξησιν καὶ τοῦ νομίσματος τιμήν. 4 ἑκατὸν γὰρ ἐποίησε δραχμῶν τὴν μνᾶν πρότερον ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν οὖσαν, ὥστ᾽ ἀριθμῷ μὲν ἴσον δυνάμει δ᾽ ἔλαττον ἀποδιδόντων ὠφελεῖσθαι μὲν τοὺς ἐκτίνοντας μεγάλα, μηδὲν δὲ βλάπτεσθαι τοὺς κομιζομένους. 5 οἱ δὲ πλεῖστοι πάντων ὁμοῦ φασι τῶν συμβολαίων ἀναίρεσιν γενέσθαι τὴν σεισάχθειαν, καὶ τούτοις συνᾴδει μᾶλλον τὰ ποιήματα. 6 σεμνύνεται γὰρ ὁ Σόλων ἐν τούτοις, ὅτι τῆς θ᾽ ὑποκειμένης γῆς

ὅρους ἀνεῖλε πολλαχῇ πεπηγότας·
πρόσθεν δὲ δουλεύουσα, νῦν ἐλευθέρα·

καὶ τῶν ἀγωγίμων πρὸς ἀργύριον γεγονότων πολιτῶν τοὺς μὲν ἀνήγαγεν ἀπὸ ξένης,

γλῶσσαν οὐκέτ' ἀττικὴν
ἱέντας ὡς ἂν πολλαχῇ πλανωμένους·
τοὺς δ' ἐνθάδ' αὐτοῦ δουλίην ἀεικέα
ἔχοντας

ἐλευθέρους φησὶ ποιήσασθαι. 7 πρᾶγμα δ' αὐτῷ συμπεσεῖν λέγεται πάντων ἀνιαρότατον ἀπὸ τῆς πράξεως ἐκείνης. ὡς γὰρ ὥρμησεν ἀνιέναι τὰ χρέα καὶ λόγους ἁρμόττοντας ἐζήτει καὶ πρέπουσαν ἀρχήν, ἐκοινώσατο τῶν φίλων οἷς μάλιστα πιστεύων καὶ χρώμενος ἐτύγχανε, τοῖς περὶ Κόνωνα καὶ Κλεινίαν καὶ Ἱππόνικον, ὅτι γῆν μὲν οὐ μέλλει κινεῖν, χρεῶν δὲ ποιεῖν ἀποκοπὰς ἔγνωκεν. 8 οἱ δὲ προλαβόντες εὐθὺς καὶ φθάσαντες ἐδανείσαντο συχνὸν ἀργύριον παρὰ τῶν πλουσίων καὶ μεγάλας συνωνήσαντο χώρας. εἶτα τοῦ δόγματος ἐξενεχθέντος, τὰ μὲν κτήματα καρπούμενοι τὰ δὲ χρήματα τοῖς δανείσασιν οὐκ ἀποδιδόντες, εἰς αἰτίαν τὸν Σόλωνα καὶ μεγάλην διαβολὴν ὥσπερ οὐ συναδικούμενον ἀλλὰ συναδικοῦντα κατέστησαν. 9 ἀλλὰ τοῦτο μὲν εὐθὺς ἐλύθη τὸ ἔγκλημα τοῖς πέντε ταλάντοις· τοσαῦτα γὰρ εὑρέθη δανείζων, καὶ ταῦτα πρῶτος ἀφῆκε κατὰ τὸν νόμον· ἔνιοι δὲ πεντε-

καίδεκα λέγουσιν, ὧν καὶ Πολύζηλος ὁ Ῥόδιός ἐστι. τοὺς μέντοι φίλους αὐτοῦ χρεοκοπίδας καλοῦντες διετέλεσαν.

16. 1 Ἤρεσε δ᾽ οὐδετέροις ἀλλ᾽ ἐλύπησε καὶ τοὺς πλουσίους ἀνελὼν τὰ συμβόλαια. καὶ μᾶλλον ἔτι τοὺς πένητας, ὅτι γῆς ἀναδασμὸν οὐκ ἐποίησεν ἐλπίσασιν αὐτοῖς, οὐδὲ παντάπασιν ὥσπερ ὁ Λυκοῦργος ὁμαλοὺς τοῖς βίοις καὶ ἴσους κατέστησεν. 2 ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν ἑνδέκατος ὢν ἀφ᾽ Ἡρακλέους καὶ βεβασιλευκὼς ἔτη πολλὰ τῆς Λακεδαίμονος, ἀξίωμα μέγα καὶ φίλους καὶ δύναμιν οἷς ἔγνω καλῶς περὶ τῆς πολιτείας ὑπηρετοῦσαν εἶχε, καὶ βίᾳ μᾶλλον ἢ πειθοῖ χρησάμενος, ὥστε καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπῆναι, κατειργάσατο τὸ μέγιστον εἰς σωτηρίαν πόλεως καὶ ὁμόνοιαν, μηδένα πένητα μηδὲ πλούσιον εἶναι τῶν πολιτῶν· Σόλων δὲ τούτου μὲν οὐκ ἐφίκετο τῇ πολιτείᾳ δημοτικὸς ὢν καὶ μέσος, ἐνδεέστερον δὲ τῆς ὑπαρχούσης δυνάμεως οὐδὲν ἔπραξεν, ὁρμώμενος ἐκ μόνου τοῦ [εὖ] βουλεύεσθαι καὶ πιστεύειν αὐτῷ τοὺς πολίτας. 3 ὅτι δ᾽ οὖν προσέκρουσε τοῖς πλείστοις ἕτερα προσδοκήσασιν, αὐτὸς εἴρηκε περὶ αὐτῶν ὡς

χαῦνα μὲν τότ᾽ ἐφράσαντο, νῦν δέ μοι χολούμενοι
λοξὸν ὀφθαλμοῖς ὁρῶσι πάντες ὥστε δήιον.

4 καίτοι φησὶν ὥς εἴς τις ἄλλος ἔσχε τὴν αὐτὴν δύναμιν, οὔτ᾽ ἂν κατέσχε δῆμον οὔτ᾽ ἐπαύσατο,

πρὶν ἀνταράξας πῖαρ ἐξέλῃ γάλα.

ταχὺ μέντοι τοῦ συμφέροντος αἰσθόμενοι καὶ τὰς ἰδίας αὐτῶν μέμψεις ἀφέντες ἔθυσάν τε κοινῇ, 5 σεισάχθειαν τὴν θυσίαν ὀνομάσαντες, καὶ τὸν Σόλωνα τῆς πολιτείας διορθωτὴν καὶ νομοθέτην ἀπέδειξαν, οὐ τὰ μὲν τὰ δ᾽ οὐχί, πάντα δ᾽ ὁμαλῶς ἐπιτρέψαντες, ἀρχὰς ἐκκλησίας δικαστήρια βουλάς, καὶ τίμημα τούτων ἑκάστου καὶ ἀριθμὸν καὶ καιρὸν ὁρίσαι λύοντα καὶ φυλάττοντα τῶν ὑπαρχόντων καὶ καθεστώτων ὅ τι δοκοίη.

17. 1 Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς Δράκοντος νόμους ἀνεῖλε πλὴν τῶν φονικῶν ἅπαντας διὰ τὴν χαλεπότητα καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐπιτιμίων. 2 μία γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ὥριστο ζημία τοῖς ἁμαρτάνουσι θάνατος, ὥστε καὶ τοὺς ἀργίας ἁλόντας ἀποθνῄσκειν καὶ τοὺς λάχανα κλέψαντας ἢ ὀπώραν ὁμοίως κολάζεσθαι τοῖς ἱεροσύλοις καὶ ἀνδροφόνοις. 3 διὸ Δημάδης ὕστερον εὐδοκίμησεν εἰπὼν ὅτι δι᾽ αἵματος οὐ διὰ μέλανος τοὺς νόμους ὁ Δράκων ἔγραψεν. 4 αὐτὸς δ᾽ ἐκεῖνος ὥς φασιν ἐρωτώμενος, διὰ τί τοῖς πλείστοις ἀδικήμασι ζημίαν ἔταξε θάνατον, ἀπεκρίνατο τὰ μὲν

μικρὰ ταύτης ἄξια νομίζειν, τοῖς δὲ μεγάλοις οὐκ ἔχειν μείζονα.

18. 1 Δεύτερον δὲ Σόλων τὰς μὲν ἀρχὰς ἁπάσας ὥσπερ ἦσαν τοῖς εὐπόροις ἀπολιπεῖν βουλόμενος, τὴν δ᾽ ἄλλην μεῖξαι πολιτείαν, ἧς ὁ δῆμος οὐ μετεῖχεν, ἔλαβε τὰ τιμήματα τῶν πολιτῶν, καὶ τοὺς μὲν ἐν ξηροῖς ὁμοῦ καὶ ὑγροῖς μέτρα πεντακόσια ποιοῦντας πρώτους ἔταξε καὶ πεντακοσιομεδίμνους προσηγόρευσε· δευτέρους δὲ τοὺς ἵππον τρέφειν δυναμένους ἢ μέτρα ποιεῖν τριακόσια· καὶ τούτους ἱππάδα τελοῦντας ἐκάλουν· ζευγῖται δ᾽ οἱ τοῦ τρίτου τιμήματος ὠνομάσθησαν, ὅ μέτρων ἦν συναμφοτέρων διακοσίων. 2 οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐκαλοῦντο θῆτες, οἷς οὐδεμίαν ἄρχειν ἔδωκεν ἀρχήν, ἀλλὰ τῷ συνεκκλησιάζειν καὶ δικάζειν μόνον μετεῖχον τῆς πολιτείας. 3 ὅ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν οὐδέν, ὕστερον δὲ παμμέγεθες ἐφάνη· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν διαφόρων ἐνέπιπτεν εἰς τοὺς δικαστάς· καὶ γὰρ ὅσα ταῖς ἀρχαῖς ἔταξε κρίνειν, ὁμοίως καὶ περὶ ἐκείνων εἰς τὸ δικαστήριον ἐφέσεις ἔδωκε τοῖς βουλομένοις. 4 λέγεται δὲ καὶ τοὺς νόμους ἀσαφέστερον γράψας καὶ πολλὰς ἀντιλήψεις ἔχοντας αὐξῆσαι τὴν τῶν δικαστηρίων ἰσχύν· μὴ δυναμένους γὰρ ὑπὸ τῶν νόμων διαλυθῆναι περὶ ὧν

διεφέροντο, συνέβαινεν ἀεὶ δεῖσθαι δικαστῶν καὶ πᾶν ἄγειν ἀμφισβήτημα πρὸς ἐκείνους, τρόπον τινὰ τῶν νόμων κυρίους ὄντας. 5 ἐπισημαίνεται δ' αὐτὸς αὑτῷ τὴν ἀξίωσιν οὕτως·

δήμῳ μὲν γὰρ ἔδωκα τόσον κράτος ὅσον ἀπαρκεῖ,
τιμῆς οὔτ' ἀφελὼν οὔτ' ἐπορεξάμενος·
οἳ δ' εἶχον δύναμιν καὶ χρήμασιν ἦσαν ἀγητοί,
καὶ τοῖς ἐφρασάμην μηδὲν ἀεικὲς ἔχειν.
ἔστην δ' ἀμφιβαλὼν κρατερὸν σάκος ἀμφοτέροισι·
νικᾶν δ' οὐκ εἴασ' οὐδετέρους ἀδίκως.

6 ἔτι μέντοι μᾶλλον οἰόμενος δεῖν ἐπαρκεῖν τῇ τῶν πολλῶν ἀσθενείᾳ, παντὶ λαβεῖν δίκην ὑπὲρ τοῦ κακῶς πεπονθόντος ἔδωκε. καὶ γὰρ καὶ πληγέντος ἑτέρου καὶ βιασθέντος ἢ βλαβέντος ἐξῆν τῷ δυναμένῳ καὶ βουλομένῳ γράφεσθαι τὸν ἀδικοῦντα καὶ διώκειν, ὀρθῶς ἐθίζοντος τοῦ νομοθέτου τοὺς πολίτας ὥσπερ ἑνὸς (σώματος) μέρη συναισθάνεσθαι καὶ συναλγεῖν ἀλλήλοις. 7 τούτῳ δὲ τῷ νόμῳ συμφωνοῦντα λόγον αὐτοῦ διαμνημονεύουσιν. ἐρωτηθεὶς γὰρ ὡς ἔοικεν ἥτις οἰκεῖται κάλλιστα τῶν πόλεων, ἐκείνην εἶπεν ἐν ᾗ τῶν ἀδικουμένων οὐχ ἧττον οἱ μὴ ἀδικούμενοι προβάλλονται καὶ κολάζουσι τοὺς ἀδικοῦντας.

19. 1 Συστησάμενος δὲ τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν ἐκ τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἀρχόντων, ἧς διὰ τὸ

ἄρξαι καὶ αὐτὸς μετεῖχεν, ἔτι δ᾽ ὁρῶν τὸν δῆμον οἰδοῦντα καὶ θρασυνόμενον τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει, δευτέραν προσκατένειμε βουλὴν, ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης (τεσσάρων οὐσῶν) ἑκατὸν ἄνδρας ἐπιλεξάμενος, οὓς προβουλεύειν ἔταξε τοῦ δήμου καὶ μηδὲν ἐᾶν ἀπροβούλευτον εἰς ἐκκλησίαν εἰσφέρεσθαι. 2 τὴν δ᾽ ἄνω βουλὴν ἐπίσκοπον πάντων καὶ φύλακα τῶν νόμων ἐκάθισεν, οἰόμενος ἐπὶ δυσὶ βουλαῖς ὥσπερ ἀγκύραις ὁρμοῦσαν ἧττον ἐν σάλῳ τὴν πόλιν ἔσεσθαι καὶ μᾶλλον ἀτρεμοῦντα τὸν δῆμον παρέξειν. 3 οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ὥσπερ εἴρηται Σόλωνα συστήσασθαί φασι· καὶ μαρτυρεῖν αὐτοῖς δοκεῖ μάλιστα τὸ μηδαμοῦ τὸν Δράκοντα λέγειν μηδ᾽ ὀνομάζειν Ἀρεοπαγίτας, ἀλλὰ τοῖς ἐφέταις ἀεὶ διαλέγεσθαι περὶ τῶν φονικῶν. 4 ὁ δὲ τρισκαιδέκατος ἄξων τοῦ Σόλωνος τὸν ὄγδοον ἔχει τῶν νόμων οὕτως αὐτοῖς ὀνόμασι γεγραμμένον· «ἀτίμων ὅσοι ἄτιμοι ἦσαν πρὶν ἢ Σόλωνα ἄρξαι, ἐπιτίμους εἶναι, πλὴν ὅσοι ἐξ Ἀρείου πάγου ἢ ὅσοι ἐκ τῶν ἐφετῶν ἢ ἐκ πρυτανείου καταδικασθέντες ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐπὶ φόνῳ ἢ σφαγαῖσιν ἢ ἐπὶ τυραννίδι ἔφευγον ὅτε ὁ θεσμὸς ἐφάνη ὅδε.» 5 ταῦτα δὴ πάλιν ὡς πρὸ τῆς Σόλωνος ἀρχῆς καὶ νομοθεσίας τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βου-

λὴν οὖσαν ἐνδείκνυται. τίνες γὰρ ἦσαν οἱ πρὸ Σόλωνος ἐν Ἀρείῳ πάγῳ καταδικασθέντες, εἰ πρῶτος Σόλων ἔδωκε τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῇ τὸ κρίνειν; εἰ μὴ νὴ Δία γέγονέ τις ἀσάφεια τοῦ γράμματος ἢ ἔκλειψις, ὥστε τοὺς ἡλωκότας ἐπ' αἰτίαις αἷς κρίνουσι νῦν Ἀρεοπαγῖται καὶ ἐφέται καὶ πρυτάνεις [ὅτε ὁ θεσμὸς ἐφάνη ὅδε], μένειν ἀτίμους τῶν ἄλλων ἐπιτίμων γενομένων. ταῦτα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐπισκόπει.

20. 1 Τῶν δ' ἄλλων αὐτοῦ νόμων ἴδιος μὲν μάλιστα καὶ παράδοξος ὁ κελεύων ἄτιμον εἶναι τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον. βούλεται δ' ὡς ἔοικε μὴ ἀπαθῶς μηδ' ἀναισθήτως ἔχειν πρὸς τὸ κοινόν, ἐν ἀσφαλεῖ τιθέμενον τὰ οἰκεῖα καὶ τῷ μὴ συναλγεῖν μηδὲ συννοσεῖν τῇ πατρίδι καλλωπιζόμενον, ἀλλ' αὐτόθεν τοῖς τὰ βελτίω καὶ δικαιότερα πράττουσι προσθέμενον συγκιδυνεύειν καὶ βοηθεῖν μᾶλλον ἢ περιμένειν ἀκινδύνως τὰ τῶν κρατούντων.

2 Ἄτοπος δὲ δοκεῖ καὶ γελοῖος ὁ τῇ ἐπικλήρῳ διδούς, ἂν ὁ κρατῶν καὶ κύριος γεγονὼς κατὰ τὸν νόμον αὐτὸς μὴ δυνατὸς ᾖ πλησιάζειν, ὑπὸ τῶν ἔγγιστα τοῦ ἀνδρὸς ὀπύεσθαι. καὶ τοῦτο δ' ὀρθῶς ἔχειν τινές φασι πρὸς τοὺς μὴ δυναμένους συνεῖναι, χρημάτων δ' ἕνεκα λαμβάνοντας ἐπικλήρους

καὶ τῷ νόμῳ καταβιαζομένους τὴν φύσιν. 3 ὁρῶντες γὰρ ᾧ βούλευται τὴν ἐπίκληρον συνοῦσαν ἢ προήσονται τὸν γάμον ἢ μετ᾽ αἰσχύνης καθέξουσι, φιλοπλουτίας καὶ ὕβρεως δίκην διδόντες. εὖ δ᾽ ἔχει καὶ τὸ μὴ πᾶσιν ἀλλὰ τῶν συγγενῶν τοῦ ἀνδρὸς ᾧ βούλεται διαλέγεσθαι τὴν ἐπίκληρον, ὅπως οἰκεῖον ᾖ καὶ μετέχον τοῦ γένους τὸ τικτόμενον. 4 εἰς τοῦτο δὲ συντελεῖ καὶ τὸ τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκαθείργνυσθαι μήλου κυδωνίου κατατραγοῦσαν, καὶ τὸ τρὶς ἑκάστου μηνὸς ἐντυγχάνειν πάντως τῇ ἐπικλήρῳ τὸν λαβόντα. 5 καὶ γὰρ εἰ μὴ γένοιντο παῖδες, ἀλλὰ τιμή τις ἀνδρὸς αὕτη πρὸς σώφρονα γυναῖκα καὶ φιλοφροσύνη, πολλὰ τῶν συλλεγομένων ἑκάστοτε δυσχερῶν ἀφαιροῦσα καὶ ταῖς διαφοραῖς οὐκ ἐῶσα παντάπασιν ἀποστραφῆναι. 6 τῶν δ᾽ ἄλλων γάμων ἀφεῖλε τὰς φερνάς, ἱμάτια τρία καὶ σκεύη μικροῦ τιμήματος ἄξια κελεύσας, ἕτερον δὲ μηδέν, ἐπιφέρεσθαι τὴν γαμουμένην. οὐ γὰρ ἐβούλετο μισθοφόρον οὐδ᾽ ὤνιον εἶναι τὸν γάμον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι καὶ φιλότητι γίνεσθαι τὸν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνοικισμόν. 7 ὁ μὲν γὰρ Διονύσιος ἀξιούσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ δοθῆναί τινι τῶν πολιτῶν πρὸς γάμον ἔφη τοὺς μὲν τῆς πόλεως νόμους λελυκέναι τυραννῶν, τοὺς δὲ

τῆς φύσεως οὐκ εἶναι δυνατὸς βιάζεσθαι, γάμους νυμφαγωγῶν παρ᾿ ἡλικίαν· ἐν δὲ ταῖς πόλεσι τὴν ἀταξίαν ταύτην οὐ δοτέον, οὐδὲ περιοπτέον ἀώρους καὶ ἀχαρίστους ἐπιπλοκὰς καὶ μηδὲν ἔργον γαμήλιον ἐχούσας μηδὲ τέλος. 8 ἀλλὰ γέροντι νέαν ἀγομένῳ φαίη τις ἂν ἐμμελὴς ἄρχων ἢ νομοθέτης τὸ πρὸς τὸν Φιλοκτήτην

εὖ γοῦν ὡς γαμεῖν ἔχεις τάλας,

καὶ νέον ἐν δωματίῳ πλουσίας πρεσβύτιδος ὥσπερ οἱ πέρδικες ἀπὸ συνουσίας παχυνόμενον ἐξανευρών, μετοικίσει πρὸς παρθένον νύμφην ἀνδρὸς δεομένην. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τούτων.

21. 1 Ἐπαινεῖται δὲ τοῦ Σόλωνος καὶ ὁ κωλύων νόμος τὸν τεθνηκότα κακῶς ἀγορεύειν. καὶ γὰρ ὅσιον τοὺς μεθεστῶτας ἱεροὺς νομίζειν καὶ δίκαιον ἀπέχεσθαι τῶν οὐχ ὑπαρχόντων καὶ πολιτικὸν ἀφαιρεῖν τῆς ἔχθρας τὸ ἀίδιον. 2 ζῶντα δὲ κακῶς λέγειν ἐκώλυσε πρὸς ἱεροῖς καὶ δικαστηρίοις καὶ ἀρχείοις καὶ θεωρίας οὔσης ἀγώνων· ἢ τρεῖς δραχμὰς τῷ ἰδιώτῃ, δύο δ᾿ ἄλλας ἀποτίνειν εἰς τὸ δημόσιον ἔταξε. τὸ γὰρ μηδαμοῦ κρατεῖν ὀργῆς ἀπαίδευτον καὶ ἀκόλαστον· τὸ δὲ πανταχοῦ χαλεπόν, ἐνίοις δ᾿ ἀδύνατον· δεῖ δὲ πρὸς τὸ δυνατὸν γράφεσθαι τὸν νόμον, εἰ βούλεται χρη-

σίμως ὀλίγους, ἀλλὰ μὴ πολλοὺς ἀχρήστως κολάζειν.

3 Εὐδοκίμησε δὲ καὶ τῷ περὶ διαθηκῶν νόμῳ· πρότερον γὰρ οὐκ ἐξῆν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ γένει τοῦ τεθνηκότος ἔδει τὰ χρήματα καὶ τὸν οἶκον καταμένειν, ὁ δ᾽ ᾧ βούλεταί τις ἐπιτρέψας, εἰ μὴ παῖδες εἶεν αὐτῷ, δοῦναι τὰ αύτοῦ, φιλίαν τε συγγενείας ἐτίμησε μᾶλλον καὶ χάριν ἀνάγκης, καὶ τὰ χρήματα κτήματα τῶν ἐχόντων ἐποίησεν. 4 οὐ μὴν ἀνέδην γε πάλιν οὐδ᾽ ἁπλῶς τὰς δόσεις ἐφῆκεν, ἀλλ᾽ εἰ μὴ νόσων οὕνεκεν ἢ φαρμάκων ἢ δεσμῶν ἢ ἀνάγκῃ κατασχεθεὶς ἢ γυναικὶ πειθόμενος, εὖ πάνυ καὶ προσηκόντως τὸ πεισθῆναι παρὰ τὸ βέλτιστον οὐδὲν ἡγούμενος τοῦ βιασθῆναι διαφέρειν, ἀλλ᾽ εἰς ταὐτὸ τὴν ἀπάτην τῇ ἀνάγκῃ καὶ τῷ πόνῳ τὴν ἡδονὴν θέμενος, ὡς οὐχ ἧττον ἐκστῆσαι λογισμὸν ἀνθρώπου δυναμένων.

5 Ἐπέστησε δὲ καὶ ταῖς ἐξόδοις τῶν γυναικῶν καὶ τοῖς πένθεσι καὶ ταῖς ἑορταῖς νόμον ἀπείργοντα τὸ ἄτακτον καὶ ἀκόλαστον, ἐξιέναι μὲν ἱματίων τριῶν μὴ πλέον ἔχουσαν κελεύσας, μηδὲ βρωτὸν ἢ ποτὸν πλείονος ἢ ὀβολοῦ φερομένην, μηδὲ κάνητα πηχυαίου μείζονα, μηδὲ νύκτωρ πορεύεσθαι πλὴν ἁμάξῃ κομιζομένην λύχ-

νου προφαίνοντος. ἀμυχὰς δὲ κοπτομένων καὶ τὸ θρηνεῖν πεποιημένα καὶ τὸ κωκύειν ἄλλον ἐν ταφαῖς ἑτέρων ἀφεῖλεν. ἐναγίζειν δὲ βοῦν οὐκ εἴασεν, οὐδὲ συντιθέναι πλέον ἱματίων τριῶν, οὐδ᾽ ἐπ᾽ ἀλλότρια μνήματα βαδίζειν χωρὶς ἐκκομιδῆς. ὧν τὰ πλεῖστα κἀν τοῖς ἡμετέροις νόμοις ἀπηγόρευται· πρόσκειται δὲ τοῖς ἡμετέροις ζημιοῦσθαι τοὺς τὰ τοιαῦτα ποιοῦντας ὑπὸ τῶν γυναικονόμων, ὡς ἀνάνδροις καὶ γυναικώδεσι τοῖς περὶ τὰ πένθη πάθεσι καὶ ἁμαρτήμασιν ἐνεχομένους.

22. 1 Ὁρῶν δὲ τὸ μὲν ἄστυ πιμπλάμενον ἀνθρώπων ἀεὶ συρρεόντων πανταχόθεν ἐπ᾽ ἀδείας ἐς τὴν Ἀττικήν, τὰ δὲ πλεῖστα τῆς χώρας ἀγεννῆ καὶ φαῦλα, τοὺς δὲ χρωμένους τῇ θαλάττῃ μηδὲν εἰωθότας εἰσάγειν τοῖς μηδὲν ἔχουσιν ἀντιδοῦναι, πρὸς τὰς τέχνας ἔτρεψε τοὺς πολίτας, καὶ νόμον ἔγραψεν υἱῷ τρέφειν πατέρα μὴ διδαξάμενον τέχνην ἐπάναγκες μὴ εἶναι. 2 τῷ μὲν γὰρ Λυκούργῳ καὶ πόλιν οἰκοῦντι καθαρὰν ὄχλου ξενικοῦ καὶ χώραν κεκτημένῳ

πολλοῖσι πολλήν, δὶς τόσοις δὲ πλείονα

κατ᾽ Εὐριπίδην, καὶ τὸ μέγιστον, εἱλωτικοῦ πλήθους, ὃ βέλτιον ἦν μὴ σχολάζειν, ἀλλὰ τριβόμενον

ἀεὶ καὶ πονοῦν ταπεινοῦσθαι, περικεχυμένου τῇ Λακεδαίμονι, καλῶς εἶχεν ἀσχολιῶν ἐπιπόνων καὶ βαναύσων ἀπαλλάξαντα τοὺς πολίτας συνέχειν ἐν τοῖς ὅπλοις, μίαν τέχνην ταύτην ἐκμαθάνοντας καὶ ἀσκοῦντας· 3 Σόλων δὲ τοῖς πράγμασι τοὺς νόμους μᾶλλον ἢ τὰ πράγματα τοῖς νόμοις προσαρμόζων, καὶ τῆς χώρας τὴν φύσιν ὁρῶν γλίσχρως τοῖς γεωργοῦσι διαρκοῦσαν, ἀργὸν δὲ καὶ σχολαστὴν ὄχλον οὐ δυναμένην τρέφειν, ταῖς τέχναις ἀξιώματα περιέθηκε, καὶ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἔταξεν ἐπισκοπεῖν ὅθεν ἕκαστος ἔχει τὰ ἐπιτήδεια, καὶ τοὺς ἀργοὺς κολάζειν. 4 ἐκεῖνο δ᾿ ἤδη σφοδρότερον, τὸ μηδὲ τοῖς ἐξ ἑταίρας γενομένοις ἐπάναγκες εἶναι τοὺς πατέρας τρέφειν, ὡς Ἡρακλείδης ἱστόρηκεν ὁ Ποντικός. ὁ γὰρ ἐν γάμῳ παρορῶν τὸ καλὸν οὐ τέκνων ἕνεκα δῆλός ἐστιν ἀλλ᾿ ἡδονῆς ἀγόμενος γυναῖκα, τόν τε μισθὸν ἀπέχει καὶ παρρησίαν αὑτῷ πρὸς τοὺς γενομένους οὐκ ἀπολέλοιπεν, οἷς αὐτὸ τὸ γενέσθαι πεποίηκεν ὄνειδος.

23. 1 Ὅλως δὲ πλείστην ἔχειν ἀτοπίαν οἱ περὶ τῶν γυναικῶν νόμοι τῷ Σόλωνι δοκοῦσι. μοιχὸν μὲν γὰρ ἀνελεῖν τῷ λαβόντι δέδωκεν· ἐὰν δ᾿ ἁρπάσῃ τις ἐλευθέραν γυναῖκα καὶ βιάσηται, ζημίαν ἑκατὸν δραχμὰς ἔταξε· κἂν προαγωγεύῃ,

δραχμὰς εἴκοσι, πλὴν ὅσαι πεφασμένως πωλοῦνται, λέγων τὰς ἑταίρας. αὗται γὰρ ἐμφανῶς φοιτῶσι πρὸς τοὺς διδόντας. 2 ἔτι δ᾽ οὔτε θυγατέρας πωλεῖν οὔτ᾽ ἀδελφὰς δίδωσι, πλὴν ἂν μὴ λάβῃ παρθένον ἀνδρὶ συγγεγενημένην. τὸ δ᾽ αὐτὸ πρᾶγμα ποτὲ μὲν πικρῶς καὶ ἀπαραιτήτως κολάζειν, ποτὲ δ᾽ εὐκόλως καὶ παίζοντα, πρόστιμον ζημίαν τὴν τυχοῦσαν ὁρίσαντα, ἄλογόν ἐστι· πλὴν εἰ μὴ σπανίζοντος τότε τοῦ νομίσματος ἐν τῇ πόλει μεγάλας ἐποίει τὰς ἀργυρικὰς ζημίας τὸ δυσπόριστον. 3 εἰς μέν γε τὰ τιμήματα τῶν θυσιῶν λογίζεται πρόβατον καὶ δραχμὴν ἀντὶ μεδίμνου· τῷ δ᾽ Ἴσθμια νικήσαντι δραχμὰς ἑκατὸν ἔταξε δίδοσθαι, τῷ δ᾽ Ὀλυμπιονίκῃ πεντακοσίας, λύκον δὲ τῷ κομίσαντι πέντε δραχμάς, λυκιδέα δὲ μίαν, ὧν φησιν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος τὸ μὲν βοὸς εἶναι τὸ δὲ προβάτου τιμήν. 4 ἃς γὰρ ἐν τῷ ἑκκαιδεκάτῳ τῶν ἀξόνων ὁρίζει τιμὰς τῶν ἐκκρίτων ἱερείων εἰκὸς μὲν εἶναι πολλαπλασίας, ἄλλως δὲ κἀκεῖναι πρὸς τὰς νῦν εὐτελεῖς εἰσιν. ἀρχαῖον δὲ τοῖς Ἀθηναίοις τὸ πολεμεῖν τοῖς λύκοις, βελτίονα νέμειν ἢ γεωργεῖν χώραν ἔχουσι. 5 καὶ τὰς φυλὰς εἰσὶν οἱ λέγοντες οὐκ ἀπὸ τῶν Ἴωνος υἱῶν ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν γενῶν εἰς ἃ διῃρέθησαν οἱ βίοι τὸ πρῶτον ὠνομάσθαι, τὸ μὲν μά-

χιμον Ὅπλητας, τὸ δ' ἐργατικὸν Ἀργαδεῖς· δυεῖν δὲ τῶν λοιπῶν Τελέοντας μὲν τοὺς γεωργούς, Αἰγικορεῖς δὲ τοὺς ἐπὶ νομαῖς καὶ προβατείαις διατρίβοντας.

6 Ἐπεὶ δὲ πρὸς ὕδωρ οὔτε ποταμοῖς ἐστιν ἀενάοις οὔτε λίμναις τισὶν οὔτ' ἀφθόνοις πηγαῖς ἡ χώρα διαρκής, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι φρέασι ποιητοῖς ἐχρῶντο, νόμον ἔγραψεν, ὅπου μέν ἐστι δημόσιον φρέαρ ἐντὸς ἱππικοῦ, χρῆσθαι τούτῳ· τὸ δ' ἱππικὸν διάστημα τεσσάρων ἦν σταδίων· ὅπου δὲ πλεῖον ἀπέχει, ζητεῖν ὕδωρ ἴδιον· ἐὰν δ' ὀρύξαντες ὀργυιῶν δέκα βάθος παρ' ἑαυτοῖς μὴ εὕρωσι, τότε λαμβάνειν παρὰ τοῦ γείτονος ἑξάχουν ὑδρίαν δὶς ἑκάστης ἡμέρας πληροῦντας· 7 ἀπορίᾳ γὰρ ᾤετο δεῖν βοηθεῖν, οὐκ ἀργίαν ἐφοδιάζειν. ὥρισε δὲ καὶ φυτειῶν μέτρα μάλ' ἐμπείρως, τοὺς μὲν ἄλλο τι φυτεύοντας ἐν ἀγρῷ πέντε πόδας ἀπέχειν τοῦ γείτονος κελεύσας, τοὺς δὲ συκῆν ἢ ἐλαίαν ἐννέα. πορρωτέρω γὰρ ἐξικνεῖται ταῦτα ταῖς ῥίζαις καὶ οὐ πᾶσι γειτνιᾷ τοῖς φυτοῖς ἀσινῶς, ἀλλὰ καὶ τροφὴν παραιρεῖται καὶ βλάπτουσαν ἐνίοις ἀπορροὴν ἀφίησι. 8 βόθρους δὲ καὶ τάφρους τὸν βουλόμενον ἐκέλευεν ὀρύσσειν, ὅσον ἐμβάλλει βάθος ἀφιστάμενον μῆκος τἀλλοτρίου· καὶ μελισσῶν σμήνη καθιστάμενον ἀπέχειν τῶν ὑφ'

ἑτέρου πρότερον ἱδρυμένων πόδας τριακοσίους.

24. 1 Τῶν δὲ γινομένων διάθεσιν πρὸς ξένους ἐλαίου μόνον ἔδωκεν, ἄλλα δ' ἐξάγειν ἐκώλυσε· καὶ κατὰ τῶν ἐξαγόντων ἀρὰς τὸν ἄρχοντα ποιεῖσθαι προσέταξεν, ἢ τίνειν αὐτὸν ἑκατὸν δραχμὰς εἰς τὸ δημόσιον· 2 καὶ πρῶτος ἄξων ἐστὶν ὁ τοῦτον περιέχων τὸν νόμον. οὐκ ἂν οὖν τις ἡγήσαιτο παντελῶς ἀπιθάνους τοὺς λέγοντας ὅτι καὶ σύκων ἐξαγωγὴ τὸ παλαιὸν ἀπείρητο, καὶ τὸ φαίνειν ἐνδεικνύμενον τοὺς ἐξάγοντας κληθῆναι συκοφαντεῖν.

3 Ἔγραψε δὲ καὶ βλάβης τετραπόδων νόμον, ἐν ᾧ καὶ κύνα δάκνοντα παραδοῦναι κελεύει κλοιῷ τριπήχει δεδεμένον· τὸ μὲν ἐνθύμημα χάριεν πρὸς ἀσφάλειαν.

4 Παρέχει δ' ἀπορίαν καὶ ὁ τῶν δημοποιήτων νόμος, ὅτι γενέσθαι πολίτας οὐ δίδωσι πλὴν τοῖς φεύγουσιν ἀειφυγίᾳ τὴν ἑαυτῶν ἢ πανεστίοις Ἀθήναζε μετοικιζομένοις ἐπὶ τέχνῃ. τοῦτο δὲ ποιῆσαί φασιν αὐτὸν οὐχ οὕτως ἀπελαύνοντα τοὺς ἄλλους, ὡς κατακαλούμενον Ἀθήναζε τούτους ἐπὶ βεβαίῳ τῷ μεθέξειν τῆς πολιτείας, καὶ ἅμα πιστοὺς νομίζοντα τοὺς μὲν ἀποβεβληκότας τὴν ἑαυτῶν διὰ τὴν ἀνάγκην, τοὺς δ' ἀπολελοιπότας διὰ τὴν γνώμην.

5 Ἴδιον δὲ τοῦ Σόλωνος καὶ τὸ περὶ τῆς ἐν δημοσίῳ σιτήσεως, ὅπερ αὐτὸς παρασιτεῖν κέκληκε. τὸν γὰρ αὐτὸν οὐκ ἐᾷ σιτεῖσθαι πολλάκις, ἐὰν δ' ᾧ καθήκει μὴ βούληται, κολάζει, τὸ μὲν ἡγούμενος πλεονεξίαν τὸ δ' ὑπεροψίαν τῶν κοινῶν.

25. 1 Ἰσχὺν δὲ τοῖς νόμοις πᾶσιν εἰς ἑκατὸν ἐνιαυτοὺς ἔδωκε· καὶ κατεγράφησαν εἰς ξυλίνους ἄξονας ἐν πλαισίοις περιέχουσι στρεφομένους, ὧν ἔτι καθ' ἡμᾶς ἐν Πρυτανείῳ λείψανα μικρὰ διεσῴζετο· καὶ προσηγορεύθησαν, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, κύρβεις. 2 καὶ Κρατῖνος ὁ κωμικὸς εἴρηκέ που·

πρὸς τοῦ Σόλωνος καὶ Δράκοντος, οἷσι νῦν
φρύγουσιν ἤδη τὰς κάχρυς τοῖς κύρβεσιν.

ἔνιοι δέ φασιν ἰδίως ἐν οἷς ἱερὰ καὶ θυσίαι περιέχονται, κύρβεις, ἄξονας δὲ τοὺς ἄλλους ὠνομάσθαι. 3 κοινὸν μὲν οὖν ὤμνυεν ὅρκον ἡ βουλὴ τοὺς Σόλωνος νόμους ἐμπεδώσειν, ἰδίως δ' ἕκαστος τῶν θεσμοθετῶν ἐν ἀγορᾷ πρὸς τῷ λίθῳ, καταφατίζων εἴ τι παραβαίη τῶν θεσμῶν ἀνδριάντα χρυσοῦν ἰσομέτρητον ἀναθήσειν ἐν Δελφοῖς.

4 Συνιδὼν δὲ τοῦ μηνὸς τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τὴν κίνησιν τῆς σελήνης οὔτε δυομένῳ τῷ ἡλίῳ πάντως οὔτ' ἀνίσχοντι συμφερομένην, ἀλλὰ πολ-

λάκις τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ καταλαμβάνουσαν καὶ παρερχομένην τὸν ἥλιον, αὐτὴν μὲν ἔταξε ταύτην ἕνην καὶ νέαν καλεῖσθαι, τὸ μὲν πρὸ συνόδου μόριον αὐτῆς τῷ παυομένῳ μηνί, τὸ δὲ λοιπὸν ἤδη τῷ ἀρχομένῳ προσήκειν ἡγούμενος, πρῶτος ὡς ἔοικεν ὀρθῶς ἀκούσας Ὁμήρου λέγοντος,

τοῦ μὲν φθίνοντος μηνός, τοῦ δ' ἱσταμένοιο,

τὴν δ' ἐφεξῆς ἡμέραν νουμηνίαν ἐκάλεσε. 5 τὰς δ' ἀπ' εἰκάδος οὐ προστιθεὶς ἀλλ' ἀφαιρῶν καὶ ἀναλύων, ὥσπερ τὰ φῶτα τῆς σελήνης ἑώρα, μέχρι τριακάδος ἠρίθμησεν.

6 Ἐπεὶ δὲ τῶν νόμων εἰσενεχθέντων ἔνιοι τῷ Σόλωνι καθ' ἑκάστην προσῄεσαν ἡμέραν ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες ἢ συμβουλεύοντες ἐμβάλλειν τοῖς γεγραμμένοις ὅ τι τύχοιεν ἢ ἀφαιρεῖν, πλεῖστοι δ' ἦσαν οἱ πυνθανόμενοι καὶ ἀνακρίνοντες καὶ κελεύοντες αὐτὸν ὅπως ἕκαστον ἔχει καὶ πρὸς ἣν κεῖται διάνοιαν ἐπεκδιδάσκειν καὶ σαφηνίζειν, ὁρῶν ὅτι ταῦτα καὶ τὸ μὴ πράττειν ἄτοπον καὶ τὸ πράττειν ἐπίφθονον, ὅλως δὲ ταῖς ἀπορίαις ὑπεκστῆναι βουλόμενος καὶ διαφυγεῖν τὸ δυσάρεστον καὶ τὸ φιλαίτιον τῶν πολιτῶν «ἔργμασι γὰρ ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἁδεῖν χαλεπόν», ὡς αὐτὸς

εἴρηκε, πρόσχημα τῆς πλάνης τὴν ναυκληρίαν ποιησάμενος ἐξέπλευσε δεκαετῆ παρὰ τῶν Ἀθηναίων ἀποδημίαν αἰτησάμενος. ἤλπιζε γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καὶ τοῖς νόμοις αὐτοὺς ἔσεσθαι συνήθεις.

26. 1 Πρῶτον μὲν οὖν εἰς Αἴγυπτον ἀφίκετο καὶ διέτριψεν, ὡς καὶ πρότερον αὐτός φησι,

Νείλου ἐπὶ προχοῇσι Κανωβίδος ἐγγύθεν ἀκτῆς.

χρόνον δέ τινα καὶ τοῖς περὶ Ψένωπιν τὸν Ἡλιουπολίτην καὶ Σῶγχιν τὸν Σαΐτην, λογιωτάτοις οὖσι τῶν ἱερέων, συνεφιλοσόφησε· παρ᾽ ὧν καὶ τὸν Ἀτλατικὸν ἀκούσας λόγον, ὡς Πλάτων φησίν, ἐπεχείρησε διὰ ποιήματος ἐξενεγκεῖν εἰς τοὺς Ἕλληνας. 2 ἔπειτα πλεύσας εἰς Κύπρον ἠγαπήθη διαφερόντως ὑπὸ Φιλοκύπρου τινὸς τῶν ἐκεῖ βασιλέων, ὅς εἶχεν οὐ μεγάλην πόλιν ᾠκισμένην ὑπὸ Δημοφῶντος τοῦ Θησέως περὶ τὸν Κλάριον ποταμὸν ἐν χωρίοις ὀχυροῖς μὲν ἄλλως δὲ δυσχερέσι καὶ φαύλοις κειμένην. 3 ἔπεισεν οὖν αὐτὸν ὁ Σόλων ὑποκειμένου καλοῦ πεδίου μεταθέντα τὴν πόλιν ἡδιόνα καὶ μείζονα κατασκευάσαι. καὶ παρὼν ἐπεμελήθη τοῦ συνοικισμοῦ καὶ διεκόσμησε πρός τε διαγωγὴν ἄριστα καὶ πρὸς ἀσφάλειαν, ὥστε πολλοὺς μὲν οἰκήτορας τῷ Φιλοκύ-

πρῴ προσελθεῖν, ζηλῶσαι δὲ τοὺς ἄλλους βασιλεῖς· διὸ καὶ τῷ Σόλωνι τιμὴν ἀποδιδοὺς Αἴπεῖαν τὴν πόλιν κακουμένην πρότερον ἀπ᾽ ἐκείνου Σόλους προσηγόρευσε. 4 καὶ αὐτὸς δὲ μέμνηται τοῦ συνοικισμοῦ· προσαγορεύσας γὰρ ἐν ταῖς ἐλεγείας τὸν Φιλόκυπρον

νῦν δέ, φησί, σὺ μὲν Σολίοισι πολὺν χρόνον ἐνθάδ᾽ ἀνάσσων
τήνδε πόλιν ναίοις καὶ γένος ὑμέτερον·
αὐτὰρ ἐμὲ ξὺν νηὶ θοῇ κλεινῆς ἀπὸ νήσου
ἀσκηθῆ πέμποι Κύπρις ἰοστέφανος,
οἰκισμῷ δ᾽ ἐπὶ τῷδε χάριν καὶ κῦδος ὀπάζοι
ἐσθλὸν καὶ νόστον πατρίδ᾽ ἐς ἡμέτερην.

27. 1 Τὴν δὲ πρὸς Κροῖσον ἔντευξιν αὐτοῦ δοκοῦσιν ἔνιοι τοῖς χρόνοις ὡς πεπλασμένην ἐξελέγχειν. ἐγὼ δὲ λόγον ἔνδοξον οὕτω καὶ τοσούτους μάρτυρας ἔχοντα καὶ ὅ μεῖζόν ἐστι πρέποντα τῷ Σόλωνος ἤθει καὶ τῆς ἐκείνου μεγαλοφροσύνης καὶ σοφίας ἄξιον, οὔ μοι δοκῶ προήσεσθαι χρονικοῖς τισι λεγομένοις κανόσιν, οὓς μυρίοι διορθοῦντες ἄχρι σήμερον εἰς οὐδὲν αὑτοῖς ὁμολογούμενον δύνανται καταστῆσαι τὰς ἀντιλογίας. 2 τὸν δ᾽ οὖν Σόλωνά φασιν εἰς Σάρδεις δεηθέντι τῷ Κροίσῳ παραγενόμενον παθεῖν τι παραπλήσιον ἀνδρὶ χερσαίῳ κατιόντι πρῶτον ἐπὶ θάλασσαν.

3 ἐκεῖνός τε γὰρ ὁρῶν ἄλλον ἐξ ἄλλου ποταμὸν ᾤετο τὴν θάλασσαν εἶναι, καὶ τῷ Σόλωνι τὴν αὐλὴν διαπορευομένῳ καὶ πολλοὺς ὁρῶντι τῶν βασιλικῶν κεκοσμημένους πολυτελῶς καὶ σοβοῦντας ἐν ὄχλῳ προπομπῶν καὶ δορυφόρων ἕκαστος ἐδόκει Κροῖσος εἶναι, μέχρι πρὸς αὐτὸν ἤχθη, πᾶν ὅσον ἐν λίθοις, ἐν βαφαῖς ἐσθῆτος, ἐν τέχναις χρυσοῦ περὶ κόσμον ἐκπρεπὲς ἔχειν ἢ περιττὸν ἢ ζηλωτὸν ἐδόκει περικείμενον, ὡς δὴ θέαμα σεμνότατον ὀφθείη καὶ ποικιλώτατον. 4 ἐπεὶ δ᾽ ὁ Σόλων ἄντικρυς καταστὰς οὔτ᾽ ἔπαθεν οὐδὲν οὔτ᾽ εἶπε πρὸς τὴν ὄψιν ὧν ὁ Κροῖσος προσεδόκησεν, ἀλλὰ καὶ δῆλος ἦν τοῖς εὖ φρονοῦσι τῆς ἀπειροκαλίας καὶ μικροπρεπείας καταφρονῶν, ἐκέλευσεν αὐτῷ τούς τε θησαυροὺς ἀνοῖξαι τῶν χρημάτων καὶ τὴν ἄλλην ἄγοντας ἐπιδεῖξαι μηδὲν δεομένῳ κατασκευὴν καὶ πολυτέλειαν. 5 ἤρκει γὰρ αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ τοῦ τρόπου κατανόησιν παρασχεῖν. 6 ὡς δ᾽ οὖν αὖθις εἰσήχθη γεγονὼς ἁπάντων θεατής, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ Κροῖσος εἴ τινα οἶδεν ἀνθρώπων ἑαυτοῦ μακαριώτερον. ἀποφηναμένου δὲ τοῦ Σόλωνος ὅτι οἶδε Τέλλον αὑτοῦ πολίτην, καὶ διεξελθόντος ὅτι χρηστὸς ἀνὴρ ὁ Τέλλος γενόμενος καὶ παῖδας εὐδοκίμους καταλιπὼν καὶ βίον οὐδενὸς ἐνδεᾶ τῶν

ἀναγκαίων ἐτελεύτησεν ἐνδόξως ἀριστεύσας ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἤδη μὲν ἀλλόκοτος ἐδόκει [εἶναι] τῷ Κροίσῳ καὶ ἄγροικος, εἰ μὴ πρὸς ἀργύριον πολὺ μηδὲ χρυσίον τῆς εὐδαιμονίας ποιεῖται τὴν ἀναμέτρησιν, ἀλλὰ δημοτικοῦ καὶ ἰδιώτου βίον καὶ θάνατον ἀνθρώπου μᾶλλον ἢ τοσαύτην ἀγαπῴη δύναμιν καὶ ἀρχήν. 7 οὐ μὴν ἀλλὰ πάλιν ἠρώτησεν αὐτὸν εἰ μετὰ Τέλλον ἄλλον ἔγνωκεν ἀνθρώπων εὐδαιμονέστερον. πάλιν δὲ τοῦ Σόλωνος εἰπόντος εἰδέναι καὶ Κλέοβιν καὶ Βίτωνα, φιλαδέλφους καὶ φιλομήτορας διαφερόντως ἄνδρας, οἳ τὴν μητέρα τῶν βοῶν βραδυνόντων ὑποδύντες αὐτοὶ τῷ ζυγῷ τῆς ἁμάξης ἐκόμισαν πρὸς τὸ τῆς Ἥρας ἱερὸν εὐδαιμονιζομένην ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ χαίρουσαν, εἶτα θύσαντες καὶ πιόντες οὐκέτι μεθ᾿ ἡμέραν ἀνέστησαν, ἀλλὰ τεθνηκότες ἀναλγῆ καὶ ἄλυπον ἐπὶ δόξῃ τοσαύτῃ θάνατον ὤφθησαν, «ἡμᾶς δ᾿» εἶπεν ἤδη πρὸς ὀργὴν ὁ Κροῖσος «εἰς οὐδένα τίθης εὐδαιμόνων ἀριθμὸν ἀνθρώπων;» 8 καὶ ὁ Σόλων οὔτε κολακεύειν βουλόμενος αὐτὸν οὔτε περαιτέρω παροξύνειν, «Ἕλλησιν» εἶπεν «ὦ βασιλεῦ Λυδῶν, πρός τε τἆλλα μετρίως ἔχειν ἔδωκεν ὁ θεὸς καὶ σοφίας τινὸς ἀθαρσοῦς ὡς ἔοικε καὶ δημοτικῆς, οὐ βασιλικῆς οὐδὲ λαμπρᾶς, ὑπὸ μετριότητος

ἡμῖν μέτεστιν, ἣ τύχαις ὁρῶσα παντοδαπαῖς χρώμενον ἀεὶ τὸν βίον, οὐκ ἐᾷ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς μέγα φρονεῖν οὐδὲ θαυμάζειν ἀνδρὸς εὐτυχίαν μεταβολῆς χρόνον ἔχουσαν. 9 ἔπεισι γὰρ ἑκάστῳ ποικίλον ἐξ ἀδήλου τὸ μέλλον· ᾧ δ᾽ εἰς τέλος ὁ δαίμων ἔθετο τὴν εὐπραξίαν, τοῦτον εὐδαίμονα νομίζομεν. ὁ δὲ ζῶντος ἔτι καὶ κινδυνεύοντος ἐν τῷ βίῳ μακαρισμὸς ὥσπερ ἀγωνιζομένου κήρυγμα καὶ στέφανος ἐστὶν ἀβέβαιος καὶ ἄκυρος.» ταῦτ᾽ εἰπὼν ὁ Σόλων ἀπηλλάττετο λυπήσας μέν, οὐ νουθετήσας δὲ τὸν Κροῖσον.

28. 1 Ὁ δὲ λογοποιὸς Αἴσωπος, ἐτύγχανε γὰρ εἰς Σάρδεις μετάπεμπτος γεγονὼς ὑπὸ Κροίσου καὶ τιμώμενος, ἠχθέσθη τῷ Σόλωνι μηδεμιᾶς τυχόντι φιλανθρωπίας· καὶ προτρέπων αὐτὸν «ὦ Σόλων» ἔφη «τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν.» καὶ ὁ Σόλων «μὰ Δία» εἶπεν «ἀλλ᾽ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἄριστα.»

2 Τότε μὲν οὖν ὁ Κροῖσος οὕτω τοῦ Σόλωνος κατεφρόνησεν· ἐπεὶ δὲ Κύρῳ συμβαλὼν ἐκρατήθη μάχῃ καὶ τὴν πόλιν ἀπώλεσε καὶ ζῶν ἁλοὺς αὐτὸς ἔμελλε καταπίμπρασθαι καὶ γενομένης πυρᾶς ἀνεβιβάσθη δεδεμένος θεωμένων Περσῶν ἁπάντων καὶ Κύρου παρόντος, ἐφ᾽ ὅσον ἐξικνεῖτο καὶ δυνατὸς ἦν τῇ φωνῇ φθεγξάμενος ἀνεβόησε

τρὶς «ὦ Σόλων». 3 θαυμάσας οὖν ὁ Κῦρος ἔπεμψε τοὺς ἐρησομένους ὅστις ἀνθρώπων ἢ θεῶν οὗτός ἐστιν ὁ Σόλων, ὃν ἐν τύχαις ἀπόροις μόνον ἀνακαλεῖται. 4 καὶ ὁ Κροῖσος οὐδὲν ἀποκρυψάμενος εἶπεν ὅτι «τῶν παρ' Ἕλλησι σοφῶν εἷς οὗτος ἦν ὁ ἀνήρ, ὃν ἐγὼ μετεπεμψάμην οὐκ ἀκοῦσαί τι βουλόμενος οὐδὲ μαθεῖν ὧν ἐνδεὴς ἤμην, ἀλλ' ὡς δή μοι θεατὴς γένοιτο καὶ μάρτυς ἀπίοι τῆς εὐδαιμονίας ἐκείνης, ἣν ἀποβαλεῖν ἄρα μεῖζον ἦν κακὸν ἢ λαβεῖν ἀγαθόν. 5 λόγος γὰρ ἦν καὶ δόξα τἀγαθὸν παρούσης· αἱ μεταβολαὶ δέ μοι αὐτῆς εἰς πάθη δεινὰ καὶ συμφορὰς ἀνηκέστους ἔργῳ τελευτῶσι. καὶ ταῦτ' ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ἐκ τῶν τότε τὰ νῦν τεκμαιρόμενος ἐκέλευε τὸ τέλος τοῦ βίου σκοπεῖν καὶ μὴ θρασυνόμενον ἀβεβαίοις ὑπονοίας ὑβρίζειν.» 6 ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἀνηνέχθη πρὸς τὸν Κῦρον, ἅτε δὴ σοφώτερος ὢν τοῦ Κροίσου καὶ τὸν λόγον τοῦ Σόλωνος ἰσχυρὸν ἐν τῷ παραδείγματι βλέπων, οὐ μόνον ἀφῆκε τὸν Κροῖσον ἀλλὰ καὶ τιμῶν ἐφ' ὅσον ἔζη διετέλεσε· καὶ δόξαν ἔσχεν ὁ Σόλων ἑνὶ λόγῳ τὸν μὲν σώσας τὸν δὲ παιδεύσας τῶν βασιλέων.

29. 1 Οἱ δ' ἐν ἄστει πάλιν ἐστασίζον ἀποδημοῦντος τοῦ Σόλωνος· καὶ προειστήκει τῶν μὲν Πεδιέων Λυκοῦργος, τῶν δὲ Παράλων Με-

γακλῆς ὁ Ἀλκμαίωνος, Πεισίστρατος δὲ τῶν Διακρίων, ἐν οἷς ἦν ὁ θητικὸς ὄχλος καὶ μάλιστα τοῖς πλουσίοις ἀχθόμενος· ὥστε χρῆσθαι μὲν ἔτι τοῖς νόμοις τὴν πόλιν, ἤδη δὲ πράγματα νεώτερα προσδοκᾶν καὶ ποθεῖν ἅπαντας ἑτέραν κατάστασιν, οὐκ ἴσον ἐλπίζοντας ἀλλὰ πλέον ἕξειν ἐν τῇ μεταβολῇ καὶ κρατήσειν παντάπασι τῶν διαφερομένων. 2 οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων ἐχόντων ὁ Σόλων παραγενόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας αἰδῶ μὲν εἶχε καὶ τιμὴν παρὰ πᾶσιν, ἐν δὲ κοινῷ λέγειν καὶ πράσσειν ὁμοίως οὐκέτ᾽ ἦν δυνατὸς οὐδὲ πρόθυμος ὑπὸ γήρως, ἀλλ᾽ ἐντυγχάνων ἰδίᾳ τοῖς προεστῶσι τῶν στάσεων ἀνδράσιν ἐπειρᾶτο διαλύειν καὶ συναρμόττειν, μάλιστα τοῦ Πεισιστράτου προσέχειν δοκοῦντος αὐτῷ. 3 καὶ γὰρ αἱμύλον τι καὶ προσφιλὲς εἶχεν ἐν τῷ διαλέγεσθαι καὶ βοηθητικὸς ἦν τοῖς πένησι καὶ πρὸς τὰς ἔχθρας ἐπιεικὴς καὶ μέτριος. 4 ἃ δὲ φύσει μὴ προσῆν αὐτῷ, καὶ ταῦτα μιμούμενος ἐπιστεύετο μᾶλλον τῶν ἐχόντων, ὡς εὐλαβὴς καὶ κόσμιος ἀνὴρ καὶ μάλιστα δὴ τὸ ἴσον ἀγαπῶν καὶ δυσχεραίνων εἴ τις τὰ παρόντα κινοίη καὶ νεωτέρων ὀρέγοιτο· τούτοις γὰρ ἐξηπάτα τοὺς πολλούς. 5 ὁ δὲ Σόλων ταχὺ τὸ ἦθος ἐφώρασεν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιβουλὴν πρῶτος ἐγκατεῖδεν· οὐ μὴν ἐμίσησεν

ἀλλ᾽ ἐπειρᾶτο πραΰνειν καὶ νουθετεῖν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἔλεγε καὶ πρὸς ἑτέρους, ὡς εἴ τις ἐξέλοι τὸ φιλόπρωτον αὐτοῦ τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἰάσαιτο τῆς τυραννίδος, οὐκ ἔστιν ἄλλος εὐφυέστερος πρὸς ἀρετὴν οὐδὲ βελτίων πολίτης.

6 Ἀρχομένων δὲ τῶν περὶ Θέσπιν ἤδη τὴν τραγῳδίαν κινεῖν, καὶ διὰ τὴν καινότητα τοὺς πολλοὺς ἄγοντος τοῦ πράγματος, οὔπω δ᾽ εἰς ἅμιλλαν ἐναγώνιον ἐξηγμένου, φύσει φιλήκοος ὢν καὶ φιλομαθὴς ὁ Σόλων, ἔτι μᾶλλον ἐν γήρᾳ σχολῇ καὶ παιδιᾷ καὶ νὴ Δία πότοις καὶ μουσικῇ παραπέμπων ἑαυτόν, ἐθεᾶτο τὸν Θέσπιν αὐτὸν ὑποκρινόμενον, ὥσπερ ἔθος ἦν τοῖς παλαιοῖς. 7 μετὰ δὲ τὴν θέαν προσαγορεύσας αὐτὸν ἠρώτησεν εἰ τοσούτων ἐναντίον οὐκ αἰσχύνεται τηλικαῦτα ψευδόμενος. φήσαντος δὲ τοῦ Θέσπιδος, μὴ δεινὸν εἶναι τὸ μετὰ παιδιᾶς λέγειν τὰ τοιαῦτα καὶ πράσσειν, σφόδρα τῇ βακτηρίᾳ τὴν γῆν ὁ Σόλων πατάξας «ταχὺ μέντοι τὴν παιδιὰν» ἔφη «ταύτην ἐπαινοῦντες οὕτω καὶ τιμῶντες εὑρήσομεν ἐν τοῖς συμβολαίοις.»

30. 1 Ἐπεὶ δὲ κατατρώσας αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ Πεισίστρατος καθῆκεν εἰς ἀγορὰν ἐπὶ ζεύγους κομιζόμενος καὶ παρώξυνε τὸν δῆμον ὡς διὰ τὴν πολιτείαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπιβεβουλευμένος

καὶ πολλοὺς εἶχεν ἀγανακτοῦντας καὶ βοῶντας, προσελθὼν ἐγγὺς ὁ Σόλων καὶ παραστὰς «οὐ καλῶς» εἶπεν «ὦ παῖ Ἱπποκράτους, ὑποκρίνῃ τὸν Ὁμηρικὸν Ὀδυσσέα· ταῦτα γὰρ ποιεῖς τοὺς πολίτας παρακρουόμενος, οἷς ἐκεῖνος τοὺς πολεμίους ἐξηπάτησεν αἰκισάμενος ἑαυτόν». 2 ἐκ τούτου τὸ μὲν πλῆθος ἦν ἕτοιμον ὑπερμαχεῖν τοῦ Πεισιστράτου, καὶ συνῆλθεν εἰς ἐκκλησίαν ὁ δῆμος. 3 Ἀρίστωνος δὲ γράψαντος ὅπως δοθῶσι πεντήκοντα κορυνηφόροι τῷ Πεισιστράτῳ φυλακὴ τοῦ σώματος, ἀντεῖπεν ὁ Σόλων ἀναστάς, καὶ πολλὰ διεξῆλθεν ὅμοια τούτοις οἷς διὰ τῶν ποιημάτων γέγραφεν·

εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε καὶ εἰς ἔπη αἱμύλου ἀνδρός.
ὑμῶν δ᾽ εἷς μὲν ἕκαστος ἀλώπεκος ἴχνεσι βαίνει,
σύμπασιν δ᾽ ὑμῖν χαῦνος ἔνεστι νόος.

4 ὁρῶν δὲ τοὺς μὲν πένητας ὡρμημένους χαρίζεσθαι τῷ Πεισιστράτῳ καὶ θορυβοῦντας, τοὺς δὲ πλουσίους ἀποδιδράσκοντας καὶ ἀποδειλιῶντας, ἀπῆλθεν εἰπὼν ὅτι τῶν μέν ἐστι σοφώτερος τῶν δ᾽ ἀνδρειότερος· σοφώτερος μὲν τῶν μὴ συνιέντων τὸ πραττόμενον, ἀνδρειότερος δὲ τῶν συνιέντων μέν, ἐναντιοῦσθαι δὲ τῇ τυραννίδι φοβουμένων. 5 τὸ δὲ ψήφισμα κυρώσας ὁ δῆμος οὐδὲ περὶ τοῦ πλήθους ἔτι τῶν κορυνηφόρων διεμι-

κρολογεῖτο πρὸς τὸν Πεισίστρατον, ἀλλ᾽ ὅσους ἐβούλετο τρέφοντα καὶ συνάγοντα φανερῶς περιεώρα, μέχρι τὴν ἀκρόπολιν κατέσχε. 6 γενομένου δὲ τούτου καὶ τῆς πόλεως συνταραχθείσης ὁ μὲν Μεγακλῆς εὐθὺς ἔφυγε μετὰ τῶν ἄλλων Ἀλκμαιωνιδῶν, ὁ δὲ Σόλων ἤδη μὲν ἦν σφόδρα γέρων καὶ τοὺς βοηθοῦννας οὐκ εἶχεν, ὅμως δὲ προῆλθεν εἰς ἀγορὰν καὶ διελέχθη πρὸς τοὺς πολίτας, τὰ μὲν κακίζων τὴν ἀβουλίαν αὐτῶν καὶ μαλακίαν, τὰ δὲ παροξύνων ἔτι καὶ παρακαλῶν μὴ προέσθαι τὴν ἐλευθερίαν· ὅτε καὶ τὸ μνημονευόμενον εἶπεν ὡς πρώην μὲν ἦν αὐτοῖς εὐμαρέστερον τὸ κωλῦσαι τὴν τυραννίδα συνισταμένην, νῦν δὲ μεῖζόν ἐστι καὶ λαμπρότερον ἐκκόψαι καὶ ἀνελεῖν συνεστῶσαν ἤδη καὶ πεφυκυῖαν. 7 οὐδενὸς δὲ προσέχοντος αὐτῷ διὰ τὸν φόβον, ἀπῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ λαβὼν τὰ ὅπλα καὶ πρὸ τῶν θυρῶν θέμενος εἰς στενωπὸν «ἐμοὶ μὲν» εἶπεν «ὡς δυνατὸν ἦν βεβοήθηται τῇ πατρίδι καὶ τοῖς νόμοις». 8 καὶ τὸ λοιπὸν ἡσυχίαν ἦγε, καὶ τῶν φίλων φεύγειν παραινούντων οὐ προσεῖχεν, ἀλλὰ ποιήματα γράφων ὠνείδιζε τοῖς Ἀθηναίοις·

εἰ δὲ πεπόνθατε λυγρὰ δι᾽ ὑμετέρην κακότητα,
μὴ θεοῖσιν τούτων μῆνιν ἐπαμφέρετε.

αὐτοὶ γὰρ τούτους ηὐξήσατε ῥύματα δόντες,
καὶ διὰ ταῦτα κακὴν ἔσχετε δουλοσύνην.

31. 1 Ἐπὶ τούτοις δὲ πολλῶν νουθετούντων αὐτὸν ὡς ἀποθανούμενον ὑπὸ τοῦ τυράννου, καὶ πυνθανομένων τίνι πεποιθὼς οὕτως ἀπονοεῖται «τῷ γήρᾳ» εἶπεν. 2 οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὁ Πεισίστρατος ἐγκρατὴς γενόμενος τῶν πραγμάτων οὕτως ἐξεθεράπευσε τὸν Σόλωνα τιμῶν καὶ φιλοφρονούμενος καὶ μεταπεμπόμενος, ὥστε καὶ σύμβουλον εἶναι καὶ πολλὰ τῶν πρασσομένων ἐπαινεῖν. 3 καὶ γὰρ ἐφύλαττε τοὺς πλείστους νόμους τῶν Σόλωνος, ἐμμένων πρῶτος αὐτὸς καὶ τοὺς φίλους ἀναγκάζων· ὅς γε καὶ φόνου προσκληθεὶς εἰς Ἄρειον πάγον ἤδη τυραννῶν ἀπήντησε κοσμίως ἀπολογησόμενος, ὁ δὲ κατήγορος οὐχ ὑπήκουσε καὶ νόμους αὐτὸς ἑτέρους ἔγραψεν, ὧν ἐστι καὶ ὁ τοὺς πηρωθέντας ἐν πολέμῳ δημοσίᾳ τρέφεσθαι κελεύων. 4 τοῦτο δέ φησιν Ἡρακλείδης καὶ πρότερον ἐπὶ Θερσίππῳ πηρωθέντι τοῦ Σόλωνος ψηφισαμένου μιμήσασθαι τὸν Πεισίστρατον. 5 ὡς δ᾽ ὁ Θεόφραστος ἱστόρηκε, καὶ τὸν ἀργίας νόμον οὐ Σόλων ἔθηκεν ἀλλὰ Πεισίστρατος, ᾧ τήν τε χώραν ἐνεργοτέραν καὶ τὴν πόλιν ἠρεμαιοτέραν ἐποίησεν. 6 ὁ δὲ Σόλων ἁψάμενος μεγάλης τῆς περὶ τὸν Ἀτλαντικὸν λόγον ἢ μῦθον πραγμα-

τείας, ὃν διήκουσε τῶν περὶ Σάιν λογίων προσήκοντα τοῖς Ἀθηναίοις, ἐξέκαμεν, οὐ δι᾽ ἀσχολίας ὡς Πλάτων φησίν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ γήρως, φοβηθεὶς τὸ μέγεθος τῆς γραφῆς. 7 ἐπεὶ σχολῆς γε περιουσίαν αὐτῷ μηνύουσιν αἱ τοιαῦται φωναί·

γηράσκω δ᾽ ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος·

καί·

ἔργα δὲ Κυπρογενοῦς νῦν μοι φίλα καὶ Διονύσου
καὶ Μουσέων, ἃ τίθησ᾽ ἀνδράσιν εὐφροσύνας.

32. 1 Ὡς δὲ χώρας καλῆς ἔδαφος ὁ Πλάτων ἔρημον, αὐτῷ δέ πως κατὰ συγγένειαν προσῆκον, ἐξεργάσασθαι καὶ διακοσμῆσαι φιλοτιμούμενος τὴν Ἀτλαντικὴν ὑπόθεσιν, πρόθυρα μὲν μεγάλα καὶ περιβόλους καὶ αὐλὰς τῇ ἀρχῇ περιέθηκεν, οἷα λόγος οὐδεὶς ἄλλος ἔσχεν οὐδὲ μῦθος οὐδὲ ποίησις, ὀψὲ δ᾽ ἀρξάμενος προκατέλυσε τοῦ ἔργου τὸν βίον, ὅσῳ μᾶλλον εὐφραίνει τὰ γεγραμμένα, τοῖς ἀπολειφθεῖσιν ἀνιάσας. 2 ὡς γὰρ ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων τὸ Ὀλυμπιεῖον, οὕτως ἡ Πλάτωνος σοφία τὸν Ἀτλαντικὸν ἐν πολλοῖς καλοῖς μόνον ἔργον ἀτελὲς ἔσχηκεν.

3 Ἐπεβίωσε δ᾽ οὖν ὁ Σόλων ἀρξαμένου τοῦ Πεισιστράτου τυραννεῖν, ὡς μὲν Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς ἱστορεῖ, συχνὸν χρόνον, ὡς δὲ Φανίας ὁ

Λέσβιος ἐλάττονα δυεῖν ἐτῶν. ἐπὶ Κωμίου μὲν γὰρ ἤρξατο τυραννεῖν Πεισίστρατος, ἐφ' Ἡγεστράτου δὲ Σόλωνά φησιν ὁ Φανίας ἀποθανεῖν τοῦ μετὰ Κωμίαν ἄρξαντος. 4 ἡ δὲ διασπορὰ κατακαυθέτος αὐτοῦ τῆς τέφρας περὶ τὴν Σαλαμινίων νῆσόν ἐστι μὲν διὰ τὴν ἀτοπίαν ἀπίθανος παντάπασι καὶ μυθώδης, ἀναγέγραπται δ' ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν ἀξιολόγων καὶ Ἀριστοτέλους τοῦ φιλοσόφου.

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

1. 1 Θεμιστοκλεῖ δὲ τὰ μὲν ἐκ γένους ἀμαυρότερα πρὸς δόξαν ὑπῆρχε· πατρὸς γὰρ ἦν Νεοκλέους οὐ τῶν ἄγαν ἐπιφανῶν Ἀθήνησι, Φρεαρρίου τῶν δήμων ἐκ τῆς Λεωντίδος φυλῆς, νόθος δὲ πρὸς μητρός, ὥς λέγουσιν·

Ἀβρότονον Θρήισσα γυνὴ γένος· ἀλλὰ τεκέσθαι
τὸν μέγαν Ἕλλησίν φημι Θεμιστοκλέα.

2 Φανίας μέντοι τὴν μητέρα τοῦ Θεμιστοκλέους οὐ Θρᾷτταν ἀλλὰ Καρίνην, οὐδ᾽ Ἀβρότονον ὄνομα ἀλλ᾽ Εὐτέρπην ἀναγράφει. Νεάνθης δὲ καὶ πόλιν αὐτῇ τῆς Καρίας Ἁλικαρνασσὸν προστίθησι. 3 διότι καὶ τῶν νόθων εἰς Κυνόσαργες συντελούντων—τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ἔξω πυλῶν γυμνάσιον Ἡρακλέους, ἐπεὶ κἀκεῖνος οὐκ ἦν γνήσιος ἐν θεοῖς, ἀλλ᾽ ἐνείχετο νοθείᾳ διὰ τὴν μητέρα θνητὴν οὖσαν—ἔπειθέ τινας ὁ Θεμιστοκλῆς τῶν εὖ γεγονότων νεανίσκων καταβαίνοντας εἰς τὸ Κυνόσαργες ἀλείφεσθαι μετ᾽ αὐτοῦ. 4 καὶ τούτου

γενομένου δοκεῖ πανούργως τὸν τῶν νόθων καὶ γνησίων διορισμὸν ἀνελεῖν. ὅτι μέντοι τοῦ Λυκομιδῶν γένους μετεῖχε δῆλόν ἐστι· τὸ γὰρ Φλυῆσι τελεστήριον, ὅπερ ἦν Λυκομιδῶν κοινόν, ἐμπρησθὲν ὑπὸ τῶν βαρβάρων αὐτὸς ἐπεσκεύασε καὶ γραφαῖς ἐκόσμησεν, ὡς Σιμωνίδης ἱστόρηκεν.

2. 1 Ἔτι δὲ παῖς ὢν ὁμολογεῖται φορᾶς μεστὸς εἶναι καὶ τῇ μὲν φύσει συνετός, τῇ δὲ προαιρέσει μεγαλοπράγμων καὶ πολιτικός. ἐν γὰρ ταῖς ἀνέσεσι καὶ σχολαῖς ἀπὸ τῶν μαθημάτων γιγνόμενος οὐκ ἔπαιζεν οὐδ᾽ ἐρρᾳθύμει καθάπερ οἱ πολλοὶ παῖδες, ἀλλ᾽ εὑρίσκετο λόγους τινὰς μελετῶν καὶ συνταττόμενος πρὸς ἑαυτόν. 2 ἦσαν δ᾽ οἱ λόγοι κατηγορία τινὸς ἢ συνηγορία τῶν παίδων. ὅθεν εἰώθει λέγειν πρὸς αὐτὸν ὁ διδάσκαλος ὡς «οὐδὲν ἔσει, παῖ, σὺ μικρὸν ἀλλὰ μέγα πάντως ἀγαθὸν ἢ κακόν». 3 ἐπεὶ καὶ τῶν παιδεύσεων τὰς μὲν ἠθοποιοὺς ἢ πρὸς ἡδονήν τινα καὶ χάριν ἐλευθέριον σπουδαζομένας ὀκνηρῶς καὶ ἀπροθύμως ἐξεμάνθανε, τῶν δ᾽ εἰς σύνεσιν ἢ πρᾶξιν λεγομένων δῆλος ἦν ὑπερερῶν παρ᾽ ἡλικίαν ὡς τῇ φύσει πιστεύων, 4 ὅθεν ὕστερον ἐν ταῖς ἐλευθερίαις καὶ ἀστείαις λεγομέναις διατριβαῖς ὑπὸ τῶν πεπαιδεῦσθαι δοκούντων χλευαζόμενος ἠναγκάζετο φορτικώτερον ἀμύνεσθαι, λέ-

γων ὅτι λύραν μὲν ἁρμόσασθαι καὶ μεταχειρίσασθαι ψαλτήριον οὐκ ἐπίσταιτο, πόλιν δὲ μικρὰν καὶ ἄδοξον παραλαβὼν ἔνδοξον καὶ μεγάλην ἀπεργάσασθαι. 5 καίτοι Στησίμβροτος Ἀναξαγόρου τε διακοῦσαι τὸν Θεμιστοκλέα φησὶ καὶ περὶ Μέλισσον σπουδάσαι τὸν φυσικόν, οὐκ εὖ τῶν χρόνων ἁπτόμενος· Περικλεῖ γάρ, ὃς πολὺ νεώτερος ἦν Θεμιστοκλέους, Μέλισσος μὲν ἀντεστρατήγει πολιορκοῦντι Σαμίους, Ἀναξαγόρας δὲ συνδιέτριβε. 6 μᾶλλον οὖν ἄν τις προσέχοι τοῖς Μνησιφίλου τὸν Θεμιστοκλέα τοῦ Φρεαρρίου ζηλωτὴν γενέσθαι λέγουσιν, οὔτε ῥήτορος ὄντος οὔτε τῶν φυσικῶν κληθέντων φιλοσόφων, ἀλλὰ τὴν τότε καλουμένην σοφίαν οὖσαν δὲ δεινότητα πολιτικὴν καὶ δραστήριον σύνεσιν ἐπιτήδευμα πεποιημένου καὶ διασῴζοντος ὥσπερ αἵρεσιν ἐκ διαδοχῆς ἀπὸ Σόλωνος· ἣν οἱ μετὰ ταῦτα δικανικαῖς μείξαντες τέχναις καὶ μεταγαγόντες ἀπὸ τῶν πράξεων τὴν ἄσκησιν ἐπὶ τοὺς λόγους, σοφισταὶ προσηγορεύθησαν. 7 τούτῳ μὲν οὖν ἤδη πολιτευόμενος ἐπλησίαζεν. ἐν δὲ ταῖς πρώταις τῆς νεότητος ὁρμαῖς ἀνώμαλος ἦν καὶ ἀστάθμητος, ἅτε τῇ φύσει καθ᾽ αὑτὴν χρώμενος ἄνευ λόγου καὶ παιδείας ἐπ᾽ ἀμφότερα μεγάλας ποιουμένῃ μεταβολὰς τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ πολλάκις ἐξι-

σταμένη πρὸς τὸ χεῖρον, ὡς ὕστερον αὐτὸς ὡμολόγει, καὶ τοὺς τραχυτάτους πώλους ἀρίστους ἵππους γίγνεσθαι φάσκων, ὅταν ἧς προσήκει τύχωσι παιδείας καὶ καταρτύσεως. 8 ἃ δὲ τούτων ἐξαρτῶσιν ἔνιοι διηγήματα πλάττοντες, ἀποκήρυξιν μὲν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, θάνατον δὲ τῆς μητρὸς ἑκούσιον ἐπὶ τῇ τοῦ παιδὸς ἀτιμίᾳ περιλύπου γενομένης, δοκεῖ κατεψεῦσθαι· καὶ τοὐναντίον εἰσὶν οἱ λέγοντες ὅτι τοῦ τὰ κοινὰ πράττειν ἀποτρέπων αὐτὸν ὁ πατὴρ ἐπεδείκνυε πρὸς τῇ θαλάττῃ τὰς παλαιὰς τριήρεις ἐρριμμένας καὶ παρορωμένας, ὡς δὴ καὶ πρὸς τοὺς δημαγωγούς, ὅταν ἄχρηστοι γένωνται, τῶν πολλῶν ὁμοίως ἐχόντων.

3. 1 Ταχὺ μέντοι καὶ νεανικῶς ἔοικεν ἅψασθαι τοῦ Θεμιστοκλέους τὰ πολιτικὰ πράγματα καὶ σφόδρα ἡ πρὸς δόξαν ὁρμὴ κρατῆσαι. δι᾽ ἣν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦ πρωτεύειν ἀφιέμενος ἰταμῶς ὑφίστατο τὰς πρὸς τοὺς δυναμένους ἐν τῇ πόλει καὶ πρωτεύοντας ἀπεχθείας, μάλιστα δ᾽ Ἀριστείδην τὸν Λυσιμάχου, τὴν ἐναντίαν αἰεὶ πορευόμενον αὐτῷ. 2 καίτοι δοκεῖ παντάπασιν ἡ πρὸς τοῦτον ἔχθρα μειρακιώδη λαβεῖν ἀρχήν· ἠράσθησαν γὰρ ἀμφότεροι τοῦ καλοῦ Στησίλεω, Κείου τὸ γένος ὄντος, ὡς Ἀρίστων ὁ φιλόσοφος

ἱστόρηκεν. ἐκ δὲ τούτου διετέλουν καὶ περὶ τὰ δημόσια στασιάζοντες. 3 οὐ μὴν ἀλλ' ἡ τῶν βίων καὶ τῶν τρόπων ἀνομοιότης ἔοικεν αὐξῆσαι τὴν διαφοράν. πρᾶος γὰρ ὢν φύσει καὶ καλοκαγαθικὸς τὸν τρόπον ὁ Ἀριστείδης, καὶ πολιτευόμενος οὐ πρὸς χάριν οὐδὲ πρὸς δόξαν ἀλλ' ἀπὸ τοῦ βελτίστου μετὰ ἀσφαλείας καὶ δικαιοσύνης, ἠναγκάζετο τῷ Θεμιστοκλεῖ τὸν δῆμον ἐπὶ πολλὰ κινοῦντι καὶ μεγάλας ἐπιφέροντι καινοτομίας ἐναντιοῦσθαι πολλάκις, ἐνιστάμενος αὐτῷ πρὸς τὴν αὔξησιν. 4 λέγεται γὰρ οὕτω παράφορος πρὸς δόξαν εἶναι καὶ πράξεων μεγάλων ὑπὸ φιλοτιμίας ἐραστής, ὥστε νέος ὢν ἔτι τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης πρὸς τοὺς βαρβάρους γενομένης καὶ τῆς Μιλτιάδου στρατηγίας διαβοηθείσης σύννους ὁρᾶσθαι τὰ πολλὰ πρὸς ἑαυτῷ καὶ τὰς νύκτας ἀγρυπνεῖν καὶ τοὺς πότους παραιτεῖσθαι τοὺς συνήθεις, καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας καὶ θαυμάζοντας τὴν περὶ τὸν βίον μεταβολήν, ὡς καθεύδειν αὐτὸν οὐκ ἐῴη τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον· 5 οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πέρας ᾤοντο τοῦ πολέμου τὴν ἐν Μαραθῶνι τῶν βαρβάρων ἧτταν εἶναι, Θεμιστοκλῆς δ' ἀρχὴν μειζόνων ἀγώνων, ἐφ' οὓς ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἤλειφε καὶ τὴν πόλιν ἤσκει, πόρρωθεν ἔτι προσδοκῶν τὸ μέλλον.

4. 1 Καὶ πρῶτον μὲ τὴν Λαυρεωτικὴν πρόσοδον ἀπὸ τῶν ἀργυρείων μετάλλων ἔθος ἐχόντων Ἀθηναίων διανέμεσθαι, μόνος εἰπεῖν ἐτόλμησε παρελθὼν εἰς τὸν δῆμον, ὡς χρὴ τὴν διανομὴν ἐάσαντας ἐκ τῶν χρημάτων τούτων κατασκευάσασθαι τριήρεις ἐπὶ τὸν πρὸς Αἰγινήτας πόλεμον. ἤκμαζε γὰρ οὗτος ἐν τῇ Ἑλλάδι μάλιστα, καὶ κατεῖχον οἱ νησιῶται πλήθει νεῶν τὴν θάλατταν. 2 ᾗ καὶ ῥᾷον ὁ Θεμιστοκλῆς συνέπεισεν, οὐ Δαρεῖον οὐδὲ Πέρσας—μακρὰν γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ δέος οὐ πάνυ βέβαιον ὡς ἀφιξόμενοι παρεῖχον—ἐπισείων, ἀλλὰ τῇ πρὸς Αἰγινήτας ὀργῇ καὶ φιλονικίᾳ τῶν πολιτῶν ἀποχρησάμενος εὐκαίρως ἐπὶ τὴν παρασκευήν. 3 ἑκατὸν γὰρ ἀπὸ τῶν χρημάτων ἐκείνων ἐποιήθησαν τριήρεις, αἷς καὶ πρὸς Ξέρξην ἐναυμάχησαν. 4 ἐκ δὲ τούτου κατὰ μικρὸν ὑπάγων καὶ καταβιβάζων τὴν πόλιν πρὸς τὴν θάλατταν, ὡς τὰ πεζὰ μὲν οὐδὲ τοῖς ὁμόροις ἀξιομάχους ὄντας, τῇ δ᾽ ἀπὸ τῶν νεῶν ἀλκῇ καὶ τοὺς βαρβάρους ἀμύνασθαι καὶ τῆς Ἑλλάδος ἄρχειν δυναμένους, ἀντὶ μονίμων ὁπλιτῶν, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ναυβάτας καὶ θαλασσίους ἐποίησε, καὶ διαβολὴν καθ᾽ ἑαυτοῦ παρέσχεν, ὡς ἄρα Θεμιστοκλῆς τὸ δόρυ καὶ τὴν ἀσπίδα τῶν πολιτῶν παρελόμενος εἰς ὑπηρέσιον καὶ

κώπην συνέστειλε τὸν Ἀθηναίων δῆμον. 5 ἔπραξε δὲ ταῦτα Μιλτιάδου κρατήσας ἀντιλέγοντος, ὡς ἱστορεῖ Στησίμβροτος. εἰ μὲν δὴ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ πολιτεύματος ἔβλαψεν ἢ μὴ ταῦτα πράξας, ἔστω φιλοσοφώτερον ἐπισκοπεῖν· ὅτι δ' ἡ τότε σωτηρία τοῖς Ἕλλησιν ἐκ τῆς θαλάττης ὑπῆρξε καὶ τὴν Ἀθηναίων πόλιν αὖθις ἀνέστησαν αἱ τριήρεις ἐκεῖναι, τά τ' ἄλλα καὶ Ξέρξης αὐτὸς ἐμαρτύρησε. 6 τῆς γὰρ πεζικῆς δυνάμεως ἀθραύστου διαμενούσης ἔφυγε μετὰ τὴν τῶν νεῶν ἧτταν ὡς οὐκ ὢν ἀξιόμαχος, καὶ Μαρδόνιον ἐμποδὼν εἶναι τοῖς Ἕλλησι τῆς διώξεως μᾶλλον ἢ δουλωσόμενον αὐτοὺς ὡς ἐμοὶ δοκεῖ κατέλιπεν.

5. 1 Σύντονον δ' αὐτὸν γεγονέναι χρηματιστὴν οἱ μέν τινές φασι δι' ἐλευθεριότητα· καὶ γὰρ φιλοθύτην ὄντα καὶ λαμπρὸν ἐν ταῖς περὶ τοὺς ξένους δαπάναις ἀφθόνου δεῖσθαι χορηγίας· οἱ δὲ τοὐναντίον γλισχρότητα πολλὴν καὶ μικρολογίαν κατηγοροῦσιν, ὡς καὶ τὰ πεμπόμενα τῶν ἐδωδίμων πωλοῦντος. ἐπεὶ δὲ Διφιλίδης ὁ ἱπποτρόφος αἰτηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πῶλον οὐκ ἔδωκεν, ἠπείλησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ταχὺ ποιήσειν δούρειον ἵππον, αἰνιξάμενος ἐγκλήματα συγγενικὰ καὶ δίκας τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς οἰκείους τινὰς ταράξειν. 3 τῇ δὲ

φιλοτιμίᾳ πάντας ὑπερέβαλεν, ὥστ᾽ ἔτι μὲν ὢν νέος καὶ ἀφανὴς Ἐπικλέα τὸν ἐξ Ἑρμίονος κιθαριστὴν σπουδαζόμενον ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐκλιπαρῆσαι μελετᾶν παρ᾽ αὐτῷ, φιλοτιμούμενος πολλοὺς τὴν οἰκίαν ζητεῖν καὶ φοιτᾶν πρὸς αὐτόν. 4 εἰς δ᾽ Ὀλυμπίαν ἐλθὼν καὶ διαμιλλώμενος τῷ Κίμωνι περὶ δεῖπνα καὶ σκηνὰς καὶ τὴν ἄλλην λαμπρότητα καὶ παρασκευήν, οὐκ ἤρεσκε τοῖς Ἕλλησιν. ἐκείνῳ μὲν γὰρ ὄντι νέῳ καὶ ἀπ᾽ οἰκίας μεγάλης ᾤοντο δεῖν τὰ τοιαῦτα συγχωρεῖν· ὁ δὲ μήπω γνώριμος γεγονὼς ἀλλὰ δοκῶν ἐξ οὐχ ὑπαρχόντων καὶ παρ᾽ ἀξίαν ἐπαίρεσθαι, προσωφλίσκανεν ἀλαζονείαν. 5 ἐνίκησε δὲ καὶ χορηγῶν τραγῳδοῖς, μεγάλην ἤδη τότε σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἀγῶνος ἔχοντος, καὶ πίνακα τῆς νίκης ἀνέθηκε τοιαύτην ἐπιγραφὴν ἔχοντα· «Θεμιστοκλῆς Φρεάρριος ἐχορήγει, Φρύνιχος ἐδίδασκεν, Ἀδείμαντος ἦρχεν. 6 «οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς ἐνήρμοττε, τοῦτο μὲν ἑκάστου τῶν πολιτῶν τοὔνομα λέγων ἀπὸ στόματος, τοῦτο δὲ κριτὴν ἀσφαλῆ περὶ τὰ συμβόλαια παρέχων ἑαυτόν, ὥς που καὶ πρὸς Σιμωνίδην τὸν Κεῖον εἰπεῖν αἰτούμενόν τι τῶν οὐ μετρίων παρ᾽ αὐτοῦ στρατηγοῦντος, ὡς οὔτ᾽ ἐκεῖνος ἂν γένοιτο ποιητὴς ἀγαθὸς ᾄδων παρὰ μέλος οὔτ᾽ αὐτὸς ἀστεῖος ἄρ-

χων παρὰ νόμον χαριζόμενος. 7 πάλιν δέ ποτε τὸν Σιμωνίδην ἐπισκώπτων ἔλεγε νοῦν οὐκ ἔχειν Κορινθίους μὲν λοιδοροῦντα μεγάλην οἰκοῦντας πόλιν, αὑτοῦ δὲ ποιούμενον εἰκόνας οὕτως ὄντος αἰσχροῦ τὴν ὄψιν. αὐξόμενος δὲ καὶ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκων, τέλος κατεστασίασε καὶ μετέστησεν ἐξοστρακισθέντα τὸν Ἀριστείδην.

6. 1 Ἤδη δὲ τοῦ Μήδου καταβαίνοντος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τῶν Ἀθηναίων βουλευομένων περὶ στρατηγοῦ, τοὺς μὲν ἄλλους ἑκόντας ἐκστῆναι τῆς στρατηγίας λέγουσιν ἐκπεπληγμένους τὸν κίνδυνον, Ἐπικύδην δὲ τὸν Εὐφημίδου, δημαγωγὸν ὄντα δεινὸν μὲν εἰπεῖν μαλακὸν δὲ τῇ ψυχῇ καὶ χρημάτων ἥττονα, τῆς ἀρχῆς ἐφίεσθαι καὶ κρατήσειν ἐπίδοξον εἶναι τῇ χειροτονίᾳ. 2 τὸν οὖν Θεμιστοκλέα δείσαντα μὴ τὰ πράγματα διαφθαρείη παντάπασι τῆς ἡγεμονίας εἰς ἐκεῖνον ἐμπεσούσης, χρήματι τὴν φιλοτιμίαν ἐξωνήσασθαι παρὰ τοῦ Ἐπικύδους. ἐπαινεῖται δ᾽ αὐτοῦ καὶ τὸ περὶ τὸν δίγλωσσον ἔργον ἐν τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ βασιλέως ἐπὶ γῆς ὕδατος αἴτησιν. 4 ἑρμηνέα γὰρ ὄντα συλλαβὼν διὰ ψηφίσματος ἀπέκτεινε, ὅτι φωνὴν Ἑλληνίδα βαρβάροις προστάγμασιν ἐτόλμησε χρῆσαι. ἔτι δὲ καὶ τὸ περὶ Ἄρθμιον τὸν Ζελείτην· Θεμιστοκλέους γὰρ εἰ-

πόντος καὶ τοῦτον εἰς τοὺς ἀτίμους καὶ παῖδας αὐτοῦ καὶ γένος ἀνέγραψαν, ὅτι τὸν ἐκ Μήδων χρυσὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκόμισε. 5 μέγιστον δὲ πάντων τὸ καταλῦσαι τοὺς Ἑλληνικοὺς πολέμους καὶ διαλλάξαι τὰς πόλεις ἀλλήλαις, πείσαντα τὰς ἔχθρας διὰ τὸν πόλεμον ἀναβαλέσθαι· πρὸς ὃ καὶ Χείλεων τὸν Ἀρκάδα μάλιστα συναγωνίσασθαι λέγουσι.

7. 1 Παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχήν, εὐθὺς μὲν ἐπεχείρει τοὺς πολίτας ἐμβιβάζειν εἰς τὰς τριήρεις, καὶ τὴν πόλιν ἔπειθεν ἐκλιπόντας ὡς προσωτάτω τῆς Ἑλλάδος ἀπαντᾶν τῷ βαρβάρῳ κατὰ θάλατταν. 2 ἐνισταμένων δὲ πολλῶν ἐξήγαγε πολλὴν στρατιὰν εἰς τὰ Τέμπη μετὰ Λακεδαιμονίων, ὡς αὐτόθι προκινδυνευσόντων τῆς Θεσσαλίας οὔπω τότε μηδίζειν δοκούσης· ἐπεὶ δ᾽ ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν ἄπρακτοι καὶ Θεσσαλῶν βασιλεῖ προσγενομένων ἐμήδιζε τὰ μέχρι Βοιωτίας, μᾶλλον ἤδη τῷ Θεμιστοκλεῖ προσεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι περὶ τῆς θαλάσσης καὶ πέμπεται μετὰ νεῶν ἐπ᾽ Ἀρτεμίσιον τὰ στενὰ φυλάξων. 3 ἔνθα δὴ τῶν μὲν Ἑλλήνων Εὐρυβιάδην καὶ Λακεδαιμονίους ἡγεῖσθαι κελευόντων, τῶν δ᾽ Ἀθηναίων, ὅτι πλήθει τῶν νεῶν σύμπαντας ὁμοῦ τι τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλλον, οὐκ ἀξιούντων ἑτέροις ἕπεσθαι, συν-

ιδὼν τὸν κίνδυνον ὁ Θεμιστοκλῆς αὐτός τε τὴν ἀρχὴν τῷ Εὐρυβιάδῃ παρῆκε καὶ κατεπράυνε τοὺς Ἀθηναίους, ὑπισχνούμενος, ἂν ἄνδρες ἀγαθοὶ γένωνται πρὸς τὸν πόλεμον, ἑκόντας αὐτοῖς παρέξειν εἰς τὰ λοιπὰ πειθομένους τοὺς Ἕλληνας. 4 διὸ καὶ δοκεῖ τῆς σωτηρίας αἰτιώτατος γενέσθαι τῇ Ἑλλάδι καὶ μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους προαγαγεῖν εἰς δόξαν, ὡς ἀνδρείᾳ μὲν τῶν πολεμίων εὐγνωμοσύνῃ δὲ τῶν συμμάχων περιγενομένους. 5 ἐπεὶ δὲ ταῖς Ἀφεταῖς τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου προσμείξαντος ἐκπλαγεὶς ὁ Εὐρυβιάδης τῶν κατὰ στόμα νεῶν τὸ πλῆθος, ἄλλας δὲ πυνθανόμενος διακοσίας ὑπὲρ Σκιάθου κύκλῳ περιπλεῖν, ἐβούλετο τὴν ταχίστην εἴσω τῆς Ἑλλάδος κομισθεὶς ἅψασθαι Πελοποννήσου καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ταῖς ναυσὶ προσπεριβαλέσθαι, παντάπασιν ἀπρόσμαχον ἡγούμενος τὴν κατὰ θάλατταν ἀλκὴν βασιλέως, δείσαντες οἱ Εὐβοεῖς μὴ σφᾶς οἱ Ἕλληνες πρόωνται, κρύφα τῷ Θεμιστοκλεῖ διελέγοντο, Πελάγοντα μετὰ χρημάτων πολλῶν πέμψαντες. 6 ἃ λαβὼν ἐκεῖνος, ὡς Ἡρόδοτος ἱστόρηκε, τοῖς περὶ τὸν Εὐρυβιάδην ἔδωκεν. ἐναντιουμένου δ᾿ αὐτῷ μάλιστα τῶν πολιτῶν Ἀρχιτέλους, ὃς ἦν μὲν ἐπὶ τῆς ἱερᾶς νεὼς τριήραρχος, οὐκ ἔχων δὲ

χρήματα τοῖς ναύταις χορηγεῖν ἔσπευδεν ἀποπλεῦσαι, παρώξυνεν ἔτι μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλῆς τοὺς τριηρίτας ἐπ᾽ αὐτόν, ὥστε τὸ δεῖπνον ἁρπάσαι συνδραμόντας. 7 τοῦ δ᾽ Ἀρχιτέλους ἀθυμοῦντος ἐπὶ τούτῳ καὶ βαρέως φέροντος, εἰσέπεμψεν ὁ Θεμιστοκλῆς πρὸς αὐτὸν ἐν κίστῃ δεῖπνον ἄρτων καὶ κρεῶν, ὑποθεὶς κάτω τάλαντον ἀργυρίου καὶ κελεύσας αὐτόν τε δειπνεῖν ἐν τῷ παρόντι καὶ μεθ᾽ ἡμέραν ἐπιμεληθῆναι τῶν τριηριτῶν· εἰ δὲ μή, καταβοήσειν αὐτοῦ πρὸς τοὺς παρόντας ὡς ἔχοντος ἀργύριον παρὰ τῶν πολεμίων. ταῦτα μὲν οὖν Φανίας ὁ Λέσβιος εἴρηκεν.

8. 1 Αἱ δὲ γενόμεναι τότε πρὸς τὰς τῶν βαρβάρων ναῦς περὶ τὰ στενὰ μάχαι κρίσιν μὲν εἰς τὰ ὅλα μεγάλην οὐκ ἐποίησαν, τῇ δὲ πείρᾳ μέγιστα τοὺς Ἕλληνας ὤνησαν, ὑπὸ τῶν ἔργων παρὰ τοὺς κινδύνους διδαχθέντας ὡς οὔτε πλήθη νεῶν οὔτε κόσμοι καὶ λαμπρότητες ἐπισήμων οὔτε κραυγαὶ κομπώδεις ἢ βάρβαροι παιᾶνες ἔχουσί τι δεινὸν ἀνδράσιν ἐπισταμένοις εἰς χεῖρας ἰέναι καὶ μάχεσθαι τολμῶσιν, ἀλλὰ δεῖ τῶν τοιούτων καταφρονοῦντας ἐπ᾽ αὐτὰ τὰ σώματα φέρεσθαι καὶ πρὸς ἐκεῖνα διαγωνίζεσθαι συμπλακέντας. 2 ὃ δὴ καὶ Πίνδαρος οὐ κακῶς ἔοικε συνιδὼν ἐπὶ τῆς ἐν Ἀρτεμισίῳ μάχης εἰπεῖν

ὅθι παῖδες Ἀθηναίων ἐβάλοντο φαεννὰν
κρηπῖδ' ἐλευθερίας·

ἀρχὴ γὰρ ὄντως τοῦ νικᾶν τὸ θαρρεῖν. 3 ἔστι δὲ τῆς Εὐβοίας τὸ Ἀρτεμίσιον ὑπὲρ τὴν Ἑστίαιαν αἰγιαλὸς εἰς βορέαν ἀναπεπταμένος, ἀνταίρει δ' αὐτῷ μάλιστα τῆς ὑπὸ Φιλοκτήτην γενομένης χώρας Ὀλιζών. 4 ἔχει δὲ ναὸν οὐ μέγαν Ἀρτέμιδος ἐπίκλησιν Προσηῴας, καὶ δένδρα περὶ αὐτὸν πέφυκε καὶ στῆλαι κύκλῳ λίθου λευκοῦ πεπήγασιν· ὁ δὲ λίθος τῇ χειρὶ τριβόμενος καὶ χρόαν καὶ ὀσμὴν κροκίζουσαν ἀναδίδωσιν. 5 ἐν μιᾷ δὲ τῶν στηλῶν ἐλεγεῖον ἦν τόδε γεγραμμένον·

παντοδαπῶν ἀνδρῶν γενεὰς Ἀσίας ἀπὸ χώρας
παῖδες Ἀθηναίων τῷδέ ποτ' ἐν πελάγει
ναυμαχίᾳ δαμάσαντες, ἐπεὶ στρατὸς ὤλετο Μήδων,
σήματα ταῦτ' ἔθεσαν παρθένῳ Ἀρτέμιδι.

6 δείκνυται δὲ τῆς ἀκτῆς τόπος ἐν πολλῇ τῇ πέριξ θινὶ κόνιν τεφρώδη καὶ μέλαιναν ἐκ βάθους ἀναδιδούς, ὥσπερ πυρίκαυστον, ἐν ᾧ τὰ ναυάγια καὶ νεκροὺς καῦσαι δοκοῦσι.

9. 1 Τῶν μέντοι περὶ Θερμοπύλας εἰς τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπαγγελλόντων [πυθόμενοι] Λεωνίδαν τε κεῖσθαι καὶ κρατεῖν Ξέρξην τῶν κατὰ γῆν παρόδων, εἴσω τῆς Ἑλλάδος ἀνεκομίζοντο, τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ πᾶσι τεταγμένων δι' ἀρετὴν

καὶ μέγα τοῖς πεπραγμένοις φρονούντων. 2 παραπλέων δὲ τὴν χώραν ὁ Θεμιστοκλῆς, ᾗπερ καταρσεις ἀναγκαίας καὶ καταφυγὰς ἑώρα τοῖς πολεμίοις, ἐνεχάραττε κατὰ τῶν λίθων ἐπιφανῆ γράμματα, τοὺς μὲν εὑρίσκων ἀπὸ τύχης τοὺς δ' αὐτὸς ἱστὰς περὶ τὰ ναυλόχια καὶ τὰς ὑδρείας, ἐπισκήπτων Ἴωσι διὰ τῶν γραμμάτων, εἰ μὲν οἷόν τε, μετατάξασθαι πρὸς αὐτοὺς πατέρας ὄντας καὶ προκινδυνεύοντας ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἐλευθερίας, εἰ δὲ μή, κακοῦν τὸ βαρβαρικὸν ἐν ταῖς μάχαις καὶ συνταράττειν. ταῦτα δ' ἤλπιζεν ἢ μεμεταστήσειν τοὺς Ἴωνας ἢ ταράξειν ὑποπτοτέρους τοὺς βαρβάρους γενομένους. 3 Ξέρξου δὲ διὰ τῆς Δωρίδος ἄνωθεν ἐμβαλόντος εἰς τὴν Φωκίδα καὶ τὰ τῶν Φωκέων ἄστη πυρπολοῦντος οὐ προσήμυναν οἱ Ἕλληνες, καίπερ τῶν Ἀθηναίων δεομένων εἰς τὴν Βοιωτίαν ἀπαντῆσαι πρὸ τῆς Ἀττικῆς, ὥσπερ αὐτοὶ κατὰ θάλατταν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἐβοήθησαν. 4 μηδενὸς δ' ὑπακούοντος αὐτοῖς, ἀλλὰ τῆς Πελοποννήσου περιεχομένων καὶ πᾶσαν ἐντὸς Ἰσθμοῦ τὴν δύναμιν ὡρμημένων συνάγειν, καὶ διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν εἰς θάλατταν ἐκ θαλάττης, ἅμα μὲν ὀργὴ τῆς προδοσίας εἶχε τοὺς Ἀθηναίους, ἅμα δὲ δυσθυμία καὶ κατήφεια μεμονωμένους. μάχεσθαι

μὲν γὰρ οὐ διενοοῦντο μυριάσι στρατοῦ τοσαύταις· ὃ δ᾽ ἦν μόνον ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι, τὴν πόλιν ἀφέντας ἐμφῦναι ταῖς ναυσίν, [ὅπερ] οἱ πολλοὶ χαλεπῶς ἤκουον, ὡς μήτε νίκης δεόμενοι μήτε σωτηρίαν ἐπιστάμενοι θεῶν ἱερὰ καὶ πατέρων ἡρῷα προϊεμένων.

10. 1 Ἔνθα δὴ Θεμιστοκλῆς ἀπορῶν τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς προσάγεσθαι τὸ πλῆθος, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν ἄρας, σημεῖα δαιμόνια καὶ χρησμοὺς ἐπῆγεν αὐτοῖς· σημεῖον μὲν λαμβάνων τὸ τοῦ δράκοντος·... ἀφανὴς δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκ τοῦ σηκοῦ δοκεῖ γενέσθαι· 2 καὶ τὰς καθ᾽ ἡμέραν αὐτῷ προτιθεμένας ἀπαρχὰς εὑρίσκοντες ἀψαύστους οἱ ἱερεῖς, ἐξήγγελλον εἰς τοὺς πολλούς, τοῦ Θεμιστοκλέους λόγον διδόντος ὡς ἀπολέλοιπε τὴν πόλιν ἡ θεὸς ὑφηγουμένη πρὸς τὴν θάλασσαν αὐτοῖς. 3 τῷ δὲ χρησμῷ πάλιν ἐδημαγώγει, λέγων μηδὲν ἄλλο δηλοῦσθαι ξύλινον τεῖχος ἢ τὰς ναῦς· διὸ καὶ τὴν Σαλαμῖνα θείαν, οὐχὶ δεινὴν οὐδὲ σχετλίαν ἀνακαλεῖν τὸν θεόν, ὡς εὐτυχήματος μεγάλου τοῖς Ἕλλησιν ἐπώνυμον ἐσομένην. 4 κρατήσας δὲ τῇ γνώμῃ ψήφισμα γράφει, τὴν μὲν πόλιν παρακαταθέσθαι τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Ἀθηνῶν μεδεούσῃ, τοὺς δ᾽ ἐν ἡλικίᾳ πάντας ἐμβαίνειν εἰς τὰς τριήρεις, παῖδας

δὲ καὶ γυναῖκας καὶ ἀνδράποδα σῴζειν ἕκαστον ὡς ἂν δύνηται. 5 κυρωθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος οἱ πλεῖστοι τῶν Ἀθηναίων ὑπεξέθεντο γενεὰς καὶ γυναῖκας εἰς Τροιζῆνα, φιλοτίμως πάνυ τῶν Τροιζηνίων ὑποδεχομένων· καὶ γὰρ τρέφειν ἐψηφίσαντο δημοσίᾳ, δύο ὀβολοὺς ἑκάστῳ διδόντες, καὶ τῆς ὀπώρας λαμβάνειν ἐξεῖναι τοὺς παῖδας πανταχόθεν, ἔτι δ᾽ ὑπὲρ αὐτῶν διδασκάλοις τελεῖν μισθούς. τὸ δὲ ψήφισμα Νικαγόρας ἔγραψεν. 6 οὐκ ὄντων δὲ δημοσίων χρημάτων τοῖς Ἀθηναίοις, Ἀριστοτέλης μέν φησι τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν πορίσασαν ὀκτὼ δραχμὰς ἑκάστῳ τῶν στρατευομένων αἰτιωτάτην γενέσθαι τοῦ πληρωθῆναι τὰς τριήρεις, Κλείδημος δὲ καὶ τοῦτο τοῦ Θεμιστοκλέους ποιεῖται στρατήγημα. 7 καταβαινόντων γὰρ εἰς Πειραιᾶ τῶν Ἀθηναίων, φησὶν ἀπολέσθαι τὸ Γοργόνειον ἀπὸ τῆς θεοῦ τοῦ ἀγάλματος· τὸν οὖν Θεμιστοκλέα προσποιούμενον ζητεῖν καὶ διερευνώμενον ἅπαντα χρημάτων ἀνευρίσκειν πλῆθος ἐν ταῖς ἀποσκευαῖς ἀποκεκρυμμένον, ὧν εἰς μέσον κομισθέντων εὐπορῆσαι τοὺς ἐμβαίνοντας εἰς τὰς ναῦς ἐφοδίων. 8 ἐκπλεούσης δὲ τῆς πόλεως τοῖς μὲν οἶκτον τὸ θέαμα τοῖς δὲ θαῦμα τῆς τόλμης παρεῖχε, γενεὰς μὲν ἄλλῃ προπεμπόντων, αὐτῶν δ᾽ ἀκάμπτων πρὸς

οἰμωγὰς καὶ δάκρυα γονέων καὶ περιβολὰς διαπερώντων εἰς τὴν νῆσον. 9 καίτοι πολὺν μὲν οἱ διὰ γῆρας ὑπολειπόμενοι τῶν πολιτῶν ἔλεον εἶχον· ἦν δέ τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡμέρων καὶ συντρόφων ζῴων ἐπικλῶσα γλυκυθυμία, μετ᾽ ὠρυγῆς καὶ πόθου συμπαραθεόντων ἐμβαίνουσι τοῖς ἑαυτῶν τροφεῦσιν. 10 ἐν οἷς ἱστορεῖται κύων Ξανθίππου τοῦ Περικλέους πατρὸς οὐκ ἀνασχόμενος τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ μόνωσιν ἐναλέσθαι τῇ θαλάττῃ καὶ τῇ τριήρει παρανηχόμενος ἐκπεσεῖν εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ λιποθυμήσας ἀποθανεῖν εὐθύς· οὗ καὶ τὸ δεικνύμενον ἄχρι νῦν καὶ καλούμενον Κυνὸς σῆμα τάφον εἶναι λέγουσι.

11. 1 Ταῦτά τε δὴ μεγάλα τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ τοὺς πολίτας αἰσθόμενος ποθοῦντας Ἀριστείδην καὶ δεδιότας μὴ δι᾽ ὀργὴν τῷ βαρβάρῳ προσθεὶς ἑαυτὸν ἀνατρέψῃ τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος—ἐξωστράκιστο γὰρ πρὸ τοῦ πολέμου καταστασιασθεὶς ὑπὸ Θεμιστοκλέους—γράφει ψήφισμα, τοῖς ἐπὶ χρόνῳ μεθεστῶσιν ἐξεῖναι κατελθοῦσι πράττειν καὶ λέγειν τὰ βέλτιστα τῇ Ἑλλάδι μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν. 2 Εὐρυβιάδου δὲ τὴν μὲν ἡγεμονίαν τῶν νεῶν ἔχοντος διὰ τὸ τῆς Σπάρτης ἀξίωμα, μαλακοῦ δὲ πρὸς τὸν κίνδυνον ὄντος, αἴρειν δὲ βουλομένου καὶ πλεῖν ἐπὶ τὸν

Ἰσθμόν, ὅπου καὶ τὸ πεζὸν ἤθροιστο τῶν Πελοποννησίων, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀντέλεγεν· ὅτε καὶ τὰ μνημονευόμενα λεχθῆναί φασι. 3 τοῦ γὰρ Εὐρυβιάδου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος· «ὦ Θεμιστόκλεις, ἐν τοῖς ἀγῶσι τοὺς προεξανισταμένους ῥαπίζουσι» «ναὶ» εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς «ἀλλὰ τοὺς ἀπολειφθέντας οὐ στεφανοῦσιν». ἐπαραμένου δὲ τὴν βακτηρίαν ὡς πατάξοντος, ὁ Θεμιστοκλῆς ἔφη· «πάταξον μέν, ἄκουσον δέ». 4 θαυμάσαντος δὲ τὴν πρᾳότητα τοῦ Εὐρυβιάδου καὶ λέγειν κελεύσαντος, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἀνῆγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν λόγον. 5 εἰπόντος δέ τινος ὡς ἀνὴρ ἄπολις οὐκ ὀρθῶς διδάσκει τοὺς ἔχοντας ἐγκαταλιπεῖν καὶ προέσθαι τὰς πατρίδας, ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπιστρέψας τὸν λόγον· «ἡμεῖς τοι» εἶπεν «ὦ μοχθηρέ, τὰς μὲν οἰκίας καὶ τὰ τείχη καταλελοίπαμεν οὐκ ἀξιοῦντες ἀψύχων ἕνεκα δουλεύειν, πόλις δ' ἡμῖν ἔστι μεγίστη τῶν Ἑλληνίδων, αἱ διακόσιαι τριήρεις, αἳ νῦν μὲν ὑμῖν παρεστᾶσι βοηθοὶ σῴζεσθαι δι' αὐτῶν βουλομένοις, εἰ δ' ἄπιτε δεύτερον ἡμᾶς προδόντες, αὐτίκα πεύσεταί τις Ἑλλήνων Ἀθηναίους καὶ πόλιν ἐλευθέραν καὶ χώραν οὐ χείρονα κεκτημένους ἧς ἀπέβαλον». ταῦτα τοῦ Θεμιστοκλέους εἰπόντος, ἔννοια καὶ δέος ἔσχε τὸν Εὐρυβιάδην τῶν Ἀθηναίων μὴ

σφᾶς ἀπολείποντες οἴχωνται. 6 τοῦ δ' Ἐρετριέως πειρωμένου τι λέγειν πρὸς αὐτόν, «ἦ γὰρ» ἔφη «καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος, οἳ καθάπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δ' οὐκ ἔχετε;»

12. 1 Λέγεται δ' ὑπό τινων τὸν μὲν Θεμιστοκλέα περὶ τούτων ἀπὸ τοῦ καταστρώματος [ἄνωθεν] τῆς νεὼς διελέγεσθαι, γλαῦκα δ' ὀφθῆναι διαπετομένην ἐπὶ δεξιᾶς τῶν νεῶν καὶ τοῖς καρχησίοις ἐπικαθίζουσαν· διὸ δὴ καὶ μάλιστα προσέθεντο τῇ γνώμῃ καὶ παρεσκευάζοντο ναυμαχήσοντες. 2 ἀλλ' ἐπεὶ τῶν πολεμίων ὅ τε στόλος τῇ Ἀττικῇ κατὰ τὸ Φαληρικὸν προσφερόμενος τοὺς πέριξ ἀπέκρυψεν αἰγιαλούς, αὐτός τε βασιλεὺς μετὰ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ καταβὰς ἐπὶ τὴν θάλατταν ἄθρους ὤφθη, τῶν δυνάμεων ὁμοῦ γενομένων, καὶ πάλιν ἐπάπταινον οἱ Πελοποννήσιοι πρὸς τὸν Ἰσθμόν, εἴ τις ἄλλο τι λέγοι χαλεπαίνοντες· ἐδόκει δὴ τῆς νυκτὸς ἀποχωρεῖν, καὶ παρηγγέλλετο πλοῦς τοῖς κυβερνήταις· ἔνθα δὴ βαρέως φέρων ὁ Θεμιστοκλῆς εἰ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου καὶ τῶν στενῶν προέμενοι βοήθειαν οἱ Ἕλληνες διαλυθήσονται κατὰ πόλεις, ἐβουλεύετο καὶ συνετίθει τὴν περὶ τὸν Σίκιννον πραγματείαν. 4 ἦν δὲ τῷ μὲν γένει Πέρσης ὁ Σίκιννος, αἰχμάλωτος,

εὔνους δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ παιδαγωγός. ὃν ἐκπέμπει πρὸς τὸν Ξέρξην κρύφα, κελεύσας λέγειν ὅτι Θεμιστοκλῆς ὁ τῶν Ἀθηναίων στρατηγὸς αἱρούμενος τὰ βασιλέως ἐξαγγέλλει πρῶτος αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας ἀποδιδράσκοντας, καὶ διακελεύεται μὴ παρεῖναι φυγεῖν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐν ᾧ ταράττονται τῶν πεζῶν χωρὶς ὄντες ἐπιθέσθαι καὶ διαφθεῖραι τὴν ναυτικὴν δύναμιν. 5 ταῦτα δ' ὁ Ξέρξης ὡς ἀπ' εὐνοίας λελεγμένα δεξάμενος, εὐθὺς ἐξέφερε πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν νεῶν τὰς μὲν ἄλλας πληροῦν καθ' ἡσυχίαν, διακοσίαις δ' ἀναχθέντας ἤδη περιβαλέσθαι τὸν πόρον ἐν κύκλῳ πάντα καὶ διαζῶσαι τὰς νήσους, ὅπως ἐκφύγοι μηδεὶς τῶν πολεμίων. 6 τούτων δὲ πραττομένων Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου πρῶτος αἰσθόμενος ἧκεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ Θεμιστοκλέους, οὐκ ὢν φίλος ἀλλὰ καὶ δι' ἐκεῖνον ἐξωστρακισμένος ὥσπερ εἴρηται· προελθόντι δὲ τῷ Θεμιστοκλεῖ φράζει τὴν κύκλωσιν. 7 ὁ δὲ τήν τ' ἄλλην καλοκαγαθίαν τοῦ ἀνδρὸς εἰδὼς καὶ τῆς τότε παρουσίας ἀγάμενος λέγει τὰ περὶ τὸν Σίκιννον αὐτῷ καὶ παρεκάλει τῶν Ἑλλήνων συνεπιλαμβάνεσθαι καὶ συμπροθυμεῖσθαι πίστιν ἔχοντα μᾶλλον, ὅπως ἐν τοῖς στενοῖς ναυμαχήσωσιν. 8 ὁ μὲν οὖν Ἀριστείδης ἐπαινέσας

τὸν Θεμιστοκλέα τοὺς ἄλλους ἐπῄει στρατηγοὺς καὶ τριηράρχους ἐπὶ τὴν μάχην παροξύνων. ἔτι δ' ὅμως ἀπιστούντων ἐφάνη Τηνία τριήρης αὐτόμολος, ἧς ἐναυάρχει Παναίτιος, ἀπαγγέλλουσα τὴν κύκλωσιν, ὥστε καὶ θυμῷ τοὺς Ἕλληνας ὁρμῆσαι μετὰ τῆς ἀνάγκης πρὸς τὸν κίνδυνον.

13. 1 Ἅμα δ' ἡμέρᾳ Ξέρξης μὲν ἄνω καθῆστο τὸν στόλον ἐποπτεύων καὶ τὴν παράταξιν, ὡς μὲν Φανόδημός φησιν ὑπὲρ τὸ Ἡράκλειον, ᾗ βραχεῖ πόρῳ διείργεται τῆς Ἀττικῆς ἡ νῆσος, ὡς δ' Ἀκεστόδωρος ἐν μεθορίᾳ τῆς Μεγαρίδος ὑπὲρ τῶν καλουμένων Κεράτων, χρυσοῦν δίφρον θέμενος καὶ γραμματεῖς πολλοὺς παραστησάμενος, ὧν ἔργον ἦν ἀπογράφεσθαι τὰ κατὰ τὴν μάχην πραττόμενα. 2 Θεμιστοκλεῖ δὲ παρὰ τὴν ναυαρχίδα τριήρη σφαγιαζομένῳ τρεῖς προσήχθησαν αἰχμάλωτοι, κάλλιστοι μὲν ἰδέσθαι τὴν ὄψιν, ἐσθῆτι δὲ καὶ χρυσῷ κεκοσμημένοι διαπρεπῶς. ἐλέγοντο δὲ Σανδάκης παῖδες εἶναι τῆς βασιλέως ἀδελφῆς καὶ Ἀρταΰκτου. 3 τούτους ἰδὼν Εὐφραντίδης ὁ μάντις, ὡς ἅμα μὲν ἀνέλαμψεν ἐκ τῶν ἱερῶν μέγα καὶ περιφανὲς πῦρ, ἅμα δὲ πταρμὸς ἐκ δεξιῶν ἐσήμηνε, τὸν Θεμιστοκλέα δεξιωσάμενος ἐκέλευσε τῶν νεανίσκων κατάρξασθαι καὶ καθιερεῦσαι πάντας ὠμηστῇ Διονύσῳ προσ-

ευξάμενον· οὕτω γὰρ ἅμα σωτηρίαν καὶ νίκην ἔσεσθαι τοῖς Ἕλλησιν. 4 ἐκπλαγέντος δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους ὡς μέγα τὸ μάντευμα καὶ δεινόν, οἷον εἴωθεν ἐν μεγάλοις ἀγῶσι καὶ πράγμασι χαλεποῖς, μᾶλλον ἐκ τῶν παραλόγων ἢ τῶν εὐλόγων τὴν σωτηρίαν ἐλπίζοντες οἱ πολλοὶ τὸν θεὸν ἅμα κοινῇ κατεκαλοῦντο φωνῇ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους τῷ βωμῷ προσαγαγόντες ἠνάγκασαν ὡς ὁ μάντις ἐκέλευσε τὴν θυσίαν συντελεσθῆναι. 5 ταῦτα μὲν οὖν ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ γραμμάτων οὐκ ἄπειρος ἱστορικῶν Φανίας ὁ Λέσβιος εἴρηκε.

14 1 Περὶ δὲ τοῦ πλήθους τῶν βαρβαρικῶν νεῶν Αἰσχύλος ὁ ποιητὴς ὡς ἂν εἰδὼς καὶ διαβεβαιούμενος ἐν [τραγῳδίᾳ] Πέρσαις λέγει ταῦτα·

Ξέρξῃ δέ, καὶ γὰρ οἶδα, χιλιὰς μὲν ἦν
ὧν ἦγε πλῆθος· αἱ δ᾽ ὑπέρκοποι τάχει
ἑκατὸν δὶς ἦσαν ἑπτὰ θ᾽· ὧδ᾽ ἔχει λόγος.

2 τῶν δ᾽ ἀττικῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τὸ πλῆθος οὐσῶν ἑκάστη τοὺς ἀπὸ καταστρώματος μαχομένους ὀκτωκαίδεκα εἶχεν, ὧν τοξόται τέσσαρες ἦσαν, οἱ λοιποὶ δ᾽ ὁπλῖται. 3 δοκεῖ δ᾽ οὐχ ἧττον εὖ τὸν καιρὸν ὁ Θεμιστοκλῆς ἢ τὸν τόπον συνιδὼν καὶ φυλάξας, μὴ πρότερον ἀντιπρῴρους καταστῆσαι ταῖς βαρβαρικαῖς τὰς τριήρεις ἢ τὴν

εἰωθυῖαν ὥραν παραγενέσθαι, τὸ πνεῦμα λαμπρὸν ἐκ πελάγους αἰεὶ καὶ κῦμα διὰ τῶν στενῶν κατάγουσαν· ὃ τὰς ἑλληνικὰς μὲν οὐκ ἔβλαπτε ναῦς ἁλιτενεῖς οὔσας καὶ ταπεινοτέρας, τὰς δὲ βαρβαρικὰς ταῖς τε πρύμναις ἀνεστώσας καὶ τοῖς καταστρώμασιν ὑψορόφους καὶ βαρείας ἐπιφερομένας ἔσφαλλε προσπῖπτον καὶ παρεδίδου πλαγίας τοῖς Ἕλλησιν ὀξέως προσφερομένοις καὶ τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέχουσιν ὡς ὁρῶντι μάλιστα τὸ συμφέρον· ὅθεν κατ᾽ ἐκεῖνον ὁ Ξέρξου ναύαρχος Ἀριαμένης ναῦν ἔχων μεγάλην ὥσπερ ἀπὸ τείχους ἐτόξευε καὶ ἠκόντιζεν, ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν καὶ τῶν βασιλέως ἀδελφῶν πολὺ κράτιστος καὶ δικαιότατος. 4 τοῦτον μὲν οὖν Ἀμεινίας ὁ Δεκελεὺς καὶ Σωκλῆς ὁ †Πελιεὺς ὁμοῦ πλέοντες, ὡς αἱ νῆες ἀντίπρῳροι προσπεσοῦσαι καὶ συνερείσασαι τοῖς χαλκώμασιν ἐνεσχέθησαν, ἐπιβαίνοντα τῆς αὐτῶν τριήρους ὑποστάντες καὶ τοῖς δόρασι τύπτοντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐξέβαλον· καὶ τὸ σῶμα μετὰ τῶν ἄλλων διαφερόμενον ναυαγίων Ἀρτεμισία γνωρίσασα πρὸς Ξέρξην ἀνήνεγκεν.

15. 1 Ἐν δὲ τούτῳ τοῦ ἀγῶνος ὄντος φῶς μὲν ἐκλάμψαι μέγα λέγουσιν Ἐλευσινόθεν, ἦχον δὲ καὶ φωνὴν τὸ Θριάσιον κατέχειν πεδίον ἄχρι

θαλάττης, ὡς ἀνθρώπων ὁμοῦ πολλῶν τὸν μυστικὸν ἐξαγόντων Ἴακχον. ἐκ δὲ τοῦ πλήθους τῶν φθεγγομένων κατὰ μικρὸν ἀπὸ γῆς ἀναφερόμενον νέφος ἔδοξεν αὖθις ὑπονοστεῖν καὶ κατασκήπτειν εἰς τὰς τριήρεις. 2 ἕτεροι δὲ φαντάσματα καὶ εἴδωλα καθορᾶν ἔδοξαν ἐνόπλων ἀνδρῶν ἀπ᾿ Αἰγίνης τὰς χεῖρας ἀνεχόντων πρὸ τῶν Ἑλληνικῶν τριήρων· οὓς εἴκαζον Αἰακίδας εἶναι παρακεκλημένους εὐχαῖς πρὸ τῆς μάχης ἐπὶ τὴν βοήθειαν. 3 πρῶτος μὲν οὖν λαμβάνει ναῦν Λυκομήδης, ἀνὴρ Ἀθηναῖος τριηραρχῶν, ἧς τὰ παράσημα περικόψας ἀνέθηκεν Ἀπόλλωνι δαφνηφόρῳ Φλυῆσιν. 4 οἱ δ᾿ ἄλλοι τοῖς βαρβάροις ἐξισούμενοι τὸ πλῆθος ἐν στενῷ κατὰ μέρος προσφερομένους καὶ περιπίπτοντας ἀλλήλοις ἐτρέψαντο μέχρι δείλης ἀντισχόντας, ὥσπερ εἴρηκε Σιμωνίδης, τὴν καλὴν ἐκείνην καὶ περιβόητον ἀράμενοι νίκην, ἧς οὔθ᾿ Ἕλλησιν οὔτε βαρβάροις ἐνάλιον ἔργον εἴργασται λαμπρότερον, ἀνδρείᾳ μὲν καὶ προθυμίᾳ κοινῇ τῶν ναυμαχησάντων, γνώμῃ δὲ καὶ δεινότητι τῇ Θεμιστοκλέους.

16. 1 Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν Ξέρξης μὲν ἔτι θυμομαχῶν πρὸς τὴν ἀπότευξιν ἐπεχείρει διὰ χωμάτων ἐπάγειν τὸ πεζὸν εἰς Σαλαμῖνα τοῖς Ἕλλησιν, ἐμφράξας τὸν διὰ μέσου πόρον· Θεμιστο-

κλῆς δ᾿ ἀποπειρώμενος Ἀριστείδου λόγῳ γνώμην ἐποιεῖτο λύειν τὸ ζεῦγμα ταῖς ναυσὶν ἐπιπλεύσαντας εἰς Ἑλλήσποντον, «ὅπως» ἔφη «τὴν Ἀσίαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ λάβωμεν.» δυσχεραίνοντος δὲ τοῦ Ἀριστείδου καὶ λέγοντος ὅτι «νῦν μὲν τρυφῶντι τῷ βαρβάρῳ πεπολεμήκαμεν, ἐὰν δὲ κατακλείσωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ καταστήσωμεν εἰς ἀνάγκην ὑπὸ δέους ἄνδρα τηλικούτων δυνάμεων κύριον, οὐκέτι καθήμενος ὑπὸ σκιάδι χρυσῇ θεάσεται τὴν μάχην ἐφ᾿ ἡσυχίας, ἀλλὰ πάντα τολμῶν καὶ πᾶσιν αὐτὸς παρὼν διὰ τὸν κίνδυνον ἐπαρνορθώσεται τὰ παρειμένα καὶ βουλεύσεται βέλτιον ὑπὲρ τῶν ὅλων· 4 «οὐ τὴν οὖσαν οὖν» ἔφη «δεῖ γέφυραν ὦ Θεμιστόκλεις ἡμᾶς ἀναιρεῖν, ἀλλ᾿ ἑτέραν εἴπερ οἷόν τε προσκατασκευάσαντας ἐκβαλεῖν διὰ τάχους τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς Εὐρώπης·» «οὐκοῦν» εἶπεν ὁ Θεμιστοκλῆς «εἰ δοκεῖ ταῦτα συμφέρειν, ὥρα σκοπεῖν καὶ μηχανᾶσθαι πάντας ἡμᾶς, ὅπως ἀπαλλαγήσεται τὴν ταχίστην ἐκ τῆς Ἑλλάδος.» 5 ἐπεὶ δὲ ταῦτ᾿ ἔδοξεν, ἔπεμπέ τινα τῶν βασιλικῶν εὐνούχων ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις ἀνευρὼν Ἀρνάκην ὀνόματι, φράζειν βασιλεῖ κελεύσας ὅτι τοῖς μὲν Ἕλλησι δέδοκται τῷ ναυτικῷ κεκρατηκότας ἀναπλεῖν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐπὶ τὸ ζεῦγμα καὶ λύειν τὴν

γέφυραν, Θεμιστοκλῆς δὲ κηδόμενος βασιλέως παραινεῖ σπεύδειν ἐπὶ τὴν αὑτοῦ [θάλατταν] καὶ περαιοῦσθαι, μέχρις αὐτὸς ἐμποιεῖ τινας διατριβὰς τοῖς συμμάχοις καὶ μελλήσεις πρὸς τὴν δίωξιν. 6 ταῦθ᾽ ὁ βάρβαρος ἀκούσας καὶ γενόμενος περίφοβος διὰ τάχους ἐποιεῖτο τὴν ἀναχώρησιν. καὶ πεῖραν ἡ Θεμιστοκλέους καὶ Ἀριστείδου φρόνησις ἐν Μαρδονίῳ παρέσχεν, εἴγε πολλοστημορίῳ τῆς Ξέρξου δυνάμεως διαγωνισάμενοι Πλαταιᾶσιν εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων κίνδυνον κατέστησαν.

17. 1 Πόλεων μὲν οὖν τὴν Αἰγινητῶν ἀριστεῦσαί φησιν Ἡρόδοτος, Θεμιστοκλεῖ δὲ καίπερ ἄκοντες ὑπὸ φθόνου τὸ πρωτεῖον ἀπέδοσαν ἅπαντες. 2 ἐπεὶ γὰρ ἀναχωρήσαντες εἰς τὸν Ἰσθμὸν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τὴν ψῆφον ἔφερον οἱ στρατηγοί, πρῶτον μὲν ἕκαστος αὑτὸν ἀπέφαινεν ἀρετῇ, δεύτερον δὲ μεθ᾽ αὑτὸν Θεμιστοκλέα· 3 Λακεδαιμόνιοι δ᾽ εἰς τὴν Σπάρτην αὐτὸν καταγαγόντες Εὐρυβιάδῃ μὲν ἀνδρείας ἐκείνῳ δὲ σοφίας ἀριστεῖον ἔδοσαν θαλλοῦ στέφανον, καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἁρμάτων τὸ πρωτεῦον ἐδωρήσαντο καὶ τριακοσίους τῶν νεῶν πομποὺς ἄχρι τῶν ὅρων συνεξέπεμψαν. 4 λέγεται δ᾽ Ὀλυμπίων τῶν ἑξῆς ἀγομένων καὶ παρελθόντος εἰς τὸ στά-

διον τοῦ Θεμιστοκλέους ἀμελήσαντας τῶν ἀγωνιστῶν τοὺς παρόντας ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκεῖνον θεᾶσθαι καὶ τοῖς ξένοις ἐπιδεικνύειν ἅμα θαυμάζοντας καὶ κροτοῦντας, ὥστε καὶ αὐτὸν ἡσθέντα πρὸς τοὺς φίλους ὁμολογῆσαι τὸν καρπὸν ἀπέχειν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πονηθέντων.

18. 1. Καὶ γὰρ ἦν τῇ φύσει φιλοτιμότατος, εἰ δεῖ τεκμαίρεσθαι διὰ τῶν ἀπομνημονευομένων. αἱρεθεὶς γὰρ ναύαρχος ὑπὸ τῆς πόλεως οὐδὲν οὔτε τῶν ἰδίων οὔτε τῶν κοινῶν κατὰ μέρος ἐχρημάτιζεν ἀλλ᾽ ἐπανεβάλλετο τὸ προσπῖπτον εἰς τὴν ἡμέραν ἐκείνην καθ᾽ ἣν ἐκπλεῖν ἔμελλεν, ἵν᾽ ὁμοῦ πολλὰ πράττων πράγματα καὶ παντοδαποῖς ἀνθρώποις ὁμιλῶν μέγας εἶναι δοκῇ καὶ πλεῖστον δύνασθαι. 2 τῶν δὲ νεκρῶν τοὺς ἐκπεσόντας ἐκπισκοπῶν παρὰ τὴν θάλατταν, ὡς εἶδε περικειμένους ψέλια χρυσᾶ καὶ στρεπτούς, αὐτὸς μὲν παρῆλθε, τῷ δ᾽ ἑπομένῳ φίλῳ δείξας εἶπεν· «ἀνελοῦ σαυτῷ· σὺ γὰρ οὐκ εἶ Θεμιστοκλῆς». 3 πρὸς δέ τινα τῶν καλῶν γεγονότων, Ἀντιφάτην, ὑπερηφάνως αὐτῷ κεχρημένον πρότερον, ὕστερον δὲ θεραπεύοντα διὰ τὴν δόξαν «ὦ μειράκιον» εἶπεν «ὀψὲ μὲν ἀμφότεροι δ᾽ ὁμοῦ νοῦν ἐσχήκαμεν». 4 ἔλεγεν δὲ τοὺς Ἀθηναίους οὐ τιμᾶν αὐτὸν οὐδὲ θαυμάζειν, ἀλλ᾽ ὥσπερ πλατάνῳ

χειμαζομένους μὲν ὑποτρέχειν κινδυνεύοντας, εὐδίας δὲ περὶ αὐτοὺς γενομένης τίλλειν καὶ κολούειν. 5 τοῦ δὲ Σεριφίου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος ὡς οὐ δι' αὑτὸν ἔσχηκε δόξαν ἀλλὰ διὰ τὴν πόλιν, «ἀληθῆ λέγεις» εἶπεν «ἀλλ' οὔτ' ἂν ἐγὼ Σερίφιος ὢν ἐγενόμην ἔνδοξος, οὔτε σὺ Ἀθηναῖος.» 6 ἑτέρου δέ τινος τῶν στρατηγῶν, ὡς ἔδοξέ τι χρήσιμον διαπεπρᾶχθαι τῇ πόλει, θρασυνομένου πρὸς τὸν Θεμιστοκλέα καὶ τὰς ἑαυτοῦ ταῖς ἐκείνου πράξεσιν ἀντιπαραβάλλοντος, ἔφη τῇ ἑορτῇ τὴν ὑστεραίαν ἐρίσαι, λέγουσαν ὡς ἐκείνη μὲν ἀσχολιῶν τε μεστὴ καὶ κοπώδης ἐστίν, ἐν αὐτῇ δὲ πάντες ἀπολαύουσι τῶν παρεσκευασμένων σχολάζοντες· τὴν δ' ἑορτὴν πρὸς ταῦτ' εἰπεῖν· «ἀληθῆ λέγεις· ἀλλ' ἐμοῦ μὴ γενομένης σὺ οὐκ ἂν ἦσθα·» «κἀμοῦ τοίνυν» ἔφη «τότε μὴ γενομένου, ποῦ ἂν ἦτε νῦν ὑμεῖς;» 7 τὸν δ' υἱὸν ἐντρυφῶντα τῇ μητρὶ καὶ δι' ἐκείνην ἑαυτῷ σκώπτων ἔλεγε πλεῖστον τῶν Ἑλλήνων δύνασθαι· τοῖς μὲν γὰρ Ἕλλησιν ἐπιτάσσειν Ἀθηναίους, Ἀθηναίοις δ' ἑαυτόν, αὑτῷ δὲ τὴν ἐκείνου μητέρα, τῇ μητρὶ δ' ἐκεῖνον. 8 ἴδιος δέ τις ἐν πᾶσι βουλόμενος εἶναι, χωρίον μὲν πιπράσκων ἐκέλευε κηρύττειν ὅτι καὶ γείτονα χρηστὸν ἔχει. 9 τῶν δὲ μνωμένων αὐτοῦ τὴν θυγατέρα τὸν ἐπιεικῆ τοῦ πλουσίου προκρί-

νας, ἔφη ζητεῖν ἄνδρα χρημάτων δεόμενον μᾶλλον ἢ χρήματα ἀνδρός. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀποφθέγμασι τοιοῦτός τις ἦν.

19. 1 Γενόμενος δ' ἀπὸ τῶν πράξεων ἐκείνων εὐθὺς ἐπεχείρει τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν καὶ τειχίζειν, ὡς μὲν ἱστορεῖ Θεόπομπος χρήμασι πείσας μὴ ἐναντιωθῆναι τοὺς ἐφόρους, ὡς δ' οἱ πλεῖστοι παρακρουσάμενος. 2 ἧκε μὲν γὰρ εἰς Σπάρτην ὄνομα πρεσβείας ἐπιγραψάμενος· ἐγκαλούντων δὲ τῶν Σπαρτιατῶν ὅτι τειχίζουσι τὸ ἄστυ, καὶ Πολυάρχου κατηγοροῦντος ἐπίτηδες ἐξ Αἰγίνης ἀποσταλέντος, ἠρνεῖτο καὶ πέμπειν ἐκέλευεν εἰς Ἀθήνας τοὺς κατοψομένους, ἅμα μὲν ἐμβάλλων τῷ τειχισμῷ χρόνον ἐκ τῆς διατριβῆς, ἅμα δὲ βουλόμενος ἀνθ' αὑτοῦ τοὺς πεμπομένους ὑπάρχειν τοῖς Ἀθηναίοις. 3 ὃ καὶ συνέβη· γνόντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ ἀληθὲς οὐκ ἠδίκησαν αὐτόν, ἀλλ' ἀδήλως χαλεπαίνοντες ἀπέπεμψαν. ἐκ δὲ τούτου τὸν Πειραιᾶ κατεσκεύαζε, τὴν τῶν λιμένων εὐφυίαν κατανοήσας καὶ τὴν πόλιν ὅλην ἁρμοττόμενος πρὸς τὴν θάλατταν, καὶ τρόπον τινὰ τοῖς παλαιοῖς βασιλεῦσι τῶν Ἀθηναίων ἀντιπολιτευόμενος. 4 ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὡς λέγεται πραγματευόμενοι τοὺς πολίτας ἀποσπάσαι τῆς θαλάττης καὶ συνεθίσαι ζῆν μὴ πλέον-

τας ἀλλὰ τὴν χώραν φυτεύοντας, τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς διέδοσαν λόγον, ὡς ἐρίσαντα περὶ τῆς χώρας Ποσειδῶνα δείξασα τὴν μορίαν τοῖς δικασταῖς ἐνίκησεν. Θεμιστοκλῆς δ᾽ οὐχ ὥσπερ Ἀριστοφάνης ὁ κωμικός φησι τῇ πόλει «τὸν Πειραιᾶ προσέμαξεν», ἀλλὰ τὴν πόλιν ἐξῆψε τοῦ Πειραιῶς καὶ τὴν γῆν τῆς θαλάττης. 5 ὅθεν καὶ τὸν δῆμον ηὔξησε κατὰ τῶν ἀρίστων καὶ θράσους ἐνέπλησεν, εἰς ναύτας καὶ κελευστὰς καὶ κυβερνήτας τῆς δυνάμεως ἀφικομένης. 6 διὸ καὶ τὸ βῆμα τὸ ἐν Πυκνὶ πεποιημένον ὥστ᾽ ἀποβλέπειν πρὸς τὴν θάλατταν ὕστερον οἱ τριάκοντα πρὸς τὴν χώραν ἀπέστρεψαν, οἰόμενοι τὴν μὲν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν γένεσιν εἶναι δημοκρατίας, ὀλιγαρχίᾳ δ᾽ ἧττον δυσχεραίνειν τοὺς γεωργοῦντας.

20. 1 Θεμιστοκλῆς δὲ καὶ μεῖζόν τι περὶ τῆς ναυτικῆς διενοήθη δυνάμεως. ἐπεὶ γὰρ ὁ τῶν Ἑλλήνων στόλος ἀπηλλαγμένου Ξέρξου κατῆρεν εἰς Παγασὰς καὶ διεχείμαζε, δημηγορῶν ἐν τοῖς Ἀθηναίοις ἔφη τινὰ πρᾶξιν ἔχειν ὠφέλιμον μὲν αὐτοῖς καὶ σωτήριον ἀπόρρητον δὲ πρὸς τοὺς πολλούς. 2 τῶν δ᾽ Ἀθηναίων Ἀριστείδῃ φράσαι μόνῳ κελευόντων, κἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ περαίνειν, ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἔφρασε τῷ Ἀριστείδῃ τὸ νεώριον ἐμπρῆσαι διανοεῖσθαι τῶν

Ἑλλήνων· ὁ δ' Ἀριστείδης εἰς τὸν δῆμον προελθὼν ἔφη τῆς πράξεως ἣν διανοεῖται πράττειν ὁ Θεμιστοκλῆς μηδεμίαν εἶναι μήτε λυσιτελεστέραν μήτ' ἀδικωτέραν. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι διὰ ταῦτα παύσασθαι τῷ Θεμιστοκλεῖ προσέταξαν. 3 Ἐν δὲ τοῖς Ἀμφικτυονικοῖς συνεδρίοις τῶν Λακεδαιμονίων εἰσηγουμένων ὅπως ἀπείργωνται τῆς Ἀμφικτυονίας αἱ μὴ συμμαχήσασαι κατὰ τοῦ Μήδου πόλεις, φοβηθεὶς μὴ Θετταλοὺς καὶ Ἀργείους ἔτι δὲ Θηβαίους ἐκβαλόντες τοῦ συνεδρίου παντελῶς ἐπικρατήσωσι τῶν ψήφων καὶ γένηται τὸ δοκοῦν ἐκείνοις, συνεῖπε ταῖς πόλεσι καὶ μετέθηκε τὰς γνώμας τῶν πυλαγόρων, διδάξας ὡς τριάκοντα καὶ μία μόναι πόλεις εἰσὶν αἱ τοῦ πολέμου μετασχοῦσαι, καὶ τούτων αἱ πλείους παντάπασι μικραί. 4 δεινὸν οὖν εἰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἐκσπόνδου γενομένης ἐπὶ ταῖς μεγίσταις δυσὶν ἢ τρισὶ πόλεσιν ἔσται τὸ συνέδριον. ἐκ τούτου μὲν οὖν μάλιστα τοῖς Λακεδαιμονίοις προσέκρουσε· διὸ καὶ τὸν Κίμωνα προῆγον ταῖς τιμαῖς, ἀντίπαλον ἐν τῇ πολιτείᾳ τῷ Θεμιστοκλεῖ καθιστάντες.

21. 1 Ἦν δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις ἐπαχθὴς περιπλέων τε τὰς νήσους καὶ χρηματιζόμενος ἀπ' αὐτῶν· οἷα καὶ πρὸς Ἀνδρίους ἀργύριον αἰ-

τοῦντά φησιν αὐτὸν Ἡρόδοτος εἰπεῖν τε καὶ ἀκοῦσαι. 2 δύο γὰρ ἥκειν ἔφη θεοὺς κομίζων, Πειθὼ καὶ Βίαν· οἱ δ' ἔφασαν εἶναι καὶ παρ' αὐτοῖς θεοὺς μεγάλους δύο, Πενίαν καὶ Ἀπορίαν, ὑφ' ὧν κωλύεσθαι δοῦναι χρήματα ἐκείνῳ.
3 Τιμοκρέων δ' ὁ Ῥόδιος μελοποιὸς ἐν ᾄσματι καθάπτεται πικρότερον τοῦ Θεμιστοκλέους, ὡς ἄλλους μὲν ἐπὶ χρήμασι φυγάδας διαπραξαμένου κατελθεῖν, αὐτὸν δὲ ξένον ὄντα καὶ φίλον προεμένου δι' ἀργύριον. 4 λέγει δ' οὕτως·

ἀλλ' εἰ τύ γα Παυσανίαν ἢ καὶ τύ γα Ξάνθιππον αἰνεῖς
ἢ τύ γα Λευτυχίδαν, ἐγὼ δ' Ἀριστείδαν ἐπαινέω
ἄνδρ' ἱερᾶν ἀπ' Ἀθανᾶν
ἐλθεῖν ἕνα λῷστον· ἐπεὶ Θεμιστοκλέα γ' ἤχθαρε Λατώ,
ψεύσταν, ἄδικον, προδόταν, ὃς Τιμοκρέοντα ξεῖνον ἐόντα
ἀργυρίοισι κυβαλικοῖσι πεισθεὶς οὐ κατᾶγεν
εἰς πατρίδα Ἰάλυσον,
λαβὼν δὲ τρί' ἀργυρίου τάλαντ' ἔβα πλέων εἰς ὄλεθρον,
τοὺς μὲν κατάγων ἀδίκως, τοὺς δ' ἐκδιώκων, τοὺς δὲ καίνων
ἀργυρίου δ' ὑπόπλεως, Ἰσθμοῖ γελοίως πανδόκευε ψυχρὰ κρέα παρέχων·
οἱ δ' ἤσθιον κηὔχοντο μὴ ὥραν Θεμιστοκλέος γενέσθαι.

5 πολὺ δ' ἀσελγεστέρᾳ καὶ ἀναπεπταμένῃ μᾶλλον εἰς τὸν Θεμιστοκλέα βλασφημίᾳ χρῆται μετὰ τὴν

φυγὴν αὐτοῦ καὶ τὴν καταδίκην ὁ Τιμοκρέων, ᾆσμα ποιήσας οὗ ἐστιν ἀρχή·

6 Μοῦσα τοῦδε τοῦ μέλεος
κλέος ἀν' Ἕλλανας τίθει,
ὡς ἐοικὸς καὶ δίκαιον.

7 λέγεται δ' ὁ Τιμοκρέων ἐπὶ μηδισμῷ φυγεῖν συγκαταψηφισαμένου τοῦ Θεμιστοκλέους. ὡς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς αἰτίαν ἔσχε μηδίζειν, ταῦτ' ἐποίησεν εἰς αὐτόν·

οὐκ ἄρα Τιμοκρέων μόνος
Μήδοισιν ὁρκιατομεῖ,
ἀλλ' ἐντὶ κἆλλοι δὴ πονηροί·
οὐκ ἐγὼ μόνα κόλουρις·
ἐντὶ κἆλλαι ἀλώπεκες.

22. 1 Ἤδη δὲ καὶ τῶν πολιτῶν διὰ τὸ φθονεῖν ἡδέως τὰς διαβολὰς προσιεμένων, ἠναγκάζετο λυπηρὸς εἶναι τῶν αὑτοῦ πράξεων πολλάκις ἐν τῷ δήμῳ μνημονεύων· καὶ πρὸς τοὺς δυσχεραίνοντας «τί κοπιᾶτε» εἶπεν «ὑπὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις εὖ πάσχοντες;» 2 ἠνίασε δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἱσάμενος, ἣν Ἀριστοβούλην μὲν προσηγόρευσεν ὡς ἄριστα τῇ πόλει καὶ τοῖς Ἕλλησι βουλευσάμενος, πλησίον δὲ τῆς οἰκίας κατεσκεύασεν ἐν Μελίτῃ τὸ ἱερὸν οὗ νῦν τὰ σώματα τῶν θανατουμένων οἱ

δήμιοι προβάλλουσι καὶ τὰ ἱμάτια καὶ τοὺς βρόχους τῶν ἀπαγχομένων καὶ καθαιρεθέντων ἐκφέρουσιν. 3 ἔκειτο δὲ καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους εἰκόνιον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀριστοβούλης ἔτι καθ' ἡμᾶς· καὶ φαίνεταί τις οὐ τὴν ψυχὴν μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν ὄψιν ἡρωικὸς γενόμενος. 4 τὸν μὲν οὖν ἐξοστρακισμὸν ἐποιήσαντο κατ' αὐτοῦ κολούοντες τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ὑπεροχήν, ὥσπερ εἰώθεσαν ἐπὶ πάντων οὓς ᾤοντο τῇ δυνάμει βαρεῖς καὶ πρὸς ἰσότητα δημοκρατικὴν ἀσυμμέτρους εἶναι. 5 κόλασις γὰρ οὐκ ἦν ὁ ἐξοστρακισμὸς ἀλλὰ παραμυθία φθόνου καὶ κουφισμὸς ἡδομένου τῷ ταπεινοῦν τοὺς ὑπερέχοντας καὶ τὴν δυσμένειαν εἰς ταύτην τὴν ἀτιμίαν ἀποπνέοντος.

23. 1 Ἐκπεσόντος δὲ τῆς πόλεως αὐτοῦ καὶ διατρίβοντος ἐν Ἄργει, τὰ περὶ Παυσανίαν συμπεσόντα κατ' ἐκείνου παρέσχε τοῖς ἐχθροῖς ἀφορμάς. ὁ δὲ γραψάμενος αὐτὸν προδοσίας Λεωβώτης ἦν ὁ Ἀλκμαίωνος Ἀγρυλῆθεν, ἅμα συνεπαιτιωμένων τῶν Σπαρτιατῶν. 2 ὁ γὰρ Παυσανίας πράττων ἐκεῖνα δὴ τὰ περὶ τὴν προδοσίαν πρότερον μὲν ἀπεκρύπτετο τὸν Θεμιστοκλέα καίπερ ὄντα φίλον· ὡς δ' εἶδεν ἐκπεπτωκότα τῆς πολιτείας καὶ φέροντα χαλεπῶς, ἐθάρρησεν ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τῶν πρασσομένων παρακαλεῖν, γράμ-

ματα τοῦ βασιλέως ἐπιδεικνύμενος αὐτῷ καὶ παροξύνων ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ὡς πονηροὺς καὶ ἀχαρίστους. 3 ὁ δὲ τὴν μὲν δέησιν ἀπετρίψατο τοῦ Παυσανίου καὶ τὴν κοινωνίαν ὅλως ἀπείπατο, πρὸς οὐδένα δὲ τοὺς λόγους ἐξήνεγκεν οὐδὲ κατεμήνυσε τὴν πρᾶξιν, εἴτε παύσεσθαι προσδοκῶν αὐτὸν εἴτ᾽ ἄλλως καταφανῆ γενήσεσθαι σὺν οὐδενὶ λογισμῷ πραγμάτων ἀτόπων καὶ παραβόλων ὀρεγόμενον. 4 οὕτω δὲ τοῦ Παυσανίου θανατωθέντος, ἐπιστολαί τινες ἀνευρεθεῖσαι καὶ γράμματα περὶ τούτων εἰς ὑποψίαν ἐνέβαλον τὸν Θεμιστοκλέα· καὶ κατεβόων μὲν αὐτοῦ Λακεδαιμόνιοι, κατηγόρουν δ᾽ οἱ φθονοῦντες τῶν πολιτῶν, οὐ παρόντος ἀλλὰ διὰ γραμμάτων ἀπολογουμένου μάλιστα ταῖς προτέραις κατηγορίαις. 5 διαβαλλόμενος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πρὸς τοὺς πολίτας ὡς ἄρχειν μὲν αἰεὶ ζητῶν ἄρχεσθαι δὲ μὴ πεφυκὼς μηδὲ βουλόμενος, οὐκ ἄν ποτε βαρβάροις αὑτὸν οὐδὲ πολεμίοις ἀποδόσθαι μετὰ τῆς Ἑλλάδος. 6 οὐ μὴν ἀλλὰ συμπεισθεὶς ὑπὸ τῶν κατηγορούντων ὁ δῆμος ἔπεμψεν ἄνδρας οἷς εἴρητο συλλαμβάνειν καὶ ἀνάγειν αὐτὸν κριθησόμενον ἐν τοῖς Ἕλλησιν.

24. 1 Προαισθόμενος δ᾽ ἐκεῖνος εἰς Κέρκυραν διεπέρασεν, οὔσης αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν εὐ-

εργεσίας. γενόμενος γὰρ αὐτῶν κριτὴς πρὸς Κορινθίους ἐχόντων διαφοράν, ἔλυσε τὴν ἔχθραν εἴκοσι τάλαντα κρίνας τοὺς Κορινθίους καταβαλεῖν καὶ Λευκάδα κοινῇ νέμειν ἀμφοτέρων ἄποικον. 2 ἐκεῖθεν δ᾽ εἰς Ἤπειρον ἔφυγε· καὶ διωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς ἐλπίδας χαλεπὰς καὶ ἀπόρους καταφυγὼν πρὸς Ἄδμητον, ὃς βασιλεὺς μὲν ἦν Μολοσσῶν, δεηθεὶς δέ τι τῶν Ἀθηναίων καὶ προπηλακισθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅτ᾽ ἤκμαζεν ἐν τῇ πολιτείᾳ, δι᾽ ὀργῆς εἶχεν αὐτὸν αἰεὶ καὶ δῆλος ἦν εἰ λάβοι τιμωρησόμενος. 3 ἐν δὲ τῇ τότε τύχῃ μᾶλλον ὁ Θεμιστοκλῆς φοβηθεὶς συγγενῆ καὶ πρόσφατον φθόνον ὀργῆς παλαιᾶς καὶ βασιλικῆς, ταύτῃ φέρων ὑπέθηκεν ἑαυτόν, ἱκέτης τοῦ Ἀδμήτου καταστὰς ἴδιόν τινα καὶ παρηλλαγμένον τρόπον. 4 ἔχων γὰρ αὐτοῦ τὸν υἱὸν ὄντα παῖδα πρὸς τὴν ἑστίαν προσέπεσε, ταύτην μεγίστην καὶ μόνην σχεδὸν ἀναντίρρητον ἡγουμένων ἱκεσίαν τῶν Μολοσσῶν. 5 ἔνιοι μὲν οὖν Φθίαν τὴν γυναῖκα τοῦ βασιλέως λέγουσιν ὑποθέσθαι τῷ Θεμιστοκλεῖ τὸ ἱκέτευμα τοῦτο καὶ τὸν υἱὸν ἐπὶ τὴν ἑστίαν καθίσαι μετ᾽ αὐτοῦ· τινὲς δ᾽ αὐτὸν τὸν Ἄδμητον, ὡς ἀφοσιώσαιτο πρὸς τοὺς διώκοντας τὴν ἀνάγκην δι᾽ ἣν

οὐκ ἐκδίδωσι τὸν ἄνδρα, διαθεῖναι καὶ συντραγῳδῆσαι τὴν ἱκεσίαν. 6 ἐκεῖ δ᾽ αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας ἐκκλέψας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν Ἐπικράτης ὁ Ἀχαρνεὺς ἀπέστειλεν· ὃν ἐπὶ τούτῳ Κίμων ὕστερον κρίνας ἐθανάτωσεν, ὡς ἱστορεῖ Στησίμβροτος. 7 εἶτ᾽ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἐπιλαθόμενος τούτων ἢ τὸν Θεμιστοκλέα ποιῶν ἐπιλαθόμενον πλεῦσαί φησιν εἰς Σικελίαν καὶ παρ᾽ Ἱέρωνος αἰτεῖν τοῦ τυράννου τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον, ὑπισχνούμενον αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας ὑπηκόους ποιήσειν· ἀποτριψαμένου δὲ τοῦ Ἱέρωνος, οὕτως εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπᾶραι.

25. 1 Ταῦτα δ᾽ οὐκ εἰκός ἐστιν οὕτω γενέσθαι. Θεόφραστος γὰρ ἐν τοῖς Περὶ βασιλείας ἱστορεῖ τὸν Θεμιστοκλέα, πέμψαντος εἰς Ὀλυμπίαν Ἱέρωνος ἵππους ἀγωνιστὰς καὶ σκηνήν τινα κατεσκευασμένην πολυτελῶς στήσαντος, εἰπεῖν ἐν τοῖς Ἕλλησι λόγον, ὡς χρὴ τὴν σκηνὴν διαρπάσαι τοῦ τυράννου καὶ κωλῦσαι τοὺς ἵππους ἀγωνίσασθαι. 2 Θουκυδίδης δ᾽ ἐκπλεῦσαί φησιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἑτέραν καταβάντα θάλατταν ἀπὸ Πύδνης, οὐδενὸς εἰδότος ὅστις εἴη τῶν πλεόντων, μέχρι οὗ πνεύματι τῆς ὁλκάδος εἰς Θάσον καταφερομένης ὑπ᾽ Ἀθηναίων πολιορκουμένην τότε, φοβηθεὶς ἀναδείξειεν ἑαυτὸν τῷ τε ναυ-

κλήρῳ καὶ τῷ κυβερνήτῃ, καὶ τὰ μὲν δεόμενος τὰ δ᾽ ἀπειλῶν καὶ λέγων ὅτι κατηγορήσοι καὶ καταψεύσοιτο πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς οὐκ ἀγνοοῦντες ἀλλὰ χρήμασι πεισθέντες ἐξ ἀρχῆς ἀναλάβοιεν αὐτόν, οὕτως ἀναγκάσειε παραπλεῦσαι καὶ λαβέσθαι τῆς Ἀσίας. 3 τῶν δὲ χρημάτων αὐτῷ πολλὰ μὲν ὑπεκκλαπέντα διὰ τῶν φίλων εἰς Ἀσίαν ἔπλει· τῶν δὲ φανερῶν γενομένων καὶ συναχθέντων εἰς τὸ δημόσιον Θεόπομπος μὲν ἑκατὸν τάλαντα Θεόφραστος δ᾽ ὀγδοήκοντά φησι γενέσθαι τὸ πλῆθος, οὐδὲ τριῶν ἄξια ταλάντων κεκτημένου τοῦ Θεμιστοκλέους πρὶν ἅπτεσθαι τῆς πολιτείας.

26. 1 Ἐπεὶ δὲ κατέπλευσεν εἰς Κύμην καὶ πολλοὺς ᾔσθετο τῶν ἐπὶ θαλάττῃ παραφυλάττοντας αὐτὸν λαβεῖν, μάλιστα δὲ τοὺς περὶ Ἐργοτέλη καὶ Πυθόδωρον—ἦν γὰρ ἡ θήρα λυσιτελὴς τοῖς γε τὸ κερδαίνειν ἀπὸ παντὸς ἀγαπῶσι, διακοσίων ἐπικεκηρυγμένων αὐτῷ ταλάντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως—ἔφυγεν εἰς Αἰγάς, Αἰολικὸν πολισμάτιον, ὑπὸ πάντων ἀγνοούμενος πλὴν τοῦ ξένου Νικογένους, ὃς Αἰολέων πλείστην οὐσίαν ἐκέκτητο καὶ τοῖς ἄνω δυνατοῖς γνώριμος ὑπῆρχε. 2 παρὰ τούτῳ κρυπτόμενος ἡμέρας ὀλίγας διέτριψεν· εἶτα μετὰ τὸ δεῖπνον ἐκ θυσίας

τινὸς Ὄλβιος ὁ Νικογένους παιδαγωγὸς ἔκφρων γενόμενος καὶ θεοφόρητος ἀνεφώνησεν ἐν μέτρῳ ταυτί·

νυκτὶ φωνήν, νυκτὶ βουλήν, νυκτὶ τὴν νίκην δίδου.

3 καὶ μετὰ ταῦτα κατακοιμηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς ὄναρ ἔδοξεν ἰδεῖν δράκοντα κατὰ τῆς γαστρὸς αὐτοῦ περιελιττόμενον καὶ προσανέρποντα τῷ τραχήλῳ· γενόμενον δ' ἀετόν, ὡς ἥψατο τοῦ προσώπου, περιβαλόντα τὰς πτέρυγας ἐξᾶραι καὶ κομίζειν πολλὴν ὁδόν, εἶτα χρυσοῦ τινος κηρυκείου φανέντος, ἐπὶ τούτῳ στῆσαι βεβαίως αὐτὸν ἀμηχάνου δείματος καὶ ταραχῆς ἀπαλλαγέντα. 4 πέμπεται δ' οὖν ὑπὸ τοῦ Νικογένους μηχανησαμένου τι τοιόνδε. τοῦ βαρβαρικοῦ γένους τὸ πολὺ καὶ μάλιστα τὸ περσικὸν εἰς ζηλοτυπίαν τὴν περὶ τὰς γυναῖκας ἄγριον φύσει καὶ χαλεπόν ἐστιν. 5 οὐ γὰρ μόνον τὰς γαμετὰς ἀλλὰ καὶ τὰς ἀργυρωνήτους καὶ παλλακευομένας ἰσχυρῶς παραφυλάττουσιν, ὡς ὑπὸ μηδενὸς ὁρᾶσθαι τῶν ἐκτός, ἀλλ' οἴκοι μὲν διαιτᾶσθαι κατακεκλειμένας, ἐν δὲ ταῖς ὁδοιπορίαις ὑπὸ σκηναῖς κύκλῳ περιπεφραγμένας ἐπὶ τῶν ἁρμαμαξῶν ὀχεῖσθαι. 6 τοιαύτης τῷ Θεμιστοκλεῖ κατασκευασθείσης ἀπήνης καταδὺς ἐκομίζετο, τῶν περὶ αὐτὸν ἀεὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ πυνθανομένοις λεγόντων ὅτι

γύναιον Ἑλληνικὸν ἄγουσιν ἀπ' Ἰωνίας πρός τινα τῶν ἐπὶ θύραις βασιλέως.

27. 1 Θουκυδίδης μὲν οὖν καὶ Χάρων ὁ Λαμψακηνὸς ἱστοροῦσι τεθνηκότος Ξέρξου πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ τῷ Θεμιστοκλεῖ γενέσθαι τὴν ἔντευξιν· Ἔφορος δὲ καὶ Δείνων καὶ Κλείταρχος καὶ Ἡρακλείδης ἔτι δ' ἄλλοι πλείονες πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι Ξέρξην. 2 τοῖς δὲ χρονικοῖς δοκεῖ μᾶλλον ὁ Θουκυδίδης συμφέρεσθαι, καίπερ οὐδ' αὐτὸς ἀτρέμα συντεταραγμένος. ὁ δ' οὖν Θεμιστοκλῆς γενόμενος παρ' αὐτὸ τὸ δεινὸν ἐντυγχάνει πρῶτον Ἀρταβάνῳ τῷ χιλιάρχῳ, λέγων Ἕλλην μὲν εἶναι, βούλεσθαι δ' ἐντυχεῖν βασιλεῖ περὶ πραγμάτων μεγάλων καὶ πρὸς ἃ τυγχάνοι μάλιστα σπουδάζων ἐκεῖνος. 3 ὁ δέ φησιν· «ὦ ξένε, νόμοι διαφέρουσιν ἀνθρώπων· ἄλλα δ' ἄλλοις καλά· καλὸν δὲ πᾶσι τὰ οἰκεῖα κοσμεῖν καὶ σῴζειν. 4 ὑμᾶς μὲν οὖν ἐλευθερίαν μάλιστα θαυμάζειν καὶ ἰσότητα λόγος· ἡμῖν δὲ πολλῶν νόμων καὶ καλῶν ὄντων κάλλιστος οὗτός ἐστι, τιμᾶν βασιλέα καὶ προσκυνεῖν ὡς εἰκόνα θεοῦ τοῦ πάντα σῴζοντος. 5 εἰ μὲν οὖν ἐπαινῶν τὰ ἡμέτερα προσκυνήσεις, ἔστι σοι καὶ θεάσασθαι βασιλέα καὶ προσειπεῖν· εἰ δ' ἄλλο τι φρονεῖς, ἀγγέλοις ἑτέροις χρήσῃ πρὸς αὐτόν. βασιλεῖ γὰρ οὐ

πάτριον ἀνδρὸς ἀκροᾶσθαι μὴ προσκυνήσαντος.» 6 ταῦθ᾽ ὁ Θεμιστοκλῆς ἀκούσας λέγει πρὸς αὐτόν· «ἀλλ᾽ ἐγὼ τὴν βασιλέως, ὦ ᾿Αρτάβανε, φήμην καὶ δύναμιν αὐξήσων ἀφῖγμαι, καὶ αὐτός τε πείσομαι τοῖς ὑμετέροις νόμοις, ἐπεὶ θεῷ τῷ μεγαλύνοντι Πέρσας οὕτω δοκεῖ, καὶ δι᾽ ἐμὲ πλείονες τῶν νῦν βασιλέα προσκυνήσουσιν. 7 ὥστε τοῦτο μηδὲν ἐμποδὼν ἔστω τοῖς λόγοις οὓς βούλομαι πρὸς ἐκεῖνον εἰπεῖν.» «τίνα δέ» εἶπεν ὁ ᾿Αρτάβανος «῾Ελλήνων ἀφῖχθαι φῶμεν; οὐ γὰρ ἰδιώτῃ τὴν γνώμην ἔοικας.» καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς· «τοῦτ᾽ οὐκ ἂν» ἔφη «πύθοιτό τις, ᾿Αρτάβανε, πρότερος βασιλέως.» οὕτω μὲν ὁ Φανίας φησίν. ὁ δ᾽ ᾿Ερατοσθένης ἐν τοῖς Περὶ πλούτου προσιστόρησε, διὰ γυναικὸς ἐρετρικῆς, ἣν ὁ χιλίαρχος εἶχε, τῷ Θεμιστοκλεῖ τὴν πρὸς αὐτὸν ἔντευξιν γενέσθαι καὶ σύστασιν.

28. 1 ᾿Επεὶ δ᾽ οὖν εἰσήχθη πρὸς βασιλέα καὶ προσκυνήσας ἔστη σιωπῇ, προστάξαντος τῷ ἑρμηνεῖ τοῦ βασιλέως ἐρωτῆσαι τίς ἐστι, καὶ τοῦ ἑρμηνέως ἐρωτήσαντος εἶπεν. 2 «ἥκω σοι, βασιλεῦ, Θεμιστοκλῆς ὁ ᾿Αθηναῖος ἐγὼ φυγὰς ὑφ᾽ ῾Ελλήνων διωχθείς, ᾧ πολλὰ μὲν ὀφείλουσι Πέρσαι κακά, πλείω δ᾽ ἀγαθὰ κωλύσαντι τὴν δίωξιν, ὅτε τῆς ῾Ελλάδος ἐν ἀσφαλεῖ γεγενημένης παρέ-

σχε τὰ οἰκεῖα σῴζόμενα χαρίσασθαί τι καὶ ὑμῖν. 3 ἐμοὶ μὲν οὖν πάντα πρέποντα ταῖς παρούσαις συμφοραῖς ἐστι, καὶ παρεσκευασμένος ἀφῖγμαι δέξασθαί τε χάριν εὐμενῶς διαλλαττομένου καὶ παραιτεῖσθαι μνησικακοῦντος ὀργήν· σὺ δὲ τοὺς ἐμοὺς ἐχθροὺς μάρτυρας θέμενος ὧν εὐεργέτησα Πέρσας, νῦν ἀπόχρησαι ταῖς ἐμαῖς τύχαις πρὸς ἐπίδειξιν ἀρετῆς μᾶλλον ἢ πρὸς ἀποπλήρωσιν ὀργῆς. σώσεις μὲν γὰρ ἱκέτην σόν, ἀπολεῖς δ' Ἑλλήνων πολέμιον γινόμενον.» 5 ταῦτα εἰπὼν ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπεθείασε τῷ λόγῳ προσδιελθὼν τὴν ὄψιν ἣν εἶδεν ἐν Νικογένους καὶ τὸ μάντευμα δωδωναίου Διός, ὡς κελευσθεὶς πρὸς τὸν ὁμώνυμον τοῦ θεοῦ βαδίζειν συμφρονήσειε πρὸς ἐκεῖνον ἀναπέμπεσθαι· μεγάλους γὰρ ἀμφοτέρους εἶναί τε καὶ λέγεσθαι βασιλέας. 6 ἀκούσας δ' ὁ Πέρσης ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, καίπερ θαυμάσας τὸ φρόνημα καὶ τὴν τόλμαν αὐτοῦ· μακαρίσας δὲ πρὸς τοὺς φίλους ἑαυτὸν ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ μεγίστῃ καὶ κατευξάμενος αἰεὶ τοῖς πολεμίοις τοιαύτας φρένας διδόναι τὸν Ἀρειμάνιον, ὅπως ἐλαύνωσι τοὺς ἀρίστους ἐξ ἑαυτῶν, θῦσαί τε τοῖς θεοῖς λέγεται καὶ πρὸς πόσιν εὐθὺς τραπέσθαι καὶ νύκτωρ ὑπὸ χαρᾶς διὰ μέσων τῶν

ὕπνων ἐκβοῆσαι τρίς· «ἔχω Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον.»

29. 1 Ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ συγκαλέσας τοὺς φίλους εἰσῆγεν αὐτὸν οὐδὲν ἐλπίζοντα χρηστὸν ἐξ ὧν ἑώρα τοὺς ἐπὶ θύραις, εὐθὺς ὡς ἐπύθοντο τοὔνομα παριόντος αὐτοῦ, χαλεπῶς διακειμένους καὶ κακῶς λέγοντας. 2 ἔτι δὲ Ῥωξάνης ὁ χιλίαρχος, ὡς κατ᾽ αὐτὸν ἦν ὁ Θεμιστοκλῆς προσιών, καθημένου βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων σιωπώντων, ἀτρέμα στενάξας εἶπεν· «ὄφις Ἕλλην ὁ ποικίλος, ὅ βασιλέως σε δαίμων δεῦρο ἤγαγεν.» 3 οὐ μὴν ἀλλ᾽ εἰς ὄψιν ἐλθόντος αὐτοῦ καὶ πάλιν προσκυνήσαντος, ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν φιλοφρόνως ὁ βασιλεύς, ἤδη μὲν διακόσια τάλαντα ὀφείλειν ἔφησεν αὐτῷ· κομίσαντα γὰρ αὐτὸν ἀπολήψεσθαι δικαίως τὸ ἐπικηρυχθὲν τῷ ἀγαγόντι· πολλῷ δὲ πλείω τούτων ὑπισχνεῖτο καὶ παρεθάρρυνε καὶ λέγειν ἐδίδου περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἃ βούλοιτο παρρησιαζόμενον. 4 ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἀπεκρίνατο, τὸν λόγον ἐοικέναι τοῦ ἀνθρώπου τοῖς ποικίλοις στρώμασιν· ὡς γὰρ ἐκεῖνα καὶ τοῦτον ἐκτεινόμενον μὲν ἐπιδεικνύναι τὰ εἴδη, συστελλόμενον δὲ κρύπτειν καὶ διαφθείρειν· ὅθεν αὐτῷ χρόνου δεῖν. 5 ἐπεὶ δ᾽ ἡσθέντος τοῦ βασιλέως τῇ εἰκασίᾳ καὶ λαμβάνειν κελεύ-

σαντος, ἐνιαυτὸν αἰτησάμενος καὶ τὴν Περσίδα γλῶτταν ἀποχρώντως ἐκμαθὼν ἐνετύγχανε βασιλεῖ δι᾽ αὑτοῦ, τοῖς μὲν ἐκτὸς δόξαν παρέσχε περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων διειλέχθαι, πολλῶν δὲ καινοτομουμένων περὶ τὴν αὐλὴν καὶ τοὺς φίλους ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, φθόνον ἔσχε παρὰ τοῖς δυνατοῖς ὡς καὶ κατ᾽ ἐκείνων παρρησίᾳ χρῆσθαι πρὸς αὐτὸν ἀποτετολμηκώς. 6 οὐδὲ γὰρ ἦσαν αἱ τιμαὶ ταῖς τῶν ἄλλων ἐοικυῖαι ξένων, ἀλλὰ καὶ κυνηγεσίων βασιλεῖ μετέσχε καὶ τῶν οἴκοι διατριβῶν, ὥστε καὶ μητρὶ τῇ βασιλέως ἐς ὄψιν ἐλθεῖν καὶ γενέσθαι συνήθης, διακοῦσαι δὲ καὶ τῶν μαγικῶν λόγων τοῦ βασιλέως κελεύσαντος. 7 ἐπεὶ δὲ Δημάρατος ὁ Σπαρτιάτης αἰτήσασθαι δωρεὰν κελευσθεὶς ᾐτήσατο τὴν κίταριν ὥσπερ οἱ βασιλεῖς ἐπαράμενος εἰσελάσαι διὰ Σάρδεων, Μιθροπαύστης μὲν ἀνεψιὸς ὢν βασιλέως εἶπε τοῦ Δημαράτου τῆς τιάρας ἁψάμενος· «αὕτη μὲν ἡ κίταρις οὐκ ἔχει ἐγκέφαλον ὃν ἐπικαλύψει· σὺ δ᾽ οὐκ ἔσῃ Ζεὺς κἂν λάβῃς κεραυνόν·» 8 ἀπωσαμένου δὲ τὸν Δημάρατον ὀργῇ διὰ τὸ αἴτημα τοῦ βασιλέως καὶ δοκοῦντος ἀπαραιτήτως ἔχειν πρὸς αὐτόν, ὁ Θεμιστοκλῆς δεηθεὶς ἔπεισε καὶ διήλλαξε. 9 λέγεται δὲ καὶ τοὺς ὕστερον βασιλεῖς, ἐφ᾽ ὧν μᾶλλον αἱ Περσικαὶ

πράξεις ταῖς Ἑλληνικαῖς ἀνεκράθησαν, ὁσάκις δεηθεῖεν ἀνδρὸς Ἕλληνος, ἐπαγγέλλεσθαι καὶ γράφειν ἕκαστον ὡς μείζων ἔσοιτο παρ᾽ αὐτῷ Θεμιστοκλέους. 10 αὐτὸν δὲ τὸν Θεμιστοκλέα φασὶν ἤδη μέγαν ὄντα καὶ θεραπευόμενον ὑπὸ πολλῶν, λαμπρᾶς ποτε τραπέζης αὐτῷ παρατεθείσης πρὸς τοὺς παῖδας εἰπεῖν· «ὦ παῖδες, ἀπωλόμεθα ἄν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα.» 11 πόλεις δ᾽ αὐτῷ τρεῖς μὲν οἱ πλεῖστοι δοθῆναι λέγουσιν εἰς ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ὄψον, Μαγνησίαν καὶ Λάμψακον καὶ Μυοῦντα· δύο δ᾽ ἄλλας προστίθησιν ὁ Κυζικηνὸς Νεάνθης καὶ Φανίας, Περκώτην καὶ Παλαίσκηψιν εἰς στρωμνὴν καὶ ἀμπεχόνην.

30. 1 Καταβαίνοντι δι᾽ αὐτῷ πρὸς τὰς ἑλληνικὰς πράξεις ἐπὶ θάλατταν Πέρσης ἀνὴρ Ἐπιξύης ὄνομα, σατραπεύων τῆς ἄνω Φρυγίας, ἐπεβούλευσε, παρεσκευακὼς ἔκπαλαι Πισίδαστινὰς ἀποκτενοῦντας, ὅταν ἐν τῇ καλουμένῃ κώμῃ Λεοντοκεφάλῳ γενόμενος καταυλισθῇ. 2 τῷ δὲ λέγεται καθεύδοντι μεσημβρίας τὴν μητέρα τῶν θεῶν ὄναρ φανεῖσαν εἰπεῖν· «ὦ Θεμιστόκλεις, ὑστέρει κεφαλῆς λεόντων, μὴ λέοντι περιπέσῃς· ἐγὼ δ᾽ ἀντὶ τούτου σε αἰτῶ θεράπαιναν Μνησιπτολέμαν.» 3 διαταραχθεὶς οὖν ὁ Θεμιστοκλῆς προσευξάμενος τῇ θεῷ τὴν μὲν λεωφόρον

ἀφῆκεν, ἑτέρᾳ δὲ περιελθὼν καὶ παραλλάξας τὸν τόπον ἐκεῖνον ἤδη νυκνὸς οὔσης κατηυλίσατο. 4 τῶν δὲ τὴν σκηνὴν κομιζόντων ὑποζυγίων ἑνὸς εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντος, οἱ τοῦ Θεμιστοκλέους οἰκέται τὰς αὐλαίας διαβρόχους γενομένας ἐκπετάσαντες ἀνέψυχον· 5 οἱ δὲ Πισίδαι τὰ ξίφη λαβόντες ἐν τούτῳ προσεφέροντο, καὶ τὰ ψυχόμενα πρὸς τὴν σελήνην οὐκ ἀκριβῶς ἰδόντες ᾠήθησαν εἶναι τὴν σκηνὴν τοῦ Θεμιστοκλέους κἀκεῖνον ἔνδον εὑρήσειν ἀναπαυόμενον. 6 ὡς δ' ἐγγὺς γενόμενοι τὴν αὐλαίαν ἀνέστελλον, ἐπιπίπτουσιν αὐτοῖς οἱ παραφυλάττοντες καὶ συλλαμβάνουσι. διαφυγὼν δὲ τὸν κίνδυνον οὕτω καὶ θαυμάσας τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θεοῦ, ναόν τε κατεσκεύασεν ἐν Μαγνησίᾳ Δινδυμήνης καὶ τὴν θυγατέρα Μνησιπτολέμαν ἱέρειαν ἀπέδειξεν.

31. 1 Ὡς δ' ἦλθεν εἰς Σάρδεις καὶ σχολὴν ἄγων ἐθεᾶτο τῶν ἱερῶν τὴν κατασκευὴν καὶ τῶν ἀναθημάτων τὸ πλῆθος, εἶδε καὶ ἐν μητρὸς ἱερῷ τὴν καλουμένην ὑδροφόρον κόρην χαλκῆν, μέγεθος δίπηχυν, ἣν αὐτὸς ὅτε τῶν Ἀθήνησιν ὑδάτων ἐπιστάτης ἦν, ἑλὼν τοὺς ὑφαιρουμένους τὸ ὕδωρ καὶ παροχετεύοντας, ἀνέθηκεν ἐκ τῆς ζημίας ποιησάμενος· εἴτε δὴ παθών τι πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἀναθήματος εἴτε βουλόμενος

ἐνδείξασθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ὅσην ἔχει τιμὴν καὶ δύναμιν ἐν τοῖς βασιλέως πράγμασι, λόγον τῷ Λυδίας σατράπῃ προσήνεγκεν αἰτούμενος ἀποστεῖλαι τὴν κόρην εἰς τὰς Ἀθήνας. 2 χαλεπαίνοντος δὲ τοῦ βαρβάρου καὶ βασιλεῖ γράψειν φήσαντος ἐπιστολήν, φοβηθεὶς ὁ Θεμιστοκλῆς εἰς τὴν γυναικωνῖτιν κατέφυγε, καὶ τὰς παλλακίδας αὐτοῦ θεραπεύσας χρήμασιν ἐκεῖνόν τε κατεπράϋνε τῆς ὀργῆς καὶ πρὸς τἆλλα παρεῖχεν αὑτὸν εὐλαβέστερον, ἤδη καὶ τὸν φθόνον τῶν βαρβάρων δεδοικώς. 3 οὐ γὰρ πλανώμενος περὶ τὴν Ἀσίαν, ὥς φησι Θεόπομπος, ἀλλ᾽ ἐν Μαγνησίᾳ μὲν οἰκῶν, καρπούμενος δὲ δωρεὰς μεγάλας καὶ τιμώμενος ὅμοια Περσῶν τοῖς ἀρίστοις, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀδεῶς διῆγεν, οὐ πάνυ τι τοῖς ἑλληνικοῖς πράγμασι βασιλέως προσέχοντος ὑπ᾽ ἀσχολιῶν περὶ τὰς ἄνω πράξεις. 4 ὡς δ᾽ Αἴγυπτός τ᾽ ἀφισταμένη βοηθούντων Ἀθηναίων καὶ τριήρεις Ἑλληνικαὶ μέχρι Κύπρου καὶ Κιλικίας ἀναπλέουσαι καὶ Κίμων θαλασσοκρατῶν ἐπέστρεψεν αὐτὸν ἀντεπιχειρεῖν τοῖς Ἕλλησι καὶ κολούειν αὐξανομένους ἐπ᾽ αὐτόν, ἤδη δὲ καὶ δυνάμεις ἐκινοῦντο καὶ στρατηγοὶ διεπέμποντο, καὶ κατέβαινον ἀγγελίαι πρὸς Θεμιστοκλέα τῶν Ἑλληνικῶν ἐξάπτεσθαι κελεύοντος βασιλέως καὶ βεβαι-

οὖν τὰς ὑποσχέσεις, 5 οὔτε δι᾽ ὀργήν τινα παροξυνθεὶς κατὰ τῶν πολιτῶν οὔτ᾽ ἐπαρθεὶς τιμῇ τοσαύτῃ καὶ δυνάμει πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλ᾽ ἴσως μὲν οὐδ᾽ ἐφικτὸν ἡγούμενος τὸ ἔργον, ἄλλους τε μεγάλους τῆς Ἑλλάδος ἐχούσης στρατηγοὺς τότε καὶ Κίμωνος ὑπερφυῶς εὐημεροῦντος ἐν τοῖς πολεμικοῖς, τὸ δὲ πλεῖστον αἰδοῖ τῆς τε δόξης τῶν πράξεων τῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν τροπαίων ἐκείνων, ἄριστα βουλευσάμενος ἐπιθεῖναι τῷ βίῳ τὴν τελευτὴν πρέπουσαν, ἔθυσε τοῖς θεοῖς, καὶ τοὺς φίλους συναγαγὼν καὶ δεξιωσάμενος, 6 ὡς μὲν ὁ πολὺς λόγος αἷμα ταύρειον πιών, ὡς δ᾽ ἔνιοι φάρμακον ἐφήμερον προσενεγκάμενος, ἐν Μαγνησίᾳ κατέστρεψε, πέντε πρὸς τοῖς ἑξήκοντα βεβιωκὼς ἔτη καὶ τὰ πλεῖστα τούτων ἐν πολιτείαις καὶ ἡγεμονίαις. 7 τὴν δ᾽ αἰτίαν τοῦ θανάτου καὶ τὸν τρόπον πυθόμενον βασιλέα λέγουσιν ἔτι μᾶλλον θαυμάσαι τὸν ἄνδρα καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ οἰκείοις διατελεῖν χρώμενον φιλανθρώπως.

32. 1 Ἀπέλιπε δὲ Θεμιστοκλῆς παῖδας ἐκ μὲν Ἀρχίππης τῆς Λυσάνδρου τοῦ Ἀλωπεκῆθεν Ἀρχέπτολιν καὶ Πολύευκτον καὶ Κλεόφαντον, οὗ καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος ὡς ἱππέως ἀρίστου τἆλλα δ᾽ οὐδενὸς ἀξίου γενομένου μνημονεύει.

2 τῶν δὲ πρεσβυτάτων Νεοκλῆς μὲν ἔτι παῖς ὢν ὑφ᾽ ἵππου δηχθεὶς ἀπέθανε, Διοκλέα δὲ Λύσανδρος ὁ πάππος υἱὸν ἐποιήσατο. θυγατέρας δὲ πλείους ἔσχεν, ὧν Μνησιπτολέμαν μὲν ἐκ τῆς ἐπιγαμηθείσης γενομένην Ἀρχέπτολις ὁ ἀδελφὸς οὐκ ὢν ὁμομήτριος ἔγημεν, Ἰταλίαν δὲ Πανθοίδης ὁ Χῖος, Σύβαριν δὲ Νικόδημος ὁ Ἀθηναῖος.
3 Νικομάχην δὲ Φρασικλῆς ὁ ἀδελφιδοῦς Θεμιστοκλέους, ἤδη τετελευτηκότος ἐκείνου, πλεύσας εἰς Μαγνησίαν ἔλαβε παρὰ τῶν ἀδελφῶν, νεωτάτην δὲ πάντων τῶν τέκνων Ἀσίαν ἔθρεψε. 4 καὶ τάφον μὲν αὐτοῦ λαμπρὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ Μάγνητες ἔχουσι· περὶ δὲ τῶν λειψάνων οὔτ᾽ Ἀνδοκίδῃ προσέχειν ἄξιον ἐν τῷ Πρὸς τοὺς ἑταίρους λέγοντι, φωράσαντας τὰ λείψανα διαρρῖψαι τοὺς Ἀθηναίους—ψεύδεται γὰρ ἐπὶ τὸν δῆμον παροξύνων τοὺς ὀλιγαρχικοὺς—ἅ τε Φύλαρχος, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ τῇ ἱστορίᾳ μονονοὺ μηχανὴν ἄρας καὶ προαγαγὼν Νεοκλέα τινὰ καὶ Δημόπολιν, υἱεῖς Θεμιστοκλέους, ἀγῶνα βούλεται κινεῖν καὶ πάθος, οὐδ᾽ ἂν ὁ τυχὼν ἀγνοήσειεν ὅτι πέπλασται. 5 Διόδωρος δ᾽ ὁ περιηγητὴς ἐν τοῖς Περὶ μνημάτων εἴρηκεν ὡς ὑπονοῶν μᾶλλον ἢ γιγνώσκων ὅτι περὶ τὸν μέγαν λιμένα τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν Ἄλκιμον ἀκρωτηρίου πρόκει-

ταί τις οἷον ἀγκών, καὶ κάμψαντι τοῦτον ἐντός, ᾗ τὸ ὑπεύδιον τῆς θαλάττης, κρηπίς ἐστιν εὐμεγέθης καὶ τὸ ἐπ᾽ αὐτῇ βωμοειδὲς τάφος τοῦ Θεμιστοκλέους. ϐοΐεται δὲ καὶ Πλάτωνα τὸν κωμικὸν αὐτῷ μαρτυρεῖν ἐν τούτοις·

ὁ σὸς δὲ τύμβος ἐν καλῷ κεχωσμένος
τοῖς ἐμπόροις πρόσρησις ἔσται πανταχοῦ,
τούς τ᾽ ἐκπλέοντας εἰσπλέοντάς τ᾽ ὄψεται,
χὠπόταν ἅμιλλ᾽ ᾖ τῶν νεῶν θεάσεται.

τοῖς δ᾽ ἀπὸ γένους τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τιμαί τινες ἐν Μαγνησίᾳ φυλαττόμεναι μέχρι τῶν ἡμετέρων χρόνων ἦσαν, ἃς ἐκαρποῦτο Θεμιστοκλῆς Ἀθηναῖος, ἡμέτερος συνήθης καὶ φίλος παρ᾽ Ἀμμωνίῳ τῷ φιλοσόφῳ γενόμενος.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΣΟΛΩΝΑ

---

1. *Δίδυμος ὁ γραμματικός*· ἀλεξανδρινὸς φιλόλογος τῶν χρόνων τοῦ Αὐγούστου, πολυγραφώτατος (χαλκέντερος, βιβλιολάθας). Αἱ πραγματεῖαι του γραμματολογικαί, λεξιγραφικαὶ καὶ γραμματικαί, εἶναι ἀπανθίσματα τῆς ἐργασίας τῶν παλαιοτέρων ἀλεξανδρινῶν φιλολόγων. Ὁ πυρὴν τῶν παραδεδομένων σχολίων εἰς τὸν Πίνδαρον, τοὺς τραγικοὺς καὶ τὸν Ἀριστοφάνη ἀνάγεται εἰς τὸν Δίδυμον. Πολυάριθμοι εἶναι αἱ εἰς τὸν Ὅμηρον, τοὺς τραγικοὺς καὶ τοὺς ἀττικοὺς ῥήτορας ἐργασίαι του.

ἄξονες. Οἱ ἄξονες ἦσαν σανίδες ἐπὶ τῶν ὁποίων κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς εἶχον γραφῆ οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος· ἀνὰ τέσσαρας ἦσαν προσηρμοσμέναι εἰς περιστροφικὴν δοκὸν καὶ εὑρίσκοντο ἐν τῷ πρυτανείῳ. Δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μὲ τὰς κύρβεις, τὰς λιθίνας πλάκας, τὰς σχηματιζούσας κόλουρον πυραμίδα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἦσαν χαραγμένοι σπουδαῖοι θεμελιώδεις νόμοι καὶ εὑρίσκοντο ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ ἰ. κεφ. 25.

ἀντιγραφή· εἶναι ἀπάντησις γραπτή.

Ἀσκληπιάδης ἐκ Μυρλείας (πόλεως τῆς Βιθυνίας, εἰς τὴν Προποντίδα), γραμματικὸς τοῦ α΄ αἰῶνος π.Χρ. Ἔγραψε πραγματείας γεωγραφικάς, ἱστορικάς, ἑρμηνευτικὰς (ὑπομνήματα εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Θεόκριτον) καὶ ἀστρολογικάς. Περίφημος ἦτο ἡ περὶ γραμματικῆς ἐργασία του, ἐγχειρίδιον δηλ. γραμματικῆς.

2 *ἀνέκαθεν*=ὡς πρὸς τὴν καταγωγήν· ἦν.... Κοδρίδης ἀνέκαθεν=κατήγετο ἀπὸ τὸν Κόδρον.

3 *Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς* ἐκ τῆς Ἡρακλείας τοῦ Πόντου· ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος, ὀλίγον δὲ μετὰ τὸν θάνατόν του χολωθείς, διότι δὲν ἐξελέγη ἀρχηγὸς τῆς σχολῆς, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του. Αἱ ἐργασίαι του αἱ ἐπιστημονικαὶ προήγαγον τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὴν φυσιολογίαν, αἱ δὲ φιλολογικαὶ ἀνεφέροντο εἰς τὴν μουσικήν, εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ τὴν ἐτυμολογίαν. Ἀλλὰ περίφημοι ὑπῆρξαν οἱ φιλοσοφικοί του διάλογοι, οἱ ὁποῖοι ἀνύψωσαν τὸν διάλογον ὡς εἶδος λογοτεχνικόν. Τούτου τὰ σῳζόμενα ἰ. Ἀποσπάσμ. Ἑλλήνων ἱστορικῶν 2,198. (Ἐφεξῆς πρὸς παράστασιν τοῦ Ἀποσπάσμ. Ἑλλήνων ἱστορικῶν ἡ βραχυγραφία FHG).

4 *διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ ὥραν*· τὸ α΄ εἶναι ἡ καλὴ φυσικὴ διάθεσις, ἡ καλὴ φύσις, τὰ φυσικὰ προτερήματα, τὸ β΄ ἡ νεανικὴ καλλονὴ=ἕνεκα τῆς καλῆς φύσεως καὶ ἕνεκα τῆς ὡραιότητος.

5 *οὐδὲν ἤνεγκεν ἡ ἔχθρα*...=δὲν ἐπροξένησε, δὲν ἔγινε αἰτία. *τυφόμενα δίου πυρὸς ἔτι ζῶσαν φλόγα*. Εἶναι στίχος ἀπὸ τὰς Βάκχας τοῦ Εὐριπίδου, ὁ στίχ. 8. Οἱ ἐκδόται γράφουν Δίου, ἀλλ' ἡ λέξις ἐπίθετον ἐκ κυρίου ὀνόματος, τὰ τοιαῦτα δ' ἐπίθετα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ γράφωνται διὰ κεφαλαίου γράμματος· *τύφω*=καπνίζω, *δῖον πῦρ* εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Διὸς βαλλόμενον.

6 *πρὸς τοὺς καλοὺς οὐκ ἦν ὀχυρὸς*=δὲν ἦταν ὁ Σόλων καλὰ ὠχυρωμένος, καλὰ ὡπλισμένος ἀπέναντι τῶν ὡραίων, δὲν μποροῦσε νὰ ἀντιστέκεται στὴν ὡραιότητα.

πύκτης ὅπως ἐς χεῖρας· ὁ 441 στίχος τῶν Τραχιν. τοῦ Σοφοκλέους. Θὰ συμπληρωθῇ διὰ τοῦ: ἀ ν τ α ν ί σ τ α τ α ι. Σηκώνεται δηλ. ὁ ἀγωνιζόμενος ἵνα μετάσχῃ τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ κήρυκος.

διαγορεύοντα δοῦλον μὴ ξηραλοιφεῖν. Ὁ νόμος ὥριζε δοῦλοι νὰ μὴ μετέχουν τῶν ἀγώνων· τὸ ξ η ρ α λ ο ι φ ῶ ἀρχικῶς ἐσήμαινε ἀλείφομαι μὲ μόνον ἔλαιον, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ χ υ τ λ ο ῦ μ α ι=ἀλείφομαι μὲ ἔλαιον ἀναμεμιγμένον δι' ὕδατος.

προκαλούμενος ὢν τοὺς ἀναξίους ἀπήλαυνε=προσκαλῶν εἰς πράγματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπεδίωκε, ἀπέκλειε ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἦσαν ἄξιοι.

7 *ἐν Ἀκαδημείᾳ.* Ἄλλοτε ἐγράφετο εἰς τὰς ἐκδόσεις ἡ λέξις διὰ τοῦ ι, αὐτὴ δὲ εἶναι κοινῶς ἡ γραφὴ τῶν χειρογράφων, ἀλλὰ τὰ ἀρχαιότατα χειρόγραφα ἔχουν ἐνιαχοῦ ε ι. Ἡ παραλήγουσα μακρὰ πβ. τὸ λατιν. Academia. Ἡ ἀκαδήμεια ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου ἀττικοῦ ἥρωος Ἀκαδήμου ἢ Ἑκαδήμου—ὅθεν καὶ Ἑκαδήμεια— ἦτο τόπος νοτίως ἢ νοτιοδυτικῶς τοῦ Κολωνοῦ, χρησιμοποιούμενος ὡς γ υ μ ν ά σ ι ο ν. Ἐκεῖ πέριξ σήμερον ὁ ναὸς τοῦ Ἁγ. Νικολάου τῆς Κολοκυθοῦς.

οἱ τὴν ἱερὰν λαμπάδα διαθέοντες· αὐτοὶ εἶναι οἱ μετέχοντες τῶν ἀγώνων τῆς λαμπαδηδρομίας.

2. *Ἕρμιππος*, ἐκ Σμύρνης μαθητὴς τοῦ Καλλιμάχου (γ' αἰὼν π. Χρ.), βιογράφος, FHG 3,38.

εἰς φιλανθρωπίας... καὶ χάριτας=εἰς εὐεργεσίας καὶ γενναιοδωρίας.

2 *γηράσκειν ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος.* Ἀπόσπ. λυρικ. ἔκδ. Bergk 18. Ἄλλα χειρόγραφα ἔχουν ἀ ε ί, ἄλλα α ἰ ε ί. Ἐν Πλάτωνος Ἐρασταῖς 133 c: Σ ό λ ω ν γ ά ρ π ο υ ε ἶ π ε - γ η ρ ά σ κ ω δ' ἀ ε ὶ π ο λ λ ὰ δ ι δ α σ κ ό μ ε ν ο ς. Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως αἰεὶ καὶ περὶ τῆς χρήσεως παρ' Ὁμήρῳ ἰ. Λορεντζάτου Ὁμηρ. λεξικὸν ἐν λέξει.

3 *πολὺς ἄργυρος* κλπ. εὑρίσκονται καὶ παρὰ Θεόγνιδι (6 αἰὼν) ἰ. Ἀπόσπ. Λυρικ. ἔκδ. Bergk Θεόγνιδος στίχ. 719—724, ἀλλὰ πιθανώτατα εἶναι τοῦ Σόλωνος, φαίνεται δ' ὅτι καὶ ἄλλοι στίχοι τοῦ Σόλωνος περιελήφθησαν εἰς τὰς ἐλεγείας τοῦ Θεόγνιδος καὶ ἀπεδόθησαν εἰς αὐτόν. Τὸ κείμενον τῶν ἀνωτέρω στίχων παραδίδεται ὄχι καθ' ὅλα ὅμοιον· οὕτω: ἶ σ ό ν τ ο ι π λ ο υ τ ο ῦ σ ι ν ὅ τ ῳ π ο λ ὺ ς ἄ ρ γ υ ρ ό ς ἐ σ τ ι ν Θεόγν. ὁ αὐτὸς ἀντί: μ ό ν α τ α ῦ τ α γρ. τ ὰ δ έ ο ν τ α, ἀντὶ π λ ε υ ρ ῇ γρ. π λ ε υ ρ α ῖ ς, ἀντὶ γ υ ν α ι κ ό ς... ἁ ρ μ ό δ ι α ὁ αὐτός: γ υ ν α ι κ ὸ ς ὅ τ α ν δ έ κ ε τ ῶ ν ἀ φ ί κ η τ α ι ὥ ρ η, σ ὺ ν δ' ἥ β η γ ί ν ε τ α ι

ἁ ρ μ ο δ ί α (καὶ ἐκ διορθώσεως Bergk: ἁ ρ μ ό δ ι α ἀνθ' οὗ οἱ κώδικες τοῦ Πλουτάρχου: ἁ ρ μ ο ν ί α).

γαστρί τε—παθεῖν, παιδὸς τ' ἠδὲ γυναικὸς ἥβη εἶναι ἀνάπτυξις τοῦ τ α ῦ τ α π ά ρ ε σ τ ι, τὸ δὲ ἁ β ρ ὰ π α θ ε ῖ ν=νὰ περάσῃ καλὰ (μὲ—γιὰ τὴν κοιλιά του, τὸ στῆθος του, τὰ πόδια του).

γαστρί τε καὶ πλευρῇ καὶ ποσὶν δοτ. ὀργανικὴ εἰς τὸ ἁ β ρ ὰ π α θ ε ῖ ν. Π λ ε υ ρ ὴ εἶναι οἱ πνεύμονες, τὸ στῆθος. Σ ὺ ν δ' ὥ ρ ῃ γ ί ν ε τ α ι ἁ ρ μ ό δ ι α ἀνήκει εἰς τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν τὴν εἰσηγμένην διὰ τοῦ προηγεθέντος φ. Ὥ ρ η εἶναι ἡ ἡλικία, αἱ διάφοροι ἡλικίαι τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς παιδικῆς μέχρι τοῦ γήρατος. Π α ι δ ό ς .. ἁ ρ μ ό δ ι α=κι οἱ χάρες τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς γυναίκας, σὰν ἔλθουνε κι αὐτὲς καὶ μιὰ ζωὴ που νὰ ταιριάζῃ μὲ τοὶς διάφορες τοῦ ἀνθρώπου ἡλικίες.

γίνεται τὸ ι ὅπως καὶ τοῦ γ ι ν ώ σ κ ω μακρόν· τὸ γίνομαι ἐν τῇ ἀττικῇ τὸ πρῶτον ἐξ ἐπιγραφῆς περὶ τὸ 290 π. Χ.

4 *ἑτέρωθι* Ἀποσπ. λυρικ. ἔκδ. Bergk 13, 7—8.

πάντως—δίκη τὸ ἦ λ θ ε γνωμ. ἀόρ. Ἑρμην. γιατὶ μιὰ μέρα χωρὶς ἄλλο ἔρχετ' ἡ τιμωρία.

6 *καθ' Ἡσίοδον*. Ἑρμην. γιὰ νὰ μιλήσουμε σὰν τὸν Ἡσίοδο. ἔ ρ γ ο ν . . ἰ. Ἡσιόδου Ἔργα καὶ ἡμέραι στ. 311.

οἰκειουμένη τὰ βαρβαρικὰ ἑρμην. γιατὶ ἔκανε δικό της τὸ πλοῦτος τῶν βαρβάρων.

7 *Πρῶτις·* ἐννοεῖται ο ἰ κ ι σ τ ὴ ς ἐ γ έ ν ε τ ο. Ὁ Πρῶτις εἶναι ὁ ἱδρυτὴς τῆς Μασσαλίας καὶ γενάρχης τῶν Πρωτιαδῶν.

8 *Θαλῆς* ἐκ Μιλήτου, φυσικός, φιλόσοφος, ἔμπορος, πολιτικός, μαθηματικὸς καὶ ἀστρονόμος (ὑπελόγισε τὴν ἔκλειψιν τοῦ ἡλίου τῆς 28 Μαΐου τοῦ 585).

Ἱπποκράτη τὸν μαθηματικόν. Δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστός.

διάθεσιν γενέσθαι· δ ι ά θ ε σ ι ς=πώλησις. Ἑρμην. καὶ ὁ Πλάτων πούλησε λάδι στὴν Αἴγυπτο γιὰ νάχῃ τὰ ἔξοδα τοῦ ταξιδιοῦ του (τὸν καιρὸ που ταξίδεψε).

3. *Τὸ δ' οὖν εὐδάπανον κτλ.* Ἑρμην. τὸ νὰ ξοδεύῃ εὔκολα τὸ χρῆμα καὶ νὰ ζῇ μὲ πολυτέλεια καὶ στὰ ποιήματά του νὰ

μιλῆ γιὰ τὴν καλοπέραση τοῦ κορμιοῦ σὰν ἀμόρφωτος κι ὄχι σὰν φιλόσοφος νομίζουν ὅτι τοῦ το ἐπέβαλε (τοῦ τό δωκε, τοῦ τὸ γεννησε) ἡ ζωὴ που καμε σὰν ἔμπορος.

εὐπάθειαι εἶναι ἡ καλοπέραση σ ὅλα της τὰ εἴδη

3 *πολλοὶ γὰρ πλουτοῦσι κακοί* .. 'Απόσπ. λυρικ. ἔκδ. Bergk 15.

4 *τῇ δὲ ποιήσει* κτλ. 'Η ἔννοια: 'Ο Σόλων στὴν ἀρχὴ κατέγινε στὴν ποίηση ὄχι μὲ σοβαρὰ θέματα, ἀλλ' ὅπως φαίνεται, γιὰ εὐχαρίστησή του, ὅταν εἶχε σχόλη κι ἔμενε ἀργός.

καὶ γνώμας ἐνέτεινε=ἔβαλε γνωμικὰ σὲ μέτρα, ἔκαμε ἔμμετρα φιλοσοφικὰ γνωμικά.

ἀπολογισμούς τε τῶν πεπραγμένων=πολιτικὲς λογοδοσίες.

5 *ἐπεχείρησεν—ἐξενεγκεῖν*=ἐπεχείρησε καὶ τοὺς νόμους νὰ δημοσιεύσῃ εἰς ἔμμετρον μορφὴν ἔπους, εἰς τὴν μετρικὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν ἔχει ἐπικὸν ποίημα.

εὐχώμεσθα 'Απόσπ. λυρικ. ἔκδ. Bergk 31. Τὸ -μεσθα ἐπικὸς τύπος εἶναι νεωτερικὸς σχηματισμὸς ἀντὶ τοῦ -μεθα κατ' ἀναλογίαν τῶν καταλήξεων -σθε -σθον -σθην, ἦτο δὲ κατάλληλον νὰ τίθεται εἰς τὰ μέτρα ἰαμβικοῦ καὶ τροχαϊκοῦ ῥυθμοῦ, ἐντεῦθεν καὶ ἡ συχνὴ χρῆσις του παρὰ τοῖς τραγικοῖς.

6 *φιλοσοφίας δὲ -τὸ πολιτικὸν*=ἀπὸ δὲ τὴν ἠθικὴ φιλοσοφία πρὸ πάντων ἀγάπησε τὸ μέρος ἐκεῖνο που σχετίζεται μὲ τὴν πολιτικὴν ἐπιστήμη.

7 *ἐκ νεφέλης* .. 'Απόσπ. λυρικ. ἔκδ. Bergk 9 καὶ 12.

8 *καὶ ὅλως—ὑπῆρξε*. 'Ερμην. καὶ ἐν γένει μόνου τοῦ Θ. τότε ἡ σοφία φαίνεται ὅτι εἰς τὴν θεωρητικὴν ἔρευνα ἔφθασε σὲ σημεῖο ἀνώτερο ἀπ' τὴν κοινὴ χρήση, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπόχτησαν τὸ ὄνομα τοῦ σοφοῦ ἀπὸ τὲς γνώσεις των στὴν πολιτικὴ ἐπιστήμη.

4. *λέγονται* ὑποκ. οἱ ἑπτὰ σοφοί.

Περιάνδρου. 'Ο Π. (627—587), τύραννος τῆς Κορίνθου, υἱὸς τοῦ Κυψέλου, τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς δυναστείας. 'Επὶ τῶν δύο τούτων τυράννων ἱδρύθη τὸ μέγα ἀποικιακὸν κράτος τῶν Κορινθίων καὶ ἤκμασεν ἡ Κόρινθος ἐμπορικῶς.

2 *εἰς ἀξίωμα—κατέστησεν*· ἔκαμε τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς ν' ἀποκτήσουν ὄνομα καὶ φήμην.

ἀνθύπειξις (ἀ ν θ υ π ε ί κ ω)=ἡ ἀμοιβαία ὑποχώρησις.

3 *βόλος* εἶναι ἡ κ α λ ά δ α, τὸ ποσὸν τῶν ἐντὸς δικτύου συλλαμβανομένων ἰχθύων.

5 *περὶ οὗ* ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὸ ἀμέσως προταχθὲν ἐ κ ε ί ν ῳ, δι' οὗ νοεῖται ὁ Θαλῆς, ἀλλ' εἰς τὸ ἀντικείμενον τοῦ δ ω ρ ο υ μ έ ν ω ν, εἶναι δὲ τοῦτο τρίπους.

Βίαντα. Ὁ Βίας πατρίδα εἶχε τὴν Πριήνην, πόλιν εἰς τὴν βόρειον ἀκτὴν τοῦ κόλπου τῆς Μιλήτου καὶ ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς (Θαλῆς, Πιττακός Βίας, Σόλων, Κλεόβουλος, Μύσων, Χίλων, ὅπως ἀναφέρονται εἰς τὸν Πρωταγόραν τοῦ Πλάτωνος 343 α, διότι δὲν μνημονεύονται πάντοτε ὑπὸ πάντων οἱ αὐτοί). Ἕνεκα τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν ἔλαβον α ἱ γ ν ῶ μ α ι ἐν τῇ ποιήσει κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος περιέλαβον τοὺς ἑπτὰ σοφοὺς ἐν καταλόγῳ τοὺς ἀποτελοῦντας εἶδος τι συλλόγου.

7 *Θεόφραστος* (372—287)ἐξ Ἐρεσσοῦ τῆς Λέσβου, μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Ἀριστοτέλους, ἀρχηγὸς τῆς περιπατητικῆς σχολῆς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ διδασκάλου. Τὰ συγγράμματά του ἀναφέρονται εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν βοτανικήν, τὴν ὀρυκτολογίαν, τὴν ἱστορίαν τῆς φυσικῆς, ἄλλα ἔχουσι θέματα πολιτικὰ καὶ τὴν νομοθεσίαν. Περίφημοι εἶναι καὶ οἱ χ α ρ α κ τ ῆ ρ ε ς τοῦ Θεοφράστου.

φιάλην· εὐρὺ καὶ κοῖλον ἀβαθὲς δοχεῖον ἄνευ λαβῶν ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἔχυνον ὅσα μετεχειρίζοντο κατὰ τὰς σπονδὰς ὑγρά.

Βαθυκλέους ἀπολιπόντος ποτῆρι που τὸ ἄφησε ὁ Βαθυκλῆς. Ὁ Βαθυκλῆς ἦτο ὀνομαστὸς τεχνίτης ἐκ Μαγνησίας τῆς ἐπὶ Μαιάνδρῳ· μὲ πολλοὺς συμπατριώτας του συνεργάτας μετέβη πιθανῶς μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Ἰωνίας ὑπὸ τῶν Περσῶν (548 π. Χρ.) εἰς Λακεδαίμονα καὶ ἐποίησεν ἐν Ἀμύκλαις (ἐκεῖ σήμερον τὸ χωρίον Τσαοῦσι, μίαν ὥραν μεσημβ.ινῶς τῆς Σπάρτης) τὸν περίφημον θρόνον τοῦ ἀμυκλαίου Ἀπόλλωνος, μαρμάρινον πιθανῶς βάθρον τοῦ σφυρηλάτου εἰδώλου τοῦ Ἀπόλλωνος.

5. *'Αναχάρσεως.* 'Ανάχαρσις, Σκύθης σοφὸς ἐκ βασιλικοῦ γένους (5 αἰών). 'Επεχείρησε ταξίδια μακρυνὰ εις ξένας χώρας, ἀποπειραθεὶς δὲ νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς του ἤθη καὶ ἔθιμα ἄλλων λαῶν ἐθανατώθη.

3 *ἤδη τὰ δημόσια πράττοντα καὶ συντεττόμενον*, αἱ μετοχαὶ θὰ συναφθοῦν πρὸς τὴν αἰτιατικὴν Σ ό λ ω ν α.

4 *πραγματείας*=ἀσχολίας.

6. 5 *Οὕτω δὴ—ὠνομάζετο* 'Εκ τῆς εἰσαχθείσης εἰς τὸ κείμενον στίξεως καταφαίνεται ἡ σχέσις τῶν μετοχῶν, τὸ δ᾽ ἐν ταῖς ἐκδόσεσι μετὰ τὴν μετ. π υ ν θ α ν ό μ ε ν ο ν κόμμα διεγράψαμεν, διότι ἡ διὰ τοῦ μ ὴ εἰσαγομένη πρότασις εἶναι τῆς μετοχῆς ἀντικείμενον.

ὑποβαλεῖν ἐκ διορθ. τοῦ Reiske· τὰ χειρόγρ. ὑ π ο β ά λ λ ε ι ν.

7 *Πάταικον*· ὁ Πάταικος πιθανῶς πυθαγόρειος πιστεύει ὅτι μετεμψυχώθη εἰς τὸ πρόσωπόν του ὁ Αἴσωπος· ἡ δὲ μνεία τοῦ Αἰσώπου, παρατηρεῖ ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σόλωνος, εἶναι δικαιολογημένη, διότι καὶ ὁ Αἴσωπος κατετάσσετο εἰς τοὺς ἑπτὰ σοφούς, ἐντεῦθεν δ᾽ ἡ σχέσις του πρὸς τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Θαλῆν i. FHG. 3,39.

7. *ἀγεννὴς* (ἀ-γ έ ν ν α)=ταπεινός. Ταπεινὸς εἶναι ὁ παραμελῶν ν᾽ ἀποκτήσῃ ὅσα πρέπει ἐκ φόβου μήπως τὰ χάσῃ. Ταῦτα ἐν σχέσει πρὸς τἀνωτέρω περὶ τοῦ Θάλητος λεχθέντα, ὅστις δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ γυναῖκα καὶ νἀποκτήσῃ τέκνα ἐκ φόβου μήπως λυπηθῇ, ἄν ποτε τὰ στερηθῇ.

2 *πλέον οὐδὲν ἐς ἀφοβίαν* δηλ. ἐ γ έ ν ε τ ο· δὲν ἐκέρδησε τίποτε ὡς πρὸς τὸ νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος φόβου, δὲν κατώρθωσε νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος φόβου, ἐκτὸς ἄν ἐπρόκειτο νὰ μὴν ἔχῃ μήτε φίλους, μήτε οἰκείους, μήτε πατρίδα.

3 *ἐχούσης γάρ τι τῆς ψυχῆς ἀγαπητικὸν—περὶ αὐτῶν ἐνεποίησαν.* 'Α γ α π η τ ι κ ὸ ν εἶναι τῆς ψυχῆς τῆς ἀνθρωπίνης ἡ ἰδιότης, ἡ διάθεσις, νἀγαπᾷ· αὐτὸ τοῦτο εἶναι τὸ κατωτέρω φ ι λ ό σ τ ο ρ γ ο ν. Εἰς τὴν ψυχὴν τῆς ὁποίας ἐκ φύσεως ἰδιότητες εἶναι τὸ α ἰ σ θ ά ν ε σ θ α ι, τὸ δ ι α ν ο ε ῖ σ θ α ι, τὸ μ ν η μ ο ν ε ύ ε ι ν καὶ τὸ ἀ γ α π ᾶ ν εἰσέρχεται καὶ προσφύεταί τι τῶν ἐκτὸς δηλ. τῶν ἀλλοτρίων, γίνεται

δὲ τοῦτο οἷς οἰκεῖον οὐδέν ἐστι, εἰς ἐκείνους ὅσοι δὲν ἔχουν τίποτε τὸ οἰκεῖον, δὲν ἔχουν τίποτε που νὰ τοὺς ἀνήκῃ ὡς οἰκεῖον, δὲν ἔχουν οἰκείους. Ἐνδύεταί τι τούτῳ δηλ. τῷ ἀγαπητικῷ. Τὸ ἐνεποίησαν γνωμ. ἀόρ.=ἐμποιοῦσι, γεννοῦν εἰς τὴν ψυχὴν ἐκτὸς τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς εἰσοικισαμένους καὶ καταλαβόντας ἀλλοτρίους κλπ. καὶ τὴν φροντίδα καὶ τὸν φόβον περὶ αὐτῶν, κάνουν δηλ. τοὺς ἔχοντας τὸ ἀγαπητικὸν καὶ τὸ φιλόστοργον (καὶ τοιοῦτοι εἶναι πάντες οἱ ἄνθρωποι) καὶ νὰ τους ἀγαποῦν καὶ νὰ φροντίζουν καὶ νὰ φοβοῦνται μήπως οἱ ἀγαπώμενοι πάθουν τι.

4 *στερροτέρα τῇ φύσει*=μὲ κάποιαν δυσκαμψίαν, ἐπιμονήν.

παρατεινομένους πόθῳ θὰ συναφθῇ μὲ τὸ ἴδοις ἄν, τοῦ ὁποίου εἶναι συμπλήρωμα· παρατείνομαι πόθῳ= βασανίζομαι ἀπὸ τὸν πόθο.

ἀγωνίας ἐκδιορθώσεως τοῦ Cobet· οἱ κώδικες: ἀγῶνας.

6 *πεφράχθαι* ἐκ διορθ. τοῦ Bryan· ἄλλαι γραφαί: πεπρᾶχθαι, παρατετάχθαι, πεπαῦσθαι. Ὁπωσδήποτε ἡ ἔννοια εἶναι: Δὲν πρέπει νὰ στέργῃ τις τὴν πενίαν ἐκ τοῦ φόβου ὅτι δυνατὸν νὰ χάσῃ ποτὲ τὴν περιουσίαν ἢ νὰ μένῃ χωρὶς φίλους ἢ χωρὶς τέκνα, διότι ἐνδεχόμενον εἶναι νὰ τὰ στερηθῇ. Ἑρμην. καὶ γι' αὐτὸ δὲν πρέπει μὲ τὴ φτώχεια νὰ προφυλάγεται κανεὶς ἀπὸ τὸν χαμὸ τῆς περιουσίας του, μήτε μὲ τὸ ν' ἀποστρέφεται τοὺς ἄλλους νὰ προφυλάγεται ἀπὸ τὸ χάσιμο φίλων, μήτε μὲ τὸ νὰ μὴν κάνῃ παιδιὰ νὰ προφυλάγεται ἀπὸ τὸν θάνατο παιδιῶν, παρὰ μὲ τὸ λογικὸ νὰ προφυλάγεται ἀπὸ κάθε τι που μπορεῖ νὰ τοῦ συμβῇ. Κι' αὐτὰ ὅσο γιὰ τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι περισσότερ' ἀπ' ὅσα χρειάζονται.

8. *ἐξέκαμον*· τὸ ῥ.ὅ,τι καὶ τὸ ἀποκάμνω=κουράζομαι ἤδη παρὰ Θουκυδίδῃ,

μήτε γράψαι μήτ' εἰπεῖν· τὰ ῥ. σημαίνουσι πρότασιν νόμου ἔγγραφον ἢ προφορικήν.

ἐσκήψατο ἔκστασιν φρενῶν=ἐπροσποιήθηκε τρέλλα.

παρακινητικῶς ἔχειν (π α ρ α κ ι ν η τ ι κ ὸ ς=παράφρων, τρελλὸς)=ὅτι ἦτο τρελλός.

πιλίδιον (ἐκ διορθώσεως ἀντὶ τοῦ π λ ι ν θ ί ο ν καὶ π ι λ ί ο ν τῶν χειρογράφων)=σκούφια. Π ι λ ί δ ι ο ν π ε ρ ι θ έ μ ε ν ο ς οὕτω θὰ ἐφαίνετο ὁ Σόλων ὅτι διέφυγε τὴν προσοχὴν τῶν φυλαττόντων αὐτόν. Π ι λ ί δ ι ο ν π ε ρ ι ε τ ί θ ε σ α ν εἰς τοὺς νοσοῦντας οἱ ἰατροὶ καὶ οἰκουροῦντας ὅπως φαίνεται ἐκ τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος 406.

2 *ἐπὶ τὸν τοῦ κήρυκος λίθον*· ὁ λίθος εὑρίσκετο ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἀπετέλει βῆμα ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐκήρυττεν ἡ κῆρυξ.

αὐτὸς κῆρυξ ἦλθον κλπ. ἀποσπ. λυρικ. ἔκδ. Bergk 1. Ἑρμην. Μονάχος μου εἶμαι κήρυκας κι ἦλθα ἀπ' τὴν ἀγαπημένη Σαλαμῖνα γιὰ νὰ σᾶς τραγουδήσω ποίημα ποῦ τό καμα ἀντὶ γιὰ (νὰ σᾶς κάμω) ὁμιλία (ἀντὶ νὰ σᾶς μιλήσω).

κόσμον ἐπέων ᾠδὴ=ἔπη κεκοσμημένα εἰς ᾆσμα.

ἀντ' ἀγορῆς· ἀ γ ο ρ ὴ=ἡ δημηγορία, ἡ ἐνώπιον τοῦ πλήθους ὁμιλία, ἡ ἀγόρευσις.

3 *αὖθις ἥπτοντο* κτλ.=ξανάπιασαν τὸν πόλεμο καὶ κάμαν ἀρχηγὸ τὸν Σόλωνα.

4 *τὰ μὲν οὖν δημώδη τῶν λεγομένων* κτλ. Ἡ λαϊκὴ λοιπὸν παράδοση γι' αὐτὴ τὴν ἐπιστρατεία εἶναι τέτοια, πως τάχα.

ἐπὶ Κωλιάδα. Κωλιὰς εἶναι τὸ ἀνώτατον ἀνατολικὸν ἀκρωτήριον τοῦ ὅρμου τοῦ Φαλήρου (σήμερον Ἅγ. Κοσμᾶς)· ἐδῶ ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Δήμητρος.

5 *ἐξέπεμψαν [ἐν τῷ πλοίῳ]* αἱ ἀγκύλαι κατὰ τὸν Lindskog.

6 *ἁμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους*· ὁ Sintenis συγκρίνων τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα πρὸς τὰ τοῦ Πολυαίνου 1,20,2(ἱστορικοῦ τῶν χρόνων τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου) δέχεται χάσμα ἐν τῷ κειμένῳ.

9 *ἵλασο* τοῦ ἵ λ α μ α ι (τινὲς ἀνάγουσιν εἰς τὸ ἱ λ ά σ κ ο μ α ι=ἐξιλεώνω) πρὸς τοῦτο θὰ συναφθῇ ἡ ὀργανικὴ θ υ σ ί α ι ς.

κόλποις ἐκ διορθώσεως· παλαιότερον ἐγράφετο: κ ό λ π ο ς Ἀ σ ώ π ι ο ς.

Ἀσωπιάς=ἡ χώρα τοῦ Ἀσωποῦ.

οἳ φθίμενοι—δύνοντα· ἡ ἔννοια: τῶν ὁποίων οἱ τάφοι εἶναι ἐστραμμένοι πρὸς τὴν δύσιν.

Περιφήμῳ καὶ Κυχρεῖ· ὁ πρῶτος δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστός, ὁ δὲ Κυχρεὺς ἦτο βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος, τῆς ὁποίας τὴν βασιλείαν ἀφῆκεν εἰς τὸν ἐκεῖ ἐξ Αἰγίνης καταφυγόντα Τελαμῶνα.

3 *συχναῖς ἁλιάσιν*=μὲ πολλὰ ψαροκάϊκα.

τριακόντορος, πλοῖον μὲ δύναμιν τριάκοντα κωπηλατῶν.

ὑφορμίσασθαι -ἀποβλέπουσαν· τὸ ὑ φ ο ρ μ ί ζ ο μ α ι=ἀράζω, χ η λ ὴ=ὕψωμα βραχώδους προεξοχῆς.

πρὸς τὴν Νίσαιαν. Ἡ Νίσαια ἦτο τὸ ἐπίνειον τῶν Μεγάρων. Ἡ δὲ λέξις ἐκ διορθώσεως, διότι τὸ: Ε ὔ β ο ι α ν τῶν χειρογράφων εἶναι ἀκατανόητον. Πῶς εἶναι δυνατὸν ἡ χηλὴ νὰ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν Εὔβοιαν; ὁ Wilamowitz: Θ υ μ α ι τ ί δ α, ἄλλοι ἄλλα.

5 *συμφέρεσθαι·* σ υ μ φ έ ρ ο μ α ι=συμπλέκομαι.

6 *τὰ δρώμενα*=ὅσα κάμνουν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς ἀνάμνησιν τῆς μάχης ἐκείνης.

πρὸς ἄκρον Σκιράδιον, καὶ ἐδῶ ὕποπτον χάσμα. Σ κ ι ρ ά δ ε ι ο ν (ἐκ τοῦ Σ κ ι ρ ά ς, ἐπιθέτου τῆς Ἀθηνᾶς, λατρευομένης ἐν Σαλαμῖνι, Φαλήρῳ ὡς τοιαύτης) ἀκρωτήριον τῆς Σαλαμῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ θέσις δὲν ἐξηκριβώθη.

7 *Ἐνυαλίου ἱερόν·* ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Ἄρεως, διότι Ἐνυάλιος εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Ἄρεως ἤδη ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου (Ἰλ. Ν. 519, Χ 132).

10. *ἐπιμενόντων·* ἀκολουθῶ τὴν στίξιν τοῦ Κοραῆ.

συναγωνίζεσθαι σημαίνει ὅ,τι καὶ τὸ κατωτέρω β ο η θ ῆ σ α ι.

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος—φάλαγγες· οἱ δύο στίχοι εἶναι τοῦ νεῶν καταλόγου τῆς Ἰλιάδος (στ. 557, 558), κατὰ δὲ τὴν ἐδῶ μαρτυρίαν παρενέβαλεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὁμηρικὸν κείμενον ὁ Σόλων. Ὅτι εἶναι ἐμβόλιμοι φαίνεται ἐκ τούτου ὅτι ἐξ ἄλλων χωρίων τῆς Ἰλιάδος (Δ 327 κ. ἑξ. Ν 681) δὲν ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Αἴας εἶχε στρατοπεδεύσει ἐγγὺς τῶν Ἀθηναίων, ἄλλως ὅλος ὁ νεῶν κατάλογος εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲν εἶναι τοῦ Ὁμήρου.

3 *ἐν Βραυρῶνι·* ἡ Β ρ α υ ρ ὼ ν (σήμερον Β ρ α ώ ν α, τοποθεσία ἀκατοίκητος εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Ἀττικῆς

εἰς τὸ μέσον περίπου μεταξὺ τῆς ἀκτῆς τοῦ Μαραθῶνος καὶ τοῦ Θορικοῦ) ἦτο τόπος λατρείας τῆς Ἀρτέμιδος (ἱερὸν Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος), καὶ ἡ Μελίτη (Πνὺξ) ἀπετέλεσαν ἕνα τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς πβ. βίον Θεμιστοκλέους 22. (Οἱ δῆμοι ὑποδιαιρέσεις τῶν φυλῶν κατὰ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ Κλεισθένους εἶναι αἱ αὐτοδιοίκητοι τῆς Ἀττικῆς κοινότητες).

Φιλαϊδῶν· εἰς τοὺς Φιλαΐδας ἀνῆκον καὶ οἱ δύο Μιλτιάδαι (ὁ πρεσβύτερος Μιλτιάδης ἡγήθη τῶν εὐπατριδῶν κατὰ τοῦ Πεισιστράτου) καὶ ὁ Κίμων.

5 *θήκην·* θήκη (ἐξ οὗ θέματος καὶ τὸ τίθημι πβ. ἔθηκ-α καὶ λατ. fec-i)=τάφος.

6 *Ἰαονίαν·* Ἰαονία ἀρχικῶς ἡ χώρα τῶν Ἰαόνων· Ἰάονες δὲ εἶναι ἀπόδοσις τοῦ ἐξ ἀνατολῆς ἐλθόντος ἐθνικοῦ Javan.

Ὑψιχίδας καὶ γραφὴ ὑψηχίδας δηλ. Ὑψηχίδας.

11. *Κιρραίους*, τοὺς κατοίκους τῆς Κίρρας, πόλεως τῆς Φωκίδος, κειμένης ἐν τῷ Κρισαίῳ κόλπῳ. Κύρρα γράφεται ἐν τῷ παρίῳ μαρμάρῳ. (Πάριον μάρμαρον ἢ χρονικόν, μεγάλη ἐπιγραφὴ χαραχθεῖσα ἐν Πάρῳ τῷ 264 π. Χρ. ἧς περιεχόμενον εἶναι εἰδήσεις ἐκ τῆς πολιτικῆς ἱστορίας καὶ τῆς γραμματολογίας).

οἱ Ἀμφικτύονες. Ἐπιγραφαὶ τοῦ ε´ αἰῶνος ἔχουσι τὴν λέξιν διὰ τοῦ ι, ἀπὸ δὲ τοῦ δ´ αἰῶνος διὰ τοῦ υ· ἡ σχέσις τῶν δύο τούτων γραφῶν δὲν εἶναι σαφής. Ἀμφικτύονες=περίοικοι ἑλληνικῶν πόλεων ἀποτελουσῶν κοινὸν μὲ κέντρον ἱερόν τι· οἱ τοιοῦτοι σύνδεσμοι ἐλέγοντο ἀμφικτυονίαι, ἦσαν δὲ πολλαί. Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς δελφικῆς ἀμφικτυονίας, τῆς ὁποίας κέντρον ἦτο τὸ παρὰ τὴν Ἀνθήλην (Θερμοπύλας) ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος, βραδύτερον δὲ τὸ ἱερὸν τῶν Δελφῶν.

ἀνατιθείς· ἀνατίθημι=ἀποδίδω.

2 *Εὐάνθης*, δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστός.

12. Τὰ κατὰ τὸ Κυλώνειον ἄγος ἰ. ἐν Θουκυδ. I, 126,2 κ.ἑξ. καὶ Ἡροδότ. V 71.

κλωστήν, ῥηματ. τοῦ κλώθω, εἶτα οὐσιαστικοποιημένον ἐπίθετον πβ. ξαντός.
περὶ τὰς σεμνὰς θεάς, τὸ ἱερὸν τῶν Ἐρινύων, τῶν Εὐμενίδων.
ὥρμησε συλλαμβάνειν δηλ. τοὺς συνωμότας τοῦ Κύλωνος.
ὡς τῆς θεοῦ τὴν ἱκεσίαν ἀπολεγομένης, ὅτι δῆθεν ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἐδέχετο τὴν ἱκεσίαν.
Μύρωνος δὲ τοῦ Φλυέως. Περὶ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ δήμου ἰ. βίον Θεμιστοκλέους 1 σημείωσιν: τὸ γὰρ Φλυῆσι τελεστήριον. Μόνον ἐδῶ ἀναφέρεται ὁ Μύρων ὡς κατήγορος τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτείας, ὅπου συμπληρώνουν ὁδηγούμενοι ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Πλουτάρχου: (ἐδίκαζον δὲ τριακόσιοι κατηγοροῦντος) Μύρωνος καθ' ἱερῶν ὀμόσαντες ἀριστίνδην, ἔνθα ὁ λόγος πάλιν περὶ τοῦ Κυλωνείου ἄγους.
μετέστησαν=ἔφυγαν ἀπὸ τὸν τόπον, ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.
ὑπὲρ τοὺς ὅρους=ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα.
7 *Ἐπιμενίδης*. Θαυματοποιὸς καὶ θεολόγος, ἱστορικὸν πρόσωπον περὶ τοῦ ὁποίου πολλὰ μυθεύονται· οὕτω ὅτι ἐκοιμήθη 57 ἔτη.
ὁ Φαίστιος=ὁ ἐκ Φαιστοῦ· ἦτο δ' ἡ Φαιστὸς πόλις τῆς Κρήτης, κέντρον πολιτισμοῦ, ὅπως καὶ ἡ Κνωσσός, περὶ οὗ μαρτυροῦσι πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἀνασκαφέντα τῆς πόλεως ἀνάκτορα ὅμοια εἰς τὰ κύρια σημεῖα πρὸς τὰ τῆς Κνωσσοῦ. Περὶ τῆς θέσεώς της ἰ. ὁμηρικόν μου λεξικόν.
προσιεμένων, προσίεμαι=δέχομαι, παραδέχομαι.
Βάλτης, Βάλτη ὠνομάζετο ἡ μήτηρ τοῦ Ἐπιμενίδου.
Κούρητα, οἱ Κούρητες συνδέονται πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Διός· οὕτω κροτοῦσι τὰ ὅπλα των, ὥστε νὰ μὴν ἀκούῃ ὁ Κρόνος τοὺς κλαυθμηρισμοὺς τοῦ τέκνου του καὶ γνωρίζων ποῦ εὑρίσκεται τὸ φονεύσῃ.
8 *εὐσταλεῖς*=εὐπρεπεῖς.
τὰ κήδη=αἱ κηδεῖαι.
9 *ἱλασμοῖς τισι—καθοσιώσας*· ἱλασμοὶ καὶ καθαρμοὶ εἶναι ἱερα-

τικαὶ πράξεις πρὸς ἐξαγνισμόν, πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ μιάσματος, ἱδρύσεις νοεῖται ναῶν, ἱερῶν καὶ εὐτρεπισμὸς αὐτῶν, τὸ κατοργιάζω=μυῶ εἰς τὰ ὄργια, εἰς τὰ μυστήρια, τὸ δὲ καθοσιῶ=ἐξαγνίζω.

10 *τὴν Μουνυχίαν.* Ἡ διὰ τοῦ υ γραφὴ τῆς συλλαβῆς νυ παρὰ τὸ ἀρχικὸν ι ὀφειλομένη εἰς παρετυμολογίαν πρὸς τὸ ὄνυξ ἐπικρατεῖ ἀπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Εἶναι δ' ἡ Μουνιχία ὕψωμα εἰς τὰ βορειοανατολικὰ τῆς Πειραϊκῆς χερσονήσου δεσπόζον αὐτῆς.

τυφλὸν τοῦ μέλλοντος=δὲν βλέπει τὸ μέλλον.

ὅσα τὴν πόλιν ἀνιάσει τὸ χωρίον· ὑπαινίσσεται μάλιστα τοὺς ἐν Μουνιχίᾳ ἀγῶνας τῶν δημοκρατικῶν ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τῶν τριάκοντα τῷ 403 π. Χρ.

11 *ὅμοιον δέ τι καὶ Θαλῆν* κτλ. ἑρμ. ἀνάλογον δὲ προαίσθημα λέγουν ὅτι εἶχε καὶ ὁ Θαλῆς.

τῆς Μιλησίας δηλ. γῆς, χώρας.

13. *ὅσας ἡ χώρα διαφορὰς εἶχε. . . .*=ὅσα παρουσίαζεν ὁ τόπος λόγῳ τῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους μέρη (τμήματα) διαφέροντα μεταξύ των, εἰς τόσας μερίδας (κόμματα) ἐχωρίσθη ἡ πόλις.

2 *τῶν Διακρίων*, τῶν κατοίκων τῆς Διακρίας. Ἦτο δ' ἡ Διακρία ἡ ὀρεινὴ χώρα ἐν τῇ βορείῳ Ἀττικῇ καὶ ἡ βουνώδης παραλία μέχρι Βραυρῶνος.

Πεδιέων· Πεδιεῖς ἢ Πεδιακοὶ εἶχον τὰ κτήματά των ἐν τῇ εὐφόρῳ πεδιάδι τῆς Ἀττικῆς,

Πάραλοι ἢ Παράλιοι ἦσαν οἱ κατοικοῦντες εἰς τοὺς προσφόρους κατὰ τὸ πλεῖστον ἀγροὺς τῆς παραλίας· πβ. Ἀριστοτέλ. Ἀθηναίων πολιτείαν 13, 4 ἦσαν δ' αἱ στάσεις τρεῖς· μία μὲν τῶν παραλίων, ὧν προειστήκει Μεγακλῆς ὁ Ἀλκμαίωνος, οἵπερ ἐδόκουν μάλιστα διώκειν τὴν μέσην πολιτείαν· ἄλλη δὲ τῶν πεδιακῶν, οἳ τὴν ὀλιγαρχίαν ἐζήτουν, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Λυκοῦργος, τρίτη δ' ἡ τῶν διακρίων, ἐφ' ᾗ τεταγμένος

ἦν Πεισίστρατος, δημοτικώτατος εἶναι δοκῶν.

4 *ὑπόχρεως*=χρεώστης, χρεοφειλέτης.

ἑκτημόριοι τὰ χειρόγραφα, ἀλλ' ὁ Κοραῆς ἔγραψεν ἑκτήμοροι καὶ ὁ Κόντος ἐτόνισε τὸ ὑπὸ τοῦ Ἡσυχίου καὶ ἄλλων ἑκτήμοροι εἰς τὴν παραλήγουσαν πβ. γεωμόροι. Οὗτοι κατὰ τὸ κείμενον ἔδιδον εἰς τοὺς εὐπατρίδας, τῶν ὁποίων ἐκαλλιέργουν τοὺς ἀγρούς, τὸ 1)6 τῶν προϊόντων, τοῦτο ὁ Ἡσύχιος λέγει ἐν λέξει: ἐπίμορτος, ὁ δὲ Φώτιος ἐν λέξει: πελάται.

ἀγώγιμοι τοῖς δανείζουσιν ἦσαν=οἱ δανεισταὶ μποροῦσαν νὰ τοὺς κάμουν δούλους.

αὐτοῦ=ἐπὶ τόπου.

6 *ἀλλ' ἑλομένους—τὴν πολιτείαν·* ἡ ἔννοια: νὰ ἐκλέξουν ὡς προστάτην ἄνθρωπον εἰς τὸν ὁποῖον νὰ ἔχουν ἐμπιστοσύνην, νὰ ἐλευθερώσουν ὅσους ἦσαν ἐκπρόθεσμοι εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ χρέους των, νὰ κάμουν νέαν διανομὴν τῶν κτημάτων καὶ ἐν γένει νὰ ἀλλάξουν τὸ πολίτευμα.

14. *Φανίας* καὶ Φαινίας, μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους.

νέμησις=διανομή. Ἡ λ. ἤδη παρὰ τῷ Ἰσαίῳ.

τοῖς δὲ χρηματικοῖς κτλ. χρηματικοὶ εἶναι οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες, οἱ πλούσιοι, βεβαίωσις εἶναι ἡ ἐπικύρωσις, συμβόλαια δὲ τὰ ὁμόλογα.

3 *ἀλλ' αὐτὸς ὁ Σόλων* κτλ. ὁ ἴδιος ὁ Σόλων λέγει ὅτι μὲ δισταγμὸν ἔβαλε χέρι στὴν διοίκηση τοῦ κράτους κτλ.

ἡρέθη δὲ ἄρχων τὸ ἔτος 594]593 π. Χρ. ἀλλὰ περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει συμφωνία.

4 *λέγεται δὲ καὶ φωνή τις* κτλ. κάποιος λόγος του, που ἀκουόταν ἐδῶ κι ἐκεῖ, πού χε πῆ πρωτύτερα (πρὶν τῆς ἐκλογῆς), πως τάχα ἡ ἰσότητα δὲν γεννάει πόλεμο, ἄρεσε καὶ ς ὅσους εἶχαν τὰ χτήματα καὶ ς ὅσους δὲν εἶχαν τίποτα, γιατὶ περίμεναν πως θὰ βροῦν ἰσότητα ὅλοι, ἡ μιὰ μερίδα ἀπ' τὴν ἀξία της κι' ἀπὸ τὴν προκοπή της, ἡ ἄλλη γιατὶ πίστευε πως θὰ γινότουν μέτρημα καὶ λογαριασμός. Κι ἔτσι κι οἱ δύο μερίδες ἄρχισαν νάχουν μεγάλες ἐλπίδες κι οἱ ἀρχηγοὶ

πλησίαζαν τὸν Σόλωνα καὶ τοῦ πρόσφεραν τὴ θέση τοῦ τυράννου κι ἐζητοῦσαν νὰ τὸν πείσουν μὲ θάρρος νὰ πάρῃ τὴν διοίκηση κι ὅλη ς τὰ χέρια του τὴν ἐξουσία.

5 *πολλοὶ τῶν διὰ μέσου πολιτῶν*=πολλοὶ ἀπὸ κείνους που ἦσαν ἀνάμεσα ς τοὶς δυὸ μερίδες, δὲν ἦσαν οὔτε μὲ τὸ ἕνα οὔτε μὲ τὸ ἄλλο κόμμα.

6 *Πυθοῖ*=ἀπ' τὸ μαντεῖο ς τοὺς Δελφούς.

πολλοί τοι 'Αθηναίων ἐπίκουροι=πολλοὶ ἀπ' τοὺς 'Αθηναίους θὰ σὲ βοηθήσουν.

7 *δυσωπεῖται*=φοβεῖται.

Τυννώνδαν, περὶ οὗ οὐδὲν ἄλλοθεν γνωστόν.

Πιττακόν· οὗτος περιελαμβάνετο εἰς τοὺς ἑπτὰ σοφούς, ἐξελέγη δ' αἰσυμνήτης τῷ 590 π. Χρ. καὶ ἐκράτησε τὸ ἀξίωμα 10 ἔτη γενόμενος νομοθέτης τῆς πατρίδος του Μιτυλήνης. Αἰσυμνῆται ἦσαν οἱ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πολιτείαις ἀναλαμβάνοντες διὰ κοινῆς ψήφου ἔκτακτον ἐξουσίαν πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς τεταραγμένης πολιτείας. (Περὶ τῆς ἀρχικῆς σημασίας ἰ. ὁμηρικόν μου λεξικὸν ἐν λ. αἰσυμνητήρ).

8 *ἐξέκρουσε τῆς προαιρέσεως*=τὸν ἔβγαλε, τὸν ἀπομάκρυνε ἀπ' ὅ,τι εἶχε ς τὸν νοῦ του, ἀπ' τὴν ἀπόφασή του.

χωρίον=τόπος, τοποθεσία, μέρος.

οὐκ ἔχει δ' ἀπόβασιν=μὰ δὲν ἔχει ἔξοδο, μὰ δὲν ἔχει ἀπὸ ποῦ κανεὶς νὰ βγῇ.

ἐν τοῖς ποιήμασιν γράφων· 'Αποσπ. λυρικ. ἔκδ. Bergk 32

πλέον γὰρ ὧδε νικήσειν δοκέω πάντας ἀνθρώπους ἑρμην. γιατὶ ἔτσι πιστεύω πως θὰ δείξω πόσο εἶμαι πλέον ἀπάνω ἀπ' ὅλους, ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο.

9*ἃ δὲ φυγόντος κτλ.* καὶ γιὰ ὅσα ἔλεγαν πολλοὶ καὶ τὸν περιγελοῦσαν, γιατὶ δὲν θέλησε νὰ γίνῃ τύραννος, γι' αὐτὰ ἔγραψε αὐτὰ τὰ λόγια.

οὐκ ἔφυ Σόλων βαθύβρων κτλ. σ τὸν Σόλωνα δὲν ἔδωκε ἡ φύση σοφία κι οὔτε βουλὴ καλή.

περιβαλὼν γίνεται λύσις τῆς μακρᾶς θέσεως τοῦ τροχαίου καὶ θὰ τονισθῇ ἡ α' τῶν δύο βραχειῶν.

ἀγασθεὶς=θαμπωμένος ς τὴ χαρά του.

ἁμαρτῇ i. ὁμηρικόν μου λεξικὸν ἐν λέξει=συγχρόνως, μαζύ, τὴν ἴδια στιγμή.

ἀσκὸς δεδάρθαι κτλ. ἀ σ κ ὸ ς εἰσήχθη ὑπὸ τοῦ Bergk ἔκ τινων κωδίκων ἀγνοηθέντων ὑπὸ τοῦ Sintenis, ἄλλη γραφή: α ὐ τ ό ς· μεταφρ. Νά με γδάρουν καὶ νὰ κάμουν ἀπ' τὸ δέρμα μου ἀσκὶ καὶ ν' ἀφανιστῇ ἡ γενιά μου. Γ έ ν ο ς εἶναι ὑποκείμενον τοῦ ἐ π ι τ ε τ ρ ῖ φ θ α ι, ἄλλοι νομίζουν ὅτι εἶναι αἰτιατικὴ τῆς ἀναφορᾶς.

15. *τοὺς πολλοὺς καὶ φαύλους*· οἱ πολλοὶ καὶ φαῦλοι εἶναι τὸ πλῆθος τῶν ἀμαθῶν.

ᾗ μὲν ἄριστον ἦν· ἑρμήνευε: ὅπως θὰ ἦτο ἄριστον, κατὰ τὸν ἄριστον δυνατὸν τρόπον, ὅπως ἄριστα θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἡ μεταρρύθμισις.

τοῦ καταστῆσαι πάλιν καὶ διαρμόσασθαι καὶ γραφή: *συναρμόσασθαι* δηλ. τὴν πολιτείαν, τὸ πολίτευμα.

ὁμοῦ βίην τε καὶ δίκην συναρμόσας· Ἀποσπ. λυρικ. ἔκδοσ. Bergk 36, στ. 15.

2 *ἀστείως*=μὲ κομψότητα, μὲ τρόπον κομψὸν (ἁρμόζοντα εἰς ἀνθρώπους προηγμένους καὶ καλαισθήτου κοινωνίας).

σόφισμα=ἐπινόημα, ἐφεύρεσις.

σεισάχθειαν. Εἰς τί ἀκριβῶς συνίστατο ἡ σεισάχθεια οὔτε οἱ ἀρχαῖοι συνεφώνουν, οὔτε σήμερον συμφωνοῦν οἱ φιλολογοῦντες· ἄλλοι δέχοντοι ὅτι ἐπρόκειτο περὶ πλήρους ἀποσβέσεως τῶν χρεῶν, ἄλλοι ὅτι διὰ τῆς σεισαχθείας ἐπῆλθεν ἐλάττωσις τοῦ τόκου καὶ αὔξησις τῶν μέτρων καὶ σταθμῶν καὶ τοῦ νομίσματος. Ἰδὲ καὶ Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτείαν κεφ. 6 καὶ κεφ. 10.

πολίτευμα, πολιτικὴ πρᾶξις, πρώτη μεταρρύθμισις.

ἀνεῖσθαι ἀπαρ. παθ. παρακ. τοῦ ἀ ν ί ε μ α ι, νὰ διαλυθοῦν, νὰ πέσουν, νὰ παύσουν, νὰ λείψουν, νὰ διαγραφοῦν (τὰ χρέη).

3 *Ἀνδροτίων* μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους, ἀτθιδογράφος, ἱστορικὸς καὶ ῥήτωρ.

ἀγαπῆσαι=ἔμειναν εὐχαριστημένοι.

τὸ φιλαθρώπευμα=ἡ φιλάνθρωπος ἐνέργεια, ἡ φιλάνθρωπος πρᾶξις, ἡ πρᾶξις ἡ μαρτυροῦσα φιλανθρωπίαν.

4 *δραχμῶν*. Ἡ δραχμὴ εἰς ποσότητα χρυσοῦ κατά τι μικροτέρα τῆς συγχρόνου χρυσῆς δραχμῆς (τοῦ χρυσοῦ φράγκου) εἶναι κατὰ τὴν σχετικὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος ὀκταπλασία τοῦ χρυσοῦ φράγκου.

6 *ὑποκειμένης γῆς*=ἐνυποθήκου, ὑποθηκευμένης·

ὅρους ἀνεῖλε. Ἀπόσπ. λυρικ. 36 στ. 4—5

τῶν ἀγωγίμων πρὸς ἀργύριον γεγονότων κτλ. ἀ γ ώ γ ι μ ο ι ὅσοι εἶχαν καταδικασθῆ διὰ χρέη.

γλῶσσαν οὐκέτ' ἀττικὴν κ.τ.λ. που δὲν μιλοῦσαν. Ἀπόσπ. λυρικ. Bergk 36 στ. 9—12.

7 *ὥρμησεν ἀνιέναι τὰ χρέα* κτλ. ἀποφάσισε ν' ἀφήσῃ, νὰ σβήσῃ, ν' ἀ π α λ ε ί ψ ῃ τὰ χρέη.

λόγους ἁρμόττοντας κ.τ.λ. λόγια που νὰ τὸν δικαιολογοῦν, καὶ ἀρχὴ που νὰ στέκῃ, νὰ ἔρχεται σὲ λογαριασμό, νὰ ταιριάζῃ.

8 *μεγάλας χώρας* πβ. τὸ σύγχρονον: μ ε γ ά λ α ς ἐ κ τ ά σ ε ι ς (γαιῶν), ἐ κ τ ε τ α μ έ ν α ς γ α ί α ς.

9 *Πολύζηλος*, ἱστορικός· ἄγνωστον πότε ἔζησε. ἰ Ἀπόσπ. Ἑλλήν. ἱστορικῶν IV, 481.

χρεωκοπίδας=χρεωκόπους (κατά τινα ὑποκορισμόν). Ἡ λέξις κατὰ λογοπαίγνιον πρὸς τὸ Κ ε κ ρ ο π ί δ η ς. Κ ε κ ρ ο π ί δ α ι οἱ Ἀθηναῖοι.

16. *Ἤρεσε δ' οὐδετέροις* κτλ. Δὲν εὐχαρίστησε δὲ οὔτε τὸ ἕνα κόμμα οὔτε τὸ ἄλλο καὶ ἐδυσαρέστησε καὶ τοὺς πλουσίους, γιατὶ ἔκαμε ἄκυρα τὰ (συμφωνητικὰ γιὰ τὰ) χρέη, κι' ἀκόμη περισσότερο τοὺς φτωχούς, γιατὶ δὲν μοίρασε τὴν γῆ (τοὶς γαῖες) ὅπως περίμεναν, οὔτε καὶ τοὺς ἐξίσωσε πέρα καὶ πέρα, ὅπως ὁ Λυκοῦργος στοὶς περιουσίες. Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης Ἀθηναίων Πολιτ. 11, 2 λέγει: π ρ ο σ ι ό ν τ ε ς α ὐ τ ῷ π ε ρ ὶ τ ῶ ν ν ό μ ω ν ἠ ν ώ χ λ ο υ ν.

2 *ἀξίωμα μέγα καὶ φίλους κτλ.* Ἑρμην. ἀπόχτησε μεγάλη θέση καὶ φίλους καὶ δύναμη (ἐπιῤῥοὴ) που τὸν βοηθοῦσε πολὺ νὰ βγάλῃ πέρα ὅσα σκέφτηκε γιὰ τὸ πολίτευμα, κι ἐπειδὴ

ἔβαλε σ' ἐνέργεια τὴν βία κι ὄχι τὴν πειθὼ τόσο πού χασε καὶ τὸ μάτι του, κατάφερε τὸ πειὸ σπουδαῖο πρᾶγμα.

τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπῆναι πβ. βίον Λυκούργου 11 εἷς δέ τις νεανίσκος... πατάξας τὸν ὀφθαλμὸν ἐξέκοψε.

δημοτικὸς ὢν καὶ μέσος ἑρμην. γιατὶ ἦταν μὲ τὸν λαὸ καὶ δὲν εἶχε μεγάλη περιουσία.

τοῦ (εὖ) βουλεύεσθαι, τὸ εὖ προσέθηκεν ὁ Wilamowitz, τὰ χειρόγραφα ἄλλα: βουλεύεσθαι, ἄλλα βούλεσθαι.

2*χαῦνα μὲν τότ' ἐφράσαντο* κτλ. 'Απόσπ. λυρικ. Bergk 34 καὶ 'Αριστοτ. 'Αθηναίων Πολιτ. 12, 3. Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ δήιος=ἐχθρὸς ἰ. ὁμηρικὸν λεξικὸν Λορεντζάτου. 'Ερμην. κούφιες ἦταν οἱ ἰδέες τους καὶ τώρα θυμώνουν καὶ μὲ στραβοκοιτάζουν ὅλοι σὰν ἐχθρό.

4*οὐκ ἂν κατέσχε δῆμον*, κτλ. 'Απόσπ. λυρικ. Bergk 36 στ. 20 καὶ 'Αριστ. 'Αθην. πολιτ. 12,5 ἔνθα ὁ στίχος εἰσάγεται διὰ τῶν λέξεων: εἰ γάρ τις ἄλλος, φησί, ταύτης τῆς τιμῆς ἔτυχε. Κατέσχε δῆμον, ἐκ διορθώσεως ἄνευ ἀνάγκης γράφουν πολλοί: θυμόν· ἀλλὰ κατέχειν δῆμον=συγκρατῶ ἀναχαιτίζω, τὸν δῆμον· τὸ παύομαι=ἡσυχάζω, μένω ἥσυχος. 'Αντὶ τοῦ παραδεδομένου πρὶν ἂν ταράξας ὀρθότερον πρὶν ἀνταράξας (εἶναι δὲ τὸ ἀν- ὅπως καὶ τὸ ἀμ- ἐν τῇ ποιήσει τῶν 'Ιώνων καὶ τῶν Δωριέων=ἀνὰ) διότι ἐν τῇ συντάξει τοῦ πρὶν μεθ' ὑποτακτικῆς τὸ ἂν εἶναι μόνον ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ τῶν ἀττικῶν ἀπαραίτητον, ἐν ᾧ ἐν τῷ ποιητικῷ λόγῳ ἔχει κάλλιστα τὸ πρὶν μὲ ὑποτακ. ἄνευ τοῦ ἂν. (ἀλλὰ πβ. Θουκυδίδην). Πῖαρ ὡς οὐσιαστικὸν=λίπος, πάχος, ὡς ἐπίθετον οὐδέτερον τοῦ πίων=παχύ. 'Εκ παπύρου 'Αθηναίων πολιτείας πῦαρ=τὸ εὐθὺς μετὰ τὸν τοκετὸν γάλα, ἡ κολάστρα ἢ γουλιάστρα καὶ ἡ πιτιά. 'Αλλ' οὐδεμία ἀνάγκη νὰ γραφῇ: πῦαρ· κατὰ ταῦτα δυναταὶ πολλαὶ ἐκδοχαί, εἴτε δηλ. γάλα εἶναι ἀντικείμενον τοῦ ἀνταράξας, τὸ δὲ πῖαρ ἀντικ. τοῦ ἐξέλῃ, εἴτε πῖαρ καὶ γάλα (διπλῆ αἰτιατ.) ἀμφότερα ἀντικείμενα τοῦ ἐξέλῃ, εἴτε τὸ πῖαρ ἐπίθε-

τον. Ὁπωσδήποτε πρόκειται περὶ μεταφορᾶς καὶ τὸ π ῖ α ρ σημαίνει ὅ,τι τὸ νεώτερον: κ ρ έ μ α, ἀ φ ρ ό κ ρ ε μ α, κ α ϊ-μ ά κ ι, ἡ δὲ ἔννοια εἶναι: ἄλλος κανένας στὴ θέση τοῦ Σόλωνος δὲν θὰ συγκρατοῦσε τὸ λαό, τοὺς δημοκρατικούς, θὰ τὸν ἄφηνε νὰ κάμῃ ὅ,τι θέλει καὶ δὲν θά μενε ἥσυχος ὥς που κτυπῶντας νὰ βγάλῃ κρέμα ἀπ' τὸ γάλα, δηλ. νὰ ὠφεληθῇ, νὰ κερδήσῃ, νὰ βγῇ κερδισμένος. Τὸ βούτυρον δὲν φαίνεται νὰ ἦτο γνωστὸν οὔτε ἡ παρασκευή του· ὁ Ἡρόδοτος 4, 2 περιγράφει τὴν παρασκευήν του ὡς γνωστὴν εἰς τοὺς Σκύθας, βραδύτερον δὲ ὁ Ἱπποκράτης ἀναφέρει: κ α ὶ τ ὸ μ ὲ ν π ῖ ο ν, ὃ β ο ύ τ υ ρ ο ν κ α λ έ ο υ σ ι, ἐ π ι π ο λ ῆ ς δ ι ί σ τ α τ α ι ἐ λ α φ ρ ὸ ν ἐ ό ν. Παρὰ πάντα ταῦτα δὲν ἀποκλείεται ὁ Σόλων νὰ τὸ ἐγνώριζε ἐκ τῆς ἀποδημίας του, ἐντεῦθεν δ' ἡ μνεία ἐν μεταφορᾷ.

τὰς ἰδίας αὑτῶν μέμψεις ἀφέντες, ἄφηκαν κατὰ μέρος, παράτησαν τὰ παράπονα πού χαν μεταξύ τους.

ὁρίσαι ἐκ διορθώσεως τοῦ Κοραῆ ἀντὶ τοῦ ὁ ρ ί σ α ν τ α τῶν κωδίκων. Τοῦ ἐμπιστεύτηκαν τοῦ Σόλωνος ὅλα ἀδιακρίτως ἀ ρ χ ά ς, ἐ κ κ λ η σ ί α ς κτλ. καὶ τὸ ὁ ρ ί σ α ι τ ί μ η-μ α τ ο ύ τ ω ν ἑ κ ά σ τ ο υ· τ ί μ η μ α εἶναι ἡ ἐκτίμησις τοῦ φόρου, τῆς φορολογίας ἀναλόγως μὲ τὴν περιουσία. Ἀνέθεσαν στὸν Σόλωνα νὰ κανονίσῃ τὸ φόρο τοῦ καθενός, τὸ πόσοι θά ναι, τὴν ὥρα γιὰ τοὶς συνεδριάσεις κτλ.

17. *διὰ τὴν χαλεπότητα καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐπιτιμίων*· χ α-λ ε π ό τ η ς εἶναι ἡ αὐστηρότης, ἐ π ι τ ί μ ι α αἱ τιμωρίαι.

2 *ὥστε καὶ τοὺς ἀργίας ἁλόντας ἀποθνήσκειν*, ὥστε καὶ ὅσοι ἐπιάνοντο ὡς ἀργοὶ κατεδικάζοντο εἰς θάνατον,

3 *Δημάδης εὐδοκίμησεν*, ὁ Δημάδης ἀπόχτησε ὄνομα· ὁ Δημάδης, ῥήτωρ καὶ πολιτικὸς Ἀθηναῖος, αἰχμάλωτος κατὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην (338 π. Χρ.) ἐλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ἀνῆκε πλέον εἰς τοὺς μακεδονίζοντας. Ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὰ πολιτικὰ τῶν Ἀθηναίων, ἐπέτυχεν τὴν εἰρήνην πρὸς τὸν Ἀντίπατρον καὶ

τὴν καταδίκην εἰς θάνατον τοῦ Δημοσθένους (322 π. Χρ.), ἀλλὰ μεταβαίνων ὡς πρεσβευτὴς εἰς Μακεδονίαν πρὸς τὸν Ἀντίπατρον συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου (319 π. Χρ.). Δὲν ἀφῆκε συγγράμματα, τὰ δὲ φερόμενα ὡς ἔργα του εἶναι νόθα· περίφημα ἦσαν τὰ γνωμικά του, τῶν ὁποίων ἐγένετο συλλογὴ ἤδη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

18. *ἔλαβε τὰ τιμήματα*=διέταξε, ὥρισε νὰ ἐκτιμηθοῦν αἱ περιουσίαι, νὰ γίνῃ ἐκτίμησις τῶν περιουσιῶν.

μέτρα πεντακόσια ποιοῦντας· ἤδη ὁ Κοραῆς παρετήρησε ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Σόλωνος τοῦ Πλουτάρχου ὅτι τὸ ποιεῖν σημαίνει ὅ,τι καὶ σήμερον τὸ κάνω (ἔκαμε τόσο λάδι, ἔκαμε χίλιες ὀκάδες κρασὶ κ.τ.λ.). Μέτρον λέγοντες ἐννόουν οἱ ἀρχαῖοι μέδιμνον ξηρῶν προϊόντων (σίτου, κριθῆς κ.τ.λ.) ἢ μετρητὴν ὑγρῶν (οἴνου, ἐλαίου κ.τ.λ.) ὥστε μέτρον εἶναι γενικὴ ὀνομασία. Ὁ μέδιμνος ἐχώρει λίτρα 51,84 (τὸ λίτρον εἶναι ὅσον χωρεῖ τὸ κυβικὸν δέκατον τοῦ μέτρου), ὁ δὲ μετρητὴς λίτρα 38,88· ὁ μέδιμνος εἶχεν ἕξη ἑκτεῖς (ἑκτεύς), ὁ δὲ μετρητὴς δώδεκα χόας· οἱ ἑκτεῖς πάλιν ὅπως καὶ οἱ χόες εἶχαν ἄλλας ὑποδιαιρέσεις κ. οὕ. κ.

ἱππάδα τελοῦντας ἐκάλουν, τοὺς ὠνόμαζαν «οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν τάξιν τῶν ἱππέων» πβ. οἱ τὸ θητικὸν τελοῦντες =ὅσοι ἀνῆκαν εἰς τὴν τάξιν τῶν θητῶν.

οἷ μέτρων ἦν συναμφοτέρων διακοσίων καὶ γραφή: τριακοσίων. τὸ τρίτον τίμημα, ἡ τρίτη τάξις περιεῖχε ὅλους ὅσοι εἶχαν εἰσόδημα ξηρῶν καὶ ὑγρῶν ὁμοῦ προϊόντων μέτρα διακόσια. Περὶ τῆς διαιρέσεως ταύτης τῶν πολιτῶν ἰ. ὅσα λέγει ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων Πολιτείᾳ 7, 3 καὶ 4.

3 *τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν διαφόρων ἐνέπιπτεν εἰς τοὺς δικαστὰς* ἑρμην. γιατὶ οἱ περισσότερες διαφορὲς ἔφταναν ς τοὺς δικαστάς, κατάνταιναν (ἀνεφέροντο).

4 *ἐντιλήψεις* εἶναι ἀμφισβητήσεις· ὁ Κοραῆς ἑρμηνεύει: οἱονεὶ εἰς τὸ ἐναντίον λαβὰς καὶ ἐξηγήσεις.

5 *ἐπισημαίνεται δ' αὐτὸς* κ.τ.λ. ἑρμην. σημειώνει δὲ ὁ ἴδιος τὰς ἀρχάς του ὡς ἑξῆς. Ἀ ξ ί ω σ ι ς εἶναι ἡ γνώμη, ἡ κρίσις καὶ ἡ ἐνέργεια (τοῦ Σόλωνος) ὡς νομοθέτου, ὡς μεταρρυθμιστοῦ. Σημειωτέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ ἀ ξ ί ω σ ι ν ὑπάρχει καὶ γραφή: ἐ ξ ί σ ω σ ι ν.

δήμῳ μὲν γὰρ ἔδωκα κ τ λ. Ἀπόσπ. λυρικ. Bergk 5, Ἀριστ. Ἀθηναίων Πολιτ. 12, 1. Κ ρ ά τ ο ς ὁ Ἀριστοτέλης ἔνθα ἀνωτέρω: γ έ ρ α ς. Ἀ π α ρ κ ε ῖ ἐκ διορθώσεως τοῦ Κοραῆ, ἐν ᾧ τὰ χειρόγραφα: ἐ π α ρ κ ε ῖ· τὸ ἐ π α ρ κ ῶ 1)= παρέχω, χορηγῶ, μεταδίδωμι 2)=εἶμαι ἀρκούντως ἰσχυρὸς (νὰ βοηθήσω, ἢ νὰ ἐμποδίσω), τὸ δὲ ἀ π α ρ κ ῶ=εἶμαι ἀρκετός· ἑρμην. Σ τὸν λαὸ ἔδωκα τόση δύναμη ὅση ἦταν ἀρκετή, χωρὶς οὔτε νὰ τοῦ πάρω ἀπὸ τὰ δικαιώματά του, οὔτε πολὺ ν' ἁπλωθῶ (νὰ τοῦ δώσω πολλὲς ἐλπίδες γιὰ μεγαλύτερα δικαιώματα). Σημειωτέον ὅτι τὴν διόρθωσιν τοῦ Κοραῆ ἐπεβεβαίωσε νεώτερος πάπυρος.

καὶ τοῖς ἐφρασάμην κτλ. ἑρμην. καὶ γι' αὐτοὺς σκέφθηκα (πρόσεξα) νὰ μὴν πάθουν καμιὰ προσβολή. Κι' ἐστάθηκα κι ἔβαλα ἀπάνω κι' ἀπὸ τοὺς δυὸ μιὰ δυνατὴ ἀσπίδα.

6 *ἑνὸς (σώματος) μέρη*=ὥσπερ μέρη ἑνὸς σώματος. Ἡ γραφὴ ἐκ διορθώσεως, διότι οἱ κώδικες: ἑ ν ὸ ς μ έ ρ ο υ ς, ὁ δὲ Lindsgok προτείνει: ὁ μ α ί μ ο υ ς.

7 *τούτῳ δὲ τῷ νόμῳ* κτλ. καὶ ἀναφέρουν λόγια τοῦ Σόλωνος που συμφωνοῦν μὲ τὸ νόημα (τ ὸ π ν ε ῦ μ α) αὐτοῦ τοῦ νόμου.

προβάλλονται καὶ κολάζουσι ἑρμην. εἶναι ἕτοιμοι νὰ καταδιώξουν καὶ νὰ τιμωρήσουν.

19. *Συστησάμενος δὲ τὴν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλὴν*· ὁ Ἀριστοτέλης (Ἀθηναίων πολ. 8,4) λέγει: Β ο υ λ ὴ ν δ' ἐ π ο ί η σ ε τ ε τ ρ α κ ο σ ί ο υ ς, ἑ κ α τ ὸ ν ἐ ξ ἑ κ ά σ τ η ς φ υ λ ῆ ς, τ ὴ ν δ ὲ τ ῶ ν Ἀ ρ ε ο π α γ ι τ ῶ ν ἔ τ α ξ ε ν ἐ π ὶ [τ ὸ] ν ο μ ο φ υ λ α κ ε ῖ ν, ὥ σ π ε ρ ὑ π ῆ ρ χ ε κ α ὶ π ρ ό τ ε ρ ο ν ἐ π ί σ κ ο π ο ς ο ὖ σ α τ ῆ ς π ο λ ι τ ε ί α ς, κ α ὶ τ ά τ ε ἄ λ λ α τ ὰ π λ ε ῖ σ τ α κ α ὶ τ ὰ μ έ γ ι σ τ α τ ῶ ν π ο λ ι τ ῶ ν δ ι ε τ ή ρ ε ι κ α ὶ

τ ο ὺ ς ἁ μ α ρ τ ά ν ο ν τ α ς η ὔ θ υ ν ε ν κ υ ρ ί α ο ὖ σ α κ α ὶ ζ η μ ι ο ῦ ν κ α ὶ κ ο λ ά ζ ε ι ν κτλ,

ὁρῶν τὸν δῆμον οἰδοῦντα· ἑρμην. βλέποντας πως ὁ λαὸς φούσκωνε κι ἄναβε (ἔπαιρνε φωτιὰ) μὲ τὴν κατάργηση τῶν χρεῶν ἔκαμε ἐκτὸς ἀπ' αὐτὴ μιὰ δεύτερη βουλή.

οὓς προβουλεύειν ἔταξε τοῦ δήμου· ἑρμην. κι αὐτοὺς τοὺς ἔβαλε (τοὺς ὥρισε) νὰ συζητοῦν ὅλες τοὶς ὑποθέσεις πρὶν τοῖς (πάνε) ὑποβάλουν ἐνώπιον τοῦ δήμου.

2 *τὴν δ' ἄνω βουλὴν*=τ ὴ ν ἐ ν Ἀ ρ ε ί ῳ π ά γ ῳ.

3 *καὶ μαρτυρεῖν αὐτοῖς δοκεῖ μάλσιτα*· ἑρμην. καὶ πιστεύουν (οἱ πλεῖστοι, δηλ. οἱ περισσότεροι συγγραφεῖς) ὅτι πρὸ πάντων τοὺς χρησιμεύει ὡς μ α ρ τ υ ρ ί α τὸ ὅτι ὁ Δράκων πουθενὰ δὲν ἀναφέρει οὔτε ὀνομάζει ἀρεοπαγίτας καὶ πάντα κάθε φορὰ που πρόκειται γιὰ φόνους ἀναφέρεται ς τοὺς ἐφέτας.

4 *τοῦ Σόλωνος* θὰ συναφθῇ μὲ τό: τ ὸ ν ὄ γ δ ο ο ν τ ῶ ν ν ό μ ω ν.

αὐτοῖς ὀνόμασι=μ' αὐτὲς τοὶς ἴδιες λέξεις.

ἀτίμων. . . . ἐπιτίμους· ἄ τ ι μ ο ι=ὅσοι εἶχαν χάσει τὰ πολιτικά τους δικαιώματα, ἐ π ί τ ι μ ο ι ὅσοι τὰ ἀνέκτησαν, τὰ πῆραν πάλιν πίσω.

ἐκ τῶν ἐφετῶν. Ὁ Ἁρποκρατίων (β' αἰὼν μ. Χρ.) ἐν λέξει γράφει: ο ἱ δ ι κ ά ζ ο ν τ ε ς ἐ φ' α ἵ μ α τ ι κ ρ ί σ ε ι ς ἐ π ὶ Π α λ λ α δ ί ῳ κ α ὶ Π ρ υ τ α ν ε ί ῳ κ α ὶ ἐ π ὶ Δ ε λ φ ι ν ί ῳ κ α ὶ ἐ ν Φ ρ ε α τ τ ο ῖ ἐ φ έ τ α ι ἐ κ α λ ο ῦ ν τ ο. Οἱ ἐ φ έ τ α ι ἦσαν 51 τ ῶ ν ὑ π ὲ ρ τ ὰ π ε ν τ ή κ ο ν τ α ἔ τ η γ ε γ ο ν ό τ ω ν, ἐξελέγοντο δὲ ἀ ρ ι σ τ ί ν δ η ν.

ἐκ πρυτανείου· πρυτανεῖον ἦτο τὸ ἀ ρ χ ε ῖ ο ν, τὸ δημόσιον οἴκημα δηλ. ὅπου ἔμεναν οἱ π ρ υ τ ά ν ε ι ς, ἀλλ' ἡ θέσις αὐτοῦ ἀμφισβητεῖται.

ὁ θεσμὸς ἐφάνη ὅδε· ἑρμην. ἐδημοσιεύθη αὐτὸς ὁ νόμος· ὁ ὅρος θ ε σ μ ὸ ς περὶ τῶν νόμων τοῦ Δράκοντος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σόλων εἶπε τοὺς νόμους θεσμούς.

5 *ἀσάφεια τοῦ γράμματος ἢ ἔκλειψις*· ἑρμην. ἐκτὸς ἂν συνέ-

βηκε νὰ εἶναι σκοτεινὸ τὸ κείμενο ἢ νὰ ἔφυγε τίποτα (ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὸ κείμενο).

[ὅτε δ θεσμὸς ἐφάνη ὅδε] συμφωνῶ μὲ τοὺς ἐξοβελίζοντας.

20. *ἴδιος*=ἰδιαίτερος, χωριστὸς (τοῦ Σόλωνος).

τὸν ἐν στάσει μηδετέρας μερίδος γενόμενον· ὁ Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ 8,8 λέγει περὶ τοῦ πράγματος: ὃ ς ἂ ν σ τ α σ ι α ζ ο ύ σ η ς τ ῆ ς π ό λ ε ω ς μ ὴ θ ῆ τ α ι τ ὰ ὅ π λ α μ η δ ὲ μ ε θ' ἑ τ έ ρ ω ν, ἄ τ ι μ ο ν ε ἶ ν α ι κ α ὶ τ ῆ ς π ό λ ε ω ς μ ὴ μ ε τ έ χ ε ι ν.

βούλεται δ' ὡς ἔοικε κ.τ.λ. νὰ μὴν εἶναι κανεὶς ἀδιάφορος μήτε ἀναίσθητος διὰ τὴν τύχην τῆς κοινότητος ἐξασφαλίζοντας τὰ ἀγαθά του καὶ μὲ τὸ νὰ καυχιέται πως δὲν ὑποφέρει πόνους καὶ κακὰ μαζὶ μὲ τὴν πατρίδα (ὅπως κι ἡ πατρίδα).

2 *δ τῇ ἐπικλήρῳ διδούς·* ἐ π ι κ λ ή ρ ῳ=ἡ ὀρφανὴ κληρονόμος, ἡ κάτοχος κ λ ή ρ ο υ, ἥτις δὲν εἶχεν ἀδελφὸν ἵνα κληρονομήσῃ τὴν περιουσίαν τοῦ πατρός· διὰ νὰ διατηρηθῇ τὸ γένος ἐλάμβανε σύζυγον τὸν πλησιέστατον τῶν συγγενῶν ὄχι ὅμως ἐκ τῶν ἀνιόντων· τ ὸ δ ί δ ω μ ι ἐδῶ= ἐπιτρέπω.

ὀπύεσθαι παθητ. τοῦ ὀ π ύ ω ἢ ὀ π υ ί ω=παίρνω γυναῖκα, νυμφεύομαι, ὥστε ὀ π ύ ο μ α ι περὶ γυναικὸς=ὑπανδρεύομαι.

συνεῖναι γραφὴ τοῦ Ἀνωνύμου, ἐν ᾧ οἱ κώδικες: σ υ ν ι έ ν α ι.

πρὸς τοὺς μὴ δυναμένους συνεῖναι· οἱ μὴ δυνάμενοι συνεῖναι εἶναι οἱ σωματικῶς ἀνίκανοι, οἱ πάσχοντες ἀπὸ ἀνικανότητα.

ἢ μετ' αἰσχύνης καθέξουσι=ἢ θά τον διατηρήσουν (τὸν γάμον) ντροπιασμένα, ἄτιμα· ἀντιτίθεται πρὸς τὸ π ρ ο ή σ ο ν τ α ι=θὰ τὸν παραιτήσουν, θὰ τὸν διαλύσουν, θὰ ζητήσουν νὰ διαλυθῇ.

διαλέγεσθαι· τὸ ῥ. ἐνταῦθα σημαίνει ἔ χ ω σ χ έ σ ε ι ς, ε ὑ ρ ί σ κ ο μ α ι ε ἰ ς σ χ έ σ ε ι ς σ υ ζ υ γ ι κ ά ς, ὅπως ἀνωτέρω τὸ π λ η σ ι ά ζ ε ι ν.

4 ***εἰς τοῦτο δὲ συντελεῖ κτλ.*** μὲ τοῦτο συμφωνεῖ καὶ τὸ ὅτι...

μῆλον κυδώνιον=κυδῶνι· κατατραγοῦσαν μετ. ἀόρ. β΄ τοῦ κατατρώγω, ἀόρ. κατέτραγον, οἱ κώδικες: συγκατατραγοῦσαν, ἀλλ᾽ ὁ Κοραῆς συμφώνως πρὸς τὰ πράγματα καὶ ὁδηγηθεὶς ἐκ δύο χωρίων τῶν Ἠθικῶν (130α, 279f) διώρθωσε εἰς κατατραγοῦσαν.

5 *τιμή τις κ.τ.λ.* εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ἐκτιμᾷ καὶ περιποίησις συγχρόνως.

6 *ἐπὶ τεκνώσει καὶ χάριτι* κτλ. γίνεσθαι ἐκ διορθ. Κοραῆ, οἱ κώδικες: γενέσθαι. Ἑρμην. γιὰ ν᾽ ἀποχτήσουν παιδιὰ καὶ νὰ εὐχαριστηθοῦν καὶ ν᾽ ἀγαπήσῃ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο.

7 *Διονύσιος* κτλ. τύραννος τῶν Συρακουσῶν 405—367 π. Χρ. γάμους νυμφαγωγῶν παρ᾽ ἡλικίαν· ἑρμην. κάνοντας γάμους ς ἀνθρώπους ἔξω ἀπ᾽ τὴν ἡλικία που στέκει, περασμένης ἡλικίας (ὅπως ἦταν ἡ μητέρα του πού θελε νὰ πανδρευτῇ).

οὐ δοτέον ὁ Κοραῆς ἑρμηνεύει: οὐ συγχωρητέον πβ. ἀνωτέρω δίδωμι=ἐπιτρέπω.

οὐδὲ περιοπτέον ἀώρους καὶ ἀχαρίστους κ.τ.λ. ἑρμ. οὔτε νὰ βλέπουν μ᾽ ἀδιαφορία ζευγαρώματα δυσανάλογα που δὲν δίνουν εὐχαρίστηση καὶ δὲν ἔχουν καμιὰ δουλειὰ τοῦ γάμου οὔτε τὸν σκοπό του.

8 *ἐμμελὴς*=μὲ γοῦστο, μὲ καλαισθησία.

εὖ γοῦν ὡς γαμεῖν ἔχεις τάλας εἶναι στίχος ἐκ τοῦ Φιλοκτήτου τοῦ Αἰσχύλου ἢ τοῦ Εὐριπίδου (ἰ. Nauck σελ. 841)· ἑρμην. Βέβαια στέκεις καλὰ (εἶσαι σὲ θέση), δυστυχισμένε, γιὰ νὰ παντρευτῇς.

καὶ νέον ἐν δωματίῳ πλουσίας κ.τ.λ. ἀπὸ συνουσίας, εἷς τῶν κωδίκων (ὁ Seitenstettensis· Seitenstetten εἶναι μικρὰ πόλις τῆς Αὐστρίας καὶ μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, τὸν τελευταῖον, ἔμεινεν εἰς τὴν Αὐστρίαν) ἔχει ὑπό· ἀλλὰ δὲν εἶναι σαφὲς πῶς ἐννοεῖ ὁ Πλούταρχος ὅσα ἐδῶ λέγει.Πάντως τὸ χωρίον νοσεῖ. Ὁ ἐμμελὴς ἄρχων ἐξανευρὼν νέον κ.τ.λ. Θὰ τὸν μετα-

φέρῃ π ρ ὸ ς π α ρ θ έ ν ο ν ν ύ μ φ η ν κ.τ.λ. Σημειωτέον δ' ὅτι ἀντὶ τοῦ μ ε τ ο ι κ ί σ ε ι, προερχομένου ἐκ διορθώσεως, οἱ κώδικες ἔχουσι: μ ε τ ο ι κ ή σ ε ι. Μετὰ τὸ ν ύ μ φ η ν ὁ Seitenstenttensis ἔχει: ἤ.

21. *κακῶς ἀγορεύειν*=κ α κ ῶ ς λ έ γ ε ι ν, κακολογεῖν.

2 *ἀρχείοις*, ἀ ρ χ ε ῖ α εἶναι τὰ γραφεῖα τῶν ἀρχόντων.

καὶ θεωρίας οὔσης ἀγώνων· ἑρμην. καὶ ὅταν ἑώρταζαν ἀγῶνας, ὅταν εἶχαν ἑορτὰς ἀγώνων.

τῷ ἰδιώτῃ, τ ῷ κ α κ ῶ ς ἀ κ ο ύ σ α ν τ ι δ η λ ο ν ό τ ι· Κοραῆς.

ἀπαίδευτον καὶ ἀκόλαστον, εἶναι σημεῖον κακῆς ἀνατροφῆς καὶ ἀπόδειξις ὅτι δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ συγκρατῆται.

3 *εὐδοκίμησε*, ἀπέκτησε δὲ φήμην.

φιλίαν τε συγγενείας ἐτίμησε μᾶλλον κ.τ.λ. ἐπροτίμησε τὴν φιλίαν ἀπὸ τὴν συγγένειαν (ἔδωκε περισσότερη σημασία, καλύτερη θέση) καὶ τὴν ἀγάπη ἀπὸ τὴν ἀνάγκη καὶ τὰ πλούτη τά καμε νά ναι ς τὴν ἀλήθεια ἰδιοχτησία ἐκείνων που τά χαν. Ἀ ν ά γ κ η εἶναι ἡ τοῦ νόμου ἐπιβολὴ ἐ ν τ ῷ γ έ ν ε ι τ ο ῦ τ ε θ ν η κ ό τ ο ς τ ὰ χ ρ ή μ α τ α κ α ὶ τ ὸ ν ο ἶ κ ο ν κ α τ α μ έ ν ε ι ν, χ ά ρ ι ς δὲ ἡ εὔνοια, ἡ ἀγάπη πρὸς ἄλλον τινὰ ἔξω τοῦ οἴκου.

4 *οὐ μὴν ἀνέδην γε πάλιν κτλ.* Ἑρμην. γι' αὐτὸ ὅμως πάλι δὲν ἄφησε (παραχώρησε) τοὶς δωρεὲς χωρὶς περιορισμοὺς καὶ ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, (Γι' αὐτὸ ὅμως πάλι δὲν ἔδωκε ἐλευθερία νὰ κάνῃ κανεὶς τὰ διάφορα εἴδη τῶν δωρεῶν ὅπως ἤθελε ἀδιακρίτως), παρὰ μόνον ἂν ἔκανε κανεὶς δωρεὰ χωρὶς νὰ πιεσθῇ (νὰ τὸν στενοχωρήσῃ, νὰ τὸν ἀναγκάσῃ ἀρρώστεια κ.τ.λ.) ἀπὸ ἀρρώστεια ἢ ἀπὸ γιατρικὰ ἢ ἀπὸ κλείσιμο ἢ ἀπὸ βία ἢ ν' ἀκούσῃ τὰ λόγια γυναικός, ἐπειδὴ πολὺ καλὰ καὶ πολὺ σωστὰ εἶχε τὴν ἰδέα (ὁ Σόλων) ὅτι τὸ νὰ πεισθῇ κανεὶς ἐνάντια ς ἐκεῖνο που θά ταν τὸ πιὸ καλὸ δὲν κάνει διαφορὰ ἀπὸ τὸ νὰ ὑποχωρήσῃ κανεὶς ς τὴ βία (ὅτι νὰ πεισθῇ κανεὶς εἶναι τὸ ἴδιο σὰν νὰ ὑποχωρήσῃ) κι ἐπειδὴ ἔβαλε ς τὴν ἴδια θέση μὲ τὴ βία τὴν ἀπάτη καὶ μὲ τὴ λύπη τὴν ἡ δ ο ν ή, γιατὶ

τὸ ἴδιο μποροῦν αὐτὰ νὰ πάρουν τὰ μυαλὰ τοῦ ἀνθρώπου.

5 *ἐπέστησε δὲ καὶ ταῖς ἐξόδοις κ.τ.λ.* ὁ νοῦς: Διὰ νόμου ἐρρύθμισε τὰ τῶν ἐξόδων τῶν γυναικῶν ἐκ τοῦ οἴκου, τὰ κατὰ τὰ πένθη, τὰ κατὰ τὰς ἑορτάς· διὰ τοῦ νόμου περιωρίζετο ἡ ἀταξία καὶ πᾶσα ὑπερβολή.

κάνητα· κάνης=καλάθι· ὁ π ῆ χ υ ς=44,4 ἑκατοστόμετρα.

ἀμυχὰς δὲ κοπτομένων κ.τ.λ. ὁ νοῦς : Ἀπηγόρευσε νὰ σχίζουν τὸ πρόσωπόν τους μὲ τὰ νύχια καὶ νὰ χτυπιῶνται ἢ νὰ λὲν μοιρολόγια καμωμένα ἀπὸ πρωτύτερα ἢ νὰ βγάζουν στιγκλιὲς γιὰ πεθαμένο σὲ ξένη κηδεία.

ἐναγίζειν δὲ βοῦν κ.τ.λ. ἀπηγόρευσε νὰ θυσιάζουν εἰς τοὺς τάφους βόδια· σ υ ν τ ι θ έ ν α ι=νὰ θάβουν μὲ τὸν νεκρό· χ ω ρ ὶ ς ἐ κ κ ο μ ι δ ῆ ς=ἐκτὸς ἀπ' τὴν ὥρα τῆς ταφῆς, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ὥρα πού θαβαν τὸν πεθαμένο.

κἂν ὁ Seitenstettensis, ἐν ᾧ ἄλλοι : κ α ί.

πρόσκειται, τὸ κ ε ῖ μ α ι παθητ. παρακ. τοῦ τ ί θ η μ ι, ὥστε π ρ ό σ κ ε ι τ α ι=ἔχει προστεθῆ.

22. *ἐπ' ἀδείας*=γιὰ τὴν ἀσφάλεια πού χαν, πού βρισκαν ἐκεῖ·

τὰ πλεῖστα τῆς χώρας κ.τ.λ. Ἑρμην. ἡ γῆς ἡ περισσότερη δὲν ἦταν καλὴ κι ἦταν φτωχή.

τῷ μὲν γὰρ Λυκούργῳ κ.τ.λ. ὄ χ λ ο υ ξ ε ν ι κ ο ῦ γεν. ἀφαιρετ. εἰς τὸ κ α θ α ρ ά ν. Π ο λ λ ο ῖ σ ι ἐκ διορθώσεως, διότι ἡ γραφὴ εἶναι: π ο λ λ ο ῖ ς, τοῦτο δὲ λείπει ἀπὸ ἕνα κώδικα, τὸν Seitenstettensis. Ὁ στίχος ἐκ δράματος τοῦ Εὐριπίδου, παρὰ Nauck ἀποσπ. τραγικῶν ἀρ. 995 σ. 680· ὃ β έ λ τ ι ο ν ἦ ν μ ὴ σ χ ο λ ά ζ ε ι ν, ἑρμην. που σύμφερε (ἦταν συμφέρο) νὰ μὴ μένῃ ἀργό. Κ α ὶ τ ῆ ς χ ώ ρ α ς τ ὴ ν φ ύ σ ι ν ὁ ρ ῶ ν. Ἑρμην, κι ὁ τόπος ἀπὸ τὸ φυσικό του (φυσικὰ) δύσκολα ἔφτανε (ς τοὺς γεωργοὺς) ς ἐκείνους που καλλιεργοῦσαν.

4 *ἀγόμενος γυναῖκα·* ἄ γ ο μ α ι γ υ ν α ῖ κ α=παίρνω γυναῖκα, παντρεύομαι.

τόν τε μισθὸν ἀπέχει κ,τ.λ. Ἑρμην. πῆρε τὴν πληρωμή του (πληρώθηκε) καὶ δὲν ἄφησε ς τὸν ἑαυτό του κανένα δι-

καίωμα ἀπέναντι στὰ παιδιά του, μὰ τὰ ὁποῖα καὶ που τὰ γέννησε εἶναι μιὰ προσβολὴ ἀπὸ μέρους του.

23. *πλείστην ἀτοπίαν*=πολλὰς ἀσυνεπείας.

οἱ νόμοι τῷ Σόλωνι=οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος.

λέγων κακῶς πιστεύεται ὅτι ἐκ διορθώσεως τοῦ Wilamowitz ἀντὶ τοῦ λ έ γ ω δὲ τῶν χειρογράφων, τὸ ὁποῖον ὑποκείμενον θὰ εἶχε τὸ ἐ γ ώ, διότι ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδότοῦ Σόλωνος Πλουτάρχου σημειοῦται: λ έ γ ω ν ἐκ διορθώσεως οἱ πρὸ ἐμοῦ ἀντὶ τοῦ λ έ γ ω.

2 *ἀπαραιτήτως κολάζειν*=ἀμειλίκτως κολάζειν.

3 *εἰς μέν γε τὰ τιμήματα* κτλ. Ἑρμην. Γιατὶ ς τὴν ἐκτίμηση που κάνει γιὰ τὰ ἔξοδα τῶν θυσιῶν λογαριάζει τὴν ἴδια ἀξία γιὰ ἕνα πρόβατο γιὰ μιὰ δραχμὴ καὶ γιὰ ἕνα μέδιμνο στάρι.

ὧν φησιν ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος κ.τ.λ. Ἑρμην. ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ δυὸ ποσὰ ὁ Φ. Δ. λέγει ὅτι τὸ ἕνα εἶναι ἡ ἀξία ἑνὸς βοδιοῦ, τὸ ἄλλο ἡ ἀξία ἑνὸς προβάτου. Ὁ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐγεννήθη πιθανώτατα μετὰ τὸ 350 π. Χρ. ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ Θεοφράστου, διορισθεὶς δ᾽ ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου ἐ π ι σ τ ά τ η ς (ἐ π ι μ ε λ η τ ὴ ς) τῶν Ἀθηνῶν ἐκυβέρνησε καλῶς ἐπὶ 10 ἔτη καὶ τὸ 308—307 ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς ὑπὸ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Α΄, ἀλλὰ γενόμενος ὕποπτος εἰς τὸν Πτολεμαῖον τὸν Β΄ ἐξεδιώχθη ἐκεῖθεν καὶ ἀπέθανε δηχθεὶς ὑπὸ ὄφεως. Ὡς συγγραφεὺς ὑπῆρξε πολυμερής. Ἔγραψε πραγματείας ἱστορικάς, φιλοσοφικάς, γραμματολογικὰς (περὶ τῆς Ἰλιάδος, περὶ τῆς Ὀδυσσείας) καὶ ἄλλας περὶ τῶν ὁποίων κατάλογον διέσωσεν ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος (α΄ ἥμισυ τῆς γ΄ μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος).

4 *πρὸς τὰς νῦν*· Ἑρμην. ἂν τοις συγκρίνῃ κανεὶς μὲ τοὶς σημερινές.

5 *ἀπὸ τῶν γενῶν εἰς ἃ διῃρέθησαν* κ.τ.λ. ἀλλὰ ἀπὸ τὰ εἴδη εἰς τὰ ὁποῖα ἐχωρίσθηκαν οἱ ἐργασίες.

Ὅπλητα; . . *Ἀργαδεῖς* ἐκ διορθώσεως τοῦ Cobet, ὁ π λ ί τ α ς. . . ἐ ρ γ ά δ ε ι ς οἱ κώδικες.
δυεῖν παράλλ. τύπος τοῦ δ υ ο ῖ ν. (πβ. ο ἴ κ ε ι—ο ἴ κ ο ι, ὥστε τὸ θέμ ι εἰς —ο ἐμφανίζει τύπον εἰς —ε· ἐν ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἀπὸ τοῦ 329 π. Χρ. καὶ παρὰ τοῖς νεωτέροις ἀττικοῖς καὶ ἐν τῇ κοινῇ).
Γελέοντας ἐκ διορθώσεως τοῦ Sintenis (ἰ. εἰσαγωγήν), ἐν ᾧ ὁ Seitenstettensis: τ ε λ έ ο ν τ α ς. Γ ε λ έ ο ν τ ε ς= λαμπροί, λάμποντες. Τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων φυλῶν, τὰ ἐνταῦθα μνημονευόμενα, σημαίνουσι πιθανώτατα τοὺς πολεμιστάς, τοὺς γεωργούς, τοὺς λαμπρούς, τοὺς αἰπόλους, διότι ἡ διαίρεσις ἐν ἀρχῇ τῶν κατοίκων κατὰ βίους.
προβατεία=τὸ ἐπάγγελμα τοῦ βοσκοῦ.
6 *ἀεννάοις* περὶ τοῦ ἐτύμου ἰ. ὁμηρικόν μου λεξικὸν ἐν λ. ἀ έ ν α ο ς.
ἐστί διαρκὴς=εἶναι ἐφωδιασμένη.
τεσσάρων ἦν σταδίων· τὸ σ τ ά δ ι ο ν 177,6 μέτρ.
ὀργυιῶν δέκα· ὀ ρ γ υ ι ὰ=1,776 τοῦ μέτρου.
ἑξάχουν ὑδρίαν· ἑ ξ ά χ ο υ ς=ὁ χωρῶν ἓξ χ ό α ς, ὁ δὲ χ ο ῦ ς=3,24 λίτρα. (ὁ μ ε τ ρ η τ ὴ ς ἰ. ἀνωτέρω=12 χόες).
7 *πέντε πόδας*· ὁ π ο ὺ ς=29,9 ἑκατοστόμετρα.
ἀσινῶς=ἀ β λ α β ῶ ς.
8 *βόθρους δὲ καὶ τάφρους κ.τ.λ.* Ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι οἱ βόθροι ἐπετρέπετο νὰ σκάπτωνται εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ξένου βόθρου ἴσην πρὸς τὸ βάθος των. Ὥστε ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἐξηρτᾶτο τὸ βάθος.
24. *τῶν δὲ γινομένων διάθεσιν*. Ἑρμην. Ἀπὸ ὅσα ἔβγαζε ὁ τόπος ἔδωκεν ἄδεια νὰ πουλᾶν κ.τ.λ. πβ. τὴν ὁμοίαν σημασίαν τοῦ γ ί ν ε σ θ α ι ἐν τῇ γλώσσῃ μας: ἐ φ έ τ ο ς ἔ γ ι ν ε π ο λ ὺ σ τ α φ ύ λ ι, ἔ γ ι ν α ν π ο λ λ ὰ σ ῦ κ α, δ ὲ ν ἔ γ ι ν α ν ἐ λ ι έ ς, δ ὲ ν ἔ γ ι ν ε κ ρ α σ ὶ κ.τ.λ.
2 *ἀπείρητο* παθητ. παρακ. τοῦ ἀ π α γ ο ρ ε ύ ω· ἀ π ε ί ρ η τ ο=εἶχεν ἀπαγορευθῇ.

3 *βλάβης τετραπόδων νόμον.* Ἡ ἔννοια: ὁ νόμος ἦτο περὶ βλάβης τετραπόδων δηλ. ἀνεφέρετο εἰς τὴν ἀποζημίωσιν τὴν διδομένην ἄν τετράποδον ἐγίνετο πρόξενον βλάβης· ἐν τῷ νόμῳ ὑπῆρχε διάταξις, καθ' ἣν ὁ κύριος τοῦ κυνὸς ὤφειλε νὰ παραδώσῃ τὸν κύνα δεδεμένον τριπήχει κλοιῷ. Κ λ ο ι ὸ ς=κουλοῦρα (γύρω ς τὸ λαιμὸ) σκύλλου.

τὸ μὲν ἐνθύμημα χάριεν. Ἑρμην. καὶ εἶναι ἡ ἐπινόηση, εἶναι αὐτὴ ἡ ἐφεύρεση χαριτωμένη.

4 *παρέχει δ' ἀπορίαν καὶ ὁ τῶν δημοποιήτων νόμος.* Ἑρμην. Παρουσιάζει δυσκολία καὶ ὁ νόμος ὁ σχετικὸς μὲ τὴν απόχτηση τῆς ἰθαγενείας (τῆς ἀθηναϊκῆς), διότι ἐπιτρέπει ν' ἀποχτήσουν πολιτικὰ δικαιώματα μόνον ὅσοι εἶναι ἐξόριστοι ἀπὸ τὸν τόπο τους διὰ βίου ἢ ὅσοι ἔρχονται ς τὴν Ἀθήνα μὲ ὅλη τους τὴν οἰκογένεια νὰ δουλέψουν (σὲ τέχνη).

ἐπὶ βεβαίῳ τῷ μεθέξειν τῆς πολιτείας. Ἑρμην. μὲ τὴν βεβεβαιότητα ὅτι θὰ λάβουν μέρος ς τὸ πολίτευμα κι ἐπειδὴ τοὺς θεωροῦσε πως ἄξιζαν τὴν ἐμπιστοσύνη του, τοὺς πρώτους, γιατὶ ἡ ἀνάγκη τους ἔκαμε νὰ χάσουν τὴν πατρίδα τους, τοὺς ἄλλους, γιατὶ την εἶχαν πάρει τὴν απόφαση νὰ παρατήσουν τὸν τόπο τους.

25. *ὡς Ἀριστοτέλης φησί·* ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ 7,1 λέγει: ἀ ν α γ ρ ά ψ α ν τ ε ς δ ὲ τ ο ὺ ς ν ό μ ο υ ς ε ἰ ς τ ο ὺ ς κ ύ ρ β ε ι ς ἔ σ τ η σ α ν ἐ ν τ ῇ σ τ ο ᾷ τ ῇ β α σ ι λ ε ί ῳ. Περὶ τῶν ἀξόνων καὶ κύρβεων ἰ. κεφ. 1.

2 *Κρατῖνος ὁ κωμικὸς* κτλ. κωμικὸς ποιητὴς τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας, ὀνομαστὸς ὅσον καὶ ὁ Ἀριστοφάνης καὶ ὁ Εὔπολις, ἀκμάσας τὰ μέσα τῆς ε΄ ἑκατονταετηρίδος. Σφοδρὸς ἀντίπαλος τοῦ Περικλέους καὶ τῆς Ἀσπασίας. Ἔγραψε 21 κωμῳδίας, ἐνίκησε ἐνάκις.

πρὸς τοῦ Σόλωνος καὶ Δράκοντος ἰ. Ἀπόσπ. κωμικῶν Kock 277. Ἑρμην. Γιὰ ὄνομα τοῦ Σόλωνος καὶ τοῦ Δράκοντος ποὺ σήμερα ψήνουν πιὰ ς τοὺς κύρβεις τους τὸ κριθάρι.

3 *ἐμπεδώσειν*, ὅτι θὰ διατηρήσῃ.

ἰδίως δ' ἕκαστος κ.τ.λ. καὶ γραφή: ἴ δ ι ο ν. Θ ε σ μ ο θ έ τ α ι

κυρίως=νομοθέται, διότι θεσμὸς ἀρχικῶς=νόμος. Περὶ τῶν ἔργων τῶν νομοθετῶν ἰ. 'Αριστ. 'Αθηναίων Πολιτείαν κεφ. 59 καὶ κεφ. 3 «οἱ δὲ θεσμοθέται... ᾑρέθησαν ὅπως ἀναγράψαντες τὰ θέσμια φυλάττωσι κ.τ.λ.» καὶ κατωτέρω «Θεσμοθέται δ' εἶχον τὸ θεσμοθετεῖον» κ. ά.

πρὸς τῷ λίθῳ εἶναι ὁ λίθος ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐγίνοντο αἱ προκηρύξεις· ὅτι εἶναι αὐτὸς μὲ τὸν βωμὸν τοῦ ἀγοραίου Διὸς δὲν δέχονται πολλοί.

καταφατίζων=βεβαιώνων.

ἀνδριάντα χρυσοῦν ἰσομέτρητον κ.τ.λ. εἰς τὸ ἀντίστοιχον χωρίον τῆς 'Αθηναίων πολιτείας τοῦ 'Αριστοτέλους κεφ. 7 λέγεται «οἱ δ' ἐννέα ἄρχοντες ὀμνύντες πρὸς τῷ λίθῳ κατεφάτιζον ἀναθήσειν ἀνδριάντα χρυσοῦν, ἐάν τινα παραβῶσι τῶν νόμων». Τὸ ἰσομέτρητον ἑρμηνεύεται ἰσοστάσιον =ἴσου βάρους, ἰσχυούσης τῆς ἀναλογίας τοῦ χρυσοῦ πρὸς τὸν ἄργυρον 1:10, ὥστε δεκαπλασίου βάρους ἔπρεπε νὰ εἶναι ὁ ἀνατιθέμενος ἀνδριάς, τὸ ποσὸν δηλ. τὸ ὁποῖον ἐλάμβανεν ὁ δωροδοκῶν, ὁ δεχόμενος δῶρα ἄρχων, ἔπρεπε νὰ δεκαπλασιασθῇ καὶ νὰ στήσῃ χρυσοῦν ἀνδριάντα ἑαυτοῦ ἐν Δελφοῖς· ἀλλ' ἐκ τῆς 'Αθηναίων πολιτείας, ἔνθα οὔτε τὸ ἰσόμετρον ὑπάρχει οὔτε τὸ ἐν Δελφοῖς καὶ διότι καὶ ἄλλως δὲν ἀποδεικνύεται τοῦτο οὔτε εἶναι πιθανόν, πειθόμεθα ὅτι αἱ λέξεις ἰσόμετρον καὶ ἐν Δελφοῖς εἶναι μεταγενεστέρου τινὸς προσθήκη.

4 *συνιδὼν δὲ κ.τ.λ.* =παρατηρήσας δὲ. . . ὅτι δὲν συνέπιπτεν ἀπολύτως κ.τ.λ.

ἔταξε ταύτην ἕνην καὶ νέαν=ὥρισε νὰ λέγεται παλαιὰ καὶ νέα. Ἕνος ἐπίθ. ἐξ οὗ θέματος καὶ τὸ senex=γέρων.

πρῶτος ὡς ἔοικεν κ.τ.λ. Ἑρμην. πρῶτος, ὅπως φαίνεται, σωστὰ τὰ κατάλαβε τὰ λόγια τοῦ Ὁμήρου, σωστὰ κατάλαβε πῶς ὁ Ὅμηρος ἔλεγε κ.τ.λ. 'Οδυσ. ξ 162.

5 *τὰς δ' ἀπ' εἰκάδας.* Ἑρμην. καὶ τοὶς μέρες ἔπειτ' ἀπὸ τὴν εἰκοστή.

ὥσπερ τὰ φῶτα τῆς σελήνης ἑώρα. Ἑρμην. ὅπως ἔβλεπε τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ (νὰ λιγοστεύῃ). Ἐπειδὴ ὁ μηνιαῖος κύκλος τῆς σελήνης διήρκει 29 1)2 ἡμέρας, ἄλλοι μὲν μῆνες εἶχαν 29 ἡμέρας, ἄλλοι δὲ 30 καὶ ἦσαν διῃρημένοι εἰς τρεῖς δεκάδας· αἱ 20 πρῶται ἡμέραι ἐμετροῦντο ἐξ ἀρχῆς, αἱ δὲ 10 καὶ διὰ τοὺς μῆνας τῶν 29 ἡμερῶν αἱ 9 ἐμετροῦντο ἀναδρομικῶς ἀπὸ τοῦ τέλους, ἀπὸ τῆς τρίτης δηλ. δεκάδος. Ἡ πρώτη ἡμέρα ἐλέγετο νουμηνία, δηλονότι νέα σελήνη.

εἰσενεχθέντων=ἀφοῦ ἐδημοσιεύθησαν.

ἐμβάλλειν· οἱ κώδικες ἐμβαλεῖν, ἀλλ᾽ὁ Κοραῆς προτείνει: ἐμβάλλειν λέγων: ἴσως γραπτέον ἐμβάλλειν διὰ τὸ προσεχές: ἀφαιρεῖν, πλὴν εἰ μή τις τοῦτο μᾶλλον αἱροῖτο τρέπειν εἰς τὸ ἀφελεῖν.

καὶ τὸ μὴ πράττειν ἄτοπον κτλ. Ἑρμην. καὶ ν᾽ ἀρνηθῇ δὲν ἦταν σωστὸ (δὲν ἔστεκε) καὶ νὰ συμφωνήσῃ ἐκινοῦσε τὸν φθόνο.

ἔργμασι γὰρ ἐν μεγάλοις κτλ. Ἀποσπ. λυρικ. Bergk 7. Ὁ Πλούταρχος εἰσάγει ἐνταῦθα τὸν β´ στίχον ἐλεγειακοῦ διστίχου παρενθετικῶς ὥστε τὸ γὰρ εἶναι τοῦ Πλουτάρχου καὶ ὄχι τοῦ στίχου καὶ τὸ ἔργμασι ἔπρεπε νὰ εἶναι ἔργμασιν· ἁδεῖν ἀπαρ. ἀορ. εὔαδε τοῦ ἁνδάνω περὶ οὗ ἰδὲ ὁμηρικόν μου λεξικόν. Ἑρμην. Γιατί, ὅπως λέει, σὲ μεγάλες δουλειὲς εἶναι δύσκολο νὰ εὐχαριστήσῃ κανεὶς ὅλους.

πρόσχημα τῆς πλάνης. Ἑρμην. πῆρε γιὰ πρόσχημα τοῦ ταξιδιοῦ τὸ ἐμπόριο ς τὴ θάλασσα.

26. *Νείλου ἐπὶ προχοῇσι* κτλ. Ἀπόσπ. λυρικ. Bergk 28 Προχοαὶ=αἱ ἐκβολαὶ ἤδη παρ᾽ Ὁμήρῳ.

Ἡλιοπολίτην ἐκ διορθώσεως τοῦ Cobet, οἱ κώδικες: ἡλιουπολίτην.

Ἀτλαντικὸν λόγον, τὴν διήγησιν περὶ τῆς Ἀτλαντίδος.

ὥς φησι Πλάτων· ἰ Τιμαίου 21 κ. ἑξ. Κριτίου 108 d κ. ἑξ. τὸν Σόλωνα ἠμπόδισε νὰ τελειώσῃ τὸ ποίημα τὸ γῆρας. ἰ. 62β. *Ἀτλαντὶς* ἡ πελωρία νῆσος ἐν τῇ κατὰ τὴν δύσιν θα-

λάσση (Ἡροδ, 1,203), ἥτις συνεπείᾳ σεισμοῦ καὶ πλημμύρας ἐξηφανίσθη. Ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ἄλλοι μὲν ἐδέχοντο ὅτι ἐπρόκειτο περὶ φανταστικῆς διηγήσεως, ἄλλοι δὲ ὅτι ἐκ τῆς ἀναμνήσεως πραγματικοῦ συμβεβηκότος ἐπλάσθη παράδοσις.

2 *εἶχε οὐ μεγάλην πόλιν* κτλ.=κατοικοῦσε· δυσχερέσι καὶ φαύλοις· δυσχερῆ καὶ φαῦλα=δύσκολα καὶ ἄγονα.

3 *πρός τε διαγωγην* κτλ. γιὰ νὰ ζῇ κανεὶς καλὰ (καὶ γιὰ νὰ εἶναι ἡ ζωὴ ἄνετη).

4 *νῦν δὲ (φησὶ) σὺ νῦν μὲν Σολίοισι* κτλ. Ἀποσπ. λυρικ. Bergk 19 τὸ φησὶ (παρενθετικῶς) δὲν εἶναι τοῦ ποιήματος. Ἀσκηθὴς=ἀβλαβής, σῶος. Κύπρις ἰοστέφανος εἶναι ἡ Ἀφροδίτη ἡ στεφανωμένη μὲ γιούλια, πβ. Ὁμηρ. Ὕμνον. 6,18: εἶδος θαυμάζοντες ἰοστεφάνου Κυθερείης. Οἰκισμῷ ἐτέθη τὸ ἀφῃρημένον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ συγκεκριμένου, διότι οἰκισμὸς εἶναι ἐνέργεια τοῦ οἰκίζειν, ἐνταῦθα δὲ αὐτοὶ οἱ ᾠκισμένοι.

27. *τὴν δὲ πρὸς Κροῖσον ἔντευξιν* κτλ. ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐδῶ καὶ τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον λεγόμενα πβ. ὅσα ἐκθέτει ὁ Ἡρόδοτος βιβλ. 1.30 καὶ ἑξῆς, 1,86.

ἐκεῖνός τε γὰρ ὁρῶν κ.τ.λ. καὶ τῷ Σόλωνι κ.τ.λ. τὴν θάλασσαν ὑποκείμενον, τὸ δὲ ποταμὸν ἀντικείμενον τοῦ ὁρῶν. Ἡ σύνδεσις γίνεται διὰ τοῦ τε - καί, πρόκειται δὲ παρομοίωσις, ἡ ὁποία δὲν ἀποδίδεται καὶ γλωσσικῶς. Πολλάκις τὰ δύο μέρη τῆς παρομοιώσεως ἐκφέρονται ἀσυνδέτως πβ. διψᾶν οἱ κάμποι γιὰ νερὰ καὶ τὰ βουνὰ γιὰ χιόνι̯α, διψᾷ κι ὁ γέρο-Ζαχαριᾶς γιὰ τούρκικα κεφάλια=ὅπως διψᾶν οἱ κάμποι κ.τ.λ. ἔτσι διψᾷ κι ὁ γέρο Ζαχαριᾶς, πβ. ὁμοίως τὸ τοῦ Πινδάρου: ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ κ.τ.λ.

τῶν βασιλικῶν=τῶν ἀνθρώπων τοῦ βασιλέως.

σοβοῦντας· σοβῶ=κινοῦμαι μεγαλοπρεπῶς.

ἐν ὄχλῳ προπομπῶν καὶ δορυφόρων. Ἑρμην. μέσα ς ἕνα πλῆθος ἀπὸ ὑπηρέτες καὶ δορυφόρους, ἀνάμεσα σὲ πολλοὺς κ.τ.λ,

μέχρι πρὸς αὐτὸν ἤχθη κ.τ.λ. ὑποκείμενον εἶναι Σόλων· τὸ δὲ περικείμενον (παθητ. παρακ. τοῦ περιτίθημι) ἀναφέρεται εἰς τὸ αὐτὸν (δηλ. Κροῖσον)· ὥστε: ἤχθη πρὸς αὐτὸν περικείμενον (=ὡδηγήθη ἐνώπιον τοῦ Κροίσου ὁ ὁποῖος ἐφόρει) πᾶν ὅσον ἐδόκει περὶ κόσμον ἐκπρεπὲς ἔχειν (=πᾶν ὅ,τι, κάθε τι ποὺ ἐφαίνετο γιὰ στολισμό, σὰν στολισμός, σπάνιο, ἢ ἔκτακτο, ἢ τέτοιο που νὰ κινήσῃ τὸν φθόνο), ὡς δὴ θέαμα κ.τ.λ. (=διὰ νὰ φανῇ θέαμα πάρα πολὺ ἐπιβλητικὸ καὶ μὲ μεγάλη ποικιλία, πολυτέλεια).

ἐν λίθοις κ.τ.λ. θὰ συναφθῇ μὲ τὸ ἐκπρεπὲς ἔχειν.

4 *ἐπεὶ δ' ὁ Σόλων ἄντικρυς* κ.τ.λ. Ἑρμην. κι ὅταν ὁ Σόλων ἦλθε μπροστά του, οὔτε ξαφνιάστηκε διόλου, οὔτε εἶπε κανένα λόγο κ.τ.λ.

ἀπειροκαλίας καὶ μικροπρεπείας· τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἔλλειψις καλαισθησίας, τὸ δεύτερον ἡ μικρότης τοῦ πνεύματος.

καὶ τὴν ἄλλην ἄγοντας ἐπιδεῖξαι κ.τ.λ. Ἑρμην. καὶ νὰ φέρουν καὶ νὰ δείξουν, νὰ παρουσιάσουν, μπροστὰ ς τὰ μάτια τοῦ Σόλωνος χωρὶς καμίαν ἀνάγκη τὴν πολυτέλεια τῶν ἄλλων του πραγμάτων.

5 *ἤρκει γὰρ αὐτὸς* κτλ. Ἑρμην. γιατὶ ἔφτανε μόνος ὁ Κροῖσος μὲ τὸ πρόσωπό του νὰ δώσῃ ἰδέα γιὰ τὸ χαραχτῆρα του.

6 *[εἶναι]* ἐντὸς ἀγκυλῶν ὁ Lindskog.

ἀλλόκοτος καὶ ἄγροικος=παράδοξος καὶ χωριάτης, ἀλλόκοτος καὶ χωριάτης.

8 *οὔτε περαιτέρω παροξύνειν*=οὔτε νά τον ἐρεθίζῃ περισσότερο.

ἀθαρσοῦς ἐκ διορθώσεως τοῦ Cobet, ἐν ᾧ οἱ κώδικες: *εὐθαρσοῦς*. Ἡ σοφία εἶναι δειλή, ὁ σοφὸς ταπεινός.

9 *ἀβέβαιος καὶ ἄκυρος*=εἶναι ὁ μακαρισμὸς (τὸ νὰ θεωρῇ κανεὶς ἕναν εὐτυχισμένον, νά τον μακαρίζῃ) ἀβέβαιος καὶ δίχως ἀξίαν ὅπως ἡ ἀνακήρυξις (ὡς νικητοῦ) καὶ ὁ στέ-

φανος ἀθλητοῦ, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται ἀκόμη, ὁ ὁποῖος δὲν ἐτελείωσε τὸ ἀγώνισμά του.

28. *ἠχθέσθη τῷ Σόλωνι* κτλ. Ἑρμην. δυσαρεστήθηκε γιὰ τὸν Σόλωνα που δὲν τοῦ γινε (που δὲν τοῦ καμαν) καμία περιποίηση, που δὲν τοῦ δειξαν καμιὰν εὐγένεια, που δὲν φανέρωσαν καμιὰ ἐκτίμηση ς τὸ ἄτομό του.

καὶ ὁ Σόλων «μὰ Δία» εἶπε κτλ. Ἑρμην. κὰὶ ὁ Σόλων ἀποκρίθηκε «ὄχι, γιὰ ὄνομα τοῦ Διός».

3ὂν *ἐν τύχαις ἀπόροις μόνον.* Ἑρμην. που μόνον αὐτὸν (ἐφώναζε, ἐκάλαινε) ἐζήταγε ς τὴν δύσκολη θέση που βρισκότανε, ς τὴ δυστυχία του.

ἥν ἀποβαλεῖν ἄρα μεῖζον ἦν κακόν. Ἡ σύγκρισις εἶναι σύγκρισις ἀντιθέσεως, ἑπομένως τό: μ ε ῖ ζ ο ν κ α κ ὸ ν= μ έ γ α κ α κ ό ν. Ἑρμην. που νά την στερηθῶ ὅπως βλέπω ἦταν μεγάλο κακὸ καὶ νὰ τὴν ἀποχτήσω δὲν ἦταν κανένα καλό· γιατὶ ὅταν τὴν εἶχα τὸ καλὸ ἦταν μόνον λόγος καὶ ἰδέα (δηλ. κατ' οὐσίαν δὲν ἦτο τίποτε, κατ' οὐσίαν ἀ γ α θ ὸ ν δὲν ὑπῆρχε).

καὶ μὴ θρασυνόμενον ἀβεβαίοις κτλ. Ἑρμην. καὶ νὰ μὴν ἐμπιστεύεται κανεὶς (νὰ μὴ στηρίζεται) σὲ ὑποψίες χωρὶς βάση καὶ νὰ τὸ παίρνῃ ἀπάνω του.

καὶ δόξαν ἔσχεν ὁ Σόλων. Ἑρμην. κι ἀπόχτησεν ὁ Σόλων τὴν φήμη (τὴν δόξα) πως μιὰ γνώμη πού δωκε.

29. *Οἱ δ' ἐν ἄστυ ἐστασίαζον.* Ἑρμην. Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν πάλι ἀνακατοῦρες.

πράγματα νεώτερα Τὸ συγκριτικὸν εἶναι συγκριτικὸν ἀντιθέσεως· ν ε ώ τ ε ρ α=νέα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ π α λ α ι ὰ πβ. καὶ ν ε ω τ ε ρ ί ζ ω. Ἰδὲ τὰ ἀντίστοιχα χωρία Ἡροδότου 1,59, Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτεία 1,34.

κρατήσειν τῶν διαφερομένων=κρατήσειν τῶν ἐναντίων, τῶν ἀντιπάλων.

καὶ γὰρ αἱμύλον τι καὶ προσφιλὲς κ.τ.λ. Ἑρμην. Γιατὶ εἶχε ς τὰ λόγια του κάτι τι γλυκὸ καὶ συμπαθητικό.

καὶ πρὸς τὰς ἔχθρας κ.τ.λ. Ἑρμην. Καὶ γιὰ τοὺς ἐχθρούς του ἔδειχνε συγκατάβαση καὶ μετριοπάθεια.

4 *ἅ δὲ φύσει μὴ προσῆν αὐτῷ κτλ.* Ἑρμην. Καὶ ὅσα πάλι ἡ φύση τὸν στέρησε.

5 *ὁ δὲ Σόλων ταχὺ τὸ ἦθος ἐφώρασεν κτλ.* Ἑρμην, κι ὁ Σόλων γρήγορα μπῆκε (ἐ ν ε β ά θ υ ν ε, κατάλαβε, μάντεψε) ς τὰ σχέδιά του,

οὐκ ἔστιν ἄλλος εὐφυέστερος κ.τ.λ. Ἑρμην. Δὲν ἔκαμε ἡ φύση ἄνθρωπον ἄλλο πλέον τίμιον (ἐνάρετο) καὶ καλύτερο πολίτη. (Δὲν γεννήθηκε ἄλλος ἄνθρωπος που νὰ βρίσκεται πιὸ κοντὰ ς τὴν ἀρετὴ καὶ νά ναι καλύτερός του).

6 *ἀρχομένων δὲ τῶν περὶ Θέσπιν κτλ.* Ὁ Θέσπις εἶναι ὁ διδάξας τῷ 534 π. Χ. τὴν πρώτην τραγῳδίαν, καθ' ἣν πρῶτος αὐτὸς ἐνεφανίσθη ὡς ὑ π ο κ ρ ι τ ή ς, ὡς ὑ π ο κ ρ ι ν ό μ ε ν ο ς (=ἀποκρινόμενος) εἰς τὸν χορόν. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἐν τῇ παλαιοτέρᾳ τῆς τραγῳδίας περιόδῳ, πρὸ δηλ. τοῦ Θέσπιδος,ἐνεφανίζετο εἰς τὸ θέατρον μόνος ὁ χορός, ὁ δὲ Θέσπις ἐνεωτέρισε κατὰ τοῦτο ὅτι εἰσήγαγε ὑ π ο κ ρ ι τ ή ν, πρόσωπόν τι τοῦ δράματος διαλεγόμενον πρὸς τὸν χορόν. Κ ι ν ε ῖ ν τ ὴ ν τ ρ α γ ῳ δ ί α ν=ν' ἀλλάξουν τὴν τραγῳδίαν. Κ α ὶ δ ι ὰ τ ὴ ν κ α ι ν ό τ η τ α θὰ συναφθῇ μὲ τὴν γενικήν: τ ο ῦ π ρ ά γ μ α τ ο ς. Ἑρμην. Καὶ τὸ πρᾶγμα σὰν νέο πού ταν τραβοῦσε (προσείλκυε) τὸ πλῆθος κι' ἀκόμα δὲν εἶχαν ὁρίσει τοὺς διαγωνισμοὺς τῶν ποιητῶν. Ἔ τ ι μ ᾶ λ λ ο ν ἐ ν γ ή ρ ᾳ κ.τ.λ. ς τὰ γεράματα εἶχε κλίση νὰ περνᾷ τὴν ὥρα του καὶ νὰ παίζῃ καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια ἀκόμη εἶχε κλίση στὰ συμπόσια καὶ στὴ μουσική. Μ ε τ ὰ δ ὲ τ ὴ ν θ έ α ν. Ἑρμην. κι ἔπειτ' ἀπ' τὸ θέαμα, ἀπ' τὴν παράσταση.

Εἰ τοσούτων ἐναντίον. Ἑρμην. μπροστὰ σὲ τόσον κόσμο.

30 *ἐπὶ ζεύγους.* Ἑρμην. πάνω ς ἕνα ἀμάξι.

διὰ τὴν πολιτείαν=γιὰ τοὶς πολιτικές του ἰδέες ἰ. Ἡροδότου 1,59 καὶ Ἀριστοτέλους Ἀθην. πολιτ. 14,1.

οἷς ἐκεῖνος τοὺς πολεμίους ἐξηπάτησεν. Ὁ Σόλων ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν περὶ τοῦ Ὀδυσσέως διήγησιν τῆς Ἑλένης πβ. Ὀδυσσείας δ 244—264.

εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε κ.τ.λ. Ἀπόσπ. λυρικ. Bergk 11. Ὁ

Πλούταρχος παραθέτων τοὺς στίχους ἀνέτρεψε τὴν σειράν των, διότι τὸ εἰς γὰρ γλῶσσαν κ.τ.λ. ἔταξε πρὸ τοῦ δ' στίχου: ὑμῶν δ' εἷς μὲν κ.τ.λ. Σύμπασιν δ' ὑμῖν κ.τ.λ. Ἑρμην. καὶ σεῖς ς τὸ σύνολο (καὶ σεῖς ὅλοι μαζὶ) εἶστε ἁπλοϊκοί.

7 ***βεβοήθηται τῇ πατρίδι*** ἰ. Ἀριστοτέλους Ἀθην. πολιτ. 14,2 «ἔφη βεβοηθηκέναι τῇ πατρίδι καθ' ὅσον ἦν δυνατός».

8 ***εἰ δὲ πεπόνθατε λυγρὰ*** κτλ. Ἀποσπ. λυρικ. Bergk 11 στ. 1—4. Ρύματα καὶ ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Διόδωρος, ἀλλ' ἄλλοι (ὁ Διογένης, ὁ Νικήτας): ῥύσια· τὸ ῥύματα προτιμοῦν οἱ περισσότεροι τῶν νεωτέρων ἐκδοτῶν, φαίνεται δ' ὅτι δι' αὐτοῦ νοοῦνται οἱ δοθέντες εἰς τὸν Πεισίστρατον σωματοφύλακες, διὰ τῶν ὁποίων ἐγένετο οὗτος κύριος τῆς καταστάσεως. Ἀλλ' ὁ Wilamowitz παρετήρησεν ὅτι μὲ τὸ τούτους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ μόνος ὁ Πεισίστρατος· ἂν μὲ τὸ τούτους νοήσωμεν τὸν Πεισίστρατον καὶ τοὺς περὶ αὐτόν, τότε κάλλιστα τὸ ῥύματα ἐλέχθη περὶ τῶν δορυφόρων, τῶν σωματοφυλάκων καὶ εἶναι ὀρθὴ ἡ δοθεῖσα ἑρμηνεία καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη ἄλλης, καθ' ἣν τὸ ῥύματα θὰ ἐσήμαινε μέσα πρὸς ἀσφάλειαν ἢ προστασίαν ἢ στηρίγματα. Τὸ ῥύσια δόντες θὰ ἐσήμαινε: δώσαντες ἐνέχυρον. πβ. ῥύσιον θεῖναι Σοφοκλ. Οἰδίπ. Κολων 858, ἔνθα ὁ Jebb σημειοῦται ὅτι «ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐνέχυρον θεῖναι.

31. ***ἀπονοεῖται***=μιλεῖ τόσον ἀνόητα.

3 ***ἀπήντησε κοσμίως ἀπολογησόμενος*** κτλ. Ἑρμην. παρουσιάσθηκε ς τὸ δικαστήριο μὲ ταπείνωση γιὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ γι αὐτὸ ἐκεῖνος που τὸν κατηγοροῦσε ἔλειψε (ἀπουσίασε, δὲν παρουσιάσθηκε).

5 ***Θεόφραστος ἱστόρηκε*** ἰ. Ἀποσπάσμ. ἔκδ. Wimmer 99.

τήν τε χώραν ἐνεργοτέραν κτλ. ἔκαμε καὶ ἡ γῆ νὰ καλλιεργηθῇ περισσότερο καὶ ἡ Ἀθήνα νὰ εὕρῃ περισσότερη ἡσυχία.

6 *ὁ δὲ Σόλων ἁψάμενος* κτλ. Καὶ ὁ Σόλων ἄρχισε τὸ μεγάλο ἐκεῖνο ποίημα γιὰ τὴν ἱστορία ἢ γιὰ τὴν παράδοση τῆς Ἀτλαντίδος που τὸν εἶχε ἀκούσει... καὶ ἐνδιέφερε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ γι αὐτὸ κουράσκηκε ὄχι ἐπειδὴ εἶχε ὥρα.. ἀλλὰ ἀπὸ τὰ γεράματα.

Πλάτων φησὶν ἐν Τιμαίῳ 21 c.

ἐπεὶ σχολῆς γε περιουσίαν. Ἑρμην. Γιατί πως εἶχε καιρὸν ἄφθονο τὸ δείχνουν αὐτοὶ οἱ στίχοι: Ἀποσπ. λυρικ. Bergk 18.

ἔργα δὲ Κυπρογενοῦς κτλ. Ἀπόσπ. λυρικ. Bergk 26. Ἑρμην. Καὶ τώρα μ' ἀρέσουν τὰ ἔργα κείνης που γεννήθηκε ς τὴν Κύπρο καὶ τοῦ Διονύσου καὶ τῶν Μουσῶν, αὐτὰ που φέρνουν ς τοὺς ἀνθρώπους τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐτυχία.

32. *ὥς δὲ χώρας καλῆς ἔδαφος* κτλ. χώρα καλὴ σημαίνει ὅπως καὶ ἀνωτέρω γῆς καλή, ὡραία, εὔφορη. Ἔρημον=που τὴν ἔχουν παρατήσει οἱ ἄνθρωποι. Κατὰ συγγένειαν, διότι ἡ Περικτιόνη, ἡ μήτηρ τοῦ Πλάτωνος, ἀνῆγε τὸ γένος εἰς τὸν Δροπίδην, ἀδελφὸν τοῦ Σόλωνος. Ἐξεργάσασθαι καὶ διακοσμῆσαι=νὰ καλλιεργήσῃ καὶ νὰ ἐξωραΐσῃ. Φιλοτιμούμενος· φιλοτιμοῦμαι =ἔχω τὴν φιλοδοξίαν. Ὁ Πλάτων ἐνόμιζε ὑποχρέωσίν του ἕνεκα τῆς συγγενείας του μὲ τὸν Σόλωνα τὴν ὑπόθεσιν τῆς Ἀτλαντίδος νὰ τὴν πραγματευθῇ, ἀφοῦ ὁ Σόλων δὲν τὸ κατώρθωσε. Πρόθυρα μὲν μεγάλα κτλ. Ἑρμην. ἄρχισε νὰ βάζῃ μεγάλα προπύλαια καὶ νά την τριγυρίζῃ μὲ μεγάλους τοίχους καὶ αὐλές. Λόγος, μῦθος, ποίησις=ἱστορία, μῦθος, ποίημα. Ἀνιάσας ἀναφέρεται εἰς τὸ ὑποκείμενον τοῦ προκατέλυσε. Ὁ Πλάτων ἀπέθανε χωρὶς νὰ προλάβῃ νὰ τελειώσῃ τὸ σύγγραμμά του, τὸν Κριτίαν ἢ Ἀτλαντικόν, τὸ ὁποῖον ἦτο συνέχεια τοῦ Τιμαίου καὶ οὕτω δι' ὅσων παρέλειψε ἐλύπησε, ὅπως δι' ὅσων ἔγραψε εὐχαρίστησε, λέγει ὁ Πλούταρχος.

2 *τὸ Ὀλυμπιεῖον*, ἄλλως Ὀλύμπιον εἶναι ὁ παρὰ τὸν

᾿Ιλισσὸν κολοσσιαῖος ναὸς τοῦ ᾿Ολυμπίου Διός, τοῦ ὁποίου τὴν οἰκοδομὴν ἐπεχείρησεν ὁ Πεισίστρατος, ἀλλ' ἥτις δὲν ἀνῆλθεν ὑπὲρ τὸ πώρινον κρηπίδωμα καὶ ἐγκαταλείφθη. ᾿Αργότερα ᾿Αντίοχος ὁ ᾿Επιφανὴς 175 164 π.Χ. ἀνέλαβε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον, ἀλλὰ ἔμεινεν ἀτελές, ἐπερατώθη δὲ ὑπὸ ᾿Αδριανοῦ (117—138 μ.Χ.).

3 ***Φανίας*** **ἰ. κεφ. 15.**

μετὰ Κωμίαν· ὁ Κωμίας ἦτο ἄρχων τῷ 561—560.

4 ***᾿Αριστοτέλους*** **ἰ. ᾿Αποσπαμ. 354.**

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΑ

1. ***ἀμαυρότερα***, πρόκειται σύγκρισις ἀντιθέσεως (ἀντίθεσιν ἐσήμαινεν ἀρχικῶς ἡ κατάληξις - τέρος π. χ. ἔντερα=τὰ ἔνδον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ ἔξω, δεξιτερός, ἀριστερός, ἀγρότερος, ἥμερος), ὥστε ἀμαυρότερα=ἀμαυρά, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: λαμπρά. Τὰ ἐκ γένους ὑπῆρχε ἀμαυρότερα κτλ. Ἑρμην. Γιὰ τὸν Θεμιστοκλῆ ἡ καταγωγή του ἦταν (σκοτεινὴ) ἀσήμαντη γιὰ νά τον βοηθήσῃ νὰ δοξασθῇ δηλ. ἂν ἦταν ἀπ' τὴν καταγωγὴ τοῦ Θ. νὰ δοξασθῇ, δὲν θ' ἀποχτοῦσε δόξα, ἡ καταγωγή του δὲν τὸν βοηθοῦσε νὰ δοξασθῇ.

Φρεαρρίου. Φρεάρριος εἶναι ἐθνικόν, ὄνομα δηλ. τοῦ κατοίκου τοῦ δήμου· ὁ δῆμος ἐλέγετο Φρεάρριος ἢ Φρέαρρος, ἀπὸ τοῦ Φρεάρρου, ἀττικοῦ ἥρωος. Τοὺς Φρεαρρίους τοποθετεῖ ὁ Milchhöffer μεταξὺ Θορικοῦ καὶ Κερατιᾶς, λέγει ὅμως ὅτι λείπουν ἄμεσοι μαρτυρίαι περὶ τῆς θέσεώς των. Ἦσαν δὲ κατὰ τὸν Milchhöffer οἱ Φρεάρριοι τῆς Λεωντίδος φυλῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι εἰκασία μὴ στηριζομένη εἰς ἀρχαίας μαρτυρίας.

Λεωντίδος· ἡ ἐξ ἐπιγραφῶν διὰ τοῦ ω γραφὴ προτιμᾶται σήμερον ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐκδότας· τὰ χειρόγραφα: λεοντίδος.

νόθος δὲ πρὸς μητρός. Κατὰ τὴν νομοθεσίαν τῶν Ἀθηναίων νόθοι ἦσαν, ὅπως καὶ σήμερον, οἱ μὴ ἐκ νομίμου γάμου γεννηθέντες καὶ ἂν εἶχαν γονεῖς ἀμφοτέρους ἀστούς· πλὴν τούτων δὲ κατά τινα νόμον εἰσηγήσει τοῦ Περικλέους τῷ

451 ψηφισθέντα, ἀλλὰ περιπεσόντα εἰς ἀχρηστίαν, καὶ ὅσοι δὲν εἶχαν ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς ἀστούς.

Ἀβρότονον Θρῄσσα κτλ. ἐπίγραμμα ἐπιτάφιον, τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζομεν τὸν ποιητήν, παρεδόθη δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου (ἀκμή του ἀρχαὶ τοῦ γ΄ αἰῶνος μ. Χρ.) 13,576 καὶ ἐν τῇ Παλατιν. Ἀνθολογ. 7,306, ἔνθα ἡ γραφή: θρήισσα, ἐν ᾧ τὰ χειρόγραφα τοῦ Πλουτάρχου: θρῆσσα.

Ἀβρότονον, ὄνομα γένους οὐδετέρου ἀποδιδόμενον εἰς γυναῖκα πβ. τὰ σημερινά: τὸ Ἑλενιώ, τὸ Μαριγάκι κ.τ.ὅ. Φημί, ὁ Ἀθήναιος: φασί, ἔχει δὲ τὸ φημὶ τὴν σημασίαν τοῦ καυχῶμαι πβ. τὸ σημερινόν: λέγω, καίτοι συνηθεστέρα ἡ ἐκφορά: (τὸ) λέγω καὶ (τὸ) καυχιέμαι.

2 ***Φανίας*** ἰ. σημ. εἰς βίον Σόλωνος 14.

Καρίνην, Καρίνη καὶ Κάειρα ἡ κάτοικος τῆς Καρίας, ὁ κάτοικος Κάρ.

Νεάνθης ἐκ Κυζίκου, ἔζησε τὴν γ΄ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, ἱστορικὰ καὶ ῥητορικὰ ἦσαν τὰ συγγράμματά του, τῶν ὁποίων τὰ ἀποσπάσματα εὑρίσκονται παρὰ Müller (Fragm. histor. gr III, 2,11). Ὁ Νεάνθης ἐγένετο ὀνομαστὸς ὡς βιογράφος, περίφημον εἶναι τὸ ἔργον: περὶ ἐνδόξων ἀνδρῶν τοῦ ὁποίου σῴζονται ἀποσπάσματα.

3 ***τῶν νόθων εἰς Κυνόσαργες συντελούντων***· οἱ νόθοι συνεκεντρώνοντο εἰς τὸ γυμνάσιον (=γυμναστήριον) Κυνόσαργες καὶ ἐκεῖ ἐγυμνάζοντο. Τὸ Κυνόσαργες ἦτο ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἀνατολικομεσημβρινῶς αὐτῆς ἐκεῖ περίπου ὅπου σήμερον ἡ συνοικία Νέος κόσμος, ἡ γνώμη δὲ ὅτι ἔκειτο εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τοῦ Λυκαβητοῦ, ὅπως κατ' ἀρχὰς ἐπιστεύετο, ἀπεδείχθη ἐσφαλμένη.

ἐνείχετο νοθείᾳ=ἔφερε τὸ ὄνειδος τῆς νοθείας, τὸ στίγμα τῆς νοθείας.

τῶν εὖ γεγονότων· ἀντιθέτως πρὸς τό: νόθων, ὥστε εὖ γεγονότες εἶναι οἱ γνήσιοι Ἀθηναῖοι, οἱ μὴ νόθοι.

ἀλείφεσθαι=γυμνάζεσθαι.

4 *διορισμὸν*=διαίρεσιν.

Λυκομιδῶν ὁ Meursius, διότι οἱ κώδικες: λυκομηδῶν. Ἦσαν δ' οἱ Λυκομίδαι ἀρχαία ἱερατικὴ οἰκογένεια σῳζομένη ἀκόμη καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παυσανίου.

δῆλον καὶ γραφή: δῆλος.

τὸ γὰρ Φλυῆσι τελεστήριον· Φλυὴ—Φλυὰ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ δήμου. Φλυεὺς ὁ κάτοικος πβ. βίον Σόλωνος 12 Μύρωνος δὲ τοῦ Φλυέως· τελεστήριον εἰδικώτερον σημαίνει ναὸν πρὸς μύησιν (εἰς μυστήρια). Ἡ Φλυὰ (ἄλλως Φλύη, Φλύα) τίθεται γενικῶς περὶ τὸ σημερινὸν Χαλάντρι.

ὅπερ ἦν Λυκομιδῶν κοινόν. Ἑρμην. Που ἦτον ἰδιοκτησία τῶν Λυκομιδῶν.

αὐτὸς ἐπεσκεύασε. Ἑρμην. Τὸ διώρθωσε, του ἔκαμε ἐπισκευὴ μὲ ἔξοδά του.

γραφαῖς ἐκόσμησε=τὸ ἐστόλισε μὲ ζωγραφιές.

ὡς Σιμωνίδης ἱστόρηκεν. Ἑρμην. ὅπως ἀναφέρει (λέγει) ὁ Σιμωνίδης· εἶναι δὲ αὐτὸς ὁ Σιμωνίδης ὁ Κεῖος, λυρικὸς ποιητὴς τῶν μέσων τοῦ 6 μέχρι τῶν μέσων τοῦ 5 π. Χρ. αἰῶνος. Περίφημον εἶναι τὸ ἐπίγραμμά του εἰς τοὺς ἐν Θερμοπύλαις πεσόντας: ὦ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις κτλ.

2. *φορᾶς* κτλ.=ὁρμῆς, ὁρμητικότητος. Οὕτω λοιπὸν ὁρίζεται ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο ὁρμητικοῦ χαρακτῆρος. Περαιτέρω δ' ὅτι ἦτο τῇ μὲν φύσει συνετός, τῇ δὲ προαιρέσει μεγαλοπράγμων καὶ πολιτικός· τὸ προαιρέσει ἀντιτίθεται πρὸς τὸ φύσει· εἶναι δὲ προαίρεσις ἡ αἵρεσις, ἡ βούλησις, ἡ ἰδιότης τοῦ αἱρεῖσθαι καὶ πράττειν τι, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἐλευθέρας τοῦ ἀτόμου ἐκλογῆς, ἐκ τῆς βουλήσεως αὐτοῦ. Κατὰ ταῦτα τὸν Θεμιστοκλέα ἡ φύσις ἐπροίκισε μὲ σύνεσιν, μὲ μετριοπάθειαν, ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο ἐκ φύσεως συνετὸς καὶ μετριοπαθής, ἀλλ' εἰς ὅ,τι ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς ἐλευθέρας αὐτοῦ ἐκλογῆς ἐδείκνυε φιλοδοξίαν πρὸς τὰς μεγά-

λας πράξεις καὶ τὴν προσοχὴν του ἔστρεφεν εἰς τὴν πολιτικήν, εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολιτεύεσθαι.

3 *ἐπεὶ καὶ τῶν παιδεύσεων* κτλ. Ἑρμην. Γιατὶ κι ἀπ' τοὶς σπουδές, ὅσες μορφώνουν τὸν χαρακτῆρα ἢ γίνονται γιὰ κάποια εὐχαρίστηση καὶ δίνουν ὅσες χάρες ἔχει ὁ σωστὸς ἄνθρωπος, αὐτὲς τοὶς ἔκανε μὲ τεμπελιὰ καὶ χωρὶς ὄρεξη, κι ἀπ' τὰ μαθήματα που δίνουν σύνεση καὶ εἶναι καλὰ γιὰ τὴν πράξη αὐτὰ φαινόντανε πως τ'ἀγαποῦσεν ὑπερβολικὰ χωρὶς νά ναι τῆς ἡλικίας του, γιατὶ εἶχε πεποίθηση ς τὸ φυσικό του.

ὑπερερῶν ἐκ διορθώσεως, ἐν ᾧ οἱ κώδικες: ὑ π ε ρ ο ρ ῶ ν.

4 *ἐλευθερίαις καὶ ἀστείαις διατριβαῖς*· δ ι α τ ρ ι β α ὶ εἶναι αἱ ἀσχολίαι, ἐ λ ε υ θ έ ρ ι α ι δ ὲ κ α ὶ ἀ σ τ ε ῖ α ι εἶναι αἱ ἁρμόζουσαι εἰς ἐλευθέρους, εἰς καλῶς ἀνατεθραμμένους καὶ αἱ ἁρμόζουσαι εἰς ἀ σ τ ο ύ ς, εἰς κατοίκους πόλεως. Τοὺς ἀστοὺς συνοδεύει ἐν πάσῃ αὐτῶν ἐνεργείᾳ, ἐν πάσῃ πράξει, χ ά ρ ι ς, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ἀ γ ρ ό τ α ς, τοὺς ἀ γ ρ ο ί κ ο υ ς.

φορτικώτερον=μὲ τρόπον ὠμόν, ὠμά

ἁρμόσασθαι· ἁ ρ μ ό ζ ο μ α ι=κουρδίζω.

ψαλτήριον, ὄργανον μουσικὸν μὲ χορδές, εἶδος ἅρπας ἢ σαντοῦρι.

5 *Στησίμβροτος*, σύγχρονος τοῦ Κίμωνος καὶ τοῦ Περικλέους, ἐκ Θάσου, ῥαψῳδὸς καὶ ὑπομνηματιστὴς τοῦ Ὁμήρου, λογογράφος, συνέγραψε συγγραφὴν π ε ρ ὶ Θ ε μ ι σ τ ο κ λ έ ο υ ς, Θ ο υ κ υ δ ί δ ο υ κ α ὶ Π ε ρ ι κ λ έ ο υ ς, ἡ ὁποία, ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ ἀποσπάσματα ὅσα διέσωσεν ὁ Πλούταρχος, πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ λίβελλος καὶ κεφ· 4,5 14,6 κ. ἑξ. καὶ ἀποσμάσμ. Ἑλλήνων ἱστορ. FHG 2, 53—58, περὶ οὗ ἰ. κεφ. 1 ἐν λέξει: Ν ε ά ν θ η ς).

Αναξαγόρου, ὁ Ἀναξαγόρας ἐγεννήθη εἰς τὰς Κλαζομενὰς τὸ 500 π. Χρ. ἔζησεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ συνεδέθη μὲ τὸν Περικλέα, ἀπέθανε δ' εἰς τὴν Λάμψακον τὸ 428. Συνέγραψε σύγγραμμα π ε ρ ὶ φ ύ σ ε ω ς καὶ ἀνέπτυξεν ἴδιον

φιλοσοφικὸν σύστημα περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων· ὑπῆρξε λοιπὸν ὀνομαστὸς ὡς φιλόσοφος.

Μέλισσον. Ὁ Μέλισσος ἦτο φιλόσοφος ἐκ Σάμου, ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐλεατικὴν σχολήν, ἦτο δὲ στρατηγὸς τῶν Σαμίων κατὰ τὴν εἰς Σάμον ἐκστρατείαν τῶν Ἀθηναίων τῷ 440, τοὺς ὁποίους καὶ ἐνίκησεν ἐπωφεληθεὶς τὴν ἀπουσίαν τοῦ Περικλέους (ἰ. Βίον Περικλέους κεφ. 26).

οὐκ εὖ τῶν χρόνων ἁπτόμενος· ἅπτομαι εὖ τῶν χρόνων= πιάνω, παίρνω τοὶς χρονολογίες σωστά.

ἀντεστρατήγει. Ἑρμην. διοικοῦσε τοὺς Σαμίους ἐναντίον τοῦ Περικλέους που ἦταν κι' αὐτὸς στρατηγός.

συνδιέτριβε. Ἑρμην ἦταν φίλος.

6 *Μνησιφίλου τοῦ Φρεαρρίου ζηλωτήν.* Ζηλωτὴς=μαθητής· ὥστε ἦσαν συνδημόται ἰ. κεφ. 1 λέξιν Φρεάρριος· τὸν Μνησίφιλον ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος ἐν ἠθικοῖς 154 c καὶ 795 c, περὶ αὐτοῦ δὲ λέγει ὁ Ἡρόδοτος 8,57 ὅτι συνεβούλευσε τὸν Θεμιστοκλέα νὰ ἐμποδίσῃ νὰ φύγουν οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα καὶ νὰ ναυμαχήσουν ἐκεῖ. Ἦτο δ' ὁ Μνησίφιλος πολιτικὸς ἀκολουθῶν τὸ σύστημα τοῦ Σόλωνος εὐφυὴς συνετὸς καὶ δεξιός κατὰ τὰ ἐδῶ λεγόμενα.

ἀλλὰ τὴν τότε καλουμένην σοφίαν κτλ. Ἡ ἔννοια: Ὁ Μνησίφιλος τὴν σοφία τὴν εἶχε κάμει ἐπάγγελμα, γιὰ τὸν Μνησίφιλο ἡ σοφία ἦταν ἐπάγγελμα· κι' ἦταν ἡ σοφία ἱκανότητα νὰ κυβερνᾷ κανεὶς (ἱκανότητα ς τὴ διοίκηση, ς τὴν ἐξουσία) καὶ πρόβλεψη ἐνεργητικὴ (πρόβλεψη, προνοητικότητα συντροφεμένη μὲ δραστηριότητα, μὲ ἐνεργητικότητα). Ἔτσι ὁ Μνησίφιλος τὴ σοφία τὴν φύλαγε σὰ σύστημα κατὰ παράδοσιν ἀπὸ τὸν Σόλωνα· ἡ σοφία σὰ σύστημα ἔμενε ὡς τὸν καιρὸ τοῦ Μνησιφίλου βαλμένη ς τὴ σειρὰ ἀπ' τὴν ἐποχὴ τοῦ Σόλωνος. Αὐτὴν οἱ ὑστερώτεροι τὴν ἀνακάτεψαν μὲ τέχνες, του ἦσαν χρήσιμες ς τὰ δικαστήρια κι ἔφεραν τὴν πράξη της (τὴν πραχτική της) ἀπὸ τὰ πράγματα ς τὰ λόγια καὶ τοὺς εἶπαν σοφιστάς.

7 *τούτῳ μὲν οὖν* κτλ. Τὸ οὖν παραλείπει ὁ Seitenstettensis.

ἀνώμαλος ἦν καὶ ἀστάθμητος τὰ δύο ἐπίθετα ἀποδίδει ὁ Κοραῆς διὰ τοῦ : ἀκατάστατος. Ἑρμην. Σ τὴν πρώτη ὁρμὴ τῆς νιότης του ἦταν ὁ Θεμιστοκλῆς ἀκατάστατος·

ἅτε τῇ φύσει καθ' αὑτὴν χρώμενος κτλ. Ἑρμην. Γιατὶ ἀκολουθοῦσε μόνο τὸ φυσικό του χωρὶς τὸ λογικὸ καὶ δίχως πειθαρχία κι' ἔφερνε (μόνο τὸ φυσικό του) μεταβολὴ μεγάλη ς ὅ,τι ἔκανε ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπὸ τὴν μίαν ὑπερβολὴ ς τὴν ἄλλη (=ἐπ' ἀμφότερα) καὶ πολλὲς φορὲς παραστράτιζε ς τὸ κακὸ (τὸ φυσικό του). Τὸ χεῖρον συγκριτικὸν ἀντιθέσεως.

ἐξισταμένῃ κατὰ τὸν Κοραῆ. ὁ ὁποῖος λέγει δειλὰ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ βίου τοῦ Θεμιστοκλέους: ἴσως γραπτέον : ἐξισταμένῃ. Τὴν γνώμην τοῦ Κοραῆ δέχονται πάντες οἱ ἐκδόται ἀντὶ τοῦ : ἐξανισταμένῃ τῶν κωδίκων.

8 *ἃ δὲ τούτων ἐξαρτῶσιν ἔνιοι* κτλ. Ἃ δὲ διηγήματα ἔνιοι ἐξαρτῶσιν τούτων πλάττοντες ὁ νοῦς: Πολλοὶ λαμβάνοντες ἐκ τούτων ἀφορμὴν ἀναφέρουν ψευδεῖς, πλαστὰς διηγήσεις καὶ φαντάζονται ὅτι τὸν ἀπεκήρυξεν ὁ πατήρ του τὸν Θεμιστολέα καὶ ηὐτοκτόνησεν ἡ μήτηρ του, ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἶναι καθαραὶ ἐπινοήσεις. πβ. Κορνηλίου Νέπωτος βίον Θεμιστοκλέους 1.

πρὸς τοὺς δημαγωγούς· δημαγωγοὶ εἶναι οἱ πολιτικοί.

3. *νεανικῶς ἔοικεν ἅψασθαι* κτλ. λέγεται: ἅπτομαί τινος μὲ ὑποκείμενον ἔμψυχον, ἀλλὰ καὶ ἅπτεταί τι τινὸς μὲ ὑποκ. ἄψυχον ὅπως ἐνταῦθα. Ἑρμην. μὲ ζωηρότητα τὸν ἔπιασε ἡ ὄρεξη (ἡ διάθεση) γιὰ τὴν πολιτικὴ δράση (γιὰ τὴν δράση ς τὴν πολιτική).

ἰταμῶς=μὲ ἀπότομον τρόπον ἰ. Θουκυδ. 1,138 ἔνθα ὁ λόγος περὶ τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ Πλουτάρχου Ἀριστείδ. κεφ. 2,3.

2 *Κείου*· οὕτω ἐν βίῳ Ἀριστείδου 2,4, διότι τὰ χειρόγραφα τείου καὶ ἕνας κῶδιξ τίου. Κεῖος εἶναι ὁ κάτοικος τῆς Κέω (Κέας), τῆς Δζιᾶς, ὁ Δζιώτης, ἐν ᾧ τὸ Τεῖος (τὸ ὀρθὸν Τήιος) εἶναι ὁ κάτοικος τῆς Τέω.

Ἀρίστων ὁ φιλόσοφος· ἤκμασε τὸν γ΄ αἰῶνα π. Χρ. καὶ πα-

τρίδα εἶχε τὴν Ἰουλίδα, πόλιν τῆς Κέω, ἦτο φιλόσοφος περιπατητικός.

ἐκ δὲ τούτου διετέλουν κτλ. κι ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀφορμὴ ἐξακολουθοῦσαν νὰ εἶναι ἀντίπαλοι ς τὰ πολιτικά.

3 *πρᾷος καὶ καλοκαγαθικὸς*=γλυκὺς καὶ ἀκέραιος, σωστός.

οὐ πρὸς χάριν κτλ. Ἡ ἔννοια: Ὁ Ἀριστείδης σὰν πολιτικὸς δὲν κοίταζε νὰ εὐχαριστήσῃ οὔτε νὰ δοξασθῇ, μὰ εἶχεν ς τὸν νοῦ του πάντα τὸ καλύτερο καὶ ὅλες του οἱ ἐνέργειες ἦταν σύμφωνες μὲ τὴν ἀσφάλεια καὶ τὴν δικαιοσύνη.

ἐνιστάμενος αὐτῷ πρὸς τὴν αὔξησιν. Ἑρμην. κι ἔτσι τὸν ἐμπόδιζε νὰ μεγαλώσῃ.

4 *τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης*· τῷ 490 π.Χρ.

παραιτεῖσθαι κτλ. παραιτοῦμαί τι=δὲν δέχομαι. Ἑρμην. καὶ δὲν ἐδέχετο ὅταν τὸν προσκαλοῦσαν ς τὰ συνηθισμένα τραπέζια. Πότους καὶ γραφή: τόπους.

ἤλειφε=προετοίμαζε.

4. *τὴν Λαυρεωτικὴν πρόσοδον* κτλ. τὰ εἰσοδήματα τοῦ Λαυρείου, ἀπὸ τὸ Λαύρειο. *Ἀργύρεια μέταλλα* εἶναι τὰ μεταλλεῖα τοῦ ἀργύρου. Ὅτι κατὰ πρότασιν τοῦ Θεμιστοκλέους μετεχειρίσθησαν τὰ ἐκ τῶν μεταλλείων χρήματα οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς κατασκευὴν στόλου μαρτυρεῖ καὶ ὁ Ἡρόδοτος 7,144 καὶ ὁ Ἀριστοτέλης Ἀθην. πολιτ. 22,7.

ἐπὶ τὸν πρὸς Αἰγινήτας πόλεμον. Τὸ 488—7 ἤρχισε, ἔπαυσε δὲ ὅταν ἐπῆλθε συμφιλίωσις ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἕνεκα τοῦ ἐπικρεμαμένου κινδύνου ἐκ τῶν Περσῶν, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Ἡρόδοτος 7,145, κατὰ τὸ ἔτος 481.

νησιῶται ὁ Seitenstenttensis, καὶ γραφή : Αἰγινῆται.

οὐ Δαρεῖον... ἐπισείων. Ἑρμην. καὶ δὲν τοὺς παρουσίαζε γιὰ σκιάχτρο οὔτε τὸν Δαρεῖο οὔτε τοὺς Πέρσας.

ὀργῇ καὶ φιλονικίᾳ. Ὀργὴ καὶ φιλονικία εἶναι ὁ ἐρεθισμὸς καὶ ἡ ἀντιζηλία, ὁ θυμὸς καὶ οἱ ἀντιζηλίες.

4 *ὁμόροις* ἐκ διορθώσεως· τὰ χειρόγραφα: ὁμοίοις.

ὥς φησιν Πλάτων ἐν Νόμοις 706.

ὑπηρέσιον=ὁ πάγκος.

συνέστειλε=περιώρισε.

5 *Στησίμβροτος ἐκ Θάσου* (ε΄ αἰῶνος). Τὰ σῳζόμενα ἀποσπάσματα περιέχουν πραγματείας περὶ Θεμιστοκλέους, Θουκυδίδου καὶ Περικλέους ἐν Ἀποσπ. Ἑλλην. ἱστορ. 2,52 κ. ἑξ.
ἔστω φιλοσοφώτερον ἐπισκοπεῖν καὶ ἐνταῦθα τὸ συγκριτικὸν σημαίνει σύγκρισιν ἀντιθέσεως, ἑπομένως φιλοσοφώτερον=φιλοσόφως. Ἑρμην. Ἂς ἔμπῃ σὲ μιὰ φιλοσοφικὴ ἐξέταση (ἂν δηλ. ἂν μ' αὐτὰ πού καμε ὁ Θ. ἔβλαψε τὴν τελειότητα κτλ.). Τὰ λεγόμενα δὲν εἶναι ἄσχετα μὲ ὅσα ὁ Πλάτων πιστεύει (Νόμοι 707 b.).
αὖθις ἀνέστησαν. Ἑρμην. πάλιν τὴν ἐστερέωσαν.
6 *ὡς οὐκ ὢν ἀξιόμαχος*. Ἑρμην. γιατὶ ἔβλεπε πως δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ πολεμήσῃ.
καὶ Μαρδόνιον ἐμποδὼν εἶναι κτλ. Διὰ τοῦ μᾶλλον ἢ σημαίνεται σύγκρισις ἀντιθέσεως. Ἑπομένως ἡ ἔννοια: Τὸν Μαρδόνιον τὸν ἄφησε γιὰ νὰ ἐμποδίσῃ. . . . καὶ ὄχι γιὰ νὰ κάμῃ σκλάβους. . . .
5. *Σύντονον δ' αὐτὸν γεγονέναι χρηματιστὴν* κτλ. Ἑρμην. Ὅτι ὅμως μὲ ἐπιμονὴ ζητοῦσε νὰ μαζεύῃ χρήματα μερικοὶ λέγουν ὅτι αὐτὸ τό κανε, γιατὶ ἤθελε νὰ ξοδεύῃ γενναῖα.
ἀφθόνου δεῖσθαι χορηγίας. Ἑρμην. εἶχεν ἀνάγκη ἀπὸ ἄφθονα μέσα.
γλισχρότητα πολλὴν καὶ μικρολογίαν. Τὸ πρῶτον σημαίνει φιλαργυρία, τὸ δεύτερον μικροπρέπεια, προστυχιά. Ὁ Ἀθήναιος ἀναφέρει κάτι ἀνάλογον (14,656 d) περὶ τοῦ ποιητοῦ Σιμωνίδου.
2 *αἰνιξάμενος ἐγκλήματα συγγενικά* κτλ. Ἑρμην. καὶ τοῦ δωκε σκεπαστὰ νὰ καταλάβῃ πως θά του κινοῦσε ἀγωγὲς οἰκογενειακὲς καὶ δίκες μὲ κάποιους δικούς του.
3 *τῇ δὲ φιλοτιμίᾳ πάντας ὑπερέβαλε* κτλ. Μὰ ς τὴ φιλοδοξία ὅλους τοὺς (ξε)πέρασε. Ἐξ Ἑρμίονος, μερικὰ χειρόγραφα ἐν τῇ ᾤα: ἑρμιόνης. Σπουδαζόμενον ὑπ' Ἀθηναίων ἑρμην. που πολὺ τὸν ἐχτιμοῦσαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐκλιπαρῆσαι μελετᾶν παρ' αὐτῷ καὶ γραφή: παρ' αὐτόν. Ἑρμην. τον παρεκάλεσε νὰ δίνῃ

τὰ μαθήματά του σπίτι του, γιατὶ εἶχε τὴν φιλοδοξία πολλοὶ νὰ ζητᾶν τὸ σπίτι του κτλ.

4 *σκηνάς.* Ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχαν καταλύματα, ἔστηναν σκηνὲς καὶ ἔμεναν ἐκεῖ.

ὁ δὲ μήπω γνώριμος γεγονὼς κτλ. γ ν ώ ρ ι μ ο ς=γνωστός.

ἐξ οὐχ ὑπαρχόντων=χωρὶς νά χῃ τὰ μέσα.

ἐνίκησε δὲ καὶ χορηγῶν τραγῳδοῖς κτλ. Περὶ τῶν χορηγῶν τραγῳδοῖς καὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἄ ρ χ ο ν τ ο ς κτλ. ἰ. Ἀριστοτέλους Ἀθηναίων πολιτ. 56,3. Ἑρμην. Κι ἐνίκησε καὶ σὰν χ ο ρ η γ ὸ ς σὲ μιὰ παράσταση τραγῳδίας, ὅταν πλέον ἔδειχναν πολλὴ προσοχὴ ς τὸ διαγωνισμὸ καὶ καθένας εἶχε τὴ φιλοδοξία νὰ νικήσῃ (ὁ διαγωνισμὸς παρουσίαζε πολὺ ἐνδιαφέρον) καὶ ἀφιέρωσε καὶ μιὰ ζωγραφιὰ γιὰ τὴ νίκη του μὲ τέτοια ἐπιγραφή.

5 *ἐχορήγει, Φρύνιχος ἐδίδασκεν.* Ἡ χ ο ρ η γ ί α ἦτο ὑπηρεσία πρὸς τὸ δημόσιον, λ ε ι τ ο υ ρ γ ί α, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ πολῖται ἀνελάμβανον νὰ ἑτοιμάσουν μὲ ἔξοδά των χάριν δημοσίας τινὸς ἑορτῆς χορόν. Τοιοῦτοι χοροὶ ἐχρειάζοντο καὶ εἰς τοὺς δραματικοὺς ἀγῶνας. Τότε ὁ χορηγὸς ἀφοῦ κατήρτιζε τὸν χορὸν ἐκ πολιτῶν (οἱ μέτοικοι ἀπεκλείοντο) ἐξώδευε διὰ νὰ εὕρῃ κατάλληλον μέρος ὅπου θὰ ἐγυμνάζετο ὁ χορός, διὰ νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὸν διδάσκαλον καὶ μουσικόν, διὰ νὰ συντηρηθῇ ὅσον θὰ ἐχρειάζετο μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος. Ἐξώδευεν ἀκόμη ὁ χορηγὸς διὰ τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ χοροῦ κατὰ τὴν παράστασιν. Φ ρ ύ ν ι χ ο ς ἐ δ ί δ α σ κ ε. Ὁ Φρύνιχος εἶναι ἀπὸ τοὺς παλαιοτέρους ποιητὰς τραγῳδιῶν, ὅπως ὁ Θέσπις καὶ ὁ Πρατίνας.

6 *τοῖς πολλοῖς ἐνήρμοττε* κτλ. Ἑρμην. ἄρεσε ς τὸν κοσμάκη γιατὶ τοῦ καθενὸς τὸ ὄνομα τὸ θυμότουνε καὶ τό λεγε ἀπ' ὄξω καὶ γιατὶ σὲ συμφωνίες πού καναν μεταξύ τους πρόσωπα (συμφωνίες ἰδιωτικῶν ὑποχρεώσεων) ἐπρόσφερε τὸν ἑαυτόν του δικαστὴ σίγουρο (που δὲν εἶχαν ν' ἀνησυχήσουν ἀπ' τὴν ἀπόφασή του) κι ἔτσι μιὰ μέρα καὶ ς τὸν Σιμωνίδη ἀπ' τὴν Δζιά, που ζητοῦσε κάτι ὄχι δικαιολογημένο κτλ.

ἀστεῖος ἄρχων= καλὸς πολιτικὸς (ἄρχων).
αὑτοῦ δὲ ποιούμενον εἰκόνας κτλ. κι' ἔβαζε νὰ τοῦ κάνουν ζωγραφιές του, ἐν ᾧ ἦταν τόσον ἄσχημος.
τέλος κατεστασίασε κτλ. ς τὸ τέλος ἔκαμε ἕνα κόμμα ἀντιπολιτεύσεως καὶ ἐξώρισε τὸν 'Αριστείδη μὲ τὸν νόμο τοῦ ἐξοστρακισμοῦ. (αὐτὸ συνέβη τὸ 483-2, ἰ. Βίον 'Αριστείδου 6—8).
6. *χρημάτων ἥττονα*. Τὸν 'Επικύδη τὸν ἔπιανε τὸ χρῆμα.
Καὶ κρατήσειν ἐπίδοξον εἶναι κτλ. 'Ερμην. κι εἶχε ἐλπίδες νὰ νικήση ς τὴν ἐκλογή, νὰ τὴν πάρῃ τὴν ἐκλογή.
3 *ἐπαινεῖται δ' αὐτοῦ* κτλ. 'Ερμην. Παινοῦν ἀκόμη καὶ τὴν διαγωγή του μ' ἐκεῖνον που μιλοῦσε τοὶς δυὸ γλῶσσες, που ἦταν μέσα ς ὅσους ἔστειλε ὁ βασιλιᾶς νὰ ζητήσουν χῶμα καὶ νερό. ἰ. 'Ηροδότου 7, 33, 132.
4 *ἐτόλμησε χρῆσαι*= νὰ λερώσῃ.
"Αρθμιον τὸν Ζελείτην. "Αρθμιος ἀπὸ τὴν Ζέλεια. Ἦτο δὲ ἡ Ζέλεια πόλις τῆς Τρῳάδος εἰς τοὺς πρόποδας τῆς "Ιδης.
εἰπόντος· τὸ λέγω ἐν τῷ πολιτικῷ λόγῳ τῶν 'Αθηναίων= προτείνω.
5 *πρὸς ὅ καὶ Χείλεων* κτλ. Σ' αὐτὸ λέγουν πως τὸν βοήθησε μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις κτλ.
7. 2*ἐπεὶ δ' ἀνεχώρησαν*· ἀναχωρῶ πάντοτε= ἐπιστρέφω, γυρίζω.
'Αρτεμίσιον, ἀκρωτήριον τῆς βορειοανατολικῆς γωνίας τῆς Εὐβοίας· ἐκεῖ ναὸς τῆς προσηῴας 'Αρτέμιδος ἰ. κεφ. 8. 'Η ναυμαχία τὸ 480 π. χρ. Περὶ αὐτῆς καὶ τῆς ἐν Θερμοπύλαις ὁ 'Ηρόδοτος βιβλ. 8.
3 *οὐκ ἀξιούντων*· 'Ερμην. δὲν τὸ βρίσκαν σωστό, εὕρισκαν πως δὲν ἔστεκε, δὲν πήγαινε.
4 *προαγαγεῖν εἰς δόξαν* κτλ. 'Ερμην. ἔκαμε ν' ἀποχτήσουν τὴν φήμην ὅτι μὲ τὸ θάρρος των τοὺς ἐχθροὺς καὶ μὲ τὴν μετριοπάθειά τους τοὺς συμμάχους νίκησαν.
ταῖς 'Αφεταῖς. 'Αφεταὶ ἐπὶ τῆς ἀπέναντι τῆς Εὐβοίας χερσονήσου τοῦ Παγασητικοῦ ἰ. 'Ηροδοτ. 7, 193, καὶ 8,8, ἔνθα πάλιν μνημονεύονται αἱ 'Αφεταί ἐν τοῖς περὶ τοῦ Σκυλλίου.

Ἐκεῖ π ρ ο σ έ μ ε ι ξ ε ν ὁ στόλος τῶν Περσῶν, τουτέστι ἠγκυροβόλησε, προσήγγισε, ἄ ρ α ξ ε, ἔ π ι α σ ε. Α ἱ κ α τ ὰ σ τ ό μ α ν ῆ ε ς εἶναι αἱ κ α τ ὰ μ έ τ ω π ο ν, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ μέτωπον τῆς παρατάξεως.

ἐβούλετο.... ἅψασθαι Πελοποννήσου = ἤθελε... νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν Πελοπόννησον, νὰ π ι ά σ ῃ ς τ ὴ ν Π ε λ ο π ό ν ν η σ ο.

ἀπρόσμαχον ἡγούμενος. Ἑρμην, γιατὶ πίστευε πως δὲν μποροῦσε νὰ νικηθῇ.

πρόωνται ὑποτ. ἀορ. π ρ ο ε ί μ η ν τοῦ π ρ ο ΐ ε μ α ι=παρατῶ

6 ***ὡς Ἡρόδοτος ἱστόρηκε*** εἰς τὸ 8 βιβλίον κεφ. 5.

τοὺς τριηρίτας ἐκ διορθώσεως τοῦ Sintenis, ὁδηγηθέντος ἐκ τοῦ κατωτέρω: τ ρ ι η ρ ι τ ῶ ν, ἐν ᾧ οἱ κώδικες: π ο λ ί τ α ς·

7 ***τάλαντον.*** ἀπὸ τοῦ πληθ. τοῦ οὐδετέρου τ ά λ α ν τ α (τὸ ἀρσενικὸν τ ά λ ας—α ν τ ο ς) ἐσχηματίσθη ἑτεροκλίτως ὀνομαστική : τ ά λ α ν τ ο ν· ἐσήμαινε δ᾽ ὁ πληθυντ. ἀρχικῶς τὴν ζυγαριά, τοὺς δίσκους τῆς ζυγαριᾶς, ἔπειτα δὲ καὶ (τοῦτο παρ᾽ Ὁμήρῳ) τεμάχιον χρυσοῦ εἰς σχῆμα δίσκου ζυγαριᾶς ἀγνώστου μεγέθους καὶ ὁλκῆς, ἀλλὰ πάντως μικρᾶς ἀξίας. Ὁ Σόλων εἰσήγαγε ἀντὶ τοῦ αἰγινητικοῦ νομίσματος τὸ εὐβοϊκόν, καθ᾽ ὅ ἡ νομισματικὴ ἀξία ἐλογίζετο εἰς ἄργυρον, ἀντιστοιχοῦντα κατὰ βάρος πρὸς ὡρισμένον βάρος χρυσοῦ. Τὸ ἀθηναϊκὸν νόμισμα ἐκυκλοφόρει πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐπροτιμᾶτο καὶ ἐπεκράτησε τῶν ἄλλων. Τὸ τάλαντον εἶχε 60 μνᾶς, ἡ μνᾶ 100 δραχμάς, ἡ δραχμὴ 10 ὀβολούς. Εἶχε δὲ βάρος ἀργύρου τὸ τάλαντον κοιλὰ 26, 196, ἡ μνᾶ γραμμάρια 436,6, ἡ δραχμὴ γραμμάρια 4,366 καὶ ὁ ὀβολὸς γραμ. 0,728. Ἡ ἀξία τοῦ ἀργυροῦ ταλάντου εἰς χρυσοῦν σημερινὸν νόμισμα εἶναι περίπου φράγκα 6,000. Καθόλου δὲ πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα ὅτι ἡ δραχμὴ μικροτέρας ἀξίας κατὰ βάρος τοῦ σημερινοῦ χρυσοῦ φράγκου ἔχει πρὸς τὸ φράγκον σ χ ε τ ι κ ὴ ν ἀ ξ ί α ν 8 : 1 (ὀκταπλασίαν).

Φανίας ἰ. σημείωσιν Βίου Σόλωνος 14.

8. ***Περὶ τὰ στενὰ μάχαι*** κτλ. Αὐτὰς τὰς περιγράφει ὁ Ἡρό-

δοτος 9 κ. ἑξ. κρίσιν μὲν εἰς τὰ ὅλα κτλ. Ἑρμην. δὲν εἶχαν σημασία μεγάλη γιὰ τὸ ὁριστικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου. ὑπὸ τῶν ἔργων παρὰ τοὺς κινδύνους Ἑρμην. γιατὶ ἀπ' τὰ πράγματα κοντὰ ς τὸν κίνδυνο ἔμαθαν. κόσμοι καὶ λαμπρότητες ἐπισήμων. Ἐπίσημα ἦσαν εἰκόνες δαιμόνων, οἱ ὁποῖοι ἐπροφύλαττον τὰ πλοῖα ἀπὸ κακοκαιρίας κλπ. καὶ αἱ ὁποῖαι ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς ἀποτρόπαια, φυλακτήρια π. β. ἔστι γὰρ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἄγαλμα τοῖσι Φοινικηίοισι Παταίκοισι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρώρῃσι τῶν τριήρεων περιάγουσι Ἡροδ 3,37, καὶ τοὺς φάναι, σαφέως τὸ ἐπίσημον τῆς νεὸς ἐπισταμένους αὐτόθι 8,88, ἀλλαχοῦ ὁ Ἡρόδοτος τὸ ἐπίσημον λέγει σημήιον· ἀντιστοιχοῦν λοιπὸν τὰ ἐπίσημα μὲ τοὶς σημερινὲς γοργόνες τῶν καραβιῶν,

κραυγαὶ πομπώδεις= φωνὲς καυχησιάρικες.

2 ***ὃ δὴ καὶ Πίνδαρος οὐ κακῶς*** κτλ. ἰ. ἀποσπάσμ. Πινδάρου (ἔκδ. Schroeder) 77. Ἑμην. Αὐτὸ κι' ὁ Πίνδαρος φαίνεται πως σωστὰ τὸ κατάλαβε κι εἶπε γιὰ τὴν μάχη ς τὸ Ἀρτεμίσιον.

ὅθι ἐκ διορθώσεως, οἱ κώδικες: ὅτι ἐβάλοντο κτλ. Ἑρμην. βάλαν τὰ λαμπρὰ θεμέλια τῆς λευτεριᾶς.

Ἀθαναίων ἐκ διορθώσεως, οἱ κώδικες: ἀθηναίων.

3 ***ὑπὲρ τὴν Ἑστίαιαν*** κτλ. Ἑστίαια εἶναι ὁ Ὠρεὸς τῆς Εὐβοίας (καὶ τύπος Ἱστίαια ἤδη παρ' Ὁμήρῳ Β 537). εἰς βορέαν ἀναπεπταμένος= ἁπλωμένος, ἀνοιχτὸς ς τὸ βοριᾶ. ἀνταίρει καὶ γραφή: ἀντιτείνει= ὑψώνεται ἀντίκρυ. Ὀλιζών, πόλις εἰς τὸ νότιον μέρος τῆς θεσσαλικῆς Μαγνησίας.

4 ***ἐπίκλησιν***· τοῦ οὐσιαστικοῦ ἤδη παρ' Ὁμήρῳ γίνεται χρῆσις μόνον κατ' αἰτιατικὴν καὶ σημαίνει μὲ τὸ παρωνύμιον, μὲ τὸ παρατσοῦκλι.

λίθου λευκοῦ=ἀπὸ ἄσπρο μάρμαρο.

καὶ χρόαν καὶ ὀσμὴν κροκίζουσαν ἀναδίδωσιν. Ἑρμην. βγά-

ζει καὶ χρῶμα καὶ μυρωδιὰ ζαφορᾶς· κροκίζω παρὰ τὸ οὐσ. κρόκος=τὸ φυτόν, τὸ κοινῶς ζαφορὰ ἢ σαφρᾶς. Τὸ ἄνθος ἔχει πολὺ μικρὰ κίτρινα φύλλα καὶ τὸ φυτὸν εὑρίσκεται ἄφθονον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

5 *παντοδαπῶν ἀνδρῶν γενεὰς* κτλ. τὸ ἐλεγεῖον ἀποδίδεται εἰς τὸν Σιμωνίδην ἰ. Ἀποσπ. λυρικ. Bergk 135· ναυμαχίᾳ ἐκ τῶν Ἠθικῶν 867, διότι οἱ κώδικες: ναυμαχίῃ. ἔθεσαν καὶ γραφή: ἀνέθεν.

9. *ἀπαγγελλόντων* καὶ γραφή: ἀπαγγελθέντων. πυθόμενοι ἐξήλειψεν ὁ Cobet.

παραπλέων δὲ τὴν χώραν κτλ. Ἑρμην. Ὁ Θεμιστοκλῆς, περνῶντας μὲ τὸ στόλο ἄκρη-ἄκρη τὴ στεριά, ὅπου ἔβλεπε μέρη που χώρις ἄλλο θά ραζαν οἱ ἐχθροὶ ἢ θὰ πήγαιναν νὰ κρυφτοῦν, ἔβαζε νὰ σκαλίζουν ἀπάνου ς τοὶς πέτρες ἐπιγραφὲς που νὰ τοις βλέπουν ὅλοι, κι ἄλλες ἀπ' τοὶς πέτρες τοὶς εὕρισκε ς τὴν τύχη, ἄλλες ὁ ἴδιος τοις ἔστηνε ὁλόγυρα ς τ' ἀραξοβόλια ἢ σὲ μέρη μὲ νερὸ κτλ. Ταῦτα δ' ἤλπιζεν κτλ. Ἑρμην. Κι εἶχε τὴν ἐλπίδα πως αὐτὰ ἢ θὰ κάμουν τοὺς Ἴωνας νὰ πᾶν μὲ τὸ μέρος τους ἢ θὰ τοὺς βάλουν σὲ ταραχή, γιατὶ θὰ μπαιναν σὲ ὑποψίες. Τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ Θεμιστοκλέους λέγει καὶ ὁ Ἡρόδοτος 8,22.

4 *ὑποπτοτέρους τοὺς βαρβάρους*. τὸ τοὺς βαρβάρους ἐκ διορθώσεως, διότι οἱ κώδικες: τοῖς βαρβάροις.

τῆς Πελοποννήσου περιεχομένων· περιέχομαί τινος= κρατιέμαι σφιχτὰ ἀπὸ ἕνα πρᾶγμα.

διατειχιζόντων τὸν Ἰσθμὸν κτλ. Ἑρμην. ἔχτιζαν τεῖχος ς τὸν Ἰσθμὸ ἀπ' τὴν μιὰ θάλασσα ς τὴν ἄλλη (ἀπ' τὴν μιὰ θάλασσα ὡς τὴν ἄλλη ς τὸν Ἰσθμό, τοῦ Ἰσθμοῦ).

δυσθυμία καὶ κατήφεια=λύπη καὶ ντροπή.

ὅπερ οἱ πολλοί. Τὸ ὅπερ τῶν κωδίκων ἐξήλειψεν ὁ Reiske.

ὡς μήτε νίκης δεόμενοι κτλ. Ἑρμην. Γιατὶ οὔτε τὴν νίκη θά την ἐχρειάζοντο, οὔτε τὸν γλυτωμὸ θά τον καταλάβαιναν, ἂν παρατοῦσαν τοὺς ναούς κτλ.

10. *ἔνθα δὴ Θεμιστοκλῆς ἀπορῶν* κτλ. Ἑρμην. Τότε λοιπὸν ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε μὲ συλλογισμοὺς

ἀνθρώπινους νὰ φέρῃ μὲ τὸ μέρους του τὸ πλῆθος, ἔβγαλε ς τὴ μέση ἕνα τέχνασμα, ὅπως γίνεται ς τὴν τραγῳδία κι ἦταν τὸ τέχνασμα νὰ τοὺς δείχνῃ σημάδια ἀπ' τοὺς θεοὺς καὶ μαντεῖες.

σημεῖον μὲν λαμβάνων τὸ τοῦ δράκοντος κτλ. ἀ φ α ν ὴ ς δ ὲ ὁ Seitenstettensis, καὶ ἄλλοι: ὃ ς ἀ φ α ν ή ς· ὁ Blass συγκρίνων πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου λεγόμενα 8,41 ὑπώπτευσε ἐν τῷ κειμένῳ χάσμα· ὁ δράκων=ὄφις, ἐπιστεύετο ὅτι ἔζη ὑπογείως τοῦ ναοῦ, προσεφέρετο δ' εἰς αὐτὸν κατὰ μῆνα μ ε λ ι τ ό ε σ σ α (=πίττα μὲ μέλι ζυμωμένη) ἡ ὁποία καὶ κατηναλίσκετο· ο ἰ κ ο υ ρ ὸ ς ὄ φ ι ς ἐλέγετο συνήθως, φύλαξ δηλ. τοῦ ναοῦ πβ. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 758, ἔνθα πρόκειται περὶ ἐνυπνίου: ἀ λ λ' ο ὐ δ ύ ν α μ α ι 'γ ω γ' ο ὐ δ ὲ κ ο ι μ ᾶ σ θ' ἐ ν π ό λ ε ι, ἐ ξ ο ὗ τ ὸ ν ὄ φ ι ν ε ἶ δ ο ν τ ὸ ν ο ἰ κ ο υ ρ ό ν π ο τ ε. Καὶ ναὸς εἶναι ὁ τῆς πολιάδος Ἀθηνᾶς, τῆς ὁποίας ὁ ὄφις ἦτο ἱερός. Ὀφιόμορφοι ἦσαν καὶ οἱ ἀρχαιότατοι ἀττικοὶ ἥρωες, ὁ Ἐρεχθεὺς (Ἐριχθόνιος) καὶ ὁ Κέκροψ καὶ τούτους ἐσυμβόλιζεν ὁ ἱερὸς ὄφις. Ερμην. Καὶ γιὰ σημάδι ἔπαιρνε τὸ περιστατικὸ μὲ τὸ φεῖδι.

τοῦ Θεμιστοκλέους λόγον διδόντος κτλ. Κι ὁ Θεμιστοκλῆς ἔδινε τὴν ἐξήγηση πως τάχα ἡ Ἀθηνᾶ παράτησε τὴν Ἀθήνα κι ἔδειχνε ς τοὺς Ἀθηναίους τὸ δρόμο γιὰ τὴ θάλασσα.

τῷ δὲ χρησμῷ πάλιν ἐδημαγώγει κτλ. Τὸν δοθέντα εἰς τοὺς Ἀθηναίους χρησμὸν ὑπὸ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν καὶ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Θεμιστοκλέους ἔχει ὁ Ἡρόδοτος 7,140—144· ἐ δ η μ α γ ώ γ ε ι=ζητοῦσε νὰ φέρῃ τὸν λαὸ (τὸν κόσμο) μὲ τὸ μέρος του· τ ὴ ν Σ α λ α μ ῖ ν α θ ε ί α ν· θ ε ί α= εὐλογημένη· σ χ ε τ λ ί α ν τὸ ἐπίθετον ἐκ τοῦ θέμ. σ χ ε— τοῦ ἔ χ ω ἐσήμαινεν ἀρχικῶς τὸν δυνάμενον, τὸν ἱκανὸν νὰ ὑπομένῃ, νὰ ὑποφέρῃ, τὸν καρτερικόν, ἔπειτα δὲ τὸν σκληρόν, ὅπως ἐδῶ, τὸν καταραμένον. ὡ ς ε ὐ τ υ χ ή μ α τ ο ς μ ε γ ά λ ο υ τ ο ῖ ς Ἕ λ λ η σ ι ν ἐ π ώ ν υ μ ο ν ἐ σ ο-

μ έ ν η ν. Ἑρμην. γιατὶ ἐπρόκειτο (ἤτανε) νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά της σὲ μιὰ μεγάλη εὐτυχία τῶν Ἑλλήνων.

παρακαταθέσθαι τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Ἀθηνῶν μεδεούσῃ. Οἱ κώδικες: Ἀ θ η ν α ί ω ν, ἀλλ' ἐπροτίμησα τὴν διόρθωσιν τοῦ Reiske: τ ῇ Ἀ θ η ν ῶ ν, τὸ δ ὲ μ ε δ ε ο ύ σ ῃ θηλ. μετοχῆς μ ε δ έ ω ν=ὁ προστάτης, ὁ προστατεύων (ἐξ οὗ θέμ. καὶ τὸ μ έ δ ω=φροντίζω, προστατεύω). Ἑρμην. Ν' ἀφήσουν νά την φυλάγῃ κτλ. κ α ὶ ἀ ν δ ρ ά π ο δ α· τὸ τελικὸν α τοῦ α' συνθετικοῦ κατ' ἀναλογίαν τοῦ τ ε τ ρ ά π ο δ ο ν, καθ' ὃ καὶ ὅλη ἡ λέξις ἐπλάσθη. Εἰς τὴν λεἰαν ἀνῆκον τὰ τ ε τ ρ ά π ο δ α=κτήνη, καὶ τὰ ἀ ν δ ρ ά π ο δ α=ἄνθρωποι· ἔπειτα ἡ λέξις σημαίνει, ὅπως ἐδώ, τοὺς δούλους, τοὺς σκλάβους.

ὑπεξέθεντο γενεὰς καὶ γυναῖκας κτλ. Ἑρμην. παιδιὰ καὶ γυναῖκες ς τὴν Τροιζῆνα κι οἱ κάτοικοί της τὰ ἐδέχοντο μὲ πολὺ καλὴ καρδιὰ κι ἀγάπη.

6 *Ἀριστοτέλης μέν φησι.* Ἐν Ἀθηναίων Πολιτεία 23,1 ὁ Ἀριστοτέλης λέγει «τ ῶ ν γ ὰ ρ σ τ ρ α τ η γ ῶ ν ἐ ξ α π ο ρ η σ ά ν τ ω ν τ ο ῖ ς π ρ ά γ μ α σ ι κ α ὶ κ η ρ υ ξ ά ν τ ω ν σ ῴ ζ ε ι ν ἕ κ α σ τ ο ν ἑ α υ τ ό ν, π ο ρ ί σ α σ α δ ρ α χ μ ὰ ς ἑ κ ά σ τ ῳ ὀ κ τ ὼ δ ι έ δ ω κ ε κ α ὶ ἀ ν ε β ί β α σ ε ν ε ἰ ς τ ὰ ς ν α ῦ ς».

Κλείδημος, κατ' ἄλλην γραφήν: Κ λ ε ι τ ό δ η μ ο ς, ἀτθιδογράφος, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Παυσανίας 10, 15, 5 λέγει ὅτι ὑπῆρξεν ὁ ἀρχαιότατος τῶν τὰ ἐπιχώρια γραψάντων.

7 *τὸ Γοργόνειον*= ἡ κεφαλὴ τῆς Γοργόνος Μεδούσης (εἶναι ἔμβλημα τῆς αἰγίδος τῆς Ἀθηνᾶς).

εἰς τὴν νῆσον δηλ. τὴν Σαλαμῖνα.

9 *ἦν δέ τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡμέρων* κτλ. ἐ π ι κ λ ῶ σ α μετ. τοῦ ἐ π ι κ λ ά ω= λυγίζω, συγκινῶ. γ λ υ κ υ θ υ μ ί α= γλυκιὰ συγκίνηση, εὐχάριστη συγκίνηση. Ἡ ἔννοια: σὰν ἔβλεπε κανεὶς τὰ ζῷα μὲ φωνὲς καὶ μὲ καημὸ νὰ τρέχουν ς τὴν παραλία, τὴν στιγμὴ ποῦ τάφεντικά τους ἔμπαιναν ς τὰ πλοῖα, δὲν μποροῦσε νὰ μὴ συγκινηθῇ.

11. *ἐξωστράκιστο γὰρ πρὸ τοῦ πολέμου* κτλ. πβ. κεφ. 5 κ α-

τεστασίασε καὶ μετέστησεν ἐξοστρακισθέντα τὸν Ἀριστείδην.

τοῖς ἐπὶ χρόνῳ μεθεστῶσιν, οἱ ἐπὶ χρόνῳ μεθεστῶτες εἶναι ὅσοι εἶχαν ἐξορισθῆ γιὰ ὡρισμένον καιρό, μὲ ὡρισμένη προθεσμία ὄχι δηλ. διὰ βίου.

2 *διὰ τὸ τῆς Σπάρτης ἀξίωμα*. Ἑρμην. γιὰ τὴ βαρύτητα πού δινε ς τὴ Σπάρτη ἡ θέση της, γιὰ τὴ σπουδαιότητα που εἶχε ἡ Σπάρτη. μαλακοῦ δὲ πρὸς τὸν κίνδυνον ὄντος. Ἑρμην. μὰ ἦταν ἄνθρωπος ἀδύνατος μπροστὰ ς τὸν κίνδυνο. αἴρειν δὲ βουλομένου· τὸ αἴρειν ἀμεταβάτως= φεύγω, περὶ ἀναχωρήσεως πλοίων, στρατοῦ.

3 *τοῦ γὰρ Εὐρυβιάδου πρὸς αὐτὸν εἰπόντος* κτλ. τοὺς λόγους ἀποδίδει ὁ Ἡρόδοτος 8,59 εἰς τὸν στρατηγὸν τῶν Κορινθίων Ἀδείμαντον τοὺς προεξανισταμένους ῥαπίζουσι· προεξανιστάμενοι εἶναι ὅσοι κινοῦν πρὶν δοθῆ τὸ σύνθημα, πρὶν φωνάξη τὸ ὄνομά τους ὁ κῆρυξ κατὰ τοὺς ἀγῶνας· ἐδῶ χαρακτηρίζεται ὡς προεξανιστάμενος ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ περιμένη νὰ τοῦ δοθῆ ὑπὸ τοῦ προεδρεύοντος τῆς συσκέψεως ὁ λόγος. ῥαπίζουσι ἐκ τοῦ θέμ. τοῦ ῥαπίς— ίδος= ῥάβδος, ὥστε ῥαπίζω=ῥαβδίζω, χτυπῶ μὲ ῥάβδον, ξυλίζω, δέρνω· ἁρμόδιοι πρὸς τοῦτο ἦσαν οἱ ἐποπτεύοντες τὴν τάξιν ῥαβδοφόροι ἢ μαστιγοφόροι. τοὺς ἀπολειφθέντας=ὅσους μένουν πίσω. τὴν πρᾳότητα= τὴν ἀταραξία, τὴν ἀπάθεια. ἀνῆγεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν λόγον. Ἑρμην. ἄρχισε νὰ τὸν φέρνῃ πάλι (ς τὴν ἄποψη του) ς ἐκεῖνο ποὺ αὐτὸς ἤθελε (ζήταγε). ἐπιστρέψας τὸν λόγον. Ἑρμην. γύρισε τὰ λόγια, γύρισε τὸν συλλογισμὸ (τὸ ἐπιχείρημα) κι' εἶπε : διστυχισμένε κτλ. πεύσεταί τις= θὰ μάθῃ καθένας. ἔννοια καὶ δέος ἔσχε τὸν Εὐρυβιάδην. Ἑρμην. σκέφτηκε καὶ φοβήθηκε ὁ Εὐρυβιάδης, τευθίδες=καλαμάρια. μάχαιραν μὲν ἔχετε: μάχαιραι (ὁ Ἀριστοτέλης τῆς τευθίδος

τὴν μάχαιραν λέγει ξ ί φ ο ς) εἶναι τὸ κ ό κ κ α λ ο τ ο ῦ κ α λ α μ α ρ ι ο ῦ· τοῦτο πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὁ καθ' ὑμᾶς λαὸς ξηρανθὲν μεταβάλλει εἰς κόνιν καὶ μεταχειρίζεται πρὸς καθαρισμὸν τῶν ὀδόντων, διότι πιστεύει ὅτι τονώνει τὰ οὖλα.

12. *ἄνωθεν τῆς νεώς*· ὁ Cobet διέγραψε τὸ ἄ ν ω θ ε ν· πρόκειται περὶ τοῦ πλοίου τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅπως κατωτέρω γ ν ώ μ η εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Θεμιστοκλέους· τ ο ῖ ς κ α ρ χ η σ ί ο ι ς· κ α ρ χ ή σ ι α εἶναι οἱ ἄκρες τῶν καταρτιῶν.

2 *ἀλλ' ἐπεὶ τῶν πολεμίων ὅ τε στόλος* κτλ. Ἑρμην. Μὰ ὅταν κι ὁ ἐχθρικὸς στόλος ς τὴν Ἀττικὴ προχωρῶντας ὡς τὸ λιμάνι τοῦ Φαλήρου σκέπασε τ' ἀκρογιάλια (τοὶς στεριὲς) πού σαν ὁλόγυρα, κι ὁ ἴδιος ὁ βασιλιᾶς μὲ τὸ πεζικὸ κατέβηκε ς τὴ θάλασσα καὶ τὸν εἶδαν συγκεντρωμένο, γιατὶ ὁ στρατὸς μαζεύτηκε ς ἕνα μέρος, οἱ Ἕλληνες ξέχασαν τοῦ Θ. τὰ λόγια κι οἱ Πελοποννήσιοι γύριζαν πάλι τὰ μάτια τους ἀνήσυχα κατὰ τὸν Ἰσθμὸ κι ἐθύμωναν ἂν πρότεινε κανένας τίποτ' ἄλλο· κι ἀποφάσισαν τὴν νύχτα νὰ φύγουν κι ἐδόθηκε διαταγὴ ς τοὺς πιλότους γιὰ ταξίδι. Ἄ θ ρ ο υ ς καὶ ἀ θ ρ ό ο ς ἰ. ὁμηρικὸν λεξικὸν Λορεντζάτου ἐν λέξει. π α ρ η γ γ έ λ λ ε τ ο· μὴ ἁρμόζῃ μᾶλλον: π α ρ ή γ γ ε λ τ ο;

3 *ἐβουλεύετο καὶ συνετίθει* κτλ. Ἑρμην. ἄρχισε νὰ σκέπτεται καὶ νὰ σχεδιάζῃ τὸ περίφημο τέχνασμα μὲ τὸν Σίκκινο. ἐ ν ᾧ τ α ρ ά τ τ ο ν τ α ι κτλ. Ἑρμην. τὴ στιγμὴ που βρίσκονται σὲ ἀταξία κι εἶναι χωρισμένοι ἀπὸ τὸ πεζικό.

5 *εὐθὺς ἐξέφερε πρὸς τοὺς ἡγεμόνας τῶν νεῶν*. Ἑρμην. ἀμέσως ἔδινε διαταγὴ ς τοὺς πλοιάρχους. πβ. Ἡροδ. 8,76, Διοδώρου, 11, 17,2 καὶ Πλουτάρχου Ἀριστείδην 8.

Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου πρῶτος αἰσθόμενος ἰ. Ἡροδ. 8,79 κ. ἑξ.

7 *καλοκαγαθίαν*=τιμιότημα· π ί σ τ ι ν ἔ χ ο ν τ α μ ᾶ λ λ ο ν. Ἑρμην. ἐπειδὴ τοῦ χαν περισσότερην ἐμπιστοσύνη.

8 *ἐφάνη Τηνία τριήρης*. Οἱ κώδικες: τ ε ν ε δ ί α μ ί α, ἀλλ' ὁ

Ἡρόδοτος 8,82 λέγει: τριήρη ἀνδρῶν Τηνίων, ὅθεν ὁ Reiske: Τηνία.

13. *Ἅμα δ' ἡμέρᾳ Ξέρξης* κτλ. Εἶναι ἡ 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 480 π. Χρ. ἰ. κεφ. 15. ἄνω=πάνω σὲ ἕνα ὕψωμα. Φανόδημος ἀτθιδογράφος κατὰ τὸ α΄ ἥμισυ τῆς δ΄ ἑκατονταετηρίδος π. Χρ. αὐτὸς ἔγραψε καὶ Ἰκιακά, ἱστορίαν δηλ. τῆς Ἰκοῦ, μιᾶς τῶν Κυκλάδων (ἀποσπ. Ἑλλην. ἱστορικῶν 366—370). ὑπὲρ τὸ Ἡράκλειον=ἀπάνω ἀπ' τὸν ναὸ τοῦ Ἡρακλέους· πρὸς ταῦτα συμφωνεῖ καὶ ὁ Ἡρόδοτος, διότι λέγει 8,90 περὶ τοῦ Ξέρξου «κατήμενος ὑπὸ τῷ οὔρεϊ τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος, τὸ καλέεται Αἰγάλεως....» καὶ ὁ Αἰσχύλος (Πέρσαι 461) «ἕδραν γὰρ εἶχε παντὸς εὐαγῆ στρατοῦ | ὑψηλὸν ὄχθον ἄγχι πελαγίας ἁλός». Ὁ θρόνος λοιπὸν τοῦ Ξέρξου ἐστήθη ἐπὶ τῶν προπό`ων τοῦ Αἰγάλεω. Ἐκεῖ που ὑπῆρχε θέσις Κέρατα, ὅπως εἰκάζεται, καὶ τοῦτο παρανοήσας ὁ Ἀκεστόδωρος (συγγραφεὺς βιβλίου, τοῦ ὁποίου ὁ τίτλος εἶναι: περὶ πόλεων, τῆς γ΄ ἑκατονταετηρίδος π. Χρ.) ἐπίστευσεν ὅτι πρόκειται περὶ τῶν Κεράτων τῆς Μεγαρίδος καὶ μετέθεσεν ἐκεῖ τὸν θρόνον τοῦ Ξέρξου, ἀλλ' αὐτὸ εἶναι ἀδύνατον, διότι ἡ ἀπόστασις ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ τόπου τῆς ναυμαχίας εἶναι μεγάλη. (Ἀπέναντι τῆς νέας Περάμου «Μεγάλου Πεύκου» πρὸς τὸ βόρειον μέρος ὑψώνονται τὰ Κέρατα τῆς Μεγαρίδος).

Θεμιστοκλεῖ δὲ παρὰ τὴν ναυαρχίδα κτλ. πβ. τὴν περιγραφὴν τῆς μάχης ὑπὸ τοῦ Ἡραδότου 8,83—96 καὶ τὴν περιγραφὴν τοῦ Αἰσχύλου ἐν τῇ τραγῳδίᾳ Πέρσαι στ. 353 κ. ἑξ. διαπρεπῶς=μεγαλοπρεπῶς. πταρμὸς ἐκ δεξιῶν ἐσήμηνε· τὸ φτέρνισμα ἐνομίζετο ἄλλοτε μὲν καλὸς ἄλλοτε δὲ κακὸς οἰωνός· ἡ δὲ περὶ αὐτοῦ δεισιδαιμονία, διασωθεῖσα παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ (πβ. μὲ τοὶς ὑγείες σου, γειά σου κ.τ.τ.) τὴν ἀρχὴν ἔχει ἐκ τῆς θρησκείας τῶν ἀρχαίων Περσῶν. Ἐπίστευον δηλ. οἱ Πέρσαι ὅτι ὁ πταρμὸς ἐδήλου τὴν κατανίκησιν

τῶν Δέβ, τῶν πονηρῶν πνευμάτων· ἧ˙ο σημεῖον τῆς νίκης τοῦ ἐνδομύχου πυρὸς κατὰ τῶν Δέβ. ἰ. Ν. Γ. Πολίτου Λαογραφικὰ Σύμμεικτα Α σελ. 37. δεξιωσάμενος ἐκέλευσε τῶν νεανίσκων κατάρξασθαι καὶ καθιερεῦσαι. Ἑρμην. τον ἔπιασε ἀπ' τὸ δεξί του χέρι καὶ τὸν παρακίνησε ν' ἀφιερώσουν καὶ νὰ θυσιάσουν.... ὠμηστῇ Διονύσῳ· ὠμηστὴς (ὠμὸς—θέμ. ἐδ τοῦ ἔδω) ἐσήμαινε ἀρχικῶς τὸν τρώγοντα ὠμά, τὸν ὠμοφάγον, τὸν σαρκοφάγον, ἀποδίδεται δ' εἰς τὸν Διόνυσον, διότι αἱ συνοδεύουσαι αὐτὸν ἑορτάστριαι Βάκχαι ἢ Θυιάδες ἢ Μαινάδες (ἐν Μακεδονίᾳ Μιμαλλόνες) σπαράσσουν διὰ τῶν ὀδόντων τὰ πρὸς θυσίαν ἕτοιμα σφάγια· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν Κρήτῃ ἐλέγετο Διόνυσος Ὠμάδιος. Ἐκπλαγέντος δὲ τοῦ Θεμιστοκλέους κτλ. Ἑρμην. Κι ἐπειδὴ ς τὸν Θ. ἔκαμεν ἐντύπωση ἡ διαταγὴ τοῦ μάντη, γιατὶ ἦταν βαριὰ καὶ τρομερὴ κτλ. οἷον ἄνωθεν ἐν μεγάλοις κτλ. τοῦτο θὰ συναφθῇ μὲ τὸ ἑπόμενον: μᾶλλον ἐκ τῶν παραλόγων κτλ. Ἑρμην. Ὅπως εἶναι συνηθισμένο νὰ συμβαίνῃ σὲ μεγάλους ἀγῶνες καὶ σὲ δύσκολες περιστάσεις ὁ κόσμος νὰ ἔχῃ τὴν ἐλπίδα τοῦ γλυτωμοῦ ἀπ' τὰ μέτρα τὰ ἀσυλλόγιστα κι ὄχι ἀπ' τὰ λογικὰ κτλ. Περὶ τῆς θυσίας καὶ ὅτι ἔγινε κατ' ἀπαίτησιν τοῦ Εὐφραντίδου ἰ. βίον Ἀριστείδου 9 καὶ βίον Πελοπίδου 21.

Φανίας ὁ Λέσβιος ἰ. Βίον Σόλωνος 14. γραμμάτων ἱστορικῶν=τῆς ἱστορικῆς λογοτεχνίας.

14. *ὡς ἂν εἰδὼς καὶ διαβεβαιούμενος* κτλ. τό : τραγωδίᾳ ὁ Cobet τὸ ἔθεσεν ἐντὸς ἀγκυλῶν· οἱ παρατιθέμενοι στίχοι εἶναι 341, 2,3 κατὰ τὰ χειρόγραφα τοῦ Αἰσχύλου, ἐν ᾧ ὁ Πλούταρχος ἔχει 342 νεῶν τὸ πλῆθος καί : ὑπέρκομποι, ὅπερ ὁ Wakefield διώρθωσεν εἰς : ὑπέρκομποι. Ἑρμην. Καὶ πόσα ἦταν τὰ πλοῖα τῶν βαρβάρων ὁ Αἰσχύλος ὁ ποιητὴς σὰν ἄνθρωπος που τὸ γνωρίζει καὶ θέλει νὰ τὸ δείξῃ γιὰ βέβαιο, ς τοὺς Πέρσες

λέγει αὐτὰ τὰ λόγια : Κι ὁ Ξέρξης, τὸ λέω γιατὶ καλὰ τὸ ξέρω, ἦταν μιὰ χιλιάδα πού χε ς τὴν ἐξουσία του, μὰ ὅσα ξεχώριζαν ς τὴ γρηγοράδα ἦταν διακόσια ἑφτά· αὐτὴ ἦταν ἡ ἀναλογία.

3 *δοκεῖ δ' οὐχ ἧττον εὖ τὸν καιρὸν* κτλ. ἁ λ ι τ ε ν ε ῖ ς ἐκ διορθώσεως, οἱ κώδικες : ἀ τ ε ν ε ῖ ς. Σημειώνει δ' ὁ Κοραῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ βίου τοῦ Θεμιστοκλέους : Ἁλιτενὴς δὲ λέγεται ναῦς, νῆσος, ἄκρα ἢ πέτρα, ἡ οὕτω ταπεινή, ὡς ἐπὶ τῆς αὐτῆς σχεδὸν εὐθείας ἐκτείνεσθαι τῇ ἁλί, ὅ ἐστι τῇ θαλάσσῃ. δ ο κ ε ῖ δ ' ο ὐ χ ἧ τ τ ο ν ε ὖ τ ὸ ν κ α ι ρ ὸ ν κτλ. Ἡ ἔννοια : ὁ Θ. ὅπως καλὰ βρῆκε τὴν θέση τὴν κατάλληλη, ἔτσι καλὰ κατάλαβε καὶ τὴν κατάλληλη στιγμή. ὑ ψ ο ρ ό φ ο υς= μὲ τὸ κατάστρωμα ψηλά, μὲ ψηλὸ κατάστρωμα.

ὅθεν κατ' ἐκεῖνον ὁ Ξέρξου· ἄλλα χειρόγραφα : ὅ τ ι, ἄλλα : κ α ὶ ὅ τ ι, τὸ δέ : ὅ θ ε ν ἐκ διορθώσεως.

4 *Σωκλῆς ὁ Πελιεύς*, ἄλλα χειρόγραφα : π ε δ ι ε ύ ς, τινὲς προτείνουν: Π ε ι ρ α ι ε ὺ ς, ἄλλοι: Π α ι α ν ι ε ύ ς, ἄλλοι ἄλλα. τ ο ῖ ς χ α λ κ ώ μ α σ ι ν· χ α λ κ ώ μ α τ α εἶναι τὰ χάλκινα ἔμβολα. Ἀ ρ τ ε μ ι σ ί α γ ν ω ρ ί σ α σ α κτλ. τὸ γνώρισε ἡ Ἀρτεμισία καὶ τό φερε. Ἡ Ἀρτεμισία ἦτο βασίλισσα τῆς Ἁλικαρνασσοῦ τῆς Καρίας, ἦτο Κρῆσσα καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου της ἐπετρόπευε τὸν υἱόν της καὶ ἐβασίλευε τῆς Ἁλικαρνασοῦ, τῆς Κῶ, τῆς Νισύρου καὶ τῆς Καλύδνης (Κάλυδνα ἢ Κάλυμνα ἡ Κάλυμνος), ἀλλὰ περὶ τούτων καὶ τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἰ. Ἡροδότου 7,99, 8, 68 καὶ ἑξ. 87 κ. ἑξ. 93 καὶ 101 κ. ἑξ.

15. *Ἐν δὲ τούτῳ τοῦ ἀγῶνος ὄντος* κτλ. τ ὸ Θ ρ ι ά σ ι ο ν κ α τ έ χ ε ι ν π ε δ ί ο ν, εἶναι Θριάσιον πεδίον ἡ πεδιὰς τῆς Ἐλευσῖνος μέχρι τῆς παραλίας κατέχουσα τὸ βορειοδυτικὸν τμῆμα τῆς Ἀττικῆς· ὠνομάσθη δ' οὕτω ἀπὸ τοῦ δήμου τῆς Θρίας. Θρία καὶ πόλις ὅπου σήμερον τὸ χωρίον Κ α λ ύ β ι α (παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Ἐλευσῖνος). Κατὰ τὸν

Πλούταρχον τὸ περιγραφόμενον θαῦμα ἔγινε τὴν ἡμέραν τῆς μάχης, ἐν ᾧ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον 8,65 ἔγινε τὴν προηγουμένην καὶ δὴ πρὸς τὸ ἑσπέρας, διότι τότε περίπου ἔφθανεν ἡ πομπὴ εἰς Ἐλευσῖνα. Ἐντεῦθεν προκύπτει ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν τῆς μάχης διαφορὰ μιᾶς ἡμέρας, διότι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον εἶναι ἡ 21 Βοηδρομιῶνος, κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον (πβ. βίον Φωκίωνος κεφ. 28 «Εἰκάδι... Βοηδρομιῶνος... ᾗ τὸν Ἴκαρον ἐξ ἄστεος Ἐλευσῖνάδε πέμπουσιν...») ἡ 20. Ἀλλὰ ἂν περιληφθῇ ἡ ἑσπέρα τῆς πομπῆς τοῦ Ἰάκχου, ὅπως ἐλογάριαζαν οἱ Ἕλληνες, εἰς τὴν ἑπομένην ἡμέραν τῆς ἑορτῆς, τότε ἡμέρα τῆς μάχης κατὰ τὸν Πλούταρχον εἶναι ἡ 19 Βοηδρομιῶνος, κατὰ δὲ τὸν Ἡρόδοτον ἡ 20, ἑπομένως ἡ 27 ἢ 28 Σεπτεμβρίου (ί. Busolt Ἑλλην. ἱστορ. II 175).

Τὸν μυστικὸν ἐξαγόντων Ἴακχον. Ὁ Ἴακχος, δαίμων ἀρχικῶς μὲ πατρίδα τὰς Ἀθήνας ἑπομένως ξένος διὰ τὴν Ἐλευσῖνα, ἐσχετίσθη στενῶς πρὸς τὸν Διόνυσον καὶ συνεδέθη πρὸς τὴν λατρείαν τῆς Ἐλευσῖνος καὶ ἐνομίζετο πιθανῶς ἡγεμὼν τῆς ἐκεῖσε πομπῆς. Τὸ ὄνομά του συμπίπτει μὲ τὴν κραυγὴν τῶν μυστῶν καὶ σύμβολον ἔχει τὴν δᾷδα. Λέγεται μ υ σ τ ι κ ὸ ς ἀπὸ τῶν μετεχόντων τῆς ἑορτῆς μυστῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν τελετὴν ἀνεφώνουν: Ἴ α κ χ' ὦ Ἴ α κ χ ε· αὐτὴ ἦτο ἡ κραυγὴ τῶν μυστῶν. ο ὓ ς ε ἴ κ α ζ ο ν α ἰ α κ ί δ α ς ε ἶ ν α ι. α ἰ α κ ί δ α ι (=οἱ ἀπόγονοι τοῦ Αἰακοῦ) εἶναι ὁ Πηλεὺς καὶ ὁ υἱός του Ἀχιλλεὺς (ὁ Ὅμηρος μόνον αὐτοὺς γνωρίζει ὡς Αἰακίδας), ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πηλέως Τελαμὼν καὶ ὁ ἑτεροθαλὴς αὐτῶν ἀδελφὸς Φῶκος καὶ οἱ υἱοί του Κρῖσος καὶ Πανοπεύς, Οἱ αἰακίδαι εἶναι ἐγχώριοι ἥρωες τῶν Αἰγινητῶν. Τοῦτο μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὰ ἀνάγλυφα τῶν ἀετωμάτων τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ναοῦ τῆς Ἀφαίας, θεότητος, ἧς ἡ λατρεία προῆλθεν ἐκ Κρήτης. Π α ρ α κ ε κ λ η μ έ ν ο υ ς ε ὐ χ α ῖ ς π ρ ὸ τ ῆ ς μ ά χ η ς πβ. Ἡροδότου 8,64 «ἐ π ὶ δ ὲ Α ἰ α κ ὸ ν κ α ὶ τ ο ὺ ς ἄ λ λ ο υ ς Α ἰ α κ ί δ α ς ν έ α ἀ π έ σ τ ε λ λ ο ν ε ἰ ς Α ἴ γ ι ν α ν». Ἑρμην. Καὶ ς αὐτὸ τὸ σημεῖο τῆς μά-

χης λάμψη μεγάλη λέγουν πως ἄστραψε ἀπὸ τὴν Ἐλευσῖνα κι ἦχος καὶ φωνὴ γέμισε τὸν κάμπο ὡς τὴ θάλασσα σὰν ἄνθρωποι πολλοὶ μαζὶ νά βγαζαν σὲ λιτανεία τὸν μυστικὸ τὸν Ἴακχο. Κι ἀπ' τὸ πλῆθος κείνων ποὺ φώναζαν φάνηκε νὰ σηκώνεται σιγὰ ἀπὸ τὴ γῆς ἕνα σύννεφο καὶ νὰ γυρίζῃ πάλι ς τὴ θάλασσα καὶ νὰ πέφτῃ ἀπάνω ς τὰ πλοῖα.... καὶ λέγαν κατὰ συμπερασμὸ πως αὐτοὶ ἦταν οἱ αἰακίδες πού καμαν εὐχὴ καὶ τοὺς κάλεσαν βοήθεια πρὶν ἀπ' τὴ μάχη.

3 *τὰ παράσημα*=τοὶς φιγοῦρες (τοῦ πλοίου).

Φλυῆσιν ἰ. κεφ. 1.

4 *ὥσπερ εἴρηκε Σιμωνίδης*. ἰ. Ἀποσπ. λυρικ. Bergk 83.

ἐνάλιον ἔργον= κατόρθωμα ς τὴ θάλασσα, ναυτικὸν κατόρθωμα.

16. *Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν Ξέρξης μὲν κ.τ.λ.* ἔτι θυμομαχῶν πρὸς τὴν ἀπότευξιν. Ἑρμην. ἀκόμη μανιωμένος γιὰ τὴν ἀποτυχία. Διὰ χωμάτων· χώματα εἶναι προχώματα. Ἡ σκέψις τοῦ Ξέρξου ἦτο νὰ κλείσῃ τὸ μεταξὺ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ἀττικῆς στενὸν καὶ νὰ ὑψώσῃ χώματα ἐν εἴδει προκυμαίας διὰ τῶν ὁποίων νὰ ὁδηγήσῃ τὸ πεζικὸν εἰς τὴν Σαλαμῖνα ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ἡρόδοτος 8,97 λέγει «ἐς τὴν Σαλαμῖνα χῶμα ἐπειρᾶτο διαχοῦν», ἀλλ' ἔπραττε τοῦτο κατὰ τὸν Ἡρόδοτον ἀποφασισμένος νὰ φύγῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ ἐκ φόβου μήπως ὑποπτεύσουν τὴν ἀπόφασίν του εἴτε οἱ Ἕλληνες εἴτε καὶ οἱ ὑπήκοοί του. Θεμιστοκλῆς δ' ἀποπειρώμενος Ἀριστείδου κ.τ.λ. Ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς τοῦ Ἀριστείδου τὴν γνώμην ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ λέγεται καὶ ἐν τῷ βίῳ Ἀριστείδου 9, ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος 8,108 λέγει ὅτι τοῦ Εὐριβιάδου ἤθελεν ὁ Θεμιστοκλῆς νὰ δοκιμάσῃ τὴν γνώμην, προσθέτει μάλιστα αὐτόθι 109 ὅτι ἀπὸ ὀπισθοβουλίαν ἐνήργησεν ὅπως ἐνήργησεν ὁ Θεμιστοκλῆς, διότι ἤθελε σὰ νὰ φανῇ εἰς τὸν Ξέρξην, ἂν ποτε παρουσιάζετο εὐκαιρία, ὅπως καὶ παρουσιάσθη ἀργότερα, ὅτι κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην

στιγμὴν παρέσχε εἰς αὐτὸν μεγάλην ἐκδούλευσιν, καὶ ἐγένετο αἴτιος νὰ σωθῇ συστήσας καὶ ὑποδείξας εἰς αὐτὸν δι᾽ ἐμπίστων του ἀνθρώπων νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος, διότι δῆθεν οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἕτοιμοι νὰ σπεύσουν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ νὰ διαλύσουν τὰς γεφύρας. Ἀλλὰ πβ. καὶ Θουκυδίδου 1,137,4. λόγῳ γνώμην ἐποιεῖτο κ.τ.λ. κατὰ τὸ φαινόμενον ἐπρότεινε χωρὶς δηλ. καὶ ἀληθινὰ νὰ το πιστεύῃ. λύειν τὸ ζεῦγμα πρόκειται περὶ τῆς ζευχθείσης εἰς τὸν Ἑλλήσποντον γεφύρας ἰ. Ἡροδότου 7,33—36. δυσχεραίνοντος δὲ τοῦ Ἀριστείδου, διότι δὲν εὕρισκε τὴν πρότασιν ὀρθήν. ὑπὸ σκιάδι· σκιὰς εἶναι ἡ σκηνὴ ἀπὸ τῆς ὁποίας παρηκολούθει ὁ Ξέρξης τὴν μάχην, εἶδος περιπτέρου, εἶδος κιόσκι. ὥρα σκοπεῖν καὶ μηχανᾶσθαι. Ἑρμην. εἶναι καιρός, στιγμὴ νὰ ἰδοῦμε καὶ νὰ βροῦμε μέσο (τρόπο) πῶς τὸ γρηγορώτερο θὰ φύγῃ ἀπ᾽ τὴν Ἑλλάδα. *Ἀρνάκην* οὕτω καὶ ἐν βίῳ Ἀριστείδου 9, ὁ Ἡρόδοτος 8,110 λέγει ὅτι τῆς ἀποστολῆς προΐστατο ὁ Σίκιννος.

5 ***ἐπὶ τὴν αὑτοῦ θάλατταν.*** ὁ Blass θέτει τὸ θάλατταν ἐντὸς ἀγκυλῶν. τὴν ἀναχώρησιν=τὴν ἐπιστροφήν, τὴν ὑποχώρησιν.

6 ***καὶ πεῖραν ἡ Θεμιστοκλέους καὶ Ἀριστείδου κτλ.*** Ἡ ἔννοια: πόσον ὀρθὴ καὶ δικαιολογημένη ἦτο ἡ γνώμη τοῦ Θ. καὶ τοῦ Ἀρ. ἀπέδειξεν ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη, διότι ἐκεῖ οἱ Ἕλληνες, μολονότι ἐπολέμησαν πρὸς μικρὸν μέρος τῆς Περσικῆς δυνάμεως, διέτρεξαν μέγιστον κίνδυνον.

17. *ἀριστεῦσαί φησιν Ἡρόδοτος* ἰ. Ἡροδ. 8,93 «ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἄριστα Αἰγινῆται». Ἑρμην. Ἀπὸ τὰς πόλεις λοιπὸν λέγει ὁ Ἡρόδοτος ὅτι ἡ Αἴγινα πῆρε τὸ βραβεῖο τῆς ἀνδρείας. ***Καίπερ ἄκοντες ὑπὸ φθόνου*** κ.τ.λ. Ἡ ἔννοια : Καὶ ὅλοι, ἂν καὶ ὁ φθόνος τοὺς ἔκανε νὰ μὴ θέλουν νά τὸ κάμουν ἀμέσως, ἔδωκαν ς τὸν Θεμιστοκλῆ τὴν πρώτη θέση.

2 ***ἐπεὶ γὰρ ἀναχωρήσαντες εἰς τὸν Ἰσθμὸν*** κ.τ.λ. Ἑρμην. Κι

ὅταν τραβήχτηκαν (πέρασαν) ς τὸν Ἰσθμὸ κι ἔδιναν τὴν ψῆφο τους οἱ στρατηγοὶ ἐπισήμως ἀπὸ τὴν θέση πού ταν ὁ βωμὸς τοῦ θεοῦ κτλ. Θεὸς ἐνταῦθα νοεῖται ὁ Ποσειδῶν, ὅπως φαίνεται ἐκ τοῦ Ἡροδότου 8,123 ὅπου ἐκτίθενται τὰ τότε συμβάντα ἀλλ' ἰ. καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ Ἡροδότου 8,123.

4 *λέγεται δ' Ὀλυμπίων τῶν ἑξῆς ἀγομένων* κτλ. Ἑρμην. Καὶ λέγουν πως ὅταν γίνονταν οἱ πρῶτοι ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες που ἀκολουθοῦσαν κι ἐμπῆκε ς τὸ στάδιο ὁ Θεμιστολῆς. καὶ τοῖς ξένοις ἐπιδεικνύειν ἅμα θαυμάζοντας καὶ κροτοῦντας. Ἑρμην. καὶ τὸν ἔδειχναν ς τοὺς ξένους μὲ ἐπιδοκιμασίες θαυμασμοῦ. τὸν καρπὸν ἀπέχειν. Ἑρμην. μάζευε (ἔπαιρνε ς τὴν κατοχή του) τὸν καρπό.

18. *Καὶ γὰρ ἦν τῇ φύσει φιλοτιμότατος* κτλ. Ἑρμην. Καὶ πραγματικῶς ἦταν φυσικό του νὰ ξετρελλαίνεται γιὰ τὴ δόξα, ἄν πρέπῃ κανεὶς νὰ κρίνῃ ἀπ' τὰ λόγια του καὶ τὰ καμώματά του, ὅσα λὲν γι' αὐτόν.

οὐδὲν οὔτε τῶν ἰδίων—ἐχρημάτιζεν. Ἑρμην. καμιὰ δουλειὰ (καμιὰ ὑπόθεση) οὔτε ἰδιωτικὴ οὔτε τοῦ δημοσίου δὲν ἐνεργοῦσε ς τὴν ὥρα της (ς τὸν καιρό της).

ἀλλ' ἐπανεβάλλετο οὕτω ὁ κῶδιξ ὁ Seitenstettensis, καὶ γραφή: ἀλλὰ πᾶν ἀνεβάλλετο. Ἑρμην. Κι ἔκανε (ἔδινε) ἀναβολὴ σὲ ὅ,τι ἦταν νὰ γίνῃ γιὰ τὴν ἡμέρα που ἐπρόκειτο νὰ (φύγῃ) ταξιδέψῃ.

2 *περικειμένους*· ἐκ διορθώσεως τοῦ Sintenis, ἐν ᾧ οἱ κώδικες: περικείμενα. Ὡς εἶδε περικειμένους κτλ. Ἑρμην. Ὅταν εἶδε νά ναι σκεπασμένοι μὲ χρυσᾶ βραχιόλια καὶ περιδέραια, προσπέρασε.

3 *ἀμφότεροι δ' ὁμοῦ νοῦν ἐσχήκαμεν*. Καὶ γραφή: ἀμφότεροι δ' ἅμα. Νοῦν ἐσχήκαμεν=ἤλθαμε ς τὰ σωστά μας.

ἀλλ' ὥσπερ πλατάνῳ κτλ. Τὸ κινδυνεύοντας τοῦ Seitenstettensis (καὶ γραφή: καὶ κινδυνεύοντας) ἐξωβέλισεν ὁ Sintenis. Ἑρμην. ἀλλὰ σὰν σὲ πλάτανο σὲ

στιγμὴ κακοκαιρίας καὶ ς τὸν κίνδυνο τρέχουν ἀπὸ κάτω ἀπ' τὰ κλαριά του, μὰ σὰν γίνῃ καλὸς καιρὸς ὁλόγυρά τους τον μαδᾶν καὶ τον κόβουν.

5 *τοῦ δὲ Σεριφίου*. Σ ε ρ ί φ ι ο ς ὁ κάτοικος τῆς Σερίφου, μικρᾶς νήσου τῶν Κυκλάδων, ἡ ὁποία ἔδωκε κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἓν πλοῖον ἰ. Ἡροδότου 8,46 καὶ 48. περὶ τοῦ ἐδῶ ἀνεκδότου πβ. Πλάτ. Πολιτ. 1,329 e.

τι χρήσιμον=κάποια μεγάλην ὑπηρεσίαν.

6 *τὴν ὑστεραίαν* κατὰ τὸν Sintenis, ἐν ᾧ οἱ κώδικες: τ ὴ ν ὑ σ τ έ ρ α ν.

7 *τὸν δ' υἱὸν ἐντρυφῶντα* κτλ Ἑρμην. Καὶ γιὰ τὸν γυιό του πού κανε ὅπως ἤθελε τὴν μητέρα του.... ἀστειευότανε κι ἔλεγε... γιατὶ τοὺς Ἕλληνας τοὺς κυβερνᾶν οἱ Ἀθηναῖοι...

8 *Ἴδιος δέ τις ἐν πᾶσι βουλόμενος* κτλ. Ἑρμην. Καὶ πάλιν θέλοντας νά ναι κάτι ξεχωριστὸ εἰς ὅλα ὅσα ἔκανε, ὅταν ἐπρόσφερε γιὰ πούληση χτῆμα, παράγγειλε νὰ διαλαλήσουν πως εἶχεν ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ ἐξαίρετο γείτονα.

19. *Γενόμενος δ' ἀπὸ τῶν πράξεων ἐκείνων*. Ἑρμην. Ἔπειτα ἀπὸ κεῖνα (που εἶπα, πού γραψα παραπάνου τώρα λίγο) τὰ μεγάλα κατορθώματα.

τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν ἰ. Θουκυδ. 1,89. Ἡ πόλις εἶχε καταστραφῆ ἀπὸ τὸν Ξέρξην τὸ 480 καὶ ἀπὸ τὸν Μαρδόνιον τὸ 479 π. Χρ. Ὁ Θουκιδίδης ἔνθα ἀνωτέρω λέγει: κ α ὶ τ ὴ ν π ό λ ι ν ἀ ν ο ι κ ο δ ο μ ε ῖ ν π α ρ ε σ κ ε υ ά ζ ο ν τ ο κ α ὶ τ ὰ τ ε ί χ η.

ὡς μὲν ἱστορεῖ Θεόπομπος κτλ. Ὁ Θεόπομπος ἦτο Χῖος, ἐγεννήθη τὸ 376 π. Χρ. Εἶναι ἱστορικὸς καὶ ἀνήκει εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Ἰσοκράτους, τοῦ ὁποίου κακῶς ἐνομίζετο μαθητής. Τὰ Ἑ λ λ η ν ι κ ά του εἰς 12 βιβλία εἶναι συνέχεια τῆς ἱστορίας τοῦ Θουκυδίδου καὶ περιγράφουν τὰ ἀπὸ τοῦ 410—394 ἱστορικὰ συμβάντα. Ἄλλο ἔργον του εἶναι τὰ Φ ι λ ι π π ι κ ὰ εἰς 58 βιβλία, τὰ ὁποῖα μὲ κέντρον τὴν ἱστορίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου περιελάμβαναν ὅλην τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων ἐκείνων. Τῶν ἔργων του σῴζονται ἀποσπάσματα τὰ ὁποῖα περιέχονται

είς τὰ 'Αποσπάσματα 'Ελλήνων ἱστορικῶν 1,278-333, 4,643—645 ὄνομα πρεσβείας ἐπιγραψάμενος. 'Ερμην. τάχα, δῆθεν, φαινομενικῶς γιὰ ἀποστολή. ἀνθ' αὐτοῦ τοὺς πεμπομένους κτλ. 'Ερμην. νὰ κρατοῦν αὐτοὺς τοὺς ἀποσταλμένους ὡς ὁμήρους γι αὐτόν· ἀδήλως χαλεπαίνοντες ἀπέπεμψαν. 'Ερμην. ἔκρυψαν τὴν δυσαρέσκειά τους καὶ τὸν ἔστειλαν. τὸν Πειραιᾶ κατεσκεύαζε κτλ. 'Ερμην. ἑτοίμαζε (ἁρμάτωνε) τὸν Πειραιᾶ, ἐπειδὴ εἶχε καταλάβει πόσο καλὰ ἦσαν τὰ λιμάνια του καὶ γιατὶ ἤθελε νὰ προσκολλήσῃ τὴν πόλη ὁλόκληρη μὲ τὴν θάλασσα. 'Εκεῖνοι μὲν γὰρ ὥς λέγεται κτλ. τὸ πραγματεύομαι πρέπει ν' ἀποδοθῇ διὰ τοῦ: προσπαθῶ. μορία = ἡ ἱερὴ ἐλιά. οὐχ ὥσπερ 'Αριστοφάνης φησὶ Νεφελ. 815. 'Ερμην. Δὲν ζύμωσε τὸν Πειραιᾶ μὲ τὴν 'Αθήνα, παρὰ τὴν ἔδεσε μὲ τὸν Πειραιᾶ κι ἔδεσε καὶ τὴν στεριὰ μὲ τὴ θάλασσα. τὸν δῆμον ηὔξησε. 'Ερμην. αὔξησε τὰ προνόμια τοῦ λαοῦ ἐνάντια ς τοὺς ἀριστοκρατικοὺς καὶ τοὺς γέμισε μὲ τόλμη. κελευσταὶ καὶ κυβερνῆται = καπιτανέοι καὶ καραβοκύρηδες. γένεσιν εἶναι δημοκρατίας. 'Ερμην. ἦταν ἡ μάννα τῆς δημοκρατίας.

20. *μεῖζόν τι περὶ τῆς ναυτικῆς διενοήθη δυνάμεως*. 'Ερμην. γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴ ναυτικὴ ὑπεροχή. εἰς Παγασάς. Αἱ Παγασαὶ ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, ἐπίνειον τῆς θεσσαλικῆς πεδιάδος, εἶναι ὀνομασταὶ διὰ τὰς ἐγχρώμους ἐπιτυμβίους στήλας.

2 *κἂν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ περαίνειν*. 'Ερμην. καὶ ἂν ἐκεῖνος την βρῇ σωστὴ νά την βάλουν ς ἐνέργεια.

οἱ μὲν οὖν 'Αθηναῖοι διὰ ταῦτα παύσασθαι κτλ. 'Ερμην. οἱ 'Αθηναῖοι διάταξαν τὸν Θ. νὰ τὸ κρατήσῃ (τὸ σχέδιό του).

3 *συνεῖπε ταῖς πόλεσι* κτλ. ὑπεράσπισε τὰς πόλεις πού καναν την διαμαρτυρία, μίλησε ὑπὲρ... τῶν πυλαγόρων· πυλαγόραι ἦσαν τὰ μὴ μόνιμα μέλη τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου, τὰ μόνιμα ἐκαλοῦντο ἱερομνήμονες· οἱ πυλαγόραι ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι, οἱ ἀπεσταλμέ-

νοι ἑκάστης πόλεως, μετεχούσης τοῦ συνεδρίου· π ρ ο σ έ κ ρ ο υ σ ε· δ ι ὸ κ α ὶ τ ὸ ν Κ ί μ ω ν α κτλ. Ἑρμην. ἔγινε μισητός, ἔγινε δυσάρεστος· καὶ γι' αὐτὸ προσπαθοῦσαν νὰ κάμουν τὸν Κίμωνα νὰ προχωρήσῃ ς τὴν ἀγάπη (ς τὴν καρδιὰ) τοῦ κόσμου καὶ κάνοντάς τον πολιτικὸν ἀντίπαλο τοῦ Θεμιστοκλῆ. ἰ. Βίον Κίμωνος 16.

21. *χρηματιζόμενος*. Ἑρμην. ζητῶντας νὰ βγάλῃ χρήματα ἀπ' αὐτούς.

Οἷα καὶ πρὸς Ἀνδρίους κ.τ.λ. Ἑρμην. Ἔτσι π.χ. ὅταν ἐζητοῦσε χρήματα κ.λ.π. εἶπε καὶ ἔλαβε τὴν ἑξῆς ἀπάντηση. ἀ π ο ρ ί α ν = ἀδυναμίαν. Περὶ τούτων διηγεῖται ὁ Ἡρόδοτος 8,111.

Τιμοκρέων δ' ὁ Ῥόδιος μελοποιὸς κ.τ.λ. Ἑρμην. ὁ λυρικὸς ποιητὴς ἀπὸ τὴν Ρόδο. κ α θ ά π τ ε τ α ι π ι κ ρ ό τ ε ρ ο ν τὸ ἐπίρρημα εἶναι συγκριτικὸν ἀντιθέσεως καὶ θ' ἀποδοθῇ διὰ θετικοῦ = π ι κ ρ ῶ ς, μ ὲ π ι κ ρ ί α ν. Ἑρμην. ἐπιτίθεται μὲ παράπονο, μὲ πίκρα. ὡ ς ἄ λ λ ο υ ς ἐ π ὶ χ ρ ή μ α σ ι κ.τ.λ. Ἑρμην. γιατὶ τάχα ἄλλους μὲ δωροδοκίες τοὺς βοήθησε νὰ γυρίσουν ς τὴν πατρίδα τους. Ὁ Τιμοκρέων πατρίδα εἶχε τὴν Ἰαλυσὸν τῆς Ρόδου, ἐποίησε σκόλια καὶ ἐπιγράμματα, ἦτο ἐχθρὸς τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ τοῦ φίλου του Σιμωνίδου. Ὁ Τιμοκρέων ἐξορισθεὶς τῆς πατρίδος του ἐζήτησεν ἐν Ἄνδρῳ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεμιστοκλέους ὅπως ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν Ρόδον, ἀλλ' οὗτος ἠρνήθη. Ἀποσπάσματα τῶν ποιημάτων του ἰ. Ἑλλήνων λυρικῶν ποιητῶν ἔκδ. Bergk 3, 536 κ. ἑξ.

4 *ἀλλ' εἰ τύ γα* κτλ. τ ύ γ α = σύ γε. Ὁ Παυσανίας ἐνίκησεν εἰς τὰς Πλαταιάς, ὁ Ξάνθιππος, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὁ Λεωτυχίδης, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, εἰς τὴν Μυκάλην. γ' ἤ χ θ α ρ ε τὸ γ' ἐκ διορθώσεως καὶ γραφή: ἤ χ θ α ι ρ ε· ἤ χ θ α ρ ε = σιχάθηκε, ἀποστράφηκε. ἀ ρ γ υ ρ ί ο ι σ ι κ υ β α λ ι κ ο ῖ σ ι = μὲ χρῆμα ἄτιμο, κατεργάρικο, καὶ γραφή: κ υ μ β α λ ι κ ο ῖ σ ι καί: σ κ υ β α λ ι κ ο ῖ σ ι, ἀλλ' ὁ Hermann: ἀ ρ γ υ ρ ί ο ι ς σ κ υ β α λ ι-

κτοῖσι. ἔβα πλέων ἐς ὄλεθρον. Ἑρμην. πῆγε ς τὸν τσακισμό. ἀργυρίου ὑπόπλεως. Ἑρμην. μπουκωμένος μὲ χρῆμα. Ἰσθμοῖ γελοίως πανδόκευε ἐκ διορθώσεως. ἡ γραφή: ἰσθμοῖ πανδόκευε γελοίως. Ἑρμην. κι ἔκανε τὸν ξενοδόχο, ὁ γελοῖος! ἢ ἔπαιζε τὸ πρόσωπο γελοίου ξενοδόχου δίνοντας ς τοὺς πελάτες του μπαγιάτικα φαγ·ιτὰ (κρέατα). κηὔχοντο μὴ ὥραν Θεμιστοκλέος γενέσθαι· τὸ Θεμιστοκλέος ἐκ διορθώσεως, οἱ κώδικες: Θεμιστοκλέους· τινές: Θεμιστοκλεῦς· ὁ Cobet: Θεμιστοκλεῖ ἱκέσθαι. Ἑρμην. καὶ δέονταν ς τὸν θεὸ νὰ μήν τον βρῇ τὸν Θεμιστοκλῆ ἡ ἄνοιξη (τοῦ χρόνου).

5 *πολὺ δ' ἀσελγεστέρᾳ* κτλ. Ἑρμην. καὶ πολὺ πλιὸ δυνατὲς καὶ ὑπερβολικὲς βρισιὲς μεταχειρίζεται γιὰ τὸν Θεμιστοκλῆ.

6 ***Μοῦσα τοῦδε μέλεος*** κτλ. ἰ. Ἑλλήν. λυρικ. ποιητῶν ἔκδ. Bergk. III 538. Ἑρμην. Μοῦσα, αὐτὸ τὸ τραγοῦδι κάμε το νὰ γίνῃ περίφημο μέσ' ς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως στέκει κι εἶναι σωστό.

7 *συγκαταψηφισαμένου·* συγκαταψηφίζομαι=βοηθῶ ς τὴν καταδίκη (ἑνὸς ἀνθρώπου).

οὐκ ἄρα Τιμοκρέων κτλ. Ἑλλήν. λυρικ. ποιητῶν ἔκδ. Bergk III 538· μόνος ἐκ διορθώσεως, οἱ κώδικες: μοῦνος. ὁρκιατομεῖ ἐκ διορθώσεως, διότι γραφαί: ὅρκια τομη, ὅρκια τέμοι, ὅρκια τέμνει. Ἑρμην. κάνει συμφωνίες, συμβάσεις· ἐντὶ=εἰσί· κόλουρις ἐνιαχοῦ: κουτσονόρα, μὲ κομμένη οὐρά.

22. *Ἤδη δὲ....* Ἑρμην. καὶ ς τὸ τέλος.

τί κοπιᾶτε κ.τ.λ. Ἑρμην. γιατὶ φουρκίζεσθε που οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι πολλὲς φορὲς σᾶς κάνουν καλό.

2 ***καὶ τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν εἱσάμενος.*** Ἑρμην. ὅταν ἔχτισε τὸν ναὸ τῆς Ἀρτέμιδος, Τὸ εἱσάμενος μετ. ἀορ. τοῦ ἕζομαι, παρ' Ὁμήρῳ ἑέσατο καὶ ἐνεργ. εἷσα, ἔχει δ' ὁ μέσ. ἀόρ. μεταβατικὴν σημασίαν=καθίζω, τοποθετῶ.

ὡς ἄριστα τῇ πόλει καὶ τοῖς Ἕλλησι βουλευσάμενος. Ἡ

ἔννοια εἶναι ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπίστευεν ὅτι αἱ καλαὶ συμβουλαί του ὠφείλοντο εἰς τὴν Ἄρτεμιν.

Ἐν Μελίτῃ. Μ ε λ ί τ η ἦτο ἕνας ἐκ τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς. Ἐξετείνετο κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως, περιελάμβανε τὴν Πνύκα καὶ ὅλην της τὴν περιοχήν. Ἐκεῖ καὶ τ ὸ β ά ρ α θ ρ ο ν (ὄρυγμα ἔνθα ἔρριπτον τοὺς καταδικασθέντας εἰς θάνατον).

4 *τὸν μὲν οὖν ἐξοστρακισμόν·* περὶ τὸ 472 π. χρ. ἐξωστρακίσθη ὁ Θεμιστοκλῆς (ἀκριβέστερον μεταξὺ τοῦ 472 καὶ τοῦ 471).

κολούοντες. Ἑρμην. Θέλοντες νὰ κολοβώσουν, νὰ περιορίσουν.

καὶ πρὸς ἰσότητα δημοκρατικὴν ἀσυμμέτρους. Ἀσύμμετροι κ.τ.λ. εἶναι ὅσοι παρουσίαζαν δυσαναλογίαν πρὸς τὴν ἰσότητα που ἀπαιτοῦσε τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα.

5 *κόλασις γὰρ οὐκ ἦν ὁ ἐξοστρακισμὸς* κτλ. Ἑρμην. Γιατὶ ὁ ἐξοστρακισμὸς δὲν ἦταν τιμωρία, ἀλλὰ μιὰ ἱκανοποίηση καὶ μιὰ ἀνακούφιση ς τὸν φθόνο, ποὺ βρίσκει εὐχαρίστηση νὰ ταπεινώνῃ ὅσους ξεχωρίζουν, καὶ ποὺ τὴν κακία του τὴν βγάζει μ' αὐτὴν τὴν προσβολὴ (μ' αὐτὴν τὴ στέρηση τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων) που κάνει.

23. Πρὸς τὰ ἐδῶ λεγόμενα πβ. Θουκ. 1, 135, Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου 2,54.

Λεωβώτης κατὰ διόρθωσιν τοῦ Cobet, οἱ κώδικες : λ ε ω β ό τ η ν. Ἀ γ ρ α υ λ ῆ θ ε ν οἱ κώδικες, ὁ Cobet: Ἀ γ ρ υ λ ῆ θεν= ἀπὸ τὸν δῆμον Ἀγρύλης. Ὁ δῆμος ἐξετείνετο κατὰ τὸ νότιον μέρος τῆς πόλεως μέχρι τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ περιελάμβανε τὸν Ἀρδηττόν, τὸ ὕψωμα ὅπου κατ' ἔτος ἔδιναν τὸν ὅρκον οἱ Ἡλιασταί.

ἀπετρίψατο. Ἑρμην. δὲν δέχτηκε, ἀ π έ ρ ρ ι ψ ε.

ἀτόπων καὶ παραβόλων. Ἄτοπα καὶ παράβολα εἶνε πράγματα παράδοξα καὶ χωρὶς καμιὰν ἐλπίδα.

οὐκ ἄν ποτε βαρβάροις αὑτὸν οὐδὲ πολεμίοις κ.τ.λ. (ἔλεγεν ὅτι) ποτὲ δὲν θὰ πωλοῦσε τὸν ἑαυτό του μαζὶ μὲ τὴν Ἑλλάδα σὲ βαρβάρους καὶ πολὺ λιγώτερο ς ἐχθρούς.

24. Πρὸς τὰ ἐδῶ λεγόμενα πβ. Θουκυδ. 1,136, 137, Διοδώρου 2,56 καὶ Κορνηλ. Νέπωτος βίον Θεμιστοκλέους 8.
γενόμενος γὰρ αὐτῶν κριτὴς κ.τ.λ.= κ ρ ι τ ὴ ς= διαιτητής· Λ ε υ κ ά δ α κ ο ι ν ῇ ν έ μ ε ι ν. Ἑρμην. καὶ νὰ κυβερνᾶν μαζὶ τὴν Λευκάδα. π ρ ο π η λ α κ ι σ θ ε ὶ ς ὑ π ὸ τ ο ῦ Θ ε μ ι σ τ ο κ λ έ ο υ ς. Ἑρμην. κι ὁ Θεμιστοκλῆς ὑβριστικὰ (προσβλητικὰ) τοῦ τὴν ἀρνήθηκε τὴν χάρη που τοῦ ζήτησε.
3 *ἐν δὲ τῇ τότε τύχῃ* κτλ. καὶ γραφή: φ υ γ ῇ. Ἑρμην. Ἀλλὰ ς τὴν ἀπελπιστική του τύχη ἐκείνης τῆς στιγμῆς ὁ Θεμιστοκλῆς τὸν φθόνο τῶν συμπατριωτῶν του, πού ταν πρόσφατος κι ὄχι τὸν θυμὸ τοῦ βασιλιᾶ, πού ταν παλιὸς κι ἔρριξε τὸν ἑαυτό του ς τὸ ἔλεος τοῦ βασιλιᾶ κι ἔγινε ἱ κ έ τ η ς τοῦ Ἄδμητου μὲ ἕναν τρόπο ξεχωριστὸ καὶ ἔχταχτο. Λ έ γ ο υ σ ι ν ὑ π ο θ έ σ θ α ι... τ ὸ ἱ κ έ τ ε υ μ α. Ἑρμην. Λὲν πως (εἶπε ς τὸν Θεμιστολῆ) σφύριξε ς τὸν Θεμιστοκλῆ αὐτὸν τὸν τρόπο τῆς ἱ κ ε σ ί α ς· τ ι ν ὲ ς δ᾽ α ὐ τ ὸ ν Ἄ δ μ η τ ο ν ὡ ς ἀ φ ο σ ι ώ σ α ι τ ο κ.τ.λ. Ἑρμην. κι ἄλλοι λέγουν πως ὁ ἴδιος ὁ Ἄδμητος γιὰ νὰ βρῇ θρησκευτικὴ δικαιολογία ἀπέναντι ἐκείνων που κυνηγοῦσαν τὸν Θεμιστοκλῆ ς τὴν ἀνάγκη που ἐπίμενε νὰ μὴν τὸν παραδώσῃ (λέγουν) ἐταχτοποίησε ἀπὸ πρωτύτερα κι ἔπαιξε μαζί του τὴν σκηνὴ τῆς ἱκεσίας.
6 *ἐκκλέψας ἐκ τῶν Ἀθηνῶν*. Ἑρμην. που τοὺς ἔβγαλε κρυφὰ ἀπ᾽ τὴν Ἀθήνα.
Στησίμβροτος ἰ. κεφάλ. 2 σημείωσιν.
7 *ἀποτριψαμένου δὲ τοῦ Ἱέρωνος*—κι ἐπειδὴ τὸν ἀπέκρουσε ὁ Ἱέρων. Ὁ Ἱέρων ἦτο τύραννος τῆς Γέλας καὶ τὸ 478 διεδέχθη τὸν ἀδελφόν του Γέλωνα ὡς τύραννος τῶν Συρακουσῶν, τὰς ὁποίας καὶ ἔφερεν εἰς μεγάλην ἀκμήν.
25. Πρὸς τὰ ἐδῶ πβ. Θουκυδ. 1,137 καὶ Διοδώρου 2,56.
Ταῦτα δ᾽ οὐκ εἰκὸς κτλ.=δὲν εἶναι πιθανόν.... Περὶ τοῦ Θεοφράστου ἰ. σημ. ἐν βίῳ Σόλωνος 4. πβ. Ἀποσπ. Θεοφράστου 126.
ἵππους ἀγωνιστάς κτλ. Ἑρμην. ἄλογα γιὰ νὰ λάβουν μέρος

ς τοὺς ἀγῶνες κι ἔστησε ἕνα εἶδος μπαράκας μὲ πολλὰ στολίδια.

ἐπὶ τὴν ἑτέραν καταβάντα θάλατταν κτλ. ἑ τ έ ρ α θ ά λ α τ τ α εἶναι τὸ Αἰγαῖον· ἡ Πύδνα δ' ἦτο πόλις τοῦ Θερμαϊκοῦ, ἀποικία τῶν Εὐβοέων· π ο λ ι ο ρ κ ο υ μ έ ν ω ν τ ό τ ε δηλ. περὶ τὸ 469 π. Χρ. τ ῷ τ ε ν α υ κ λ ή ρ ῳ· ναύκληρος εἶναι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ πλοίου· κ α τ α ψ ε ύ σ ο ι τ ο· καταψεύδομαι=ἐξευτελίζω, δυσφημῶ Θ ά σ ο ν καὶ γραφή: Ν ά ξ ο ν (οὕτω Θουκυδ. 1,137)

3 *τῶν δὲ χρημάτων αὐτῷ πολλὰ μὲν* κτλ. Ἑρμην. Ἀπὸ τὴν περιουσία του ἕνα μεγάλο μέρος κρυφὰ τό βγαλαν οἱ φίλοι του γιὰ λογαριασμό του καὶ πῆγε ς τὴν Ἀσία.

26. *εἰς Κύμην·* ἡ Κύμη πόλις τῆς Αἰολίδος· τ ῶ ν ἐ π ὶ θ α λ ά τ τ ῃ· οἱ ἐ π ὶ θ α λ ά τ τ τ ῃ εἶναι ἐκεῖνοι που βρίσκοντο (ἦσαν) ς τὴν παραλία· ἡ θ ή ρ α λ υ σ ι τ ε λ ή ς=ἐ π ι κ ε ρ δ ή ς· ε ἰ ς Α ἰ γ ὰ ς πόλιν τῆς Μυσίας. κ α ὶ τ ο ῖ ς ἄ ν ω δ υ ν α τ ο ῖ ς γ ν ώ ρ ι μ ο ς ὑ π ῆ ρ χ ε. Ἑρμην. καὶ ς τοὺς μεγαλουσιάνους τοῦ ἐσωτερικοῦ (ς τὸ ἐσωτερικὸ) ἦταν πολὺ γνωστός.

2 *μετὰ τὸ δεῖπνον ἐκ θυσίας τινὸς* κτλ. Ἑρμην. ἔπειτ' ἀπὸ τὸ γεῦμα που τὸ ἀκολούθησε θυσία.... ὁ παιδαγωγὸς ἔγινε ἔξαλλος (ἐκστατικὸς) καὶ σὰν νὰ εἶχε ἔμπνευση (σὰν νὰ τοῦ λθε ἔμπνευση) φώναξε σὲ στίχους αὐτὰ ἐδῶ τὰ λόγια: ἡ νύχτα ἄς μιλήσῃ, ἡ νύχτα ἄς σου δώσῃ συμβουλὴ (ὁδηγίες), ἡ νύχτα ἄς σου δώσῃ νίκη (θὰ σε κάμῃ νὰ νικήσῃς). Κατὰ λέξιν: ς τὴν νύχτα δίνε φωνὴ (=ἄφινε τὴν νύχτα νὰ μιλήσῃ) κτλ.

3 *περιβαλόντα τὰς πτέρυγας* κτλ. τὸν ἀγκάλιασε μὲ τοὶς φτεροῦγες του καὶ τον σήκωσε καὶ τον ἔφερε· κ η ρ ύ κ ε ι ο ν εἶναι τὸ ῥαβδὶ τοῦ κήρυκα.

4 *πέμπεται δ' οὖν ὑπὸ τοῦ Νικογένους.* Ἑρμην. Ὅπως καὶ νά ναι ὁ Νικογένης τον στέλνει, ἀφοῦ σκέφτηκε αὐτὸν τὸν τρόπο γιὰ τὴν σωτηρία του.

5 *ὑπὸ σκηναῖς* ἐκ διορθώσεως, διότι οἱ κώδικες: ὑ π ὸ σ κ η ν ά ς.

27. *Θουκυδίδης μὲν οὖν κτλ.* ἰ. Θουκυδ. 1,137,3.

Χάρων ὁ Λαμψακηνός, λογογράφος τοῦ ε΄ π. Χ. αἰῶνος· ἔγραψε τ ὰ Π ε ρ σ ι κ ὰ καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος του μὲ τὸν τίτλον Ὧ ρ ο ι Λ α μ ψ α κ η ν ῶ ν (FHG 1,32—35).

Ἔφορος· ἐκ Κύμης ἱστοριογράφος, ἔγραψεν Ἱ σ τ ο ρ ί α ς (βιβλ. 30) εἰς τὰς ὁποίας περιέλαβε ὕλην ἀπὸ τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν μέχρι τῶν ἡμερῶν του (340 π. Χρ.). Ἐσώθησαν ἀποσπάσματα ἰ. Ἀποσπ. ἑλλήνων ἱστορικῶν (FHG) 1,234—277, 4, 641—642.

Δείνων ὁ Κολοφώνιος, τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, συνέγραψε ἱστορίαν τῶν Περσῶν, τ ὰ Π ε ρ σ ι κ ὰ (FHG 2,88—95).

Κλείταρχος, υἱὸς τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος Δείνωνος, ἔγραψεν ἱστορίας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

Ἡρακλείδης ἐκ Κύμης, ἔγραψε τ ὰ Π ε ρ σ ι κ ὰ εἰς 5 βιβλία (FHG 2,95—98) καὶ ἔζησε πρὸ τῆς καταλύσεως τοῦ Περσικοῦ κράτους πιθανῶς.

τοῖς δὲ χρονικοῖς δοκεῖ μᾶλλον κτλ. Ὁ Seitenstettensis: α ὐ τ ὸ ς ἀ τ ρ έ μ α σ υ ν τ α τ τ ο μ έ ν ο ς καὶ γραφή: α ὐ τ ο ῖ ς ἀ τ ρ έ μ α σ υ ν τ α τ τ ο μ έ ν ο ι ς, ὅπως δ' ἔχει τὸ κείμενον εἶναι ἐκ διορθώσεως τοῦ Cobet. Ἑρμην. ἀλλὰ μὲ τοὶς χρονολογίες φαίνεται ὅτι συμφωνεῖ περισσότερο ὁ Θουκυδίδης, ἂν καὶ αὐτὸς ἀκόμη δὲν βρίσκεται σὲ λίγη σύγχυση. Ἀ τ ρ έ μ α=χωρὶς σπασμούς, ἥσυχα, ἤρεμα.

3 *νόμοι διαφέρουσιν ἀνθρώπων*. Ἑρμην. οἱ συνήθειες τῶν ἀνθρώπων εἶναι διαφορετικές.

καλὸν δὲ πᾶσι τὰ οἰκεῖα κοσμεῖν. Ἑρμην. μὰ νομίζεται σωστὸ ὅλοι νὰ τιμᾶν καὶ νὰ διατηροῦν τοὺς δικούς τους ἰδιαίτερους τρόπους.

6 *ἐπεὶ θεῷ τῷ μεγαλύνοντι Πέρσας κτλ.* Ἑρμην. ἀφοῦ ἔτσι τὸ θέλησε ὁ θεὸς πού ἐξυψώνει τοὺς Πέρσες.

8 *Φανίας* ἰ. σημ. εἰς βίον Σόλωνος 14 καὶ FHG 2,292.

Ἐρατοσθένης ἐκ Κυρήνης, ἐγεννήθη περὶ τὸ 275 π. Χρ. μα-

θητὴς τοῦ Καλλιμάχου. Τὸ 235 περίπου ἐκλήθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου ἵνα διευθύνῃ τὴν ἐκεῖ βιβλιοθήκην καὶ διεδέχθη τὸν Καλλίμαχον. Ὑπῆρξεν εἷς τῶν ὀνομαστοτέρων ἀλεξανδρινῶν λογίων καὶ συνέγραψε πολλὰ καὶ ποικίλης ὕλης βιβλία.

28. *Ἐπεὶ δ' οὖν* ἐκ διορθώσεως, οἱ κώδικες: ἐ π ε ι δ ὴ ο ὖ ν.

2 *παρέσχε τὰ οἰκεῖα σῳζόμενα* κτλ. Ἑρμην. ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος μου μοῦ ἔδωκεν εὐκαιρία νὰ δείξω κάποια ἀγάπη καὶ σὲ σᾶς. Κ α ὶ π α ρ ε σ κ ε υ α σ μ έ ν ο ς ἀ φ ῖ γ μ α ι κτλ. κι ἔρχομαι ἑτοιμασμένος νὰ δεχθῶ τὴν εὔνοια ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος μὲ συμπάθεια προτείνει συμφιλίωση, ἢ ν' ἀποδοκιμάσω τὸν θυμὸ ἀνθρώπου ποὺ θέλει νὰ θυμᾶται τὰ κακά που τοῦ καμα. ν ῦ ν ἀ π ό χ ρ η σ α ι τ α ῖ ς ἐ μ α ῖ ς τ ύ χ α ι ς κ.τ.λ. Ἑρμην. καὶ τώρα μεταχειρίσου τοὶς συφορές μου γιὰ νὰ δείξῃς τὴν καλωσύνη σου κι ὄχι γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃς τὸν θυμό σου. τ α ῦ τ' ε ἰ π ὼ ν ὁ Θ ε μ ι σ τ ο κ λ ῆ ς ἐ π ε θ ε ί α σ ε τ ῷ λ ό γ ῳ. Ἑρμην. Ἀφοῦ τά πεν αὐτὰ ὁ Θεμιστοκλῆς, μίλησε γιὰ τὰ θεϊκὰ σημάδια που τοῦ τυχαν καὶ διηγήθηκε ἀκόμη τὸ ὄνειρο.

5 σ υ μ φ ρ ο ν ή σ ε ι ε· σ υ μ φ ρ ο ν ῶ=συμπεραίνω, ἀποφασίζω. τ ὸ φ ρ ό ν η μ α κ α ὶ τ ὴ ν τ ό λ μ α ν αὐτοῦ = τὴν τόλμη τοῦ μυαλοῦ του.

29. *παριόντος αὐτοῦ*· τ ὸ π α ρ ι ό ν τ ο ς ἐκ διορθώσεως τοῦ Sintenis, οἱ κώδικες: π α ρ ό ν τ ο ς.

2 *ἀτρέμα στενάξας εἶπε* κ.τ.λ. Ἑρμην. ἀναστέναξε κι εἶπε μὲ χαμηλὴ φωνὴ (μὲ κατεβασμένη τὴ φωνή): Ἐσύ, τὸ πονηρὸ τὸ ἑλληνικὸ τὸ φίδι, τοῦ βασιλιᾶ ἡ τύχη ἡ καλὴ σ' ἔφερ' ἐδῶ. ε ἰ ς ὄ ψ ι ν ἐ λ θ ό ν τ ο ς α ὐ τ ο ῦ= ὅταν παρουσιάστηκε μπροστὰ ς τὸν βασιλιᾶ. ἀ σ π α σ ά μ ε ν ο ς κ α ὶ π ρ ο σ ε ι π ὼ ν φ ι λ ο φ ρ ό ν ω ς ὁ β α σ ι λ ε ὺ ς= ὁ βασιλιᾶς τον χαιρέτισε καὶ φιλικὰ τοῦ μίλησε. π ο ι κ ί λ ο ι ς σ τ ρ ώ μ α σ ι· σ τ ρ ώ μ α τ α εἶναι οἱ τάπητες, π ο ι κ ί λ ο ι δὲ σημαίνει κεντημένοι μὲ διαφό-

ρους παραστάσεις, ζφγραφιές, εἰκόνες. ἐ κ τ ε ι ν ό μ ε ν ο ν μ ὲ ν ἐ π ι δ ε ι κ ν ύ ν α ι τ ὰ ε ἴ δ η. Ἑρμην. ὅταν ἁπλώνεται, δείχνει τοὶς εἰκόνες. ἡ σ θ έ ν τ ο ς τ ο ῦ β α σ ι λ έ ω ς τ ῇ ε ἰ κ α σ ί ᾳ· εἰ κ α σ ί α εἶναι ἡ παρομοίωσις, ἡ σύγκρισις. λ α μ β ά ν ε ι ν κ ε λ ε ύ σ α ν τ ο ς, λ α μ β ά ν ε ι ν θὰ νοηθῇ χ ρ ό ν ο ν. Ἑρμην. καὶ τοῦ πε νὰ πάρῃ καιρό. ἐ ν ε τ ύ γ χ α ν ε β α σ ι λ ε ῖ δ ι' α ὐ τ ο ῦ. Ἑρμην. μιλοῦσε (κουβέντιαζε) μὲ τὸν βασιλιᾶ μόνος του (χωρὶς διερμηνέα). τ ο ῖ ς μ ὲ ν ἐ κ τ ὸ ς δ ό ξ α ν π α ρ έ σ χ ε· οἱ ἐ κ τ ὸ ς εἶναι οἱ ἔξω τῆς αὐλῆς. Ἑρμην. ἁπλῶς: ἔξω, τὸ δὲ π α ρ έ χ ε ι ν δ ό ξ α ν σημαίνει κάνω ἕναν νὰ πιστέψῃ, κάνω νὰ ἔχῃ τὴν ἐντύπωση, τὴν ἰδέα. τ ῶ ν ο ἴ κ ο ι δ ι α τ ρ ι β ῶ ν· α ἱ ο ἴ κ ο ι δ ι α τ ρ ι β α ὶ εἶναι οἱ ἰδιαίτερες διασκεδάσεις τοῦ σπιτιοῦ του. μ α γ ι κ ῶ ν λ ό γ ω ν· μ α γ ι κ ο ὶ λ ό γ ο ι εἶναι αἱ θεωρίαι, ἡ διδασκαλία τῶν μάγων.

Δημάρατος ὁ Σπαρτιάτης κ.λ π. Ὁ Δημάρατος στερηθεὶς διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν τῶν ἐχθρῶν του τῆς βασιλείας ἐν Σπάρτῃ κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν Δαρεῖον καὶ συνώδευσε τὸν Ξέρξην κατὰ τὴν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν ἰ. Ἡροδ. 6,61 κ. ἑξ. 7,101 κ. ἑξ. τ ὴ ν κ ί τ α ρ ι ν· κ ί τ α ρ ι ς καὶ κ ί δ α ρ ι ς σημαίνει ὅ,τι καὶ τό: τ ι ά ρ α = κάλυμμα τῆς κεφαλῆς· τὴν κ ί τ α ρ ι ν φαίνεται ὅτι ἐφόρουν μόνον οἱ βασιλεῖς τῶν Περσῶν· ὁ Δημάρατος ἐζήτησε νὰ διέλθῃ ἔφιππος διὰ τῆς πόλεως φορῶν ὑψωμένην τὴν κίδαριν.

7 *Κἂν λάβῃς κεραυνόν*. τὸ κ ἂ ν (κατὰ πρότασιν τοῦ Κοραῆ) εἶναι πολὺ προτιμότερον ἀπὸ τὰς γραφάς: ἐ ὰ ν ἢ ἄ ν.

8 *ἀπωσαμένου δὲ τὸν Δημάρατον* κ.τ.λ. ἡ γενικὴ τ ο ῦ β α σ ι λ έ ω ς θὰ συναφθῇ μὲ τὴν μετοχὴν ἀ π ω σ α μ έ ν ο υ. Ὁ βασιλεὺς ὠργίσθη δι' ὅ,τι ἐζήτησεν ὁ Δημάρατος καὶ τὸν ἀπέκρουσε καὶ ἐφαίνετο ὅτι δὲν θά τον συνεχώρει, ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς ἐμεσολάβησε καὶ ἔπεισε τὸν βασιλέα νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τὸν Δημάρατον.

9 *ἀνεκράθησαν* καὶ γραφή: σ υ ν ε κ ρ ά θ η σ α ν. Ἡ ἔννοια

εἶναι ὅτι τὰ Περσικὰ ζη·ήματα ἦλθαν εἰς στενωτέραν ἐπαφὴν μὲ τὰ ἑλληνικά.

11 *πόλεις δ' αὐτῷ τρεῖς μὲν οἱ πλεῖστοι κ.τ.λ.* π.β. Θουκυδ. 1,138 καὶ Διοδώρ. 2,57,7. Οἱ πλεῖστοι δηλ. συγγραφεῖς. Μαγνησία, πόλις τῆς Ἰωνίας μεσόγειος παρὰ τὸν ποταμὸν Μαίανδρον. Λάμψακος, πόλις ἐπὶ τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Μυοῦς σήμερον: Ἀφξὰρ—Καλασσί, μικρὰ ἰωνικὴ πόλις βορείως τῆς Μιλήτου παρὰ τὸν κάτω Μαίανδρον. Περκώτη καὶ Παλαίσκηψις, πόλεις τῆς Μισίας. εἰς στρωμνὴν καὶ ἀμπεχόνην. Στρωμνὴ εἶναι τὸ στρῶμα, τὸ κρεββάτι καὶ ὅλα των τὰ ἐξαρτήματα, ἀμπεχόνη δὲ ὁ ῥουχισμός, ὁ ἱματισμός.

Νεάνθης καὶ Φανίας. Περὶ τοῦ πρώτου ἰ. αὐτόθι κεφ. 2, περὶ τοῦ Φανίου ἰ. βίον Σόλωνος κεφ. 14.

30. *Καταβαίνοντι δ' αὐτῷ πρὸς τὰς ἑλληνικὰς κ.τ.λ.* Ἑρμην. Κι ὅταν πῆγε κάτου ς τὴ θάλασσα γιὰ τὰ ζητήματα πού χαν σχέση μὲ τὴν Ἑλλάδα. τὴν μητέρα τῶν θεῶν. Μήτηρ θεῶν, ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Mater Magna εἶναι ἡ Ρέα ἢ Κυβέλη ἢ Δινδυμήνη (ἀπὸ τοῦ Δινδύμου ὄρους τῆς Φρυγίας). ὑστέρει κεφαλῆς λεόντων κτλ. Ἑρμην. ἀπόφευγε (ν' ἀποφεύγῃς) λιονταριῶν κεφάλι γιὰ νὰ μὴ βρῇς μπροστά σου λιοντάρι. ἑτέρᾳ δὲ περιελθὼν κ.τ.λ. Ἑρμην. κι ἀφοῦ ἔκαμε γῦρο ἀπ' ἄλλο δρόμο κι ἐπέρασε ἀπὸ κεῖνο τὸ μέρος. τὰς αὐλαίας=τὰ παραπετάσματα.

31. *εἴτε δὴ παθών τι πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν κτλ.* Ἑρμην. εἴτε γιατὶ λυπήθηκε νὰ ναι τὸ ἀφιέρωμα σκλαβωμένο· ἐν τοῖς βασιλέως πράγμασι=ςτὴν ὑπηρεσία τοῦ βασιλιᾶ· λόγον τῷ Λυδίας σατράπῃ προσήνεγκεν κτλ. Ἑρμην. ἔκαμε πρότασιν κι ἐζήτησε.

4 *ὡς δ' Αἴγυπτος τ' ἀφισταμένη κτλ.* Πρόκειται περὶ τῆς ἀπὸ τῶν Περσῶν, βασιλεύοντος τοῦ Ἀρταξέρξου, ἀποστασίας τῆς Αἰγύπτου, τῆς ὑποκινηθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰνάρω, βασιλέως τῆς Λιβύης. ἰ. Θουκυδ. 1,104 κ. ἑξ. καὶ 109 κ. ἑξ.

β ο η θ ο ύ ν τ ω ν Ἀ θ η ν α ί ω ν τῷ 459 π. Χρ. ἐ π έ σ τ ρ ε ψ ε ν α ὐ τ ὸ ν ἀ ν τ ε π ι χ ε ι ρ ε ῖ ν κτλ. Ἑρμην. ἔκαμε (ἀνάγκασε) τὸν βασιλιᾶ νὰ ἐναντιώνεται ς τοὶς προσπάθειες τῶν Ἑλλήνων καὶ νὰ τους μποδίζῃ νὰ μεγαλώνουν εἰς βάρος του. Ὁ Κοραῆς ἑρμηνεύει: ἐπέστρεψε τὸν βασιλέα ἀπὸ τῶν περὶ τὰς ἄνω πράξεις ἀσχολιῶν εἰς τὸ ἀντεπιχειρεῖν κ.τ.λ. κ α τ ὰ τ ῶ ν π ο λ ι τ ῶ ν· π ο λ ῖ τ α ι=συμπολῖται. κ α ὶ δ ε ξ ι ω σ ά μ ε ν ο ς· δ ε ξ ι ο ῦ μ α ι=χαιρετίζω μὲ τὸ χέρι. φ ά ρ μ α κ ο ν ἐ φ ή μ ε ρ ο ν. Τὸ αὐθημερὸν ἀναιροῦν. Ἐκαλεῖτο δὲ κατ' ἐξοχὴν οὕτω τὸ κώνειον, Κοραῆς. Ἑρμην. πῆρε δραστήριο δηλητήριο· π έ ν τ ε π ρ ὸ ς τ ο ῖ ς ἑ ξ ή κ ο ν τ α κτλ. πβ. Θουκυδίδου 1,138. ἐ ν π ο λ ι τ ε ί α ι ς κ α ὶ ἡ γ ε μ ο ν ί α ι ς. Ἑρμην. σὰν πολιτικὸς ἀρχηγός.

32. *οὗ καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος μνημονεύει* κτλ. ἐν Μένωνι 93 d. τ ἄ λ λ α δ' ο ὐ δ ε ν ὸ ς ἀ ξ ί ο υ. Ἑρμην. καὶ γιὰ τίποτ' ἄλλο δὲν ἦταν ἄξιος. ἐ κ τ ῆ ς ἐ π ι γ α μ η θ ε ί σ η ς. Ἑρμην. ἀπ' τὸν δεύτερο γάμο. ἔ θ ρ ε ψ ε =την ἀνέλαβε, την πῆρ' ἀπάνω του. Φ ύ λ α ρ χ ο ς. Ἦτο Ἀθηναῖος ἢ κατ' ἄλλους ἐκ Ναυκράτεως τῆς Αἰγύπτου· συνέγραψεν εἰς 28 βιβλία Ἱ σ τ ο ρ ί α ς, τὴν ἑλληνικὴν δηλ. ἱστορίαν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Πύρρου μέχρι τοῦ 220 π. Χρ. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔγεμε ἀνεκδότων καὶ παρεκβάσεων, σῴζονται δ' αὐτοῦ ἀποσπάσματα (FHG 1,334 – 358, 4,645).

4 κ. ἑξ. *καὶ προαγαγὼν Νεοκλέα* κτλ. Τὸ π ρ ο ά γ ε ι ν λέγεται περὶ τοῦ ποιητοῦ τοῦ εἰσάγοντος τὰ πρόσωπά του εἰς τὴν σκηνήν. ἀ γ ῶ ν α β ο ύ λ ε τ α ι κ ι ν ε ῖ ν κ α ὶ π ά θ ο ς. Ἑρμην. θέλει νὰ κάμῃ θόρυβο καὶ νὰ συγκινήσῃ. ἐ ν τ ο ῖ ς π ε ρ ὶ μ ν η μ ά τ ω ν κτλ. μ ν ή μ α τ α εἶναι τὰ μνήματα, οἱ τάφοι. ὡ ς ὑ π ο ν ο ῶ ν μ ᾶ λ λ ο ν ἢ γ ι γ ν ώ σ κ ω ν. Ἑρμην. ἀπὸ εἰκασία κι ὄχι γιατὶ τὸ γνωρίζει. (Ἡ σύγκρισις ἀντιθέσεως). ἢ τ ὸ

υ π ε ύ δ ι ο ν τ ῆ ς θ α λ ά σ σ η ς=ὅπου ἡ θάλασσα ἔχει γαλήνη. Π λ ά τ ω ν α τ ὸ ν κ ω μ ι κ ό ν. Ἦτο σύγχρονος τοῦ Ἀριστοφάνους, ἀνῆκεν ἐπομένως εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀττικὴν κωμῳδίαν καὶ τῶν κωμῳδιῶν του σῴζονται ἀποσπάσματα (CAF 1,601 κ. ἑξ.). ἁ μ ι λ λ' ἧ ἐκ διορθώσεως, διότι γραφαί: ἅ μ ι λ λ α ι, ἅ μ ι λ λ α, πρόκειται δὲ περὶ λεμβοδρομιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐγίνοντο κατά τινας ἑορτάς.

ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως τὸ ἐκδοθὲν τὸ 1925

ΟΜΗΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα

καὶ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ 36.

ΤΥΠ. «ΠΡΟΜΗΘΕΩΣ»